

AZ.
II

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III

XXVIII

A

2

NAPOLI

~~28~~
~~28~~
~~28~~

XXVIII

a

2

~~28~~

XXVIII

a
2nd

XXIX

30

31

FRAN
MILAN
SOCIETÀ
BOTANIC
CA

D. ANDREAE
CASMIRO
DE AMBROSIO
D.D.D.

A. Casimiro sculpit

2

11

FRANCISCI

EULALIJ

SAVASTANI

E SOC. JESV.

BOTANICORUM

S E U

INSTITUTIONUM REI HERBARIÆ

LIBRI IV.

NEAPOLI AN: M. D. CCXII:

Ex Officina Novelli de Bonis Typograph. Archiepiscop.

SUPERIORVM FACVLTA TE.

THE NATIONAL ANTHROPOLOGICAL ARCHIVES
SMITHSONIAN INSTITUTION
WASHINGTON, D. C. 20560
1980

REPRODUCED FROM THE
SMITHSONIAN INSTITUTION
ARCHIVES

ILLUSTRISSIMO DOMINO
D. ANDREÆ
CASIMIRO
DE AMBROSIO.

FRANCISCUS EULALIUS
SAVASTANUS

S. J.

Felicitatem.

NON rarò iis usuvenit, qui famæ student, Vir Illustrissime, ut aliquid perfectum ingenio, industria elaboratum in lucem edituri, in Majorum Gentium aliquem aciem, intendant; & qua generis floreat amplitudine,

dine , qua polleat auctoritate , id unum ;
spectent; quantum ingenio valeat, aut lite-
raria præstet laude, nihil omnino pensi ha-
beant. Ita & se, & suos, quos sibi adoptant,
Mecænates splendidam sanè inducunt in-
fraudem . Se quidem ; dum ex fumo sibi
lucem quærunt, & famæ negotium, perin-
de quasi aut armis, aut opibus, aut phale-
ris transigi posset, alienæ potestati, non in-
genio committunt. Suos verò Mecænates;
quia dum , quæ eos circumstat , amplitu-
dinem ambiunt, non cum iis, ut olim scitè
penes Tacitum Galba ad Pisonem , sed
cum eorum fortuna loquuntur . Non mi-
hi multum laborandum fuit , ut me inte-
grum ab hac labe præstarem . Ubi tu pri-
mum oculis occurristi , qui meum istuc
probares consilium, haud ultra deliberan-
dum mecum ipse animo statui . Habeo, sic
mecum rem tacitus agitavi , habeo quem
huic operi & Judicis nomine destinem, &
Patroni , cujus nempè judicium & vereat-
ur fama, & meum prosequatur obsequiũ.
Scilicet is es , quem mansuetioribus hisce
ad superbiam excultum musis non semel
adstricta numeris oratione scribentem,
Neapolitanæ Academiæ suspexere, equus-
que

que Parthenopæus visus summa cū laude
 in Pegasus, Sebethus evadere in Hippo-
 crenen. Nemo igitur opportunius in Mu-
 farum patrocinium vocandus erat, quàm
 Tu, qui iisdem à puero assueveras, ut tan-
 dem gratam iis inciperes vicem repende-
 re, & quem olim illæ sensere cultorem,
 sentirent nunc etiam Mecænatem. Sic ab
 omni ambitus nota meum se tibi purgabit
 obsequium, planumque faciet Tecum sim-
 plicissimè agere, non Tuæ palpum ob-
 trudere felicitati. Quamquam fateor, in
 hoc ipso exequendo consilio, quam planè
 despexeram fortunam, expertus sum votis
 nunc ut cum maximè obsequentem meis;
 nam dum Te unum specto, tuumque
 unum sequor iudicium, quæ ab aliis alii
 eblandiri solent famæ suffragia, & mihi
 suopte ingenio cumulatissimè prærogavit.
 Tanta siquidem Tuo è nomine huic ope-
 ri lux oborta, ut nihil desiderandum am-
 plius fuerit, quo abundè inclaresceret. Ea
 nimirum ab stirpe es, quæ si minus sum-
 mo, non infimo certe ab loco est, suaque
 ostentat & nobilitatis præsidia, & gloriæ
 ornamenta. Quid enim uspiam cujusquam
 commendet genus, quod in Tuo non emi-

neat penè dixerim ad invidiam? Amplifimas-ne, easque diuturnitate inveteratas quispiam in eo requirat divitias? Nullus profectò nobilitati splendidior, quàm vetusto ab auro, decor, ac species. At opibus usque adeò Tua circumfluit, ac jam inde ab Andegavensium Regum temporibus circumfluxit Domus, ut Regiarum ipsatum fortunarum angustiis præsentis subsidio non semel esse potuerit. Constat ex Neapolitanorum Tabulariorum fide a Rahone, & Jacobo de Ambrosio Carolo I. Andegavensi certum mutuò datum æs. Tempore Caroli V. Cæsaris à Petro de Ambrosio sub ejus signis Cisalpinò in bello merente numerata militibus de suo stipendia, multis nummorum aureorum millibus in Augustissimæ Austriacæ domus obsequium insigni liberalitate profusis; ut nemini dubium esse possit, quin Tua Vetus Prosapia auriferorum fluminum exemplo semper sibi constitit æquè auro clara, ac profluente; supraque Pactoli laudem potuerit potiùs Reges ipsos prope modum Midas aureos efficere, quàm ab ipsis auro ditescere in pretium. Res domi, militiaeque à majoribus præclare gestas,

ftas , muniaque publica fingulari obita
cum laude fortasse alius reposcet . Ab
his nempe natus Nobilitatis color , ac
sanguis ; & Majorum gloria posteris lu-
men est luculentissimum . At quantum
his abundat laudibus Tua Stirps præ-
clarissima non unis Illustrium Virorum
circumscripta Imaginibus , quorum Nomi-
na instar triumphi sunt . Tenet adhuc fa-
ma , quam splendide suam locavit operam
apud Ferdinandum Primum Aragonium
Tomissius de Ambrosio : quantum se-
deinde Carolo V. Cæsari probaverit Hieronymus ,
ejusque nuper laudatus filius
Petrus de Ambrosio per omnes penè ho-
norum gradus ad summum evehctus fasti-
gium , sub Philiberto Auriaco Cabillo-
nensium Principe Tribunus Militum in
Subalpinis , sub Petro Toletano ejusdem
in acie Legatus , sub Albano Duce Aria-
ni conspicuæ tum Urbis arci impositus ,
ut eam ab hostibus adventantibus tueretur ,
cujus nempe integerrima fides mini-
mè auro corrumpi passa in aliis arcibus
Cisalpinis propugnandis jam satis sui spe-
cimen exhibuerat , sub Vasti denique Mar-
chione in expeditione ab eodem in Apu-

ham suscepta supremus Annonæ Præfectus: quem deinde æmulatus Tomissius alter ex ipso progenitus, paternæ Virtutis hæres ex assè & ipse sub Carolo de Guevara Potentiæ Comite Tribuni militaris munere insignitus est; ut jam penè militaris gloria Genti de Ambrosio per manus tradita in ejus domo domicilium fixisse videretur. Quid amplissima Regum loquar diplomata, quibus in illustri veluti posita monumento Tuæ Familiæ commendatur Nobilitas, Tuorum promerita Majorum famæ assignantur? Extat amplissimum Ferdinandi Aragonii diploma ad Tomissium de Ambrosio, quo illum commemorans Amalphitanum Civem Patricio ex ordine, ob egregiè sibi navatam operam summis effert præconiis, pluribusque immunitatibus, prærogativis, honoribus muneratur; ut jam tùm Amalphis felicior videri potuerit ab hac Regalis Munitentiæ aura suo afflata Civi plenis velis ad gloriam velificanti, quàm à Nauticæ Pyxidis invento. Extat & alterum Caroli V. Cæsaris ad supra laudatum Petrum de Ambrosio, quo ejus, optimique Parentis

tis

tis Hieronymi sibi præstita commendans obsequia, locupletissimum ipsi probatæ fidei, antiquæ Nobilitatis, publicæque rei benè gestæ dat testimonium, eundemque renūciatum à se Equitem aureo insignitum Calcar, ac Militari Cingulo decoratum in ipso suæ ad Imperium Inaugurationis die Aquisgranî habitæ honoris causa contestatur, literisque, atque Immortalitati commendat. Quo sanè nihil præclariùs in Tuæ Familiæ præconium dici potest, Habet illa nimirum suo usque hærens lateri aureum calcar, quo se incitare possit ad gloriam; & in eo Militari Cingulo suum ostentat Signiferum orbem, qui & Cæli Baltheus à Poëtis dictus, quem Tui generis splendor, tanquam Sol alter, obeat, & circumlustret. Quibus de causis nemini non liquet adeò pleno gloriæ ferri alveo Tuæ Amplissimæ Prosapie decus, ut magnorum instar fluminum (Senecæ verbis utar) ejus navigabilis sit etiam sine adjutorio imbrium magnitudo. Addis huic tamen tu, Vir Illustrissime, multa de tuo, acceptamque à Majoribus gloriam illis rependens cum fœnore ingens avitis laudibus appendix accedis.

Addis præclarissimis illorum affinitatibus
adjectum nuper in Tua spectatissima,
Conjuge Nobilissimæ Brancix Familiæ
decus. Addis exactam ad severissimas
integerrimæ Pietatis leges Adolescen-
tiam, in qua nihil præteritum excusan-
dum habeas. Addis morum suavitatem,
& elegantiam, quâ Tui Generis fastigio
incumbis sine fastigio, nihilque præclarius
ducis, quàm posse benemereri de pluri-
bus. Addis prudentiam ætate majorem;
quâ nempè plurimum pollet Tuus præ-
clarissimus Parens Cajetanus Antonius,
ut per se pateat, ex quibus originem repe-
tas, quorum similitudinem, ut cum Cas-
siodoro loquar, felici vena custodis; pro-
basque tuo exemplo vulgatissimum illud
Tragicorum Principis; *Generosa in ortus
semina exurgunt suos.* Quæ cum ita sint, est
cûr mihi gratuletur, quòd verecundis hisce
Musis publicam nunc primùm læcessenti-
bus lucem Te potissimum nactus fuerint
Mecænatem, à quo nempè ipsis & mo-
mentum ingens Tuo sapientissimo judi-
cio, & decus summum amplissimo accedat
patrocinio. Nec Tibi grave accidet eas
in Tuam fidem, & clientelam accipere.

Quid

Quid enim? Te Poësis conveniat una dif-
ficilem, qui morum comitate Te omni-
bus facilem præbes, & obvium; quique
illi authoratus à tenero, ingenuo dignam
homine Tuo potissimum calculo extuli-
sti? An, quòd herbariæ sint, apud Tuam
offendent amplitudinem? At probè nosti,
quàm summis ipsis Regibus in deliciis fue-
rit herbarum cultui triumphales commo-
dare manus, easque suo de nomine nun-
cupatas posteritati mandare; ratos suam
in ipsis perennaturam gloriam, dum in
iisdem suum reviresceret nomen. Quod
illis honori fuit summis impensis conqui-
rere, regalibus septis excipere, manu ex-
colere, haud Tibi certè indecorum erit
ingenio colere; fovere patrocinio. Exci-
pe igitur illas, quã soles, humanitate,
neimpè Tuã, nec pigeat meis victum pre-
cibus Herbariis musis herbam porrigere.
Mihi crede; maximam sic tuæ famæ se-
mentem facies, mox ad immensam gloriæ
segetem disseminandam, herbescentiq;
jam nunc vel his ipsis in herbis volupè Ti-
bi erit spectare sese jam proripientem ad
frugem Tui nominis viriditatem. Plura
nec causæ æquitas postulat, nec Tua Fa-
cili-

cilitas : quare Tui securus Patrociniū ,
quod medicis ex herbis in humanam vi-
tam provenire solet compendii , hoc tibi
precor ex animo , longius ævum , ac feli-
cius. Vale.

Kalendis Quintilibus 1712.

Botanophilo Curioso.

H Abes jam tandem primam tuorum votorum, mei laboris partem, pœticipis alligatas numeris Rei Herbariæ Institutiones, Botanophile Curiose. Haud sum dubius, quin Tibi gratum accidat, quod à me propè quotidiano efflagitasti convicia; vereor tamen ne, ut Tibi morem gererem, apud alios offenderim. Non unus fortasse erit, qui Botanorum specie captus animo præcipiat Plantarum potiorum saltem, aut rariorum Virtutes, ac potestates ex professo in hoc opuscula sibi subjiciendas: crebras sibi præsumat Herbarum descriptiunculas, & fabellas ad pœseos lenocinium suis aptè intersitas locis; eaque inductus animi persuasione illud in manus sumat; ubi verò in minutissimam incidat Plantarum Anatomem, fibrasque, & utriculos, & tracheas, & vascula germanum, ac proprium plantæ succum continentia, eorundem anastomoses, aquei etiam succi motum, accuratam gemmarum observationem, foliorum, ac florum texturam, habitum, discrimina, seminum, ac fructuum procreationem, & quæcunque alia sunt è penitissimæ Phytologiæ penu, sibi legenti obtrudi sentiat, se votis fraudatum

tum doleat , parumque absit , quin diris crudius illud devoveat ingenium , quod mansuetiores Musas , atque amantiores hunc adegerit in gyrum , atque in hac senticeta compulerit . Atqui hoc illud est , quod ipse à Me vel invito expressisti , qui Musæ meditantis sæculi delicatioris obsequi genio intercessisti consiliis , eamque in tuam pertraxisti sententiam . Tui fuere ij stimuli , quibus identidem perfossum desidis latus . Hoc esse amplissimum illud Rei Herbariæ propylæum : præposterum verò consilium esse in Botanicorum adyta invadere , eo antè ritè non perlustrato . In hoc præclarissima non sine laude desudasse Doctissimorum Virorum ingenia , Grevios , Malpighios , aliosque , quorum nomina in Re Herbariâ instar triumphi sunt . Operæ pretium futurum non exiguum , si horum elucubrationibus à poëtis etiam suum accederet & lumen , & gratia . Hoc à Philobotanis impensius expectari , quod ad exactiorem Rei Herbariæ cognitionem conducirer magis , & novitatis , ac difficultatis illecebrâ eorundem magis vellicaret ingenium . Non deesse , qui Herbarum virtutes carmine , si minus exbauserint , (quis enim omnes , quod immensi prope operis est , carmine comprehendat ?) attigerint saltem , ac delibarint . Præsto esse Macrum , Coule-
jum

*jum ; aliosque, qui hanc sibi præcipuerint lau-
ream ; qui verò eam , quæ de Natura planta-
rum ; partium structura ; locorum ingenio ;
deque earum usibus ; præsertim in re medica ;
generatim disserit ; Philosophiam poëticis adum-
bravit coloribus ; adhuc esse neminem : Va-
cuam hanc occupare provinciam suo non va-
caturum famæ præconio : Difficultatem ipsam ;
quæ plurima occurreret ; cessuram in operis
commendationem ; & penè offensiones ipsas in
bas salebrâs futuras gloriæ compendium : In-
trâ Pbaëtontis laudem esse magnis excidisse
ausis ; & fragilitatem ipsam sæpè pretium ac-
tendere . Tot impulsus calcaribus manus dedi-
Institutum de singulis plantarum viribus ; at-
que ad rem medicam præsidiiis carmen abruptis ;
atque in aliud tempus de tuo mandato rejeci ;
& in hanc Botanicorum partem ; quæ meram
Isagogen in ipsa amplectitur ; Musas vel relu-
ctantes adegit . Itaque si quid in hoc culpæ est ;
in Te totum hæret . Quod mearum partium
fuit ità meum , quo Tibi obtemperarem ; tem-
peravi consilium , ut dum Tibi placere studeo ;
minimè aliis displicerem . Abstrusioris hujuscæ
Phytologiæ scabritiem ; atque asperitatem quâ
perspicuitate styli ; quâ suavitate emolliendam
pro meo modulo curavi ; ut nihil rerum minu-
tissimarum ; & confragosarum arduitas de car-
minis*

minis elegantia , nihil carminis elegantia
de rerum cognitione detraberet ; consta-
retque sibi rara illa societas difficultatis ma-
teria cum scribendi facilitate . Suas etiam
ex intervallo fabulas , ac metamorphoses , di-
gressiones etiam , ac veluti per transennam ,
ubi se dedit occasio , memoratas plantarum ali-
quot virtutes , ac potestates de industria inter-
serui , quibus eorum ipsorum , qui meras se-
stantur delicias , vel genium proritarem , vel
levarem fastidium . Ad hac , suis omnia notis
explanata , atque illustrata volui , ut iis Le-
ctor , tametsi Rei herbaria omninò ignarus ,
veluti manu duceretur , ne quà hæreret in sa-
lebra . Nomina insuper plantarum , quarum
incidit mentio , Italicè reddita Notis adjeci ,
secutus Herbariorum aliquot , & Hetrusci
Lexici in pluribus sententiam , haud ignarus
hac in re alias aliter ab aliis accipi , utque alia
nomenclatione donari . Elenchum etiam in-
calce , atque explanationem Vocum difficilio-
rum ad Rem Herbariam pertinentium atte-
xui , ne quid desideraretur vel ad Curiositatis
lenocinium , vel ad Facilitatis subsidium .
Quare Neminem aded fastidiosum futurum
arbitror , qui mihi jure succenseat , quòd hoc
scribendi genere suum omninò fraudaverim
genium . Quòd si quis aded delicatulus sit , ac
de-

dēfidiosus , qui nullā hujusce operis capiatur illecebra , is meminerit me Rei Herbariæ studiosis , non verò in rosa , ac violā molliter cubantibus ; atque omnia fastidientibus scribere. Præclarè mecum agi existimabo , si Botanophilorum , quorum adedè hac tempestate tota Europa , in Germania præsertim , Gallia , Britannia , Batavia , Italia , Sicilia , fama floret , & ingenium , aliquam mihi demerear gratiam. Id ipsum in causa fuit , cur barbaras aliquot , ac nusquam Latio donatas in hoc opere usurpaverim voces , cujusmodi sunt plurium plantarum Antiquioribus ignotarum nomina , & vocabula quædam à Botanicis vel composita , vel passim usu recepta . Qui Botanicis scriberem , quidni eorum uterer loquendi ratione ? Malui paucis aliquot nasi aduncioris barbarus videri , quàm Botanicis ipsis obscurus . Hoc unum non abs re rogabit quispiam , cur abstrusorem hanc Isagogen à libris , qui reliqui sunt , de potiorum plantarum virtutibus abjunctam voluerim , ac festinato editionis honore seorsum in lucem emisserim ; quando è re magis videri poterat integrum opus suis omnibus absolutum numeris Famæ judicio committere ; sic enim alia se aliis sustentassent validiùs , ac seculi genio commodiùs se probassent. Ità sanè factum oportebat , si per otium licuisset ,

set; sed cum vix inchoato opere alid advocatus fuerim, nihil adhuc ad umbilicum ducere, nedum revocare ad limam vacavit. Quare ne diutius tua protraherem vota, libuit hanc partem, quæ iam ad manum erat, tanquam in antecessum persolvere, ac veluti quandam symbolam dare. Placuit etiam eo consilio illam seorsum Famae oculis exhibere, ut ita celeberrimi illius Pictoris in morem, veluti post tabulam delitescens, publici iudicii periculum facerem, quidque in eâ displiceret, quid emendandum esset, acciperem, atque inde exemplum in id, quod reliquum est operis, sumerem. Tu intereâ fruerere hoc primo meæ in Te observantiæ pignore; & si quid genium habeat, Tibi laudi tribuas; si quid reprehendatur, Meo Tibi religiosius fortasse, quàm parerat, obsequendi studio vitio vertas. Vale.

*Mauritius ab Antonellis Præpositus Provin-
cialis Soc. Iesu in Regno Neapolitano.*

CUM Librum, cui titulus est, *BOTANICORVM, SEV INSTI-
TUTIONVM REI HERBARIÆ*, à P. Francisco Eulalio
Savaſtano Sacerdote compositum, tres ejuſdem Societatis Sa-
cerdotes, quibus commiſſum fuit, recognoverint, & in lucem
edi poſſe probaverint, facultate nobis à P. Michaele Angelo
Tamburino Generali communicata concedimus, ut typis man-
detur; ſi ita iis, ad quos pertinet, videbitur. In quorum fidem
has literas manu noſtra ſubſcriptas, & Sigillo Societatis noſtrę
munus dedimus, Neapoli die 13. Menſis Novembris 1712.

Mauritius ab Antonellis.

EMINENTISSIMO SIGNORE.

Novello de Bonis Stampatore di queſta Arciveſcoval Cor-
te, ſupplicando fà intendere à Voſtra Eminenza, come
deſidera ſtampare un libro intitolato: *BOTANICORVM, SEV
INSTITUTIONVM REI HERBARIÆ*. Per tanto umilmente
prega V. E. à commetterne la reviſione, à chi meglio le pare-
rà, che l'ayerà à grazia, ut Deus.

*Rev. D. Andreas Maſtellone revideat, & referat.
Neap. 12. Maii 1712.*

SEPTIMIUS PALUTIUS VIC. GEN.

D. Petrus Marcus Giptius Can. Dep.

EMINENTISSIME DOMINE.

Librum, cui titulus, *BOTANICORVM, SEV INSTITU-
TIONVM REI HERBARIÆ*, ab Adm. Rev. P. Francisco
Savaſtano S. J. exaratum te iubente perlegi, nihilque in eo
aut Religioni, aut moribus adverſum deprehendi; quapropter
typis mandari poſſe cenſeo, ſi poteſtatem fecerit Eminentia
Veſtra, cui me, meamque ſententiam devotiſſime ſubmitto.
Neap. 8. Kal. Junii 1712.

Em. V.

*Humill. Adiſſ. & Obſeq. Famulus.
Andreas Maſtellonus.*

Attenta ſupradicta relatione Imprimatur. Neap. 8. Maij 1712.

SEPTIMIUS PALUTIUS VIC. GEN.

D. Petrus Marcus Giptius Can. Dep.

ECCELLENTISSIMO SIGNORE.

Novello de Bonis Stampatore in questa Fedelissima Città, supplicando fa intendere à V. E. come desidera dare alle stampe un Libro intitolato: *BOTANICORVM, SEV INSTITVTIONVM REI HERBARIÆ*. Per tanto supplica à commetterne la revisione, à chi meglio le parerà, che l'averà à grazia, ut Deus.

Magnif. in Med. Doct̃or Nicolaus Cyrillo videat, & in scriptis referat.

GASCON R. GUERRERO R. ARGENTO R.

Provisum per S. E. die 26. Maii 1712.
Mastellonus.

EMINENTISSIME DOMINE.

Jussu Exc. Tuz legi librum cui Titulus: *BOTANICORVM, SEV INSTITVTIONVM REI HERBARIÆ*, Francisci Eulalii Savastani è Soc. Jesu; Cumque in eo nihil invenerim, quod Republicæ, Regizque Jurisdictioni adverteretur, typis committi posse reor. Præferim cum Elegantissimus Auctor omnine sanè tulerit punctum; materiam enim omninò exuccam, sterilemque fecundo, & succoso, ut ità dicam, carminè pertractavit. Quare futurum spero, ut studiosa Juventus, maximo Medicæ præcipuè Artis comòdo; ad utilissimum Rei Herbariæ studium nostris his regionibus ferè jacens, tot Murfarum lenociniis, non pelliciat modò, sed cogatur. Ità censebam, si ità Exc. Tuz videatur, Neap. 26. Maii 1712.

Exc. Tuz

Additissimus Servus.

Nicolaus Cyrillo.

Visa relatione Imprimatur, & in publicatione servetur Regia Pragmatica.

GASCON R. GUERRERO R. GAETA R.
ARGENTO R. MAZZACCARA R.

Provisum per S. E. Neap. 28. Novembris 1712.
Mastellonus.

BOTANICORUM.

LIBER I.

Uⁱ Campis passim frutices , quæ montibus altis
Herbæque, stirpesque , & odoro germine plantæ
Proveniant , Medicos riguis quas lactet in usus
Seu Doris , seu Najas aquis , aut Sole Marito
Fœta coloratis Peruë submittat ab Indis :
Quæ virtus sit cuique satù concepta , potestas
Quæ foliis, vel quæ lectis Radicibus artes ,

Hinc efferre, novo mentem quando impulit œstro ,
Meque suas ultrò ipse artes docet auctor Apollo ,
Incipiam . Vestros Vati referate recessus
Fortunatorum nemorum , quæq; arva Napææ ,
Quæque juga agrestes tondetis Oreades , & quæ
Pubescentem imo Neptuni è gurgite sylvam
Felicem legit is Nereides , aut yaga subter
Flumina Naiades, vel olenti in margine ripæ ,
Et Medicas alitis fruticum pleno ubere vires .
Fas mihi sit vestro lectas è semine fruges
Pæonias , quarum nunc tantùm Europa superbit
Jam studiis , cultuque , audaci evolvere cantu ;
Atque immortalem capiti petere inde coronam ,
Unde Machaonius nervis vigor , unde salubre
Præsidium , virtusque redux reparabilis ævi .

Tu mihi , quæ totos camporum infusa per artus ,
At nusquam deprensa , sinus Telluris inertes
Semine fœcundas vitali, & germine vestis ;
Naturamque ægram auxilio miserata, vel ipsis
Deliciis medicas permiscens prodiga vires ,

2 BOTANICORUM

Grata vel in blandis vernantia pharmaca pingis
 Floribus, illecebrisque hominum fastidia vincis;
 (Te sine nil magnum Mens nititur) En age, rerum
 Arbitra, Lex operum, æternæ vis Provida mentis,
 Alma (1) Pronæ, tuo si munere sæva remittit
 Atropos, adversoque; retexit secula fuso,
 Huc ades, & fato Soles furata benignos,
 Herbarum ignotas ægris Mortalibus artes
 Da Vati vulgare, tuisque; assuescere donis.

Haud unquam immemori tantarum Gratia rerum
 Excidet. Ipse Tibi meritis pro talibus æquum
 Grati animi monumentum,urato ex ære Columnam
 Augustam, ingentem, multum cui victa suarum
 Pyramidum de laude Pharos concedat, in auras
 Attollam, viridi quæ fronte procurrit in æquor
 Mergillina, suiq; potens Maris imperat undis.
 Ipsa mihi sceptro, & triplici diademate, fulvâ
 Nube super fulgens, fastigia summa tenebis,
 Fortunam, & cæcos torquens sub Numine casus.
 Ast infrâ, quatuor quæ se basis aurea vertit
 In facies formanda, tuas, decora inclyta, laudes
 Quæq; geris facili disponens fortia nisu,
 Argumentum ingens, vivo spirabit in auro.
 Hinc, atq; hinc sparsim fædo squalentia rictu,
 Excita primævi (miserum!) post furta Parentis
 Cernere erit febrium, Morborumq; agmina, pestes
 Tristè fatas Phlegetonte, (2) Phthisin, corvamq; (3) Phrenesim,
 Pleuritimq; (4) acrem, carpentemq; ilia morfu
 Lithiasin (5), (6) Strumasq; graves, duramq; (7) Synanchen
 Argentem fauces, & guttura anhela prementem,
 Ischiademq; (8) Luemq; & fumiferam (9) Cephalæam,
 Humanum jurata genus pro Crimine justis
 Plectere supplicij, & æcerbo excindere fato.
 Contra autem fundentem almo auxiliaria partu

Ger

(1) *Ad Divinam Providentiam invocatio, cui acceptum referendum*
quidquid paoniss ex herbis ad humanam vitam tuendam opis est, ac
præsidii.

(2) *Morbi genus Nostratibus dictum Ecticia, Hetrusc. Tifischezza (3)*
Phrenesia (4) Nostr. Mal di punta, Puntura. Hetr. Scarmana, ò
Scalmana (5) Dolor di calcoli. (6) Scrofole. (7) Angina species.
Ital. Specie di Schinanzia, ò Squinanzia, (8) Sciatica, (9) Do-
lor di testa.

Germina Tellurēm, & vasti regna humida Nereī;
 Te vires afflante, tuoq; è semine passim
 Fœta Machaoniis pubescere frugibus arva.
 Stabunt mille aucti in species, in nomina mille;
 Mentis opus dix, & dix vestigia Curæ,
 Cauliferi fœtus, morbosque in prælia poscent.
 At procul hinc Libithina, novis sibi viribus ægras
 Fracta dolens vires, non eluctabile ferrum
 Cæca retractabit nequicquam, & bella reposcet.
 Signifero intereà Titan revolubilis orbe,
 In diversa trahens varium discrimina tempus,
 Æstuque, pluviisque salubria dona fovebit.

Hic fati Tibi victor ego, plaudentia cinctus
 Tempora verbenis, voti reus, annua supplex
 Dona feram; & plexis cumulabo altaria Sertis.
 Cuncta mihi instratos relinquens celeberrima tractus
 Cursibus, & piæis certabit (1) Olympia cymbis,
 Actiadasque trahet secum in certamina Nymphas.
 Ante omnes pulchro fata Nereo (2) Mergilline,
 Leucopetreq; (3), (4) Ægleq;, (5) Euphæaq;, (6) Pausilypeque;
 Et (7) Megare, & (8) Nefis, Vicæque, Necisque Potentem
 Te referent cælo, & mecum votiva sacrabunt
 Munera. Jam nunc solennes indicere pompas
 Alta ad signa juvat, festosque videre corymbos;
 Vel chelyn ut Siren repetat formosior, utque
 Fluctivagi circum ludant Delphines in orbem.

A 2

In-

1. Amaniora quædam prope Neapolim loca celebrantur, patriis vocabulis in Nympharum nomina pœtico more detortis. Olympia ab antiquis dicta ora maritima inter Lucullanum, & Pausilypum, vulgò Chiaja, ut author est Scip. Mazzella in descriptione Regni Neap.
2. Ital. Mergogliano, amantissima ad Pausilypum villa in extremo ora olympia, ubi Actii Synceri Sannazarii olim domus, nunc celeberrimum Sepulchrum.
3. Vicus æris salubritate celebratissimus altero à Neapoli lapida Vestivium versus, Pietra bianca.
4. Collis, Echia aliis dictus, & Lucullanum, vulgò Pizzo falcone.
5. Parva Insula ad Notum Pausilypo opposita, la Gajola.
6. Celeberrimum promontarium elegantissimis villis, & adificiis ad mare constitum, Neapoli ad occidentem Solem objectum: vulgò Posilipo.
7. Insula Ægle, seu Lucullano objecta, qua & Castrum Lucullanum appellata est, Castel dell'Ovo.
8. Parva item insula Pausilypo objecta ad occasum vergens, Nisticar.

4 B O T A N I C O R U M .

Interea trepidum nemorosa per avia Vatem
Duc tecum , & dextra auspiciis rege, Diva, secundis .

Tu quoque, Tu, Series quem non inhonora parentum
Efflorentem opibus ; priscæ nec lucis egentem
Egregiâ de stirpe tulit; Te Major; & annis ,
Huc ades, Ambroside , & Medicis quam floribus offert
Nunc primum Botane ; ne dedignare coronam .
Non his , ingenio præstans , novus advena Sacris
Accedis : gremio dudum Te Pallas amico
Fovit , & à teneris doctas instruxit ad artes ;
Castaliosque labris-latices inunxit , & alti
Jura fori , Themidisque dedit percurrere leges .
Ergo age ; sepositâ Curarum Mole , Camænis
Paulisper te redde tuis, Morbisque medentes
Ritè præi , Phæbumque pari; precor; indue cultu ;
Quas Amphrifiaco lectas è gramine fruges
Jam Pastor prima ille refert Tibi munera, dexter
Excipe ; nec seris pigeat prætereire seclis .
Sic tibi , primævo vernat quæ flore, Juventus
Præsidio Botanes nunquam non sospita, vitæ
Claudat inaccessam morbis urgentibus arcem ,
Et Lachesis Phryxæa neat tibi vellera fufis
Fatiferis , plaudatque cavo Sebethus ab antro .
His mecum auspiciis Naturæ arcana virentis
Quisquis amas ultrò rimari ; & noscere vires ,
Ingredere , & magnis jam nunc accingere cæptis .
At prius omniferæ subeas quàm regna Parentis ,
Herbarumque vices discretim , & singula discas
Germina, quæque suo Chiron Tibi servat in antro,
Quæque sub Idæâ Crete Tibi subjicit umbrâ ;
Vestibulum hoc fuerit sub primum hæsisse parumper
Dulce moræ pretium; atque uno prædiscere pubem
Lustrandam intuitu , & generatim expendere mores .
Ac veluti infensum signa illaturus in hostem
Expertus bello, Martisque in pulvere Ductor
Haud temerè arma movet, Martemque invadit , aprico
Sed prius è tumulo campum metitur apertum ,
Atque adversâ oculis procul agmina circumspicit :
Quisque locus castris ; qui pugne optandus, in hostem
Quæve irrumpendum momentis æstimat æquis .
Haud aliter prius herbosæ quàm singula stirpis
Nomina, gentilesque notas, & munera lustres ,

Cura sit & Tibi prospectu metirier uuo
Commune ingenium, partesque, & munia raptim
Transigere, inque suas pubem deducere classes.

Principio (1) vitæ pollens stirps munere, certo
Fixâ hærens radice loco, sed nescia sensus
Subjicitur: (2) Nec Te foliis (3) Mimosa pudicis
Pubescens fallat peregrino germine planta.
Illa manus tactum renuat licet; aut pudibundas
Collecta in frondes se cogat, & ægra senescat.
Sit (4) quæ tactu etiam velut irritata; minacem
Histricis in morem frondes; sua tela, comantes
Subrigat intorquens; viridique ignescat ab æstu.
Non (3) ea sint Tibi cæu sensus vestigia; fallax
Imponit species; alias dubia omina causas
Promittunt, alio vertit se cardine motus.
Seu fruticum per cæca latent qui tegmina sparsim
Valvuli id efficiant: (4) virides seu fusus in artus
Qui vapor insinuat se furtim id præstet, & idem
Compressu expirans det sensim arefcere frondes.
Sic trahimus quo spontè auræ spirabilis haustus
Aëris alterno cordis vitale stabellum
Effluxu cadit in sese; tumidumque residit:
Sic & Avenaceas non pervius humor aristas
Contrahit, & ramos Hierichuntis ab Urbe vocatos
Quos aperit Rosa; Nam postquam hæc planè aruit, arcum
Inque globum sese; coëuntibus undique fibris,
Collegit; tepidâ mergatur Najade quondam

Si

- (1) *Generalis Planta Notio ex Jungio: Corpus vivens, non sentiens, certo loco affixum, quod nutriri, augeri, ac propagare se potest.*
 (2) *Non huic officit Notioni, quod in Plantis nonnullis Æschinomenis, seu Mimosis, atque in Herba, quam Impatientem vocant, observatur.*
 (3) *Ital. Erba casta, erba pudica, ò pur sensitiva.*
 (4) *Herba Impatiens; qua & Persicaria siliquata dicta. Erba impaziente.*
 (3) *Quod enim ad manus tactum illa se contrahant, hac disclusa ejaculetur semina, vel in valvulos referendum, quos nonnulli in Plantarum vasis comminiscuntur.*
 (4) *Vel inde oritur, quod a tactu vaporosus Succus, qui nervos, & vasa replebat, exhalet; ut in pulmonibus usuvenit, aëris expiratione desidentibus, & in Aristis Avenaceis, & planta illa, quam Hierichuntinam Rosam (Rosa di Gericco) vulgus appellat, qua sicci- tate contracta, humore iterùm explicantur.*

6 B O T A N I C O R U M 3

Si radice tenus, sese explicat ilicet, & se,
 Pervadente poros humore, expandit in orbem
 Latior, & veteres sibi rursus instaurat honores.
 Nanque idem foliorum apices qui fervor adurit,
 Complicat, obvolviturque, redux quos explicat humor;
 Afflatum (1) digito contra seù denique frigus
 (Quod vero propius) pubibundæ stirpis inertes
 Adducatque lobos, venasque adstringat hiantes:
 Quòd nempè instantis vi frigoris halitus intrò
 Acrior abscedat, fibrasque hinc contrahat ægras;
 Qui deinde erumpens iterum magno impete frondes
 Vibret in adversum, pulchrasque accommodet iras;
 Urget (2) enim caules frigus quoque, rursus & in se
 Cogit hyems adducta: Modesta (3) Calendula testis,
 Quique per irriguas crescis, (4) Convolvole, valles:
 Quis flos nocturno clausus sub fidere mæret,
 Nec se restituit, calathò nisi multa moranti
 Mollis aduletur Zephyro Matuta repenti.

Haud (3) ità perceptu facile est, quod constata monstris
 Africa vel blando monstròsa in flore, Colonis
 Subjicit apricum, visu mirabile, monstrum.
 Hic quà Sole rubet gleba, & torrentibus astris
 Flos oritur, vulgò indigenis (4) Flos dictus Amoræ;
 Caule tumet crasso, sed mox tenuatus olentem
 Paulatim in cornu sese ille inspiciat, & altè
 Purpurat, ingenuum mentitus fronte pudorem.
 Hunc si fortè tuens lævo procul omine, jactis
 Incessas probris, sædumque, rudemque, pudendumque
 Atque in composito nutantem ad Sidera cono
 Insimules agitans: furit ilicet, atque solutos

Di-

-
- (1) Vel denique, quòd digiti, seù ambientis aëris frigus succi motum in nervis cohibeat, atque ita in angustius spatium cogat.
 (2) Quòd enim foliorum contractio sæpè à frigore accidat, argumento sunt Calendula, & Convolvuli flores internoctu se claudentes.
 (3) Aliter Caltha nuncupatur, Ital. Fior d'ogni mese, ò sposa del Sole.
 (4) Aliter Campanula, Ital. Campanella.
 (3) Mirabilius est, quòd de Africano Flore, P. Tamaius in Cap. x. Genes. oculus testis memorat, ad jacta in se convicia felia discerpentia perinde ac si contumelia insolens videatur.
 (4) Fior d'Amore

Dilacerat crines, vernaſque aſurgit in iras ?
 Ceu nemorum Corybas ſtimulis perfoſſus acutis ?
 An (1) malus has oculis Genius præferre putandus
 Præſtigias, foliisſque ſuas aſſingere fraudes ?
 Aëris (2) an moti vocis rapido impete frondes
 Diffindi impu ſu, & pulchrum ſimulare furorem ?
 Sic qui quoquo alio vocum diſcrimine pulſus,
 (Ut re compertum) vitreus ſcyphus integer hæret ;
 Dein certo vibrante ſono, velut ariete fractus
 Aërio ruit, illuſtremque repente ruina
 Corpore dat : rauco aſultans gemit aura ſonore ;
 Sic qui furtivi concretus labe veneni,
 Appula quod morſu ſuffudit Aranea, torpet
 Humor iners, certo ſonitu rareſcit, & ægrum
 Compoſitos agit in ſaltus, & corpore manat.
 Quidquid id eſt, ſimulacra animo ſe nata movere ;
 Ne fruſtrâ Tibi ſinge, aut vanos præcipe ſenſus.
 Quidquid Arabs, quidquid medicis Epidaurus arenis ;
 Quidquid & Ammerice felici è gramine carpit,
 Vulgus rere unum nullo diſcrimine, vitæ
 Jure quidem, vegetæ compos, ſed ſenſilis expert.
 Prætereà (3) ſenſim nutriri, & creſcere plantis
 Eſt cunctis commune, novæque propaginis ortus
 Ducere, congeneresque ſatu promittere factus.
 Quin (4) dono Divûm viridi gens herbida luxu
 Latius augetur, faciles & duplicat umbras ;
 Nam reparans ſemper potiore, quod excidit, auctu
 Non modo ſe major partes impubis in omnes
 Creſcit, at uſque novas haud ſegnius adſtruit, addens
 Et folia, & flores, & factos ſemine fructus ;
 Hoc etiam præſtans Animantibus, aucta ſubinde
 Queis nova pars nulla accreſcit, ni forte pilorum ;
 Plumarumque alto fruticantem è corpore pubem

Par-

(1) Id autem monſtri vel malis præſtigiis tribuendum.
 (2) Vel certo moti aëris impuſſui ; non ſecus ac certo vocis diſcrimine vitreos ſcyphos, aliàs integros, diffringi experientia docemur, ac certo ſonitu inſpiratum ab Apulo Araneo venenum ſuſſilire.
 (3) Porro nutriri, augeri, ac ſe propagare Plantis omnibus commune eſt.
 (4) Imò quoad augendi rationem Animantibus præſtant ; nam non modo primas partes in majus provehunt, verum & novas progignunt, ut folia, flores, fructus : quod in animantibus non uſu venit, niſi pilos, plumasque & cornua in Cervis pro partiſſys accipias.

BOTANICORUM.

Partibus adnumeres, aut quæ sibi forte senectâ
 Decidua, haud impar unquam ramosa reponit
 Cornua, & arboreo Cervus se vertice tollit.

At certæ (1) affixas radice hærescere sedi
 Omnibus haud æquè commune est stirpibus: obstat
 Una Parætoniô (2) Stratiotes nota Canopo,
 Quæ nullis defixa solo Radicibus exlex
 Luxuriam tollit foliorum, & vivida vernat
 Nili innans undis reffluentibus: (3) Inclyta quondam
 Venatrix, viridi quæ stirps nunc cespitate frondet.
 Nam longo, ut perhibent, venatu exercita, & alto
 Sole perusta, comas, ut erat, vallata sagittis
 Barbaricô de more, thoro confederat herbæ
 Propter aquam, Pharios sæcundo gurgite campos
 Quæ rigat, & septem discurrit in ostia Nilus.
 Jamque exuta pedem (pudor ultrâ obstitit) utrumque
 Niliacis tingebat aquis, æstumque levabat,
 Subjectos viridi despectans margine fluctus:
 Cum temerè ludentem undis violentior æstus
 Abstulit improvisus, eamque abduxit in altum.
 Haud tamen hic dejecta animo, vada spumea contra,
 Durataque manus, alternaque brachia jactans
 Luctatur Virgo, timidum si pectore possit
 Exuperare fretum nando, & se reddere ripæ.
 Et fortassè viam fortuna haud læva dedisset,
 Ni subito haud procul exiliens è fluctibus ultrâ
 Afforet, & risu instaret Crocodilus hianti.
 Tum verò infelix gemino obvallata periculo,
 Fluctibus hinc, rabidæ inde feræ conatibus, hæsit
 Mentis inops, cessat-ne voracibus hausta fluentis,
 An ne feræ, & sædam ingluviem præda illice pascat,
 Haud liquet: Utrum optet, nescit; tamen horret utrumque,
 Quod superest, precibus fidens: servate paventem
 Dii patrii, exclamat; Tuque ô, cui monstra ferarum
 Hac confossa manu, Meroës ad templa sacravi,

Nile

(1) Non ita verò plantis omnibus commune certo affigi loco. Ostenditur id exemplo Ægyptiæ Stratiotis Nili alveo supernatantis, tenuissimis fibrarum filamentis, quæ Radicis loco demittit, terram non attingentibus, ut observat Prosper Alpinus de Plant. Ægypt. c. 35.

(2) Aliter Millefolium, seu Herba Militaris. Millefoglio d'Égitto.

(3) Res fabula exornatur:

Nile pater, miserere. Nec ultrà effata feracis
 Sensit opem fluvij: mutato corpore cedit
 Pubentem extemplo in caulem: crinita sagittis
 In crassas abiit frondes coma, quodque supernè
 Pube tenus superans mediis extabat ab undis,
 Fronder (1) Aizoi in faciem: pars altera fibras
 In longas fundum versus tenuata recedit,
 Nec tamen hæret humi, Nandi sic gnara natatu
 Versa vel in fruticem se blando exercet, & alta
 Filamenta trahens fluvialibus innatat undis.

Hæc super, (2) audentem sua fert quò quemq; cupido
 Noscendi, haud levior Tibi cura, Botanice, mentem
 Incessat, varias fruticum quoque noscere partes:
 Quæ similis ductu constet sibi simplice, quæve
 Composito absimilis coalescat in organa textu.
 Singula quæ studio sunt observanda sagaci;
 Namque (3) alijs aliæ vires, & discolor usus
 Sæpè venit, sæpè ejusdem pars altera stirpis
 Hausta nocet, cujus discors pars altera prodest.
 Aspice, quam terno demittit tubere plexam
 Anthora (4) radicem: extremis fovet illa venenum
 Tuberibus, medium nodo cui vindice tuber
 Antidoto est, hæretque suo Tutela periclo.

Ergo (5) prior teneat te cura ediscere, stirpi
 Quæ medicæ radix sit cuique. Potissima Stirpis
 Pars Radix: hac hæret humi, suaque inde ministrat
 Hæc folijs alimenta, trahitque in femina vires,
 Augeturque, suoque virens se caule coronat.

In primis (6) specie varias spectare voluptas

B

Sit

1 Ital. Erba Semprevivo.

2 His præmissis observanda primùm diligenter Botanico sunt Herbarum partes, sive ea, quæ homogenea sunt, sive ea, quæ heterogenea, & Organica appellantur.

3 Sæpè enim alia alijs partibus Virtus, ut exemplo Radicis Anthora ostenditur ex Conrado Gesnero de Lunar. Herb. p. 76.

4 Sic dicta, quasi Antiphthora, q. Thora; seu Aconiti Alexipharmacum. Antora.

5 Prima sit Radicis observatio, quæ ex Jungio, Pars est planta inferior, quæ inerà corpus solidius, quod planta sedem præbet, abdita, alimento attrahendo destinata est.

6 Tenenda autem in primis Radicum differentia, quæ ex eruditis sive Rajs dividuntur in Fibrosas, & Crassiores.

Sit formas; neque enim forma est Radicibus una. Hæc (1) longis depexa fibris promittitur, illa Crassior (2) in molem turgescit, & inde sub auras Surgentis superat Caulis legemque, modumque: Forma (3) neque huic simplex; nam nunc carnosâ tumescit: In ventrem, (4) bulboque vel ipso è simplice nomen Bulbosæ ducit, sive is concresecat in orbem Pluribus implexum tunicis, qualem (5) Allia produunt, Cæpæque (6), Tulipæque (7), & purpurei (8) Hyacinthi; Sed squamâ rigeant super incumbente gradatim Imbricis in morem, qualem sibi (9) lilia, qualem Martagon (10) fugit: (Radicis munera quamvis Verius his subeat, bulbo quæ plurima inhæret, Fibra) (11) vel agnatum sua dat cognomina Tuber, Tuber perpetuæ coiens farcimine carnis: Jam simplex, sibi quale (12) Crocus, sibi vindicat (13) Orchis, (Radicem huic licet efficiat fibra junctâ biforsem) Jam sese nodo numerans septemplex, quali Peonia (14), Asphodelusque (15) rigens, & (16) Colchica gaudent. Nunc eadem (17) in longum Radix discedit, & arvis

Aut

- 1 Fibrosa sunt, quæ plurimis fibris, seu filamentis è planta fundo separatim existentibus constant.
- 2 Crassiores, quæ corpore pro planta modo crassiore turgescunt.
- 3 Hæc porro vel Carnosa sunt, & in latum extumescunt.
- 4 Et subdividuntur in Bulbosas, quæ unico constant capite, eoque vel Tunicato, h. e. ex pluribus corticibus in orbem se amplexantibus composito, ut in Allio: vel Squamato, h. e. pluribus squamis imbricatum ferè dispositis coagmentato, ut in lilio, quamvis in his fibra è bulbi fundo existentes Radicis verius obeant munus.
- 5 Aglio. 6 Cipolla. 7 Tulipano. 8 Giacinto. 9 Giglio 10 Isal. Martagone, è Specie di Corona Imperiale.
- 11 Et in Tuberosas, quæ solida carne cœtinua constant; suntque vel simplici Tubero, ut in Croco, & Orchide (quamvis huic Radix & Tuberosa sit, & Fibrosa) vel multiplici, ut in Peonia, &c.
- 12 Zaffarano, è Croco. Hetrusc. Gruogo. 13 Herba sic dicta, quod ejus Radix Testiculorum speciem referat, unde Cynosorchis ejus species Italicè dicitur Testicol di Cane. 14 Peonia.
15. Hetrusc. Asfodillo, è Alta Regia, Herba aliter Hastula Regia etiam dicta, quod regis sceptri effigiem, dum floret, referat 16 Bulbo, è Zaffarano Selvaggio.
- 17 Vel sunt in longum extensa: Quæ rursus aut sarmentosa sunt, & transversim progredientes, seu reptantes, ut in Oxalide, & Glycirrhizæ.

Aut ea sarmenti ritu sinuosa procurrat
 Transversim reptans, ut quæ viget (1) Oxalis, & quæ
 Dulce (2) Glycirrhizæ nomenque, genusque perennat.
 Aut (3) caulis versa in faciem descendit in altum,
 Seque vel in ramos imâ tellure propagat,
 Geniculis vel crebra fibras emittit obortas:
 Hæc, olet ingenuo quæ (4) Mentha virore, (5) Caninum
 Nititur hæc Gramen, ludis quæque aurea Muris.
 Aure, (6) Pilosella, & nares quæ (7), Ptarmica, vellis.

Ipse (8) etiam sub clara redit qui lumina, discors
 Occurret color; haud siquidem par omnibus albet.
 Discolor Herbarum nonnullis flavet, & idem
 Ex atro rubet in paucis: Spectabile succo
 Testis (9) Erythrodanum, riguo litæ sanguine testis
 Anchusa (10), & notum Agricolaæ quæ reddit edule
 Instrumentum (11), herbis lætos quo pastinet agros.

Id tamen (12) hic nolim primâ hac in parte morantem

R 2

Te

1 Acetosa.

2 Liquirizia.

3 Aut cauliformes, & in altum descendentes, sive Ramosa sint, sive Simpliciores, fibras dumtaxat à geniculis emittentes, ut in *Mentha*.

4 *Mentha* 5. *Graminea Canina*: aliis *Canaria* dicitur, quasi à Canibus inventa, qua fastidium deducunt, vomitum cum picuita resicientes. Hinc *Cynagrostis* alijs, & à foliorum primò prodeuntium forma quibusdam *Dens Canis* nuncupatur. *Dente di Cane*, 5. *Pilosella*, nomen à crebris, quibus vestitur, pills sortita: *Auricula Muris* hinc alijs dicta 7 *Ital. Ptarmica*, *Nostrat.* *Porpoetuela*. *Herba acri odore sternutamenta cians*.

8 Varius est etiam Radicum color; non enim semper albus est, ut in plerisque, sed in nonnullis flavus, in paucis Ruber, aut ex atro rubens, ut in *Anchusa*, *Erythrodano*, & *Pastinaca Tenuifolia*, quam verosimilius sic dictam existimamus ex *Turnebo* in *Adversarijs*, l. 6. c. 23., quòd Radice *Pastinum* refert, rusticum scilicet instrumentum, quo cauliculi humi infodiuntur.

9 Officinis *Rubia Tinctorum* appellatur, à rubere radicis, quo lana inficiuntur. *Eritrodano*, *Rubbia*. 10 *Anchusa*, sic dicta à sanguineæ, floridove Radicis colore, quo manus oblinis.

11 Specie di *Pastinaca*.

12 Observandum pariter Radices plerasque Bulbosas annuatim in terram descendere, easdemque ex Trunco, scilicet Causis renovari, aut saltem ex parte reparari.

Te fugiat, quod cura diu luctata refoffum
 Imâ eduxit humo, & longo rerum extudit usu;
 Altius in terram quasdam descendere bulbo,
 Quæ bulbo gaudent Radices, seque quotannis
 Paulatim reparare, putresque reponere partes.
 Ipsa in humum Caulis quæ pars magis ima recedit
 Radici accedens sibi jam subit altera munus
 Scilicet, & veteris supplet dispendia formæ.
 Bulbosâ hoc (1) Tulipæ nixæ radice sub arvis
 Ostendent passim; (2) hoc etiam Radicibus Herbæ
 Subjicient subnixæ aliis, ut (3) Celtica Nardus,
 Helleborusq; (4) niger, (5) Lychnisq; & (6) Crithmus, & (7) Orchis.
 Affinesq; aliæ: nec non sibi turgida nodo
 Queis gemino radix suprâque, infrâque cohæret,
 Ut (8) Crocus, & vario maculosa (9) Dracontia scapæ;
 Caulis ubi fuerat quæ pars magis abdita, primo,
 Quod supra est, abit in Tuber, bene denegeranno,
 Jam radix, mox inferius subitura sequenti.
 Primula (10) id in prinis tibi proder, & (11) Oxalis, & (12) quæ
 Cœlesti nomen sibi vendicat Iris ab arcu.
 Nempè (13) hæc Radici haud raro qui plurimus hæret
 Annulus, & varijs discurrit linea punctis,
 Mutati indicium est Caulis manifestius; alter
 Nam lapsi hinc pridem folij vestigia signat;
 Altera vasorum, quibus olli inseruit idem,
 Ora refert, caulemque manet testata priorem.

Nec

-
1. Tulipani.
 2. Idem in alijs pluribus observavit peritissimus Grevius, ut in
Valeriana, Helleboro nigro, &c. ima Caulis parte sensim descendente, seq; in radicem transmutante.
 3. Valeriana. 4. Elleboro nero.
 5. Coronaria. 6. Finocchio marino. 7. Specie di Satirione.
 8. Croco, d Zaffarano. 9. Dragontea, serpentaria.
 10. Fior di Primavera. 11. Acetosa. 12. Iride di Primavera.
 13. *Transmutationis hujusce manifesta apparent indicia in Radice præsertim Tuberosa; ubi quod Caulis descenderit, & in Radicem immutauerit, argumento est ipsa Radix annulis quibusdam, & lineis punctatis variegata: annulis foliorum jam pridem à Caulis detaxatorum sedes, punctis vasorum orificia, quibus Caulis hîs inseruisset, designatus.*

Nec (1) nova descensu mutata in Corpora formæ
 Causa latet : Quæ fibra imo de caule recurrit
 Rectâ in humum pendens, Truncum, cæu restis, eodem
 Attrahit, inque novum cogit turgescere nodum.
 Hinc est, (2) quod veterem Radix oblita figuram
 Non semel invertat, quæque hic demissa tenaces,
 Cæu Crura, in ramos sese divaricat, illic
 In plura arrectam se cornua ducta supernè
 Torqueat, ut viridi persæpè in (3) Dente Leonis,
 Inque aliis patet; hic sedentim quæ plurima sæpè
 Radicis summo turget de vertice gemma,
 In totidem pariter Caules, & germina surgit,
 Tempore paulatim quæ subsidentia, traxim
 In totidem capita alta abeunt, & cornua linquunt.
 Hinc (4) etiam quædam, qualem (5) Succisa resignat,
 Præmorsæ apparent, cultuque, satique perennes
 Multa revolventes durando secula vincunt.
 Nimirum damnosa situ quas ægra Veritas
 Sensim adimit partes, eadem subeunte reponit
 Caudice, Radicemque vetat succumbere vitæ.
 Tubera sic alia ex alijs, aliasque videbis
 Subnasci fibras, reduceque existere bulbos;
 Ut quæ eadem in speciem Radix durare videtur
 Immutata, novo furtim fata traduce censu
 Altera sit, semperque novos juvenescat in annos.
 Non secus ac senio gravis, & squalentibus annis,
 Veris ubi arrisit levis aura, exosus inertes
 Exuvias ponit Coluber, nitidusque juventâ
 Emicat ad Solem, & squamas fulvo innovat auro.

Quo

- 1 Descensus hujusmodi Causa proxima, & perspicua sunt Radices fibrosa, quas hujusmodi Caules emittunt; hæc siquidem in terram descendentes, velut totidem funiculi, truncum post se rapiunt.
- 2 Ex hæc Caulium in Radices transmutatione oritur, cui sæpè nonnullarum Radicum figura veluti invertantur, ut in Dente Leonis, nonnullisque alijs cernitur.
- 3 Dente di Leone, Cichorei, seu Chondrilla species, quam & Rostrum porcinum, & caput Monachi officina appellant.
- 4 Cur etiam Radices alta præmorsæ appareant, ut in Succisa videtur, perennesque evadant.
- 5 Vulgò Morsus Diaboli nuncupatur: à politioribus Succisa dicitur, quod ejus radices circumfusa videantur.

14 BOTANICORUM.

Quo (1) se cunque modo latis tamen illa sub arvis
 Instruat, aut felix repararet sua damna, notatu
 Digna vel in paucis. Hæc omnis sæpè recedit
 Inrita vis plantæ, & fibris subsidit in imis.
 Radicis virtute Inem (2) Petasitis amarâ
 Hausta domat, Radice potens Cor mulcet anhelant
 Scorfonera (3), levatque graves Hydrope (4) Cyperus.
 Denique quid vitæ proffit magis, unde salutis
 Præsidia expectes, Radix Tibi præferet una
 Sæpè notas. Radicem usâ quis dicere segnem
 Audeat? illa etiam claros instare triumphos
 Sæpè monet, palmasque, & operta virescere sceptrâ.
 Illa (5) etiam bifidâ caudâ, ductuque bisformi
 Sirenem mentita, lato sub pectore Magni
 Cæsaris Austriadæ referens decora aurea nummo,
 Præfaga Austriacis prælusit dextera fati.
 Scilicet impressam jam tum portendere visa
 Parthenopæ fibris penitens Sirenis amatam
 Nominis Austriaci effigiem, infixamque medullis
 Altiùs. Hanc ossi cupido sub pectore cordis
 Esse loco, vitamque imis affundere ventis,
 Constitit auspiciam. Fatibus orbara sinistris
 Austriadæ rerum domino, non immemor illum
 Passa suo labi ex animo: constantior alto
 Usque sinu fovit, studiisque, & pectore sepsit.
 Quin cælum supplex onerans, & sidera votis
 Haud clàm ultrâ vultu Te compellabat amico,
 Carole, certabatque tuas prævertere palmas,
 Gradivum increpitans serum, turmasque morantes,

His

-
- 1 Ut autem hac se habeant, plurimi habenda est ad usus medicos
 Radix, ut nonnullarum exemplo cursim comprobatur.
 2 Sive Petasites. Ital. Erba Cappellaccio, o' TussilagGINE mag-
 giore. Sic dicta à petaso, seu galero, quod ejus folium tam amplum
 sit, ut capiti impostum petasi loco à solis asu possit defendere.
 3 Scorzonera. 4 Ciperus.
 5 Episodium in Parthenopa studia erga Augustissimam Austriacam
 Domum in adventu Armorum Austriacorum in Neapolitanum Re-
 gnum, occasione Radicis reperta in Sirenis effigiem Natura sponte
 conformata, cujus in pectore, qua parte cordis locus est, nummus
 argenteus inventus, Ferdinandi III. Austriaci effigie insignis, ut ex
 Academia Leopoldina, sive Historia Natura Curiosorum memoria
 proditum.

His tum furtivis Sirena nutritivos amores
 Ignibus, immisso donec felicibus astris
 Marte elata, suos tandem jam libera sensus
 Explicuit. (1) Quibus illa modis, quibus illa choreis
 Excepit reduces Aquilas, redeuntis amicum
 Imperij auspiciam! Voti jam compos, inertes
 Indignata moras, ultrò victricibus armis
 Occurrit victrix; sese nam vicit, & arma
 His, quibus exultim ludens certavit, amoris
 Officijs, palmamque sibi præcepit opimam.
 Tempore (2) quanquam illo resonis quoque Vesuvius antris
 Applaudens, festisque focus, crebroque tonitru
 Signa dedit. Quoties turrato assurgere fumo
 Vidimus, & lætas jaculari ad sidera flammis!
 Quin etiam cæcâ obvolvens caligine cælum,
 Phœbæos medio currus demersit olympo,
 Non alium cælo passus splendescere Solem,
 Austriaco nisi qui latè fulgebat ab ore
 Clavior, armorumque metus, nimbosque fugabat.
 Dij Patrij, Indigetes, (3) Tuque ð Eubæa tueris
 Præsul io! qui Regna, tuo si sanguine tanta hæc
 Palma stetit, fesso Austriaden succurrere sæclo
 Ne Juvenem prohibere: Satis jam bella per omnem
 Europam bacchata: novâ se prole beatum
 Augeat, & stabili componat fœdere terras.
 Crebunt tanto sacræ sub Principe leges,
 Et miti Pax alma comas insignis olivo
 Pzonias alet effuso magis ubere fruges.
 At medicas (4) Radix non una existit in artes
 Utilis: ipse etiam, qui pars est altera, Caulis
 Inde virens spectandus, opes ediscere agrestes
 Si quis amor; propriam sive is pubentibus Herbis
 Affingat speciem, Culmi seu nomine Fruges

Efferæ

- 1 Neapolitana Urbis latitia, ac plausus in excipiendis armis Austriacis.
- 2 Ipsius Vesuvi eruptio, qua id temporis accidit, in latitia argumentum trahitur.
- 3 D. Januario Præsensissimo Neapolitana Urbis Tutelari Invidissimus Caesar Carolus commendatur.
- 4 Præter Radicem Caulis etiam Botanico observandus, qui propriè hanc obtinet in Herbis nomenclationem, Culmi verò, seu Calami in Frugibus Stipitis, aut Caudicis, vel Trunci in Arboribus.

Efferat, aut Calami, celsâ seû denique dici
 Stipes amet. Caudexque, & durus in Arbore Truncus.
 Hinc quoque nimirum Virgus se Pæonis effert,
 Elanditurque (1) habitu, formæque errore voluptas.
 Quantum (2) eum foliis hic orbem in (3) Bellide, (4) vel via
 Conspicuis in stante solo Petasitide couptum
 Ludus erit spectare: (5) illic frondente paratu
 Instruatum, & luxu foliorum impunè comantem !
 Et nunc (6) illa quidem vernantia protinus uno
 Ordine fundentem, quo (7) Pulsatilla, videntis
 Quo (8) Paridis subit herba: (9) eadem nunc ordine tractam
 Fundentem gemino, quo se (10) Monophyllon in auras,
 Et (11) Phtora, & alterius germen (12) Cotyledonis effert,
 Ordine (13) nunc nullo, aut certi discrimine cultus
 Surgentem, & temerè hæc illac sua ferta parantem.
 Atque hunc (14) rursus uno campis se tollere scapæ
 Vulgari (15) in Pyrolâ, viridique (16) in Dente Leonis,
 Nymphæique (17) : Illum (18) contra diducere cælo
 Se Ramosum aliis in stirpibus, inter utrumque
 Aut nutare genus, cæu quo se (19) Primula Veris

Tollit

1 Hujus primum Differentia attaxuntur, qua desumuntur

2 Primo respectu foliorum; Est enim Caulis vel nudus nullis foliorum rudimentis donatus, 3 ut in Bellide, Nostræ Margaritella, Herba Margheritina; vel admodum exilibus, & vix satis à Cauda distinctis, ut in Petasitide; 4 Ital. Erba Cappellaccio.

5 Vel foliis vestitus, ut passim.

6 Hic verò rursus, vel est determinatè foliatus, siue uno foliorum ordine, ut in Pulsatilla.

7 Ital. Erba di vento, sic dicta, quòd seminum tremuli pappi leuissimi flatu huc, atque illuc agitantur. 8 & in Herba Paridis. Ital. Erba di Paride, ò Uua lupina.

9 Siue gemino foliorum ordine, ut in Monophyllo 10 Ital. Unifoglio 11 Phtora, Ital. Specie di Aconito. 12 Cotyledone altera, Ital. Seconda specie d'Umbilico di Venere.

13 Vel est indeterminatè foliatus, ut in reliquis.

14 Secundo respectu Ramorum, seu pedicellorum; Est enim Caulis vel simplex, ut in Pyrola vulgari sic dicta à Pyri foliis 15 Ital. Pirola. 16 in Dente Leonis. Ital. Dente di Leone. 17 in Nymphæa. Ital. Ninfea, ò Nenufar.

18 Vel Ramosus, ut in plerisque; vel inter utrumque ambigens, ut in Primula veris.

19 Ital. Primo Fiore; ò Fiore di Primavera.

Tollit , & hirsutâ nomen quæ ducit (1) ab Urſi
 Auriculâ . (2) Ipſe etiam ſua per diſcrimina Caules
 Diſtrahet haud unus ſorum ſitus , & nova ſubdet.
 Admiranda Tibi variz ſpectacula formæ ;
 Nanque apice hunc ſummo, ſummoque in vertice flores
 Aſpicias , fœtusque ſuos , fructusque ferentem :
 Jamque (3) hos diſpoſito congeſtos orbe repandum
 In caput emitti florente volubile diſco ;
 Quale refera (4) Cyanus, (5) Scabioſa, & (6) Bellis , & hircâ
 Cum (7) Jacea agnato florens (8) Chryſanthemon auro:
 Jam longam ſubigi (9) in ſpicam , thyrfumve coactis
 Partibus , erecto ſurgentem ad ſidera cono ;
 Qualis (10) Lyſimachi deducta è nomine Regis
 Stirps vernat campis , & aprico purpurat oſtro ,
 Verbaſcumque (11) , ſuoque affinis flore (12) Reſeda
 Luteolæ (13) , & grâvido (14) Biſtorta adjuncta (15) Secali :
 Laxius aut criſpante (16) jubam promittere thyrſo,
 Paniculamve , gravi (17) Milium quâ vertice nutat :
 Aut pulchram (18) umbellæ in ſpeciem ſe denique longis

C

Fle-

- 1 In Auricula Urſi , Aliter Sanicula à ſanandis vulneribus. Ital. Orecchia d'Orſo , ſic diſta à forma foliorum .
 2 Tertio Reſpectu Situs Florum ; vel enim Caulis eſt Determinatus ſummo in apice flores emittens .
 3 Sive ū cogantur in Capitulum , quod ex pluribus conſtat ſloſculis arctè in Circularem , ſeu diſci figuram congeſtis , ut in Cyano .
 4 Ital. Fior Campeſe , dè Battifecula. Hetruſc. Fioraliſo .
 5 Ital. Scabbioſa. 6 Noſtrat. Margaritella : Hetruſc. Margheritina. 7 Ital. Jacea , Specie di Scabbioſa. 8 Specie d' occhio di Bue : Sic diſtum à luteis floribus auro colore ſulgentibus , & orbem oculi imitantibus .
 9 Sive in ſpicam , qua ex floribus in erectum , & acutum conum conformatis coaleſcit , ut in Lyſimachia Purpurva. 10 Ital. Liſimachia di fior porporino. 11 Ital. Verbaſco. Hetruſc. Taſſo Barbaſto. 12 Ital. Reſeda. 13 Ital. Luteola. ſic diſta à luteo colore , quem pannis illinit. 14 Ital. Biſtorta.
 15 Frugis genus Noſtrat. Germano. Hetruſc. Segale , dè Segola .
 16 Sive in Paniculam , aut Jubam , qua ſpicæ eſt laxè diſufa , pendentibus præſertim petiolis , ut in Milio. 17 Ital. Miglio.
 18 Sive in Umbellam , qua extremitas eſt Caulis in plures longiores pedicellos diſiſa , qui in latius continuo radiati , inque minores diſiſi , ſtrobos ſuſtinent in orbem circumactos . Umbella in ſpeciem , qua Sol arceur .

Flectere pediolis, aliisque minoribus inde
 Submissis, radiatum aptis dare floribus orbem;
 Atque suo sibi partu acres defendere Soles:
 Vel fructu, aut flore (1) in sphaeram coeunte rotundum
 Affectare globum, & pleno se efferre corymbo;
 Qualem (2) Cæpa oculis lacrymosa, & (3) sectile Porrum,
 Atque (4) Hedera Arborea, & (5) Sambucus Aquatica profert.
 Ast alios (6) latere ex ipso sine lege videbis
 Pediolis late eductis pubescere Caules,
 Seminaque, & lætos, sua gaudia, promere flores.
 Est etiam (7) ex ipsâ Caulis variante figurâ
 Multifidum discrimen; abit nam læta sub auras
 Hæc Teres, (8) hæc tractim mordet striâ, plurimus illam
 Sæpius incurrens intersecat angulus, effert
 Quâ se (9) Marrubium, (10) Lamiumque, & molle (11) Cyperon,
 Salviaque (12), & picti præco (13) Campanula Veris.
 Rursum (14) aliis eadem solidâ nunc mole cohæret,
 Nunc vacuâ, & nodis se connitentibus urget.
 Sæpè (15) situs specimen proprium dabit; imperat arvis
 Nam viridi hic Rectus cervicè, & mole suâ stas
 Arduus; ille suo fulcimine nixus in altum
 Evadit, lentoque umbracula vimine texit;
 Seque vel adnitens circum sua fulcra volutus

Im-

-
- 1 Sive in Corymbum, quæ extremitas est Caulis ita subdivisa, & floribus, ac fructibus uncta, ut Sphærica figura inde oriatur, ut in Cæpa. 2 Ital. Cipolla, 3 Ital. Porro 4 Ital. Edera, ò ellera arborea. 5 Ital. Sambucò d'acqua; cui pendulus est Corymbus.
 6 Vel est indeterminatus; qui nimirum petiolis è latere eductis flores pro-
 gignit, ac semina.
 7 Quarto Respectu figura; vel enim Caulis Teres est, ut passim præfer-
 tim in Bulbosis.
 8 Vel Striatus, ut in Sicilliana; vel Angulosus videlicet, vel Triquetrus
 vel Quadrangulus, vel Quinquangulus.
 9 Ital. Marrobbio, ò Prassio 10 Ital. Ottica fatua, ò morta, quod
 foliis sit non mordacibus, neque pungentibus; Aliter Milzatella, ò
 Erba della Milza ab insigni ejus adversus splenis duritiem efficacita-
 te. 11 Ital. Ciperò. 12 Salvia. 13 Campanella.
 14 Rursum uterque vel Solidus est, vel Cavus, & Inanis, nodis, seu ge-
 niculis variatus.
 15 Quinto Respectu situs; vel enim Caulis rectus est, ut passim: vel
 adminiculis indiget; quibus, aut circumvolvendo se implicat; ut Lupulus.

Implicat, ut (1) Lupulus; vel ut alba (2) Bryonia certis Claviculis sensim sese alligat, (3) aut foliorum Pediculis, ut picta sicut (4) Fumaria; flexis Vel tandem cirris, (5) Hederæ ceu vimen, adhæret. Ast aliis (6) per humum pronis reptare voluptas, Radicesque subinde agere, atque emittere frondes: Quo facili sæcunda (7) satu Fragaria gaudet.

Has Tibi (8) delicias forma exerrante parabit Extima vel Caulis facies, atque ora tenebit: Tu tamen hic, medicæ si Te tener ullus hiantem Laudis amor, ne siste: fugax est gratia formæ. Ulterius peruade oculis, partesque latentes, Quæis Radix, Caulisque satu coalescit opimo, Perscrutare: labor decet hic, ea curâ volentem Nosse potestates Herbarum, usumque mœdendi Altius, & doctas agitare impensius artes. Inde latens plantæ virtus patet, inde repostas Prodit opes Natura, diemque educæ sub ipsum Sequæ, suæque oculis referat miracula dextræ. Quis Deus omniparæ tanta hæc adyta inuia Matris Reclusit, Musæ? cui primùm arcana tueri Ista datum? tantis lux unde affusa tenebris?

Thyrsis (9) Apollineâ jampridem nobilis arte Noscendi incensus studio, quas ipse salubres Herbarum fuerat vires expertus, & altas Rimandi latebras, quæis sese conderet ægris Alma Salus, tantis quæstrum oracula rebus

C 2

Vici-

Ital. Lupolo.

Aut Claviculis sese alligat, ut Bryonia alba; Ital. Bryonia, Hetrusc. Vitalba.

Aut foliorum pediculis adnectit, ut Fumaria.

Nestr. Fumoterra. Hetrusc. Fummofterno.

Aut Cirris adhaeret, ut Hedera. Ital. Edera, ò Ellera.

Vel Repens est, qui nimirum horizontaliter extensus, ex intervallo folia emittit, & radices agit, ut in Fragaria. 7 Ital. Erba, clie pro- duce le fragole.

Ante autem hac omnia ipsius harum partium, Radicis nimirum, & Caulis, Anatomies Botanico habenda ratio est, ad cujus observationem sabulâ iter insternitur.

Per Thyrsin clarissimum Archiatrum Marcellum Malpighium intellige, qui omnium novissime eruditissimas de Plantarum Anatome in lucem edidit Commentarios.

Vicinos adiit, laudat quos Felsina, colles.
 Ver erat, & Zephyris blandè spirantibus omnes
 Laxarant tepida arva sinus: vernabat ubique
 Gleba, novos subigens pratorum in gaudia flores, |
 Grataque non solito pingebat gramina risu.
 Ipsa (1) novo Botane censu florente per agros,
 Pzoniz cultrix Botane lætissima pubis,
 Auða, pererrabat vernas; sua regna, novales,
 Altaque sub propriis lustrabat germina signis.
 Jamque novum indulgens huic cultu afflabat honorem,
 Jamque olli sicienti udum Pallantidis uber
 Immulgebat: ei patulos gens florea crines
 Assultat reparans, redditque, hauritque nitorem,
 Alternansque vices carpique, & carpere gaudet.
 Instant, quæ Divam sociæ comitantur, & apris
 Pubentem latè segetem nitido ungue legentes
 Imponunt calathis. (2) Narcissum hæc suavè comantem
 Demetit, inflexi crines aut tondet (3) Acanthi:
 Illa tuas, (4) Anagallis, opes, gazamque recentem
 Mandragoræ (5), & viridem Thymbræ (6) populatur honore n.
 Ipsa inter medias graditur, signatque legendam
 Utiliùs messem, & Divùm data munera monstrat.

Ta sibus incumbentem orsis, collesque petentem
 Hand procul agnovit Thyrsis, clivoque propinquans
 His Divam dictis supplex aggressus amicis.
 Nympha decus memorum, pratorum gloria Nympha,
 Quam sibi præ Daphne meritam despondit Apollo,
 Edoctamque suas artes compescere Clotho
 Possè dedit, durisque moras innectere fati;
 Da, quibus hæc præstas, Herbarum exquirere venas,
 Obstructosque sinus, & inobservabile textum:
 De quibus insinuet vigor artubus, unde medelam
 Sufficiant fata læta, tui per si quis amantis
 Tangit honos animum: votis haud absona posco.
 Et mihi plantarum perspecta potentia, nec me
 Insensum. Tibi, Pzoniz vel laudis egentem
 Felsina progenit, scis ipsa; sed urit abactas

Quæ-

1 Nympha Botanes specie Rei Herbaria Facultas adumbratur.

2 Ital. Narcisso. 3 Ital. Brancorsina.

4 Ital. Anagallide: Colchorum aliter alijs appellatur.

5 Ital. Mandragora. 6 Hetrusc. Santoreggia, ò Coniella.

Quærendi latebras, explorandique cupido
 Quæ sese condant plantis vis insita: tantos
 Da ferre in lucem non uno tegmine pressos
 Altius, & cæcâ obductos caligine textus.
 Sic Tibi Regificis vernans Europa viretis
 Usque licet, centumque aras, centum instruat hortos,
 Audit hæc nemorum Præses, propiusque Clientem
 Contemplata suum, contrâ sic ora resolvit.
 Magna quidem, nostri ò cultor fidissime regni,
 Magna petis; nec mortalem fuit hætenus ulli
 Fas aciem inferere, & tantos lustrare recessus.
 Sed quando tam digna viro Te cura lacessit,
 Ne metuas, dabitur: Naturæ arcana recludes,
 Et primam hanc referes Victor, me vindicæ, palmam.
 Quæ tamen hos vitibus, atque hæc penetralia certâ
 Aggrediare viâ, paucis, mentem adjice, pandam.
 Est locus (1) haud' procul hinc, vastum discedit in antrum
 Quæ Tellus, densunque sacrâ nemus accubat umbrâ;
 Hic Nymphæ domus est, nosti, cui mortuâ curæ
 Corpora, frigentesque artus, nervosque, sinusque
 Scindere, & immisso compagem evolvere ferro.
 Illam operi instantem crudo, junctisque secandis
 Partibus, Anatomen Graji dixere vocantes.
 Hanc pete, votorum non jam novus advena summam
 Hinc referes, discesque obtutu cuncta magistro.
 Ante tamen vitro firmes haud æqua necesse est
 Lumina, & exætas jubeas grandescere partes:
 Ni facias, sese exili sub mole tegentes
 Quippe omnem fugiant aciem, fallantque videntem:
 Nec Tibi (2) quærendi fuerit labor: una Sororum
 Ludicra quæ tecum hic relegit sata culta Dioptræ
 Arte laboratum multâ, multoque subactum
 Turbine sufficiet: cunctas hoc Indice partes
 Spectabis tandem, & voti letabere compos.
 Ipsa adero, & nondum satis explorata revolvam.
 Sic ait, & sociam teneris hærentia plantis
 Parva microscopiò speculari inflecta Dioptræ

Ad

(1) Poëticum in morem sua etiam Nympha Persona Anatomæ affingitur, & Officina.

(2) Sub Dioptræ Persona, Perspectiva Facultas exprimitur, cujus subsidio opus est per Microscopiû Ad minutissimas Plantarû partes discernendâ.

Advocat, & comitem jungit curæque, vizque.
 Ipsa præit, quæque ipsa præit, surgentibus ultrò
 Ridet humus violis, subeunt vestigia calthæ,
 Ponè sequens Thyrsis vadentem passibus urget.

Jamque (1) aderant nemori optato, metamque tenebant;
 Cum sese ante oculos Platanis umbrata coruscis
 Porticus explicuit, solers ubi Nympha sagacem
 Exercet dextram, dissectaque consulit extra.
 Torva Deæ frons, torva acies, nudata retortis
 In cubitum manicis sordescunt oblita tabo
 Brachia, prætextus gremio sordescit amictus,
 Sordent industri respersi cæde penates.
 Huic explorandum meliùs jam parte refectâ
 Cor erat in manibus, pars evoluenda manebat.
 Inde levem tunicam, & geminas detraxerat alas,
 Atque coronales venas, queis illud in orbem
 Cingitur, & mediâ vivens dominatur in aula.
 His se pascentem studiis Botane addita raptim
 Occupat, & prior hæc: Hominum tot cædibus actis
 O nondum saturata, hominem, per funera ludens,
 Visa odisse, illum nosse ut sedula; ferro
 Parce, trucemque oculis lanienam hanc subtrahere nostris.
 Ut vitæ prosis, aliud te poscit agendum
 Lene ministerium: penitas da noscere partes,
 Præonii quibus & Caules, & subdita Radix
 Textitur, & medicos hominum pubescit in usus.
 Hæc potior Te curâ decet, laus plenior inde
 Te manet: huc mentem, viresque adverte sequaces.

Sic ait: illa novæ laudis dulcedine capta
 Extemplo officium ferale abruptit, & æquis
 Annuit imperiis. Sanie, taboque fluentes
 Fonte manus lavat, obscænos tum ponit amictus,
 Seque operi accingit. (2) Botane ab Radice revulsum
 Subjicit egregium Cauleni, mandatque secandum.
 Illa suam contra studiis haud mollibus artem
 Aggreditur, partesque omnes scrutatur, & artus.
 Corticis (3) exæqi primùm pars extrema apertam

I u

1 *Officina Anatomæ brevis Descriptio, ejusdemque Anatomæ Protopographia.*

2 *Instituatur Radicis, & Caulis Anatomæ.*

3 *Tres ergo primùm discernuntur principes partes, Cortex, Lignum, aut in Herbacæti parti ligno respondens, & Medulla.*

In lucem patuit, tum lignum, aut xmula ligni
 Altera pars, medioque Medulla interstita ligno.
 Singula (1) dein revocans iterata ad segmina, dempsit
 Cortice cuticulam, substans mox Dædala scalpro
 Farcimen secuit: sic & pars lignea textus
 Explicuit dissecta suos impunè, suumque
 Rete Medulla, (2) Deæ donis Botane aucta reclusis
 Edita sollicitum vocat ad spectacula Thyrsin,
 Et jubet acutum penitas discernere partes.
 Artifici non æqua tubo juvat ausa Dioptræ.
 Ipsa notanda docet solers, & singula monstrat.
 Ingreditur (3) visu Thyrsis, gaudetque revulsam
 Obductis fartam utriculis, (vigor unde virenti)
 Cernere Cuticulam, flexo cædè ducitur auro
 Annulus, & fulvo in sese redit usque metallo.
 Tum densum (4) ejusdem rimatus Corticis ultra
 Tomentum interius, subjectaque viscera, textum
 E solidis ductum fibris, & rite cavatis
 Aspicit, extensasque illas, iterumque reflexas
 Retis in effigiem vario molimine plesti.
 Quin etiam (5) maculis quæ Rete minoribus ulterò
 Fibratum patet, & versus diducit hiantes,
 Protendit utriculos deprendit, & addita cuique
 Vascula (6) germanum plantæ servantia succum.
 Par videt (7) in ligno textum, par Rete, fibrisque,
 Utriculisque, tument & quæ gentilia, Vasis.
 Suspicit hæc plantæ proprio turgentia succo,

Inque

- 1 Cortex rursus dividitur in Cuticulam, & substantiam, quam vocant
 Internam.
- 2 Prædictarum partium singillatim Botanes verbis pertexitur observatio.
- 3 Corticis igitur Cuticula Utriculis instructa est horizontali ordine locatis,
 quibus seu gelu, seu ætatis vitio exullis, illa sæpe in aridam desiccis
 epidermidem.
- 4 Substantia verò interior ligneis fibris fistulosis reticulatim implexis com-
 pingitur.
- 5 Utriculis etiam in radios diametrales ligneas fibras, & vasa succum
 specificum deferentia intercurrentibus à Cortice ad Medullam extensis.
- 6 Necnon vasis succum planta proprium, ac specificum deferentibus,
- 7 Par ex hisdem partibus Textura in ligno, seu parte illi respondentè: ubi
 vasa specificum planta succum continentia in tot circulos disposita
 cernuntur, quot sunt tunica, seu involucria annui incrementi à Me-
 dulla ad Corticem.

Inque orbem digesta, ferunt prout annua Trunci
 Incrementa, pari circum redeuntia gyro.
 Hic etiam (1) nova pars non ante inspecta videnti
 Occurrit, longo torquens se squamea tractu
 In gyrum Trachea: redivit spiralis in orbem
 Fistula, contorto crebraum cœu lamina serpit
 Argento in spiram, & parvis riget aspera squamis.
 Tu quoque (2) visa tuum fibratum Rete, Medulla,
 Prodis aperta, fibris & mollibus intertextos
 Utriculos, hic majori se mole ferentes,
 Vasaque per molles circumfusa marginis oras
 Stirpis Apollinæ genuino turgida rore.

Dædaleos Thyrsistextus miratur, & altè
 In tenui haud tenues ductas subtiliùs artes.
 Nec satis expletur visu, revolutaque voluit.
 Cum tantâ rerum Botane novitate fruentem
 Evocat, & notas meliùs sic format ad artes.
 Quæ dudum optasti rerum spectacula voti
 Compos habes; inquit: partes, quibus herbida constat
 Vita, tenes: Cortex hic est, (3) hæc lignea plantæ
 Altera pars, fibris quæ texta impensius arcibus
 Dat solido campis plantas consistere nisu,
 Atque hæzere solo, & validos contemnere ventos,
 Illa, (4) latet mediâ quæ ligni in parte, Medulla est,
 Humano suppar cordi, Cerebrove; tumescat
 Non plantæ quanvis pro mole, at dispare substat
 Sæpè habitu; turget nam nunc crassissima, qualem
 Oxyacantha, (5) Rhœque, (6) & amara (7) Absinthia claudunt;

Nunc

- 1 Peculiaris in hac ligni parte deprehenduntur Vasa aëri excipiendo, ac derivando destinata, quæ Fistulas spirales, & Tracheas appellat Malpighius, argentea veluti lamina in spiram contorta conflata, & squamatis distinctas particulis.
- 2 Suis Medulla minutissimis fibris reticulatim implexis constat; necnon utriculis hic magnitudine præstantibus, quibus vasa ad marginem se-
 ciantur proprio planta succo turgentia.
- 3 Porro lignea planta pars fibris ligneis præ cortice numero majoribus constat ad Caulis firmitatem.
- 4 Medulla humano cordi, aut cerebra in plantis respondere creditur. Huius verò Magnitudo non semper Caulis, aut Trunci magnitudini respondet, sed varia est. Amplissima in oxyacantha, 5 Ital. Crespina. 6 Rhos. aliter Rhüs, seu Erythros nuncupatur. Ital. Rhü, ò Summach.
- 7 Absynthio. Ital. Assenzio. Hæstrusc. etiam Santonica.

Nunc (1) duplò minor, ut Pinus quam condit, & ingens
 Fraxinus (2), & certos (3) Juglans quæ terminat agros.
 Tenuior (4) est, Quercus quam fert, (5) Corylusque, (6) Pyrusque;
 At (7) eadem umbriferæ tenuissima provenit Ulmo,
 Hanc (8) tamen in cunctis fruticum Radicibus altè
 Subjectam ne quære: caret graveolentior illa
 Stramonij Radix, nostri caret advena veris
 Nicosiana: vacant aliæ quæ parte recedunt
 Inferius, produntque novo sibi more supernè.
 Quin (9) & iis, quibus illa subest uberrima, plantis
 Non semper sic læta viget: citò defluit; illam
 Perquirenti unquam si quis contingat, in usum
 Carpe Machaonium, primò cum plenior anno
 Concrevit lætibus, & pingui roscida succo est.
 Primâ ætate viget, primo venit utilis anno:
 Hic ubi transierit, simul ipsa arescit, & onnem
 Dimittit succum, virtusque expirat in auras
 Irrita: pelliculæ introitus volvuntur inanes.

Nunc Vasis, (10) quibus hæc nuper coalescere partes
 Spectatum satis est, quæ vis, quæ munia, & usus
 Obtigerint, discendum ultrà est (11). Quos undique sparsos
 Fibrarum per texta fuit spectare voluptas
 Utriculos, viridis commune parenchyma trunci,
 Radicisque ferunt; (12) neque enim transversà vagantes

D

Exorti

1. *Angustior fere duplò in Pinu. Ital. Pino. 2. Fraxino. Ital. Fraxino.*
3. *Juglandè Ital. Noce.*
4. *Minor adhuc in quercu. Ital. Quercia. 5 In Corylo. Nostrat. Nocella.*
6. *Hetrusc. Nocciolo. 6 in Pyro. Ital. Pero.*
7. *Minima in Ulmo. Ital. Olmo.*
8. *Hujusmodi Medulla non omnium Plantarum Radicibus communis est; nonnulla enim, ut Stramonij. Ital. Stramonio; Nicosiana. Ital. Erba del Tabacco, ea carent: Quadam alia, quamvis parte inferiore nullam habeant, supernè tamen satis conspicuam produnt.*
9. *Id verò certum, si quis Medullæ usus incidat, primo anno legendam esse: post id tempus exarescit, nec unquam aliàs succum admittit. Unde molles, laxaque supersunt pellicula.*
10. *Jam verò qui sit Vasarum supra memoratorum usus, quidve in ijs contineatur, ulterius enucleatur.*
11. *Utriculi nonnisi commune Corticis, lignea partis, ac Medulla Parenchyma sunt.*
12. *Neque enim succum à vasis alijs diversum continent, sed inter ea medium obtinent locum; Et vel succo crudiori concoquendo instruitur ut quæ Malpighius;*

Exorti sua distendunt gravia ubera succo;
 Sed vel vicinis è lymphæ-ductibus haustum,
 Si quis inest, crudum excipiunt, recoquantque, propinqua
 Vasa inter medii, stirpisque in ritè subactum
 Exaltant alimentum, astuetaque dona ministrant;
 Vel furtim (1) è spiris vitalibus aëra carpunt,
 Inque alia inspirant succis data vasa ferendis:
 Ut quæ succrescens Animantum in pectore turget,
 Pulmonemque inflat vesicula multa, repandis
 Tracheæ exceptum è bronchis trahit aëra, & omnes
 Provida in Arterias sensim partitur hiantes.

At quæ (2) lignosæ visa est tantùm addita parti,
 Haud alibi comperta, minutisque obsita squamis
 In spiram Trachea, leves illâ ætheris auras
 Pzonix fruges consueta in munia vitæ
 Accipiunt, redduntque: habiles hâc germinis artus
 Ventilât, & stirpes vitalis recreat aër.

Haud plantis (3) nequicquam altrix Natura paravit
 Id genus instrumenta: dedit sic grandia posse
 Adstringi in sese, laxari aut Robora, flexus
 Sicubi ramorum, curvaturæque juberent,
 Conclusique pati refluos moti aëris æstus,
 Sicubi laxaret pressas violentior auras.

Hinc vasa (4) hæc cudit quotquot sunt maxima (tantùm
 Succiferis propriis, plantæ quæ cortice claudunt,
 Exceptis) totumque dedit percurrere lignum.
 È cœlo (5) liquidas tanti est Viventibus auras

Du-

1. Vel etiam aëri è fistulis spirabilibus excipiendo, & in vasa succifera derivando; non secus ac in Animalibus pulmonum vesicula aërem è bronchis Trachea exceptum Arterijs impertiunt; ut opinatur Grewius.

2. Fistulis spirabilibus, seu Tracheis, quæ peculiariter lignosæ partis vasa sunt, aër defertur.

3. Id genus Tracheas eatenus à Natura paratas opinatur Malpighius, ut ita scilicet constrictionem, ac dilatationem in vehementibus flexuris, & curvationibus arborum, & in elastico conclusi aëris motu pati possent.

4. Hinc est, quod vasa hæc, exceptis succiferis Corticalibus propriis, omnium longè maxima sint, & passim obvia.

5. Hinc etiam colligitur quanta sit vel ipsis in plantis respirandi necessitas. Natura siquidem in singulis viventium ordinibus varia, sed analoga paravit instrumenta, quæ pulmones vocamus: hoc tamen discrimine, ut quæ perfectiora nobis censentur, ea minori pulmonum apparatu gaudeant. Hinc plantis, quæ ultimarum sunt, Trachearum numerus maximus.

Du cere , & affiduo penitens perflarier haustu .
 Quin nulli , ut rerum solers tibi suggeret usus ,
 Viventium genere ex omni tanta obrigit unquam
 Vis trachearum , numerisque , atque instita pulsa
 Spiramenta animæ : minus hoc gaudetis anhelò
 Flabrorum auxilio , fortissima Quadrupedantum
 Pectora , pennigeræque acies , & muta natantum
 Agmina , vosque solum pronâ quæ vertitis alvo
 Insecta , et patrias colitis sine sanguine lymphas .
 Per certos discretæ gradus ut vita recedit
 Nimirum in pejus , vitæ spiracula crescunt .

Id verò (1) hic anceps , vasa hæc quæ pervius intret
 Spiritus , & fruticum virides vapor irriget attus ;
 Radicis-ne sibi defossa per oscula cæcum
 Sternat iter ? Teretis-ne poros per Caudicis ? an quos
 Diducunt folia , & certo sæpè ordine signant .
 Quales læta suis (2) arbor Cybeleia prodit
 Dispositos foliis , dispuncto aut cortice quales
 Indica (3) subiectos oculis exponit arundo .
 Sunt qui vitales auræ spirabilis haustus
 Hæc duci , inque avidas certent immittere stirpes .
 Tu tamen (4) hæc aliquid puri licet ætheris intret ,
 Hanc suetam ne rere viam : latet illa sub altis ,
 Plurima quas Trachea secat , Radicibus : auris
 Certior hæc aditus diducta per oscula : succo
 Hæc sese immixtus non segnior ingerit. aër ,
 Tracheasque replet , stirpemque invadit in omnem .
 Nempe (5) quod os reliquis Animantibus , abdita præstat
 Hoc plantis Radix , majoribus obsca duro
 Præ Trunco utriculis , & pluribus , aëris æquas .
 Queis unâ exceptas partes discriminet hausto
 A succo , & plantis vitæque , animamque ministret ;
 Sic etiam (6) melius concordi sœdere sursum

D. 2

Aëris

1 Quæ aër se in Tracheas insinuet accuratè disquiritur .

2 Pinus nempe Cybela sacra ab ethnicis putata Ital. Pino .

3 Ital. Canna d'India .

4 Verisimillor statuitur per Radicis oscula aditus , quæ succus etiâ ducitur .

5 Ratione id etiam suadetur : Tum quia Radix in plantis Animalium
 ori respondet .

6 Tum quia sic melius conciliatur aëris aquæ , ac Succo motus ; quin alter
 alteri adversus officiat ; ut accideret , si vel per Trunci poros , vel folio-
 rum se se aër in lignum immisteret .

Aëris, & succi motus conspirat in altum
 Ascensu facili, & neuter contrarius obstat;
 Ut tamen accideret, Trunci si forte per alta
 Spiramenta, vel è foliis irrumperet aër.
 Hic nanque immissus partes Radicis in imas,
 Misceri queat ut succo, descendere contra
 Admissum succi motum deberet, & ipsum
 Tendentem sursum adverso propellere nisu;
 Atque hinc alterius conatibus obvius alter
 Iret, & alterno sereret luctamine pugnam.

Hæc (1) avidas nunc flecte acies, fibrasque cavatas,
 Quæ Cortex, lignumque pari munimine præstat,
 Contemplare: vehit lignosa hæc fistula lympham.
 Hinc dictus Lymphæ-ductus, quæ limpidus humor
 Infiltrat, herbarumque sinus putâ irrigat undâ.
 Jam vero (2) hic idem, ne quid te fallat, in altum
 Vitanta ascendit verno sub sidere, ut istâ
 Sæpè laceffit viridi de vulnere passim
 Defluat, & tigo exundans lavet ubere truncum,
 Omnia par puro lactici, gustumque, coloremque,
 Et liquidum ingenium; & rigui dispendia lapsus.
 Scilicet hoc primùm se tempore plenius humor
 Insinuat, dum Terra sudat, dum consista laxat
 Ipsa etiam virgulta finis. Hinc (3) pervia ductis
 Non modo lignosis solito de more recurrit
 Unda canaliculis, æstu sed divite laxis
 Tracheis quoque se miscet; sursumque subürget.
 Uberior salit hinc liquor, & sua vulnera fuffis
 Prosequitur lactymis; & cortice liber inundat.
 Nec verò (4) hunc inter dumtaxat, & ardua ligni
 Munimenta liquor restius subit: Intimus ipsam
 Crassitiem totam ligni peruadit; & omnem

Ve-

1 Fibræ lignis fistulosæ, quibus & Cortex, & lignum componitur, lympham continetur: quod in causa est, cur Lymphæ ductus appellantur.

2 Succus hic limpidus verno tempore uberius ascendit, atque exudat, sub ipsum fluxus initium elementari aquæ in speciem haud quaquam ab-
 similis.

3 Vasa autem, per quæ movetur, auctore Grævio, non modò sunt lymphæ-
 ductus, verum etiam fistula spirales, seu Trachææ.

4 Per quacunque tamen vasa ascendat, non tantum inter corticem, &
 lignum, ut vulgò olim creditum, sed per totam ligni crassitiem ascen-
 dere experimenta evincunt. Trunco siquidem terabrato, quò altius de-
 scendit vulnus, eò copiosior succus extillat.

Vestigat penitus partem, seque abdit ubique.
 Nonne vides, ferro cum flet terebratus acuto
 Truncus, ut hęc fluat uberius de vulnere succus,
 Altius imprimitur quod vulnus? scilicet ipse
 E vasis, medio latent quę Caudice, rumpit
 Crebrior ille, suosque refert hęc plenior ætus.
 Hinc est (1), ut cæso jam pridem stipite, succus
 Cum torperet adhuc, quod nullâ aspergine siccum
 Vulnus eræ, destillet eo saliente, suasque
 Tum demum, via quâ patuit, memor egerat undas.
 Hinc etiam (2) succum niti non semper in altum.
 Succiferis verum certâ quoque lege deorsum
 Impelli è vasis nativo pondere discis.
 Hęc tibi (3) certa dabit Radix quęcunq̃e ressecta
 Ad utrumq̃ documenta: dabit quęcunq̃e bipenni
 Virga (4) excisa, suo cum jam madet uvida succo;
 Nam recto suspensa situ, quâ parte supinam
 Spectat humum, gravibus rorabit deflua guttis.
 Hęc eadem (5) sectus cæsium Tithymalus, & omnis
 Lactescens pubes spectacula reddet; utriq̃ue
 Nam de parte, supra tam quę est, quàm quę objacet infra
 Irriguo pariter cernes rorescere lacte.
 Quin (6) Tibi sumatur si sectus utrinque salignus
 Surculus, extantique Tubus dein ductile labro.
 Addatur cerâ effictus, cum ritè capaci
 Puro infundatur Najas, quę prænatat, amne;
 Quam primùm aspicias infernâ è parte refusum
 Paulatim fluere, & fibris transmittier amnem.

Quid

- (1) Hinc est, quod ex incisione jam ante Arbori facta, quam succus ascen-
 derat, cum hic ascendere incipit, arbor illacrymet.
 (2) Colligitur rursus ejusmodi succum in præditiis fibris tam sursum,
 quàm deorsum liberè moveri.
 3 Nam dissecta Radice aliqua, ab utraq̃ue parte, hoc est tam à superstito,
 quàm à dissecta succum extillare comperies.
 4 Item Virga Salicis, aliisve Arboris, cum succo turget, recisa, ab infe-
 riori parte perpendiculariter suspensa lacrymas aliquandiu dabit.
 5 Idem in Tithymalo, Hetrusc. Tutumaglio, aliisque lactescensibus cernea
 relicet; qua dissecta ab utraq̃ue parte, tam superna, quàm infernâ
 succum lacteum effundunt.
 6 Quin si Saligna, aut Acorna Talea utrinque ressecta superiori extrami-
 tati vasculum è cera conformatum agelatines, eiq̃ue perpendiculariter
 adjacenti aquam infundas, brevi aspicias ab inferiori extramitate pau-
 latim extillare, donec transmittatur tota.

Quid (1) majora Tibi rerum miracula subdam
 Haud pridem comperta ? Fuit, qui caudice ferrâ
 Transversim caeso, quo stabat adultior arvis
 Betula (2), continuâ Trunci dein parte relicta,
 Ex intervallo par acâ in vulnus eâdem,
 Non modò subiecto sensim de vulnere rores
 Deciduos volui, pariter deprendit ab illo,
 Quod spatio superabat, & a quo erumpere fluctu:
 Nec tantum hoc, primò impressus cùm segmine sultus;
 Sed postquam plures Aurora retexeret ortus,
 Sed postquam exhausto Ros interstiteret imbri.
 Ast unde (3) irrigui tam constans copia roris
 Exeatis dudum vasis, nisi hiantibus haustum
 Ex aliis, intacta sibi pars altera trunci
 Quæ tulerat, fateare? Suo sibi pervia succo
 Scilicet occurrant interdum vasa, liquentes
 Diducuntque fores, atque oscula mutua jungunt.
 His animo (4) fidens, duris dediscat Agrestis
 Arboribus tabem extremam, mortemque timere.
 Cum fortè obducti viduantur Corticis usu
 Vel parte ex aliquâ, seâ circumquaque reseât.
 Non ita (5) res angusta, nec id plantæ ocyus omni
 Accidit, aut semper, sed sæpe vigentibus intus,
 Seque ultrâ ligni partem trudentibus orbam
 Cortice, succiferis nexis per mutua vasis
 Vita stetit, multosquæ virens superavit in annos.

Sic

* Alijs etiam experimentis compertum Vasa hujusmodi succifera per
 mutuas Anastomoses inter se communicare. Nam ferrâ altè transversim
 inciso Betula 2 Ital. Betula, ò Bettola, adultioris caudice, deinde
 interposito spatio in parâ altitudinem ferrâ iterum adaltâ, compertum
 est, non ex inferiori dumtaxat parte lacrymassè truncum, verum etiam
 à superiori, & quidem aquâ lacrymatum vi. Idque non modò cum
 primum impressi Serrâ sunt sulci, sed etiam post aliquot dies, & cum
 jam fluxus interstitisset.

† Vasa autem dissecta non aliundè succum excipere potuerunt, nisi ab in-
 tegris, & intactis in altero Trunci latere ascendentibus, cum quibus
 per Anastomoses jungebantur.

‡ Colligitur ex his sectionem corticis circularem non semper omnem arboris
 perimere, ut vulgò creditur.

§ Beneficio siquidem Anastomosis Vasorum in plarisque non semel vitâ
 stetit,

Sic in (1) in Agrifolii (2) compertum caudice, laxis
 Sic (3) Opuli in ramis, (4) Salicisque, atque alta Tonanti
 Quos sacros (5) Quercus, quos (6) Populus alba maritos,
 Prunorumque (7) genus, Malusq; (8) Cydonia jactat.
 Hos sed enim agnato quamvis nudarit in orbem
 Cortice dura manus, tamen hinc haud segnibus illi
 Trans nudum lignum visū durare, novisque
 Audibus instantes viridi pubescere luxū,
 Nimirum (9) hic præter vasa intus hiantia, Rami
 Queis viget exuperans viduam pars integra partem,
 Quam Quercus, Prunique, suoque Cydonia malus
 Cortice præcipue promittit longius, uia
 Utriculis series vitæ persæpè tuendæ
 Subsidio est; nauque inde procul demittitur exors
 Non raro appendix: ligni illa volubilis orbam
 Invadens partem vestit, sectoque colærens
 Corticis extremi labro rursus oscula jungit
 Mutua, & exclusæ reddit commercia vitæ.
 Hinc nova subiecto repetens compendia trunco
 Dissita pars, trahit inde suæ majora Juventæ
 Incrementa, novoque vigens protuberat auctu,
 Cum tamen interea ligni pars Corticis expers
 Subsistat gracilis, Ramique investe quod infra est,
 At non (10) Phryxæi tantum sub fideris ortus,

Quæ-

Sic observatum in Agrifolio, detractio ex Cortice palmaris prope latitudinis annulo; & à Malpighio in Ramis Opuli, Prunorum, Mali Cydonia, Quercus, Salicis, Populi; in quibus, facta pari sectione, observata est pars superior surculi, sive Caudicis vegetans supra sectionem ita excrecere, ut longè turgidior redderetur. 2. Ital. Agrifoglio, ò Acquifoglio 3. Alijs Corni Species, alijs Aceris Ital. Opulo. 4. Nostrat. Salice Hetrusc. Salce, Salcio, ò Saligastro. 5. Ital. Quercia 6. Pioppo 7. Nostrat. Pruno. Hetrusc. Prugno, ò Sufino. 8. Cotogno, ò Mel Cotogno.

Hujus autem experimenti hæc ulterior causa assignatur, quòd in Quercu præsertim, Prunisque, ac Malo Cydonia, Cortex horizontales utriculorum ordines ita elongat, ut non raro appendices promantur, quibus denudata ligni portio cooperitur, & facta denuo mutuam Anastomosi cum inferiori secti Corticis labro continuus redditur cortex; atque hinc est, ut superior pars crassius protuberet, parte interim denudatâ, eaque, qua infra est, gracili subsistente.

Animadvertendum hic non omnem Arborem, nec verna dumtaxat tempora lacrymas dare.

Quælibet aut lacrymas Arbor dabit ista; quibusdam
 Est flendi mos iste stato sibi tempore. Certos
 Ista Salix (1) fletus (2), Vitisque, & (3) Betula redder,
 Atque (4) Acer, & (5) Juglans, & amica (6) Carpinus umbra,
 Hi novorum (7) Fauni quondam, sed Najades illæ,
 Heliadum comites, quos dum Phætonis in undas
 Eridani lapsus, lucusque Sororibus auctus
 Detinet ætonitos, pigrâ radice teneri
 Ipsi etiam sensere. Stupent sub Cortice sensus,
 Sed tamen intus adhuc vegetat dolor: Æmulus alti
 Heliadum luctus sese nam saucius ultrò
 Eliquat, & lacrymis electra Sororia pensat.
 Tum magis (8) illacrymans, gelidâ cum nocte repulsâ
 Alta petens Turan memores magis evocat æstus;
 Urget enim flendi studium vis addita Brumæ,
 Dum vetat, adstrictasque rigens mage provocat undas,
 Hinc (9) si forte gelu vehementius ingruat arvis,
 Incumbatque diu, miti cum Brumâ tepore
 Incipiet rursus de viscâ remittere, guttas
 Uberius longè aspiciet devolvier, & se
 Per viduos artus largis impellere rivis.
 Prasertim (10) medium si ver corrumpat acuto
 Aura gelu; tùm quippe Arbos licet ante refusis
 Ubertini lacrymis indulserit ista, repente
 Desuetos repetet luctus, iterumque sub ipsum
 Illacrymans Solem reduci se proluet imbrî.
 In primis (11) altum riguo fovet imbre dolorem

Malua

- 1 La esse solenne magis Salici. Ital. Salice, o Salcio 2 Vitis. Ital. Vite
 3 Betula Ital. Betula, ò Bettola 4 Aceri. Ital. Accio 5 Juglandi. Ital.
 Noce 6 Carpino Hetrusc. Carpine.
 7 Hoc ipsum Fabulâ exornatur.
 8 Succus ex his emanat uberius post nocturnum gelu. adulto jam Sole, &
 circa Meridiem maxime.
 9 Post gelu vehementius, ac diuturnius, cum frigus incipit remittere, suc-
 cus quamquæ maxime uberrimus effluit, etiam è vulneribus jam pridem
 impressis.
 10 Quod adeò verum est, ut si gelu fortè incidere medio jam vere, cum
 succus extillare desit, fluxum de novo repetat, & matutinis saltem horis
 emanet.
 11 Acer Majus Autumno etiam post delapsa statim folia, & sequenti in-
 super hyeme succum emittit, ubi aeris temperes gelida, & leviter
 pruinosâ contingat.

Majus Acer, Clymene genitus cui charior olim
 Ante alios, Faunus; nam non sub florida tantùm
 Tempora, quæ cornu Taurus stellante recludit,
 Autumnum quoque sub serum, frondentibus umbris
 Jam positis, Hyemisque atræ sub frigora, longos
 Producit luctus, lacrymisque indulget obortis,
 Lenè pruinoso quas Bruma lacessit Eoo.
 Szpè (1) sub aggeribus niveis dum Terra lateret,
 Et lacrymas stipes glacie prohibente negaret,
 Forte execta, patens dejecto Caudice, Radix,
 Hærebat quâ parte solo, dare visa liquentes
 Spem præter fetus, crudamque aspergere brumam;
 Seu vapor (2) obstantis circum vi frigoris intrò
 Adstrictas terræ in venas compulsus opertam
 Radicem opplerit subiens, secesserit illuc
 Seu dolor, incertum est. Aquei Tibi limpida succè
 Munera sit satis, & motus spectasse repostos.

Estluat (3) hic quacunque velit: Solertiùs illum
 Tu lege, qui propriis plantæ devolvitur undans
 E vasis, patriique refert insignia Trunci.
 Hic Tibi Pæonias magis utilis imber in artes,
 Seu liquidus scateat, pinguis seu glutinis instar
 Hæreat, & varium variâ trahat indole nomen.
 Scilicet (4) hic varius vario pro Germine, lymphæ
 Nunc fluit in speciem pellucidus, albidus exit
 Nunc lacti suppar, croceo nunc concolor auro.
 Szpe etiam (5) superas hic idem emissus in auras
 Concrefcit, crassoque refert lentore tenacem
 Resinam, aut Gummi, viscoque simillimus hæret;

E

Hunc

- 1 Observatum pariter summâ hyeme, cum Tellus nive obtegeretur, Radicem Aceris Majoris discissam, è parte humis hærente uberrimè lacrymassè; cum tamen vi frigoris è Trunco nullus flueret liquor.
- 2 Hujusce phænomeni aliqua in medie relinquuntur Causa.
- 3 Ante alios verò illius habenda succò Ratiò, qui Planta proprius ac Specificus appellatur, atque in Vasis sibi additis suprà memoratis continetur.
- 4 Hujus varia est ex Malpighio natura; frequenter enim aquei, diaphanique humoris specie effluit; quandoque lactis instar, non rarò luteo inficitur colore.
- 5 Interdum semiconcretus lentorem acquirit, concrefcitque in Resinam, aut Gummi, aut aliud Crassamentum inter Gummi modicum, & Resinam.

Nunc medii generis jacet inter utrumque biformis.

Quæ Tibi noscendi interea sit norma legenti,

Quæve appellandi, paucis, adverte, docebo.

Qui (1) flammâ invictus flamas haud concipit unquam,

At lauri de more sacros crepitu abdicat ignes

Fervidus, & purâ tantum dissolvitur undâ,

Gummi esto: dat quale suis Panchaia sylvis

Arabicum, aut molli Cerasus de cortice trudit;

Siccus (2) enim aut nullo est mixto gravis unguine mucor,

Aut certè exiguo, flammæ non aptus alendæ.

At (3) qui pauper aquæ cognatâ imbutus abundat

Pallade, subjeâtis habitu proin pinguior undis

Dissolvi renuens uno liquefcit olivo,

Sit Resina; suo qualem de nomine dictam

Sufficit humenti vernans (4) Terebinthus in Idâ,

Aut Montana Abies, aut fluctivago Ægeo

Lentiscis (5) lapidosa Chios submittit amaris.

Cui (6) demum æqua subest mixtâ cum Najade Pallas,

Tamque sequax latici, fluido quàm cedit olivo,

Sit medii generis, Tyriis ut (7) Galbanus arvis,

Et fulvum (8) Sagapenum, (9) Ammoniacumque sal ubre.

Hunc benè (10) si primâ repetas ab origine, succum Lacti-

1 Gummi est succus concretus, qui in aqua facile dissolvitur, in igne verò nec liquefcit, nec flammam concipit, sed crepitat; cujusmodi est Gummi Arabicum, Hetrusc. Gommarabica, & Cerasi, Ital. Gomma di Ceraso, Hetrusc. di Ciriegio.

2 Nihil enim est aliud, auctore Grevio, quam Mucilago exiccata parum, vel nihil olei continens.

3 Resina est liquor pinguis, & oleaginosus, sæpè spontè ex arbore defluens, qui cum aqua parum, plurimum olei contineat, in aqua non dissolvitur, sed in oleo dumtaxat, 4 ut est Terebinthina, qua ex Terebintho sudat, aut Abiete, Nostrat. Trementina.

5 Et Mastice. Nostrat. Mastice. Hetrusc. Mastica, ò Mastico. qua ex lentiscis in Insula Chio provenit laudatissima.

6 Qui medij generis est succus, est concretus cum partibus suis oleosis tantundem penè aqua admixtum habens; ideoque tam in aquâ, quam in oleo dissolvi potest; ut est Galbanus 7 Ital. Galbano.

8 Sagapenum. Ital. Sagapeno. Hetrusc. etiam Serepino. 9 Ammoniacum, Hetrusc. Armoniaco,

10 Id generis succus principiò aliud non est, quam lac concretum facile inflammabile. Cujusque enim planta lactescentis succus probè exiccatus flammam facile concipit, samque lucidam, ac diuturnam emittit; non sicut ac Pix liquida, & Terebinthina.

Lactisuum invenies, qui mox concretus opinum.
 In gluten coit, flammis vitricibus aptum.
 Scilicet è plantâ qui lactescente volutus
 Szpè fluit succus, facilè incandescit in ignes,
 Illum si ritè exicces, flammamque receptam
 Luce diù nitidâ pingui satur unguine nutrit;
 Non secus ac adnotâ ardet Terebinthina tædâ.
 Ipsa (1) juvat spissâ subigens uligine lympham
 Materies oleosa, citas quâ nulla favillas
 Promptior arripere, atque avidæ dare pabula flammæ.
 Lacteus (2) hinc succo venit color, albicat undè
 Qui liquor exundans Animantum ex ubere manat;
 Par quippe albescens utriusque coloris origo:
 Qui (3) si olei de parte fero vi denique multâ
 Discluso, in sua diffueret divortia, utrinque
 Perspicuus, puræque instar pellucidus undæ
 Humor erat, juncti qui nunc ope fœderis albet.
 Aspice cum clausum vitrei intra concava vasis
 Cinnamon, (4) aut æstu lento torretur Anisum.
 Qui primò vapor it sursum spectantibus alget
 Pervius usque oculis, vitreoque haud discolor amni.
 Purior at tandem exhaustus cùm spiritus, & cùm
 Crassior ascendens oleosas fumej secum
 Lympha rapit partes, roremque immiscet in unum,
 Tum verò inficitur vapor ilicet, auctus & albus
 Ebibit affuso turbatus lacte colorem.

Hanc (5), quæcumque suo de stipite lacryma manet,

E 2

Sive

1 In Causa est partium oleosarum admixtio.

2 Color enim lacteus in platarum succis ex oleosarum partium cum aquis admixtione oritur, non secus ac in Animantium lacte.

3 Argumento est, quòd si oleosa lactis partes à serosis separentur, utraque diaphana evadunt.

4 Hinc etiam in destillatione Aqua ex Aniso. Ital. Aniso, aut Cinnamon, Nostrat. Cannella, Itetrusc. Cennamo, è Cinnamon, quæ primum est Spiritus, limpidus est, & diaphanus: Cum verò maximè illius parte exhaustâ, reliqua ascendentes aquea particula oleosas secum sursùm rapiunt, liquor turbidus, & albidus, ac si lacte suffusus esset, evadit.

5 Succus hic plurimum ad usus Medicos commendatur: Doctissimo quippe Malpighio sanguini animalium respondere videtur; Eruditissimo verò Rajo ei, quam Barbari Pianta Quintessentiam vocant, utpat e quâ planta, odorem, saporemque, ac vires velus in artum coactas contineat

Sive lacessitam ferro, seu sponte fluentem,
 Tu ne temne; suis namque illa vel abdita venis
 Sanguinis instar habet, vel pars est purior inde
 Dianans; servat quæ ritè expressa saporem,
 Vimque Machaoniam, & plantæ genitalis odorem,
 Clausus & in parvo patrius vigor omnis in illâ est,
 Hæc docet, & feris mandat transmittere seclis
 Thyrsidi plantarum cultrix Dea: protinus ille
 Arripit, & secum memori sub pectore versat.
 Interea prono succedens Vesper olympo
 Inde monet Nymphas discedere: Docta relinquunt
 Atria: successu felix sibi dædala plaudit
 Ipsa etiam Anatome, densisque educâta tenebris
 Mira stupens inventa, suo se condit in antro
 Clarior, & famam meritis majoribus auget.

Finis Libri Primi.

BOTANICORUM.

LIBER II.

Nunc age, quæ Cauli foliorum innexa comantum
 Structura accedat, foliis quæ gratia Florum,
 Posthuma commendet fructus quæ gloriâ Flores,
 Aut jam maturis quæ semina fructibus insint:

Quorsum Capreolos, atque auxiliaria multis
 Tela, vepres, hirtosque pilos, Cirrosque tenaces
 Frugibus addiderit rerum fecunda Creatrix,
 Exequar. Has etiam medicas mecum inspicite partes
 Dexterio! Ambroside, & tenui adblandire Camœnz;
 Ipsas nosse juvet venas, penitasque latebras,
 Pubescens redit unde Salus Mortalibus ægris;
 Miraturque ferox Lachesis ferrumque retundi,
 Et nova jam vacuis succrescere vellera fufis.

Tuque aded, sua cui referunt genitalia fruges,
 Semina, frondentesque comas, florumque salubres
 Illecebras, cui Naturæ subjecta potestas,
 Formæque, & numeri, & causarum mutus ordo,
 Huc ades, æquævi exemplum Genitoris, & ingens
 Exemplar rerum, veri Sapientia Præses.
 Tu Vatem, tu, Diva, doce, quibus insita serpat
 Ductibus & foliis, & floribus abdita virtus:
 Quâ sibi maturos fœtus, quâ semina Caules
 Arte parent, optatam aliis paritura Salutem.
 Non mihi spernendus labor hic continget, & ipsam
 Gloria Te rerum artificem non parva sequetur.
 Non minus hinc Te nempè vel uno in flore licebit,
 Aut tenui in folio, parvoque in semine magnam
 Mirari, & cælo raptas attollere mentes.

Fulgentes astrorum orbes , & Cardinis axes
 Stelliferi, cursusque, æternaque fœdera rerum
 Excitant alii, perque alto errantia cœlo
 Signa Tuz montrent vigilis vestigia dextræ:
 Divinæ satis unæ mihi facit agnita mentis
 Vel folii textura fidem, dextræque potentis
 Prodit opes, artemque, & Numinis argumentum:
 His patet in minimis auctor Deus. Ergo age frugum
 Hos quoque Pzónios scrutando evolvere textus
 Ne pigeat, justamque oculis impendere curam.
 Spectatum invitat patulis quæ ludicra ramis
 Arguto Illudens adfibilat aura susurro.
 Assultat latè pubes herbosa cornucis
 Frondibus, & frondes adnatis floribus ornat;
 Promissosque diù subdit, sua pignora, fructus.

Jamque (1) suas, pretium foliis, & floribus arbor
 Queis faciat, gemmas Ramis turgentibus offert.
 Has scrutare, satus foliorum ediscere, & ortus
 Si quis amor, florumque: (2) Virent & in arbore gemmæ,
 Fecundumque ferunt uterum, partuque renident.
 Nempè sub his fœtus, provecta ætate novellos,
 Aut tandem Autumno, felix quos concipit arbor,
 Arbor, sive Frutex, latitant, tæloque recepti
 Transmittunt atras Brumæ intractabilis iras.
 Donec Vere novo, cœlo clementior annus
 Cum redit, erumpunt: prodit novus inde tenellus
 Sarculus, & longos plantæ solatur amores.
 Scilicet evadit primo quod Vere quotannis
 Fronde nova exultans, Zephyrosque laceffit ovantes,
 Haud tum concipitur germen; lenta otia dudum
 Dissimulans latuit, gemmarumque abdita claustris
 Implicuit folia, & florum primordia duxit,
 Squamoso obvolvens tegumento, aptisque secundis.
 Extrahit usque adedè patiens Natura laboris
 Lenta puerperia, & paulatim ad grandia turget.

Nec

1 Subjicitur Gemmarum observatio, & Anatome.

2 Gemma igitur sunt Arborum, ac Fruticum satus novelli, qui quotannis ætate, ut Autumno pariuntur, squamosis tegumentis, velut secundis obvoluti; qui que per totam hyemem latitantes vere tandem novo in sarcules explicari incipiunt.

Nec (1) magnus labor est illas deprendere visu ,
 Cum primum tenero rumpuntur Cortice, furtim
 Axillam foliorum intrâ tener ipse cubantes
 furculus ostendet , sese Junonius urget
 Cum mensis , rutiloque calet jam Carcinus astro.
 Naturæ (2) sic lege ratum : quos ipsa quotannis ,
 semper generis , teneros submittit idonea ramos ,
 fecundos jubet ire : novas exillere partes
 Hinc videas , genitalis inest quibus insita Virtus ,
 Organaque , in sobolem queis Stirps se rite propaget .
 Inde (3) recens Uterus : neque enim semel editus, idem
 Perpetuò viget , & ramum fecundat olentem :
 Qualem sparsa ferunt totis Animalia terris .
 Quisque suum , primo in lucem quo truditur anno ,
 Fert uterum Ramus , genitaliaque organa claudit ;
 Enixusque brevi sterilefcit , & ubere Matrem
 Dediscens , reliquum viget infecundus in ævum .

Haud (4) verò Arboribus tantum, Fruticumque minori
 Gemmarum luxus populo contingit : & ipsis
 Restibilis venit Herbarum Radicibus , annum
 Vulnerat aversum caudâ cum Scorpius , & cum
 Frondentem sylvis Aquilo deturbat honorem .

Gemmarum (5) ignotum hoc, si vera est fama, Napzas
 Edocuit Mater pretium Berecynthia primum ,
 Fecundosque sinus, obstrusasque edidit artes .
 Festa dies aderat , sibi quâ celebranda quotannis
 Sacra Deüm Genitrix indixerat . Undique Nymphæ
 Convenere , nigris Idæ quæque ardua sylvis
 Culmina, quæque lacus patrios, quæque alta profundi

Stagna

- 1 Hæ, auctore Malpighio, in nostris hisce Regionibus circa Junium mensuram è tenello furculo erumpunt intrâ folij axillam cubantes.
- 2 Singulis enim annis è tenellis quibusque Ramulis nova emergunt partes, à quibus excoquitur, & derivatur seminum materia, tanquam è spermaticis organis.
- 3 Hinc non idem uterus in plantis perpetuò viget, ut in Animalibus; sed quisque Ramus eo, quo in lucem prodit, anno, proprijs gaudet spermaticis organis, ac brevi usu fecundus, vita reliquum infecundum transigit.
- 4 Nec furculi tantum arborum, aut fruticum, sed & Radices Herbarum restibiles gemmas quotannis Autumno pariunt.
- 5 Undenam plantarum gemmis non satis antea exploratis lux, & pretium accesserit, fabulâ illustratur.

Stagna colunt, cæmpis & quæ spatiantur apricis.
 Adfuit ante alias ramo caput obsita Phyllis,
 Phyllis Hamadryadum pulcherrima: jamque ferenti
 Sese alias inter mediam affulsere profectæ
 Orbe alio, atque alio dites à Sole sorores,
 Et Clío, & Beroë, Nymphæ Gangetides ambæ,
 Ambæ auro, spoliis nitidæ rubri æquoris ambæ.
 Namque suas ollis Matuta indulserat omnes
 Gangis opes; cultu nec gemma accesserat uno
 Aut collo decus, aut digitis. It plurima circum,
 Perque sinus, perque ora suos fert prodiga census.
 Gemma comas fingit, committit fibula vestes
 Gemmea, Memnonios distinguit gemma cothurnos.

Ut primum fulsit lux indica, Phyllidis ægros
 Perstrinxitque oculos, facibusque exclivit iniquis
 Invidiam: gemmanæ flagrans magis æmulus ignis
 Gliscit ab igne. Sui miseram pudet, & rubor ipsum
 Exuperat, trahit obnuptâ quem fronte, virorem.
 Quid faciat? Turbæ stimulis agitata malignis
 Ereptam nemori properè sese abdit opaco,
 Et luctum lacrymis nequicquam irrorat amaris.

Non tulit indignos Nymphæ Berecynthia fletus:
 Ignaramque suæ censu mage divite fortis
 Iucufans, dictis animum sic erigit æquis:

Te-ne aded sterilis gemmæ Garamantidis ægram
 Discraciet nitor, & stimulos sub pectore verset?
 Nec novâ gemmarum quæ Te fecundior ornet
 Pompa, vides? Meliore vires ah nescia cultu
 Ditior, atque opibus vincis potioribus Indum.
 Ne jactet sese ille: Irâ quas divite gemmas
 Despuit is, lucis sunt infæcunda maritæ
 Munera: proliparis circumfluis arbitra gemmis
 Ipsâ, novâque aperis factos virtute suaragdos.

Sic ait; (1) & tenerum, Phyllis quo prædita, ramum
 Arripiens, oculis prætendit, & inde virentum
 Gemmarum ignotum referat decus. (2) Aspice, subdit,
 Quæ v iridi hinc passim turget de Cortice gemma,
 Proh quantum gerit illa uterum! Subiturus in auras
 Surculus hic latitât, foliorum hinc prima trahuntur

Apta

1 Berecynthia verbis reliqua Gemmarum Anatome expeditur.

2 Gemma igitur, cum sit veluti surculi compedium, ipsdem integratur partibus, quibus & Rami componuntur.

Ap̄ta rudimenta , & meditatæ insignia formæ :
 Proinde quibus Ramus coalescit partibus , iisdem
 Constat & illa : (1) suo vestitum cortice lignum
 Deprendas licet in medio, quod lignea circum
 Fibra , suis turgens bullis Fibra mollibus ambit .
 Sæpè pilis etiã cæu laete albescentibus horret .
 Squamatim (2) hinc illinc quas tractim erumpere cernis
 Inde leves alas , foliis vestigia signant .
 Horum quæ gemmæ exterius sunt nata tegendæ ,
 Fluxa vel intereunt anno labente , figuram
 Vel subeunt aliam , & mores cum tempore mutant .
 Nec (3) tantùm obtectis tuta hinc custodia circum
 Accedit foliis , sed qui deductus in illa ,
 Inque finem gemmæ succus pervadit , avitis
 Illorum utriculis hyberno tempore sensim
 Excoquitur , longâque morâ mitescere discit :
 Proliferâ donec pollens virtute faventis
 Aëris auxilio lentâ sese arte carinam
 In gemmæ revehat, teneri primordia rami ,
 Atque itâ vim foliis jam succrescentibus addat .
 An Tibi quâ folia hæc vireant gemmantia formâ
 Subjiciam ? (4) medio excurrrens haud corpore nervus
 Tenditur hic , foliis qualis contingit adultis ;
 At plures in fasciculos collecta sub auras
 Turmatini assurgunt, appensi que undique septam
 Vericulis certo statuunt sibi limite metam .

F

Et

- 1 Quod enim in medio viget, tenuillum est lignum, suo cortice circumactum, fibris ligneis, utriculisque, ut ajunt, medullaribus contextum, & sapisime candidis oblitum pilis.
- 2 Ex eo hinc illinc folia erumpunt squamatim locata, quorum exteriora, qua protegenda gemma inserviunt, vel temporanea sunt, & caduca, vel in alienam abeunt formam, ut multis ostendit Malpighius.
- 3 Hæc ipsa, ut idem philosophatur auctor, non tantum interioribus, & conclusis foliis custodia sunt, verum etiam in agrum utriculis succus excoquitur, & longâ illâ per hyemem morâ digeritur, donec exaltatus spermatico illo spiritu ope ambientis aëris in gemma carinam, surculum scilicet tenuillum, revehat, & ulteriorem foliorum excitet vegetationem.
- 4 Rursum hujusmodi gemmarum folia non suum nervulum ad instar foliorum stabilium per medium productum obtinent; sed multiplices fasciculi sunt, que à basi assurgentes in proprios appensos utriculos desinunt.

Et nunc (1) illa quidem putri tandem arida squalens
 Victa situ, stabilique locum jam deflua nato
 Concedunt folio: gracili nunc subdita ductu
 Pedioli in formam sensim tennata recedunt.
 Sæpe (2) etiam quæ juncta basim folia extrema geminæ
 Substernunt, specie, prodit quæ prima, miscellæ
 Amissâ, atque alias, aliasque ex ordine rerum
 Passa vices, stabilis folii se denique certam
 In faciem vertunt, ramique in jura virestant.

Quid (3) referam quantâ Ramo mansura vigenti.
 Arte parat folia, atque operi solertior instet
 Omniparens Natura, cavis molita lasebris?
 Linea se primò resupinam imitata carinam
 Prodit: eam furtim suffuso humore tumens
 Appensæ de more secant utrinque fibellæ,
 Undè etiam fortasse suis membranula pender
 Differta utriculis transversim in minus ituris.
 Non secus ac primâ referunt Animalia formâ.
 Hos ubi distendunt deducta alimenta, patescit
 Tum folium, succoque illis turgentibus, isthuc
 Expandit sese, & spatii confinia laxat.

Quo (4) concepta situ geminæ ista coercita claustrò
 Claudantur folia, ulterior spectare voluptas?
 Haud facile est vulgare: sibi sic apta coherent
 Contracta in nodum, concordique adfita nexu,
 Complexa ut sese serventque, tegantque vicissim,

Et

1. *Contabescunt postremo foliola hæc, & tandem concidunt, exhausto jam concepto humore; vel gracilescende in pedioli formam absumuntur.*
2. *Non autem sibi perpetuò constat hæc Natura Methodus; sed sæpè quæ gemmarum basim præcipuè componunt, acutâ in mitra speciem amissa figurâ, aliasque passa vices, in stabilia tandem evadunt folia, quibus surculus condecoratur.*
3. *Natura pariter Ratio in produendis stabilibus folijs mirabilis est. Principio siquidem nervulus carina instar humore turgidus unâ cum appensa fibellis prodit, è quibus utriculorum transversalium membranula pendent, ut in primâ quæ Animalium delineatione observatur, Patere autem deinde occipiunt, deducto novo alimento, quia complicata sacculorum moles subeunte succo surget, & itâ folio latitudinem, & laxitatem conciliat.*
4. *Poliorum etiam stabilium situs intra gemma claustrum mirabilis est; itaque enim ipsorum partes contorquentur, & complicantur, ut sibi mutuo inæqua suscipiantur, & minus spatii occupent.*

Et spatio exiguo mirere latefcere fylvan.
 Ut quondam, digiro quam prætebat ovanti,
 Vocalem fertur signantem tempora molem
 Carolus Austriades gemmâ clausiffè sub unâ,
 Ipsum etiam captivum adigens ad vincula Tempus.
 Tot volucres orbes, tot libramenta rotarum
 Annulus angusto versabat dædalus auro;
 Æternùm Domino mansuri temporis index:
 Hand aliter gemmæ parvo viridantis in orbe
 Implexas foliorum alas, nexusque licebit
 Inspectare, satumque novi deprendere, rami.
 Accipe (1) vel Lapathi (2), Bistortæ (3) aut accipe gemmam,
 Deinde sinus scrutare: levi conclusa patebunt
 Singula membranæ velo folia arcta, retortis
 Partibus in tergum geminis, majusque minori,
 Quâ nervus latè excurrit, facere inde videbis
 Præsidiumque, locumque: pari sic fœdere cuncta
 Obvolvi, gravidæque pati fastidia gemmæ.
 Pubentum (4) quanquam foliorum sæpè figurâ
 Pro variâ & varius situs est, rerumque novatrix
 Cuique suas aptè Natura accommodat artes.

At foliis (5) non gemma unis tumet omnis, & unos
 Frondentes tantum ramos enicitur: ipso
 Sunt quæ concepto florum se pignore dicant;
 Atque arvum genitale satum meliore coronant.
 Quas primo sub Vere magis turgescere cernes,
 Floriparæ Tibi sint; nam quæ florente tumescunt
 Pignore Frondiferis molis discrimine præstant.

B 2

Sch.

-
- 1 Sic exempli causa si Lapathi, aut Bistorta gemmam evolvas, singula folia membranaceo, tenuique sacco involuta comperies; ac gemmas superioris folij partes convolutas minori folio supra excurrentem nervulum locum facere; & sic de reliquis folijs usque ad minima decurrendo.
- 2 Aliter Rumex appellatur, Nostrat. Lampazzo. Hetrusc. Romice. 3. Ital. Bistorta.
- 4 Alijs etiam modis tenella folia intrâ gemma angustias coguntur, & complicantur, pro uniuscujusque figurâ, & compositione, ut expendis Grevins lib. de Anat. Plant, c. 4. & l. 4. de Anat. Fol. c. 1.
- 5 Parrò Gemmarum duo sunt genera. Altera se in tantum in se continent, & in surculos foliosos explicantur. Altera floribus etiam tumescunt, quæ facile à prioribus. Veris initio magnitudine suâ discernuntur.

Scilicet (1) ipsi etiam verno qui fidere flores
 Erumpunt, plures jamdudum ex ordine Lunas
 Transmisere, suis jam partibus undique lento
 Informati utero, longosque tulere labores.
 Sic Thymelæa (2) novos Jani sub mense bifrontis
 Quos aperit flores, formatos ante istentis
 Signa sub Erigones fas est deprendere; gemmans
 Nam tùm si reseces, parvi petala omnia floris,
 Eductosque apices, & conceptacula clausi
 Seminis aspicias, rude, sed mirabile summæ
 Artis opus, tenui meditantis grandia nisu.

Quid majus spectata minor Lunaria subdet;
 Nam (3) toto gravis ante anno vestigia partus
 Sustinet, & factum paulatim extundit olentem.
 Ipsa Tibi prægnans referet signa obvia Radix:
 Nirivum hanc supra, caulis quæ tollitur, (4) Aræ
 Ceu florem exiguum, tenuem turgescere cernes
 Folliculum, quem si reseces, penitusque reseratum
 Perscrutere, ipsum molli sub tegmine germen
 Discretum totis jam partibus, inque volutum
 Aspicias, & ferre uterum mirabere plantam.

Hoc tu fæcundo gemmarum munere spreto
 Autoræ invidias donis, sterilenque præoptes
 Lucisio! pompam, & luxu capiaris inani?
 Ah tua splendidior tandem bona nosce, tuique
 Conscia plaudentem donis potioribus effer.

His dictis erecæ animo, nec jam amplius ulli
 Invidet, aut ullo tabescit fulgure Phyllis.

Quin gemmis jam læta suis sese obvia gaudet

Ferre

- 1 Flores quippe omnes, observante Grevio, non secus ac furculæ, suis omnibus informantur partibus, tribus, aut quatuor mensibus, & interdum dimidio anno, & amplius, antequam in lucem, & conspectum prædeant.
- 2 Sic ex. gr. flos Mezgeri seu Thymelææ Ital. Timelæa, qui Ianuario mense interdum aperitur, circa medium Augustum Anni præcedentis integro formabatur; tunc enim si gemmam cautè disseces, floris petalæ ejusdemq; apices, seminis conceptaculum cingentes non obscuris indicijs deprehendes.
- 3 Quid fortasse insignius in Lunaria minori, Ital. Lunaria Minore, observavit peritissimus noster Fabius Columna; nam in huiusce plantæ pedicelo supra Radicem folliculum quendam deprehendit, tanquam Aræ florem exiguum, in eoque plantulam ipsam suis omnibus absolutam partibus, & complicatam delirescentem.

4 Ital. Aro. Hesperis. Giaro, Gichero, è piè vitellino.

Ferre palam rursum , & meliori effulgere cultu .
 Sic gemmis , foliis unde est , & floribus ortus ,
 Auſtus honor , Sacros luſtrare , Botanice , partus
 Interea Tibi , Pæonios & diſcere mores ,
 Ne grave ſit , Multum fluxo hoc de munere fluxæ
 Præſidium vitæ , & rebus tutela caducis .

Inde (1) ſati in prinis folii prædiſcere partes ,
 Ingeniumque , habitumque , & non imitabile textum
 Juverit , eductamque oculis evolvere gazam .
 Scilicet & folio viſ eſt ſua , formaque cultu
 Non uto , & medicas non ultimus uſus in artes .

Quæ (2) Cauli , par ipſi etiam textura : cavatas
 E ligno hic etiam fas quippe agnoſcere fibras ,
 Inſinuat ſeſe queis lymphæ-ductibus hūmior ,
 Tracheasque , ſuiſque fibratum Rete reſertum
 Vtriculis , necnon patrio turgentia ſucco
 Vaſcula , & obductam protentâ Epidermide venenti

Emicat (3) è Rami ligno interiore micantis
 Pediolus primùm , ſignosis undique fibris ,
 Tracheisſque cavis , Vaſiſque inſtructus avitis
 Permixtè , faſcemque coit compactus in unum .
 Mox ubi (4) ſubnexum in folium ſeſe explicat , alter
 Ceu caudex , iterum in ramos diducitur : & nunc
 Nervuli in effigiem procurrens longius illos
 Hinc ſubmittit , & hinc : Subdit nunc protinus , & ſe
 Conſpicuos ſecat in nervos , frondemque pererrat ;
 Quale Hedera folium , Lenæum inſigne , vireſcit .

Hinc

1 Foliorum obſervatio detinetur , & Anatomæ .

2 Folium iſdem , quibus Caulis , partibus integratur , nimirum fibris ligneis , quæ lymphæ-ductus ſunt , Tracheis , utriculis fibrarum reticulariſque contextarum ſpatiâ replentibus , Vaſis ſpecificum ſuctum deſerentibus , & Cuticulâ .

3 Principiè pediolus erumpit , fiſtulis ligneis una cum Tracheis , & vaſis peculiaribus è renelli ſarculi profundiori ligno derivatis , & in faſticulum collectis coagmentatus .

4 Hic idem deinde tanquam peculiaris caudex , in ramulos alios ſcinditur & frequenſius quidem ſub nervuliſque ſpecie in longum excurrens hinc illic ſine illos ſubdit . Aliquando vero ſtatim ac folij latitudinem attingit ſcinditur in minores ramos , ut in Hedera folijs , aliſque apparet .

Hinc folii (1) in latum crescentis plurima partem
 Linea præcipuam, nervorumque obvius ordo
 Occupat, & vario peragit subtegmine textum:
 Nam quæ lignosæ exiguo de caudice fibræ
 Existunt, huc parva arbor velut altera, & illuc
 Discedunt, signantque novis divortia ramis:
 Ulterius qui deindè satù leviore minores
 Progenerant: latis abeunt erroribus illi
 In diversa, sibi que iterum per mutua nexi
 Reticulatum ineunt, telæ cœu licia, textum.
 Quale patet, defluxit ubi levïs utraq; frondis
 Cuticula, aversâ folii vel Salvia parte
 Quale refert jam caule virens, oculisque recludit
 Pervia. (2) Quæ maculis interjacet area crebris,
 Vtriculis facit apta locum, quos linea longam
 Protrahit in seriem. Patulis hinc frondibus omnis
 Crassities: illos succi pro more latentis,
 Compressû & vario non uno errore vagantes
 Exteriùs videas, variasque obtendere formas.

Sæpè (3) etiam hos inter, fibratum & Rete subindè
 Folliculi quidam latitant, qui subter hiantes
 Expirant tenues humenti è pectore rores.

Et suus (4) est propriis vasis locus inter amicos
 Vtriculos, fibrasque ambas, quæ ritè paratò
 Tenduntur sœcco, generisque insignia servant.

Ipse

1. *Pediolo appenditur folium dilatatum, cujus præcipuam partem nervi occupant vario ritu producti. Fibra etenim lignea è pediolo excedentes, velut minima quadam arbor, huc illuc disperguntur, & solvuntur in ramulos, & hi rursus in tenuiores surculos, qui sibi mutuo occurrentes in reticulares plexus contextuntur, ut in plerisque folijs, consumptâ utraq; que cuticulâ, oculorum judicio deprehenditur, & in Salvia folijs adhuc viventibus aversâ præsertim parte.*
2. *Reticularium plexuum maculas utriculorum seriis è nervulis emanantes, & quasi ab ipsis pendentes replens, unde foliorum crassities existit. Ipsi autem ex consenti succi naturâ, & muscâ compressione, aut laxitate varias subeunt figuras.*
3. *Inter utriculos, & fibratum Rete in plerisque folijs, ut observavit Malpighius, peculiare folliculi, seu loculi disperguntur, qui patenti hiatus foras vel balitum, vel humorem fundunt.*
4. *Peculiaris etiam in cujusque folij textu misceri vasa, quæ concoctum, ac proprium planta succum contineant, humeris ipsius è folijs erumpentis experientiâ liquet, qui celere, & crassissis facillè se prædit:*

Ipse (1) Tibi color, ipse Tibi sæpè obvia succi
 Signa dabit lentor. Tithymali (2) è fronde refectæ
 Lac: nonne vides ut concolor emicet humor,
 Fronde Chelidonii (3) subluteus? æqua potestas
 Frondibus est aliis, patrius sine stemmate succus
 Sit licet his, nullâque notâ discretus oberret.

Has (4) omnes, folium constat queis Textile, parrea
 Obvoluit tenui protenta Epidermis anictu,
 Custoditque, fovetque, refert atque inde colorem.
 Extremum aut unguem sinuoso crassior ambit
 Zona sinu, & certo describit margine fines.

Hic folii textus: sed non & (5) forma videri
 Grata minus: juvat ipsa decus discordia, & ipsas
 Duplicat illecebras varii discrimine cultus.
 Quos non Mæandros, quæ non hic ducta figuris
 Dissidia, artifices quos non mirabere Iusus?
 Haud ita multiplici variantæ babyloia tractu
 Texta nurus, filis cum fila, atque orbibus orbes
 Dispensant digitis, radiisque sonantibus errant;
 Ut gratum discors folii textura renidet

Natura variante, modis & Iudit apricis.
 Ah valeant quæcunque Phrygum portenta sagacè
 Ars mentitur acu, pictas ver textile solers
 Induere in telas, & jam sua munera sylvas.
 Una mæops, foliis errat quæ blanda, moretur
 Formæ oculos; hæc una trahat dulcèdine sensus.
 Hic varios habitus, caules queis alma comantes
 Omniparens vestit, villosque, & dædala mirer
 Velamenta, manus & non superabilis artes.

Aspice, ut hic folium nervo deducat ab uno

Haud

-
- 1 E scætis siquidem Tithymali folijs, Cichoreis, & similibus lac emergit: &
 Chelidonio humor subluteus. In reliquis, quia limpidus, aut aquosus. hu-
 mor est, nullam sui exhibit notam, adesse tamen Analogia evincit.
- 2 Ital. Titimalo, è Titimaglio, è Tutumaglio. 3 Ital. Celidonia.
- 4 Has omnes partes, quibus folia coagmentantur, levis superextensa Cuti-
 cicula, scilicet epidermis obducit, qua subiectorum colorem refert, ipsaque
 contenta convestit, & custodit. Extremus verò foliorum unguis, scilicet
 margo, quasi Zona, scilicet Crassiore lineâ circumdatur.
- 5 Foliorum differentia, qua plurimam faciunt ad oculum illecebram, &
 describuntur.

Haud (1) unum ! ut castâ digitatum in (2) Vitice, longâ
 Pennatum in (3) Viciâ, graveolenti in caule (4) Cicutâ,
 Angelicâque (5), Apioq; (6), tuo vel (7) Thapsia crine,
 Rutaque (8), Fœniculumq; (9), Amniq; (10) exile, resingat
 Multifidum ! (11) simplex illic se subdere nervo
 Det facili, formamque novo sibi fingere ritu !
 Et nunc planum illud subigat, protendat in auras
 Nunc teretem, longo excurrit cœu fistula tractu !
 Nec modus hic; suâ sunt iterum discrimina plano,
 Sunt tereti suâ; nam (12) tendunt hoc juncea fartum
 Gramina (13), dant vacuo Cœpæ (14) procurrere ductu.
 Ast (15) illud nunc æquali sibi margine textus
 Claudit, inæquali fallit nunc ductile limbo.
 Nam modo frondescens sinuoso fimbria tractu
 Volvitur, illam æquis seû plurimus intervallis
 Angulus, & conis interdistinguat acutis:
 Quali se cultu foliosa Bryonia (16) jactat;
 Ollis seû careat, Smilax (17) velut aspera prodit.
 Excurrrens eadem modò fimbria scinditur, & jam
 Segmentis scatet oblongis, jam prædita crenis;
 Exertis virides jam dentibus asperat oras;
 Gracior aridet formâ variante venustas.

Quis

2 Dividitur igitur folium in Compositum, & Simplex. Compositum est, quod uno pedicelo, seu nervo, & pluribus lobis, seu lacinijs constat. Quod rursus est vel Digitatum, ut in Vitice. 2. Ital. Agnocastro. Hetrusc. etiam Verrice; vel Pennatum, ut in Viciâ, 3. Ital. Veccia; vel multifidum, ut in Cicutâ 4. Ital. Cicutâ, Angelicâ. 5. Ital. Angelicâ. Apio. 6. Ita. Appio Hetrusc. Petroselinolo, & Prezzemolo, quod aliter Petroselinum nuncupatur: quibus lobi, seu laciniâ sunt lasiores: in Thapsia 7. Ital. Thapsia & Ruta. 8. Ital. Ruta; quibus sunt angustiores: In Fœniculo. 9. Ital. Finocchio, & Ammi 10. In officinis Anecos, quibus sunt omninâ capillares.

3 Simplex est, quod non dividitur in lobos, seu laciniâs distinctas: quod rursus est, vel Planum, vel Teres.

12 Teretis alterum genus est fartum, ut in Gramine Junceo. 13. Ital. Ciunco, Specie di Gramigna. Concauum alterum, & fistulosum, ut in Cœpâ Ital. Cipolla.

15 Planum verò margine est, vel integro, & aequali, vel inæquali, eoque, vel sinuato, seu angulatus ille sit, ut in Bryonia 16. Hetrusc. Brionia & Vitalba; seu sine angulis, ut in Smilace Aspera 17. Ital. Specie di Smilace; vel scisto, quod iterum vel lacinatnm est, vel Crenatum, vel Dentatum.

Quis (1) memoret sua quæ foliis discrimina subdit
 Ipsa superficies discors sibi? lævis agresti
 In Laphatho (2), Betæque (3), hirsuta in (4) Lychnidis herbâ,
 Verbascoque (5), suamque umbrans lanugine pubem;
 Aspera (6) linguosis Buglossi (7) in frondibus, hirtis
 Cuspidibus, crebrisque rigens Tibi, (8) Cardue, spinis.
 Quis, (9) quæ fert dispar ætas, ortusque, situsque?
 Quis (10), quæ dat color? haud siquidem sibi constat, & auctis
 Par viret in foliis; at versicoloribus illa
 Sæpè notis variat, maculisque, striisque pererrat.
 Sæpè etiam in croceum pallet, sæpè omnis in atrum,
 Aut in cæruleum vergit, vel discolor arvis
 Aut rubet, aut albo illusus canescere gaudet.

Id (11) longo compertum usu, fixumque, comantes
 Herbarum Caules (unam si polline demas
 Albentem insperso Atriplicem (12), certosque (13) Amaranthos)
 Tum stabili tandem sibi lege virescere, frondes
 Cum primùm explicuere: comis frondentibus, illos
 Inficit extemplò viror, & sua tecta colorat.
 Unde autem viror hic passim pubentibus herbis
 Obveniat, lis est. (14) Illum sibi maxime Juno

O

Ven-

- 1 Sunt alia etiam foliorum differentia à superficie; illorum enim alia lœvia sunt, ut in Laphatho. 2 Ital. Romice; & Beta, Hetrusc. Bietola; alia hirsuta, sive lanuginosa, ut in Lychnide 3 Ital. Licnide, & in Verbasco 4 Ital. Verbasco, & Tasso Barbasso.
- 5 Alia aspera, ut in Buglossò. 6 Ital. Buglossia, ò lingua di Bue. Hetrusc. Borrana, ò lingua buona; Aculeata demum alia, & Spinosa, ut in Carduis 7 Ital. Cardo.
- 8 Sunt rursus alia differentia respectu durationis, ortus, & situs.
- 9 Sunt alia demum respectu coloris; non enim in folijs omnibus constans est viror; Sed pleraque maculosa etiam sunt, & striata; alia etiam in luteum languentia, obscure virentia, ad cæruleum vergentia, rubentia, candida, & incana.
- 10 Id autem compertum, Herbarum ferè omnium, paucis admodum exceptis, Atriplice, 11 Ital. Atriplice. Hetrusc. Atrepice, ò Trepice, & Amarantho. 12 Ital. Amarantho, ò Fior velluto. Hetrusc. Sci. amito, folia postquam explicantur, Caules etiam colore viridis imbui; Cujus coloris, quæ causa sit, ambigitur.
- 13 Plerique Aëri eum adscribunt, hac ducti ratione, quod Radices humilissimæ alba plerumque sint, nunquam certè virides; & folia ipsa, aëre excluso, ejusque appulsu prohibito, albescant, ut in Brasicis, & Lactucis capitatis videmus, quarum folia interiora liberi aëris usura privata colorem album contrahunt.

Vendicat hinc, omnis paret cui subditus aër,
 Acceptumque refert liquidis afflatibus æthræ.
 Hinc atq̃ Terris plerumque albere latentes
 Radices, & quæ longè submovit ab ipso
 Aëris appulsu folia abdita, (1) Brassica, vel quæ
 In caput excrescens intus (2) Lactuca coercet.
 Inde (3) suæ duci de munere lucis, & haustu
 Herbarum, frugumque potens contendit Apollo,
 Perspicui ostentans oblectas aggere vitri
 Axe sub Arctoo, tū midoque sub æquore mersas
 Aërio procul afflatu revirescere plantas.
 Nec maris (4) herbiferi Dea nata salacibus undis
 Alma Venus pro se pugnat minus; illa sequaci
 Admixtis succo salibus, quo planta fovetur,
 Adscribi certat, qui ducitur ore, virorem.
 Quæ (5) se cunque probet ratio tibi verior, illud
 Sit certum, cœlo frutices, herbasque virentes
 Liberiore frui; cœlo planta omnis aperto
 Latior exultat, tepidasque assurgit in auras.
 Quà (6) tardus plaustrō fulget stellante Boötes
 Noctiuagamque Helicen castos agit, axe sub ipso
 Parrhasio, herbosæ pubis fert fama fuisse
 Cultorem egregium, quo non præstantior alter,
 Aut stirpes alere, aut penitus perquirere mores.
 Is plantam testâ exceptam de more tenellam,

Vitro

- 1 Nostrat. Caulo Cappuccio. 2 Nostrat. Lattuca Inconocchiata.
- 3 Alij lumini tribuunt, ejusque actioni; nam externo etiam aëre excluso planta nonnulla viridem utcumque colorem acquirunt, ac retinent, ut in pluribus cernitur vitreis operculis tegi solitis; & in ijs, quæ aquis immersa virescunt, quibus vel nihil, vel parum admodum aëris pervium est.
- 4 Nec desunt, qui salinis particulis, quas aër planta succo communicat, vertendum putent, quæ eam in viridem colorem mutant.
- 5 Quidquid autem de ijs sit, certissimum est plantas aërem liberum, & apricum affectare; quod luculentissimo experimento ostendit eruditissimus Sharreus.
- 6 Is plantam tenellam scissili exceptam in fenestra collocat, cui una vitri, quo oblecta erat, quadra deorat; eamque deprehendis inclinatam foramen versus recta tendentem. Deinde scissili converso, ita ut Caulis inclinatio à foramine averfa alio sum spectaret, pariter reperit reflexo iterum Caulis, & informans litera C incurvato, ad foramen iterum se dirigere.

Vitro ubi fulgebat præclusa fenestra, locarat
 Caule suo stantem: nec longum tempus, & illam
 Repperit inflexo Vasis per summa meatu,
 Quà vitro vi duatum uno speculari patebat,
 In Cælum sese, curvæ propaginis instar,
 Urgentem, thyrsoque foramen inane sequentem.
 Averfamque aliò rursus, deprendit eòdem
 Flecti iterum, vacuasque viam affectare sub auras.
 Tantis amor cæli, libertatisque cupido.
 Tam miro fruticis Saturnia risit amori
 Ex alto, plaudensque unà Junonius ales
 Latius explicuit caudæ stellantis honores.

Nec vero (1) aut nullo funguntur munere frondēs;
 Aut tenui, & luxu nequicquam augentur inani:
 Est suus, est ollis usus: sua debet inermis
 Munimenta ollis stirps herbida. Nempè fovetur
 His tenerum impositis germen, fructusque coævus,
 Sicubi succrescit fœto cum germine fructus.
 Ipsæ (2) etiam viridem firmis jam stirpibus umbram
 Sufficiunt, nimios frangunt & tegmine Soles;
 Ne gravior fœtus æstu torrente novellos
 Cynthius, aut calidis Procyon latratibus urat.
 Hinc (3), reor, Autumno livens cum brachia tendit
 Scorpius, excussis jam fructibus, & simul omni
 Duratâ jam stirpe, nemo latè omne caducæ
 Insternunt proprio perfunctæ munere frondes.
 Ast ubi (4) perpetuo terris Sol incubat æstu
 Torridus, ipsæ etiam, mendax ni fama, virescunt
 Perpetuò plantis, & fervida tela retundunt.

G 2

Sunt

-
1. Porro quisnam foliorum usus sit à Natura institutus, Casalpini idcirco ea plantis data existimas, ut tenerum germen tueantur, aut etiam fructum, ubi fructus erumpit cum germine.
2. Postquam verò eadem explicata sunt, germine adultiore, aliam usum præstare videntur, umbram scilicet, ne à Sole plus justò torrantur, tum fructus, tum novella germina.
3. Hinc pluribus, de vexo jam Autumno, decidunt folia, perfectis jam fructibus, & germinibus induratis.
4. In Calidioribus autem regionibus, ubi perpetui serè sunt aestus, arborum nullis folia decidunt, ut potè perpetua foliorum spera indigentibus ad umbram faciendam;

Sunt etiam (1) vernis alium qui frondibus usum
 Attribuunt : illis imâ è Radice regeſtum
 Ritè coqui ſuccum , plantiſque alimenta parari .
 Succiferâ plantis condi vernantibus aptum
 Fronde penu ; ſeſe primos quo lactet in ortus
 Erumpens Caulis , propior quo gemma tumefcat ,
 Parvaque concipiant digeſtas femina vires .

At non (2) ſe plantæ ſolos pubentis in uſus
 Impendunt folia , & miſeræ ſe in comoda vitæ
 Pæoniis ultrò auxiliis impendere norunt .
 Haud aliunde ferens vitæ præſentis unquam
 Præſidiumque , lucrumque : Potens his Salvia (3) nervos
 Roborat , his cerebro prodeſt (4) Betonica , cordi
 Læta Meliſſa (5) , gravem tergit (6) Sena ardua bilem .
 His (7) etiam ſummi Gnato Genitoris olivas
 Pallentes inter ſecretâ in valle dolenti
 Indoluit tellus ; nam quo jam morte futurâ
 Pallidus ille loco , duro ſub faſce laborum
 Procubuit , roſcum volvens è corpore flumen ,
 Mira fides ! plantam perhibent viruiſſe , notatis
 Teſtatem heù diræ deſcriptam inortis amaram
 Vim memorem foliis , & barbara fata quærentem ?
 Tam mira herboſis fati tela aſpera contra
 Inſita vis foliis , ut , quâ licet , æqua doloris
 Signa ferant , fortemque notis miſerentur acerbam .

Salve

- 1 *Alium præterea uſum hîs attribuit clariffimus Malpighius , ut nimirum alimenti coſſioni inſervians . Nutritij namque ſucci portio , quæ Radices ſubingreditur , à ligneis fiſtulis in folia exoneratur ; ideò neceſſo eſt , ut in ipſorum quaſi tranſverſalibus utriculis moram trabat , & antiquo ſucco commiſceatur , & fermentetur .*
- 2 *Potiſſimus verò foliorum uſus eſt in artes Medicas , ut exemplis foliorum Salvia , Betonica , Meliſſa , & Sena innuitur .*
- 3 *Ital. Salvia 4 Ital. Betonica ; aliter Veſtonica , à Veſtonibus Hiſpania Populis , qui eam invenerunt , nomen ſortita ; cuius idcirco antepenultimam producendam fatius duximus , quia penultima in Veſtonibus à Lucano , cuius multò potiùs eſt authoritas , producitur . Luc. l. 4. Veſtineſque leves .*
- 5 *Ital. Meliſſa . 6. Ital. Siend .*
- 7 *Brevis digreſſio in Arborem , ex Hegeſippi fide , eò loci enarant , ubi amantiſſimus noster Servator in Getſemani horto Patrem oravit ; in cujus foliis inſcripta legebantur hæc verba : O mors , quàm amara eſt memoria tua !*

Salve Arbor dilecta polo, dilecta Tonanti,
 Illius irrigui dio fata sanguinis imbre,
 Culta manu Charitum, teloque instantis Amoris
 Inscripta aurifero. Te mobilis aura Favoni
 Suspirat circum, ploratæque adgemit umbræ.
 Et ernum ò vireas! præfers mihi funera quævis,
 Vel sic mæsta places: dix sic nempe salutis
 Jamdudum optatæ prodix vestigia, pisæ,
 Mors quando, quam fronde refers, tulit una Salutem.

Herbarum & foliis atræ mala semina mortis
 Frangere adhuc dubites? voris mora degener obster
 Ne qua tuis, foliis habiles Vis Provida rerum
 Addidit & flores. (1) Florum læto omine fretus
 Aude animis iterum, & certam spe præcipe laurum.
 Hoc Syllanæ acies dubitata in prælia quondam
 Erectæ aspicio, palinamque ex hoste tulere.
 Lata suls monumentum insigne Fidentia campis
 Servat adhuc, Zephyrosque docet narrare loquaces.
 Hic Marit paribus contrà signa obvia signis
 Syllanas Lucullus agens in bella phalanges
 Constiterat; rauco cum longè adversa repente
 Æra sono cecinere, trucem poscentia Martem.
 Hæsit tum numero inferior Dux inclutus, illum
 Nec quid agat, subit: ancipiti mens fluctuat æstu.
 Armatas conferte manus hinc æmula virtus
 Suadet, iners illinc revocat timor. Ambigit armis
 Imparibus; dubioque timet decernere Marte.
 Dum trepidat, libratque metus, atque omnia versat;
 Ecce Tibi roseis solitò vehementior alis
 Allabens Zephyrus vicino è rare revulsos
 Vi blandâ in nimbum flores agit, æriumque
 Palantes per inane rotat: volat acta per auras
 Florida diluvies, vernantemque errat in intrem;
 Qui tandem illapsus Syllana in castra cucurrit
 Tela per, & clypeos, & ovantes casside frontes,

Ima

1. Fit gradus ad Florum Observationem, candidèque ab his in Herborum
 victoriam capatur auspicium, exemplo M. Luculli Syllanarum partium
 Ducis, qui numero inferior eum Marianis congredi ad Fidentiam cum
 non auderet, florum auspicio confirmatus, qui ventorum vi è propia-
 quo campo evulsi in suorum Militum arma, & galeas coniecit, fuere,
 signa contulit, victoriamque ex hoste reportavit; ut habet Plin. in
 Sylla.

Implicuitque rosis : pluvium Ver crinibus hæret,
 Atque repentinis vernat galea obsita fertis .
 Tum verò firmati animi : Dux ipse morantes
 Increpat , & trepidas ciet in certamina turmas .
 Pergamus, Zephyris quò Fata vocantibus, inquit ;
 Solicitant , sparsoque serunt jam germine palmas .
 Cernitis ? ipsa moræ impatiens Fortuna coronas
 Anticipat , certisque vocat matura triumphis .
 Nec plura effatus , pugnam committit , & hostem
 Impetit auctor : ovans sequitur Victoria pugnam .
 Ipse triumphales prospectans eminùs umbras
 Vernantum Caputum trepidat Marianus , & ultrò
 Præcipiti dat terga fugæ : fugientibus instat
 Lucullus , multosque manu dat stragis acervos :
 Adversisque Aquilis victor , castrisque potitus ,
 Armipotens, tandem magnum Tibi, Florà, trophæum
 Erigit , & fertis spargit victricibus aras .
 Fausta adeò Veris formosi est gratia , semper
 Nec sterili fallax illudit odore venustas .

Ergo (1) age, & halanti florum de munere cæcavi
 Adversus Lachesi vitæ Tibi lætius omen
 Concipe , nec facilem dubites committere pugnam ;
 Ipsa vocat pulchro quæ vis è germine spirat
 Gravior, argenteamque animam diffundit ad auras ;
 Haud illos temerè delectis addidit herbis
 Alma Parens Natura : oculis formosa probavit
 Heù stomachis invisa ægris medicamina : votis
 Hinc gratùm insidiata, Juventæ Floribus omnes
 Blanditias , omnes afflavit Veris honores

Ipsa (2) manu calycem vigili molita, volenti
 Supposuit flori , blandum Tibi (3), Thapsia , fulcrum ;
 Molle Tibi tegumen (4), Ranuncule, quæque per agros
 Surgitis erecto sæcunda (5) Papavera collo ;
 Puniceis sed utrumque Rosis, Pomisque, Pyrisque
 Atque tuo , quo mœsta vires, (6) Astrantia, flori .

Cras-

1 *Florum igitur per partes instituitur observatio .*

2 *Prima pars est Calyx, qui pars est floris posterior crassitudine quadam majori à pediculo distincta . Ejus munus est flores vel sustinere , vel involvere , vel utrumque præstare . Fulcri munus gerit in Thapsia, 3 Ital. Tapfia , & in omnibus penè Umbelliferis : Involucris in Ranunculo 4 Ital. Ranunculo, è piè corvino, & Papavere 5 Nostrat. Papagno. Hetrusc. Papavero . Utrumque vero præstat in Rosa, Pomo, Pyre, & Astrantia, 6. Ital. Specie di Sanicuja , è d'Imperatoria ,*

Crassius hinc turgentem oneri succedere iussit;
 Officioque parem, vernasque exponere gazas.
 Nec (1) formam despexit; ei quoque ritè vacavie
 Dzadala; multiplici nam nunc digessit in orbem
 Pubentem folio, aut, viridi velut imbrice, squamis
 Suifulsit super impositis, ceù Carduus effert
 Quo florem; (2) duci circum nunc simplice iussit
 Polliculo, in variis secto plerunque virenti
 Margine segmentis. (3) Rursumque exire rotundum
 Hunc dedit, hunc teretem, famâ quo cognite gaudeo
 Caryophylle, illum sed (4) Othonnæ in flore striatum.
 His, aliisque (5) modis Calycem meditata, decoris
 Instruxit petalis, omnemque his sedula fucum,
 Omne, fugax quamvis, decus indidit, indidit artes
 Et medicas, crebrisque dedit roescere bullis
 Succiferis, spirisque volens vitalibus auxit.

Addidit (6) his etiam calathò conclusa capaci
 Stamina, vernanti florum surgentia fundo
 Stamina, staminibusque Croco pallente, vel albo;
 Aut atro illufos apices, quandoque rubentes;
 Quale micant, memoras quam, ParKinson; (7) Triphyllæ
 Hepaticæ è medio nutantia stamina flore.

Nec

- 1 *Forma spectatu est non inlucunda; Nam nunc composita est; eaque vel folijs pluribus costans juxta se positis, ut in Eupatorio Cannabino, & Scabiosis; vel ex folijs, aut squamis sibi invicem arctè, & imbricatim insidentibus, ut in Carduis.*
- 2 *Nunc simplex est, margine plerumque in lacinias secto.*
- 3 *Eademque rursus in alijs rotunda est, in alijs teres, ut in Caryophyllo. 4 Nostrat. Garofalo. Hetruse. Garofano, o Gherofano; Striata vero in Othonna flore, qua Tanaceti species est. 5 Ital. Specie di Tanaceto, ò di Fior d' Africa, ò ver di Garofano di Spagna.*
- 6 *Altera florum pars sunt Petala, folia nempe illa forma, & colore reliquis partibus præstantia; sic primùm à Fab. Column. nuncupata, ut à folijs propriè dictis distinguerentur. Qua ex Malpighio suis coalescunt fistulis, tracheisque, omnique vasorum genere instruita pendentibus utriusculorum serièbus integuntur.*
- 7 *Tertia pars sunt stamina, tenuia nimirum illa capillamenta, que floris medium tenent. His adduntur Apices, qui summa sunt staminum partes crassiores. Horum color frequenter Croceus, interdum nigricans, aliàs albescens. Observatus etiam purpureus, sed varius, ut in Hepatica Trifolia 8 Ital. Epatica, ò Fegatella di trè frowdi, specie illa quam describit ParKinson penes Rajum t. 1. p. 17.*

Nec (1) Te præterit, torno quod ductile floris
 Pars nova, Pistillum, media inter flamina turges.
 Scilicet hæc inter mirâ simul extudit arte
 Te quoque; nuncque instans operi Te mole rotundum;
 Nunc Ovi in faciem cudit; nunc ire Trigonum
 Jussit, & elato Capitatam assurgere cono.
 Sæpe (2) rudimentum fructus dedit esse, tenellum
 Sæpe caput ductâ petalorum insigne coronâ;
 Quale refert umbellifero stirps germinæ, quale
 Alba (3) refert Nymphæa; basis sæpè instar eidem
 Supponi, & v' iridi sublimem attollere dorso;
 Ut lactens (4) Tithymalus, agrique virentis apricus
 Granadilla (5) dolor, nec non & (6) Capparis offert.
 Hæc rerum Artifici risit magis omnibus unâ
 Pistilli effigies, flores quò tundere discas,
 Vernantesque liquare animas, pictoque virentem
 Præcipias oculis in germine Pharmacopæam.

Haud (7) tamen hoc contenta, Stylum super addidit auctâ
 Cuspide, vel cono, globulove, aut pluribus ultrò
 Cornibus extantem, & se se in sublime ferentem.
 Quin ipsum bene capta stylum differit hiantem
 Utriculisque, tubisque, vagus quâ ventilet aër
 Substantem fructum, atque exudet inutilis humor;
 Succo etiam oblevit, quo surreptantia furtim
 Arceat insecta, & sæturi tuzetur inermem.

Uscus

1 Quarta pars pistillum est; sic eam Turnefort r. 1. p. 70. appellat. quæ floris centrum inter flamina occupare solet. illud autem multiforme est, vel Sphericum scilicet, vel Ovatum, vel Triangulum, vel Capitatam; fusi, aut Pistilli, quo utimur ad tundendum, formam habens; unde & nomen.

2 Pistillum sæpè nihil aliud est, quam tenerimus fructus. In umbelliferis verò fructus caput potius videtur, circum quod petala disponuntur; quam etiam speciem præ se fert in Nymphæa alba. 3 Ital. Nenufar à fior bianco. At in Tithymalo 4 Ital. Titimalo, o Titimaglio, Granadilla 5 Granadiglia, o fior di Passione, Cappari 6 Nostrat, Chiapparo. Hetrusc. Capperro, pediculi instar nascentem sustinet fructum.

7 Pistillo Stylus adjungitur, vel cuspide, vel cono, vel globulo, vel cornibus terminatus; meatibus etiam, vesicis, ac tubis admodum exiguis obsitus, quæ alimenti pars ineptior egeratur. Multiscissus insuper est, quò facilius aer ad semina ducatur, & ea perficiat; lenisque succo obducitur, quò minima insecta ab his arceantur; ut monet Malpighius.

Uſque adeò temerè nihil, & ſine numine, Rerum
Molitur Genitrix, ſemenque educere tanti eſt.

Nimirum (1) idcirco Florum virtute parentes
Donavit plantas; formari hinc fœtus, & idem
Nutriri ut poſſet: Fœtus ſunt Viſcera Flores.
Excoctum hinc teneros alimentum in ſeminis artus
Purius, (2) excretâ per concava ſtamina fœce,
Ducitur, & labris lac immulgetur amicis.
Præcipuè Zephyris cum jam fœcunda maritis
Incipit è Calycum patulo orbe dehifcere Chloris,
Ludenteſque ſuis perfundit odoribus auras.
Ne mihi tum florum petala alma prociacior Eurus
Decutiat, dum lactis eget, dum pabula poſcit
Prima recens fœtus: Jejuni duriter ipſis
Cum petalis fructus heu! ſpes intercidet omnis,
Votaque folliculo fœtura eludet inani.

Quamquam (3) non ſemper vernis hic floribus uſus;
Nam neque ſed fructus ſemper; ſed ſeminis alvum
Obſedere: Sui ſunt qui vix parte cohærent
Fructibus, ut Peponum gens turgida prodiſ; [4] ab illis
Sunt qui ſejunctum ſua per divortia rami
Optavere locum, & propius ſervire recuſant:
Ut floſ, quo (5) Ricinus, Jobi quo (6) lacryma ridet,
Indorumque (7) Mays, vittique inſigne coruſcis

H

Spar-

1 Colligitur hinc Flores in hunc uſum plantis additis à Natura, ut nimirum in iſis alimentum multiplici circuitu ad primam ovi-formationem, vel amplificationem aptius evadat. Hinc à Turneſort. dicitur quadam veluti fructus viſcera. Ille ſiquidem alimento ſincero indiget, cuius primum impetum terra non poſſet, niſi prius illud ab ineptis partibus in Flore purgaretur.

2 Haec verò à ſtaminibus, tanquam à vaſis excretorijs excepta deponuntur in apices, velut in cloacas. Floris igitur proprium munus eſt nutricandi tenerum fructum, ſub ipſam ejuſdem formationem; lactis quàm iſt tunc ut cum maximè indiget; periclitaturque, ſi flores reſercentur, quo tempore geſtiunt expandi: Nequaquam verò, cum jam explicati fuerint.

3 Haud verò floribus ad unum omnibus iſt conſtat uſus; non enim omnes tenero inhærent fructui. Sunt, qui in eadem planta cum fructu partim junguntur, partim ab eo ſeparantur; ut in Cucurbitaceis obſervare licet.

4 Sunt, qui in eadem planta nunquam conjunguntur cum fructibus, ut in Ricino 5. Ital. Catapuzia Maggiore, Jobi lacryma. 6 Ital. Lagrima di Giobbe, quæ aliter Lithospermum arundinaceum appellatur; & alijs præſertim Amentaceis. 7. Ital. Grano d'India.

Sparganium (1), & compar gens Amentacea vernax.
 Ast alii totis (2) discreti stirpibus, omnia
 Expertem fructus nullo sibi fœdere plantam
 Asteruere, novique ferunt discrimina sexus.
 Nam sæpè aspicias uno de semine cretas
 Congeneres plantas, quarum ferat altera flores
 Luxurians, fructus expert; ferat altera fructus,
 Immunis florum: Mas illa, hæc Fœmina habetur;
 Tales arboreâ geminæ de gente virescunt
 Et (3) Palmæ, & (4) Salices; tales de stirpe creantur
 Herbosa (5) Urticæ, (6) Lupulique, & mobile germen
 Cannabis (7), & (8) Phyllon cum sylvicolâ (9) Cynocrambe.

Haud vacui tamen, aut ullo sine munere flores
 Hi (10) subeunt ipsi; & luxu sibi divite vernant.
 Munia sejunctis sua sunt; alimenta ministrat,
 Qui flos adnascens fœturæ acclinis adhæret;
 Longius (11) ut distans, renum vice, purgat ineptis
 Partibus hinc sensim mittendum in semitta succum.
 Nec (12) sua vis aliis, gignendo à semine totis
 Qui distant plantis, deest floribus. In sita florum
 Staminibus summo turget quæ capsula cono,
 Fœminæ turget plantæ fœcunda; tumescit

Nati

- 2 Ital. Sparganio, cujus solâ fasciolas imitantur, quibus olim Nostro-
 rum pro fascijs usa.
 3 Sunt denique, quæ in eadem specie sexus diversitatem efficiunt; sæpè
 enim altera Plantarum congenerum Flores dumtaxat, altera fructus
 dumtaxat edis; atque illa Mas, hæc fœminâ habetur: ut in memora-
 tis contingit. 3. Ital. Palmæ. 4 Salici, ò Salci. 5 Urtiche. 6 Lu-
 puli. 7 Nostrat. Cannavo. Histrusi. Canapa, ò Garzuolo. 8 Specie
 di Semprevivo Montano. 9 Mercorella Selvaggia.
 10 Jani verò floribus, qui in eadem plantâ fructibus partim adherent, partim
 ab illis separantur, usus idem, ac superioribus: fructui nempe ex-
 coctum alimentum subministrant.
 11 Qui nunquam conjunguntur cum fructibus, Renum, ut itâ dicam, mu-
 nere funguntur, alimentum à partibus minus idoneis purgantes.
 12 Qui verò totis distant plantis, eo polline, seu globulis, quibus stami-
 num apices surgent, quosque per maturitatem effundunt, tanquam
 masculino quodam spermate Fœminæ planta seminibus fœcundandis
 inserviunt, ut auctor est Greu. apud Rajum t. 1. p. 17. & Prosper Alp.
 lib. de Plant. Egypt. Atque hinc est, ut Fœminæ planta fructus ad
 maturitatem minima perducant, nisi Mas plantæ propè consita
 fuerit.

Nam prægnans illa occluso quo polline, ventis ;
 Sive manu latè asperso, pigra femina plantæ
 Fœcundat sociæ, verno cœni spermate, & illam
 Promovet, & fœtu maturescente coronat.
 Hinc benè formatos, mitesque educere fructus
 Fœmina sæpè negat, ni mas propè jungat amor
 Confitus, & sparso torpentem polline cogat,
 Id(1) Parisiacis falsum licet arguat hortis,
 Subducto Maris aspectu qui fructibus exors
 Exultat Lupulus; Nili tamen accola certum
 Approbat in palmis, & fœdera aprica resignat,
 Nam quæ gleba viget Nilo fœcunda colono,
 Palmiferæque jugis procul æmula certat Idumes.
 Conspectum ni Terra Maris gratata Maritæ
 Reddat, & alterius vim provocet altera segnem ?
 Dactylus hinc patrio distendi nectare speret
 Nequicquam, multoque satur mansuescere Sole.

Connubii(2) genus hoc, casum miserata puellæ
 Instituit, curæ cui vincla jugalia, Juno:
 Nam quæ se patulum torquet nunc arbor in orbem
 Et ramos fœtu curvat fœcunda beato,
 Nympha fuit Phœnissæ, Viro deponsa cozvo;
 Sed quem Mars olli crudeli funere rursus
 Abstulit, heu! nimium jurato invisus amori.
 Nam Martis fera Vir sequitur dum castra, ruitque
 Per telis confertam aciem, nil tale verentem
 Durus in adversum rapuit Deus: ensis adactus
 Quæ dextrâ, incertum, niveum latus hausit: acerbo
 Voluitur heu letho, dextrâ jam victor ovanti,
 Succumbitque suo penè obrutus ipse triumpho.
 Nec Sponsam id latuit: Tanti prænuncia ludus
 Fama volans subito miseræ vulgavit ad aures.
 Exilit infelix, testumque, Urbemque relinquens;
 Scissa comam, campis cursu se inmittit apertis,
 Exanimumque sibi corpus moribunda reposcit.
 Jamque illud scuto impositum per aprica viarum

H 2

Strata

* Quod quidem quamvis Turnefors. falsum deprehenderit in Lupulo luxuriantibus fructibus quotannis in Horto Parisiensi, Lupulo mare longè gentium absente, idem tamen de Palmis inficiari non audeat, ut potè confirmatum Hadgi Mustaphæ Legati Tripolitani ad Christianissimum Regem testimonio; ut memorat t. 1. Inſtit. Rei Herb. p. 69.

† Hoc ipsum veluti Palmatum Connubium fabula exornatur.

Strata reducebant Comites, cum Nymp̄ha doloris
Impatiens gelidum in funus ruit obvia, & olli.
Incumbens dedit hos imo de pectore questus.

Hunc ego Te, spoliis auctum quem rebar opimis,
Accipio thalami socium? Tunc ille reliquæ
Dulcis amor Sponsæ? Trajectus pectora ferro
Nunc, dolor heu! palles. Hæc hosti erepta fugato
Signa refers? Sic alme redis? his nempe trophæis
Exornas thalamos? hi laurigeri hymenæi?
Hei mihi pro lauris, pacto pro fœdere versis
Incubuit taxus fatis, tristisque pererrat
Umbra thoros. Viduam, Tibi nec tamen antè jugatam
Liquisti. Et patiar? vitamque hanc perdita luctu
Sola traham? ah viro dulci si fœdere jungi
Non licuit; saltem extincto fidissima jungar;
Hoc sedet, & tecum stygias comes ibo sub umbras.

Sic ait, exanimumque super jam Corpus & ipsa
Concidit exanimis, placidaque ibi morte quievit.
At non ipsa fidem, pactosque abolere hymenæos
Invida Mors potuit; facti vel jura superstes
Vicit amor; miserata vices nam Pronuba Juno,
Haud mora, consortes mutari jussit utrumque
In Palmas: fixis hærent radicibus ambo
Illicet; in truncum squamis horrentibus aptum
Pectus abit, thorace prius squamante coruscum;
Quotque caput subdit folia alta, tot exerit enses,
Facturos claris umbram Victoribus enses.
Sic ollis Martis pretium; sed non minus ingens
Constitit & fidei specimen. Post fata virescunt
Conjugli rata jura; pari propè confita campo
E Maris aspectu conjux viget altera fœtu
Lætior, incoctoque gravem blandè illinit auro,
Quin sueto ramos fructu curvare maritos
Detrectat, curis ni Mas respondeat æquis,
Et socios sparsi vi pollinis æquet amores.

Sed (1) fatis hæud Tibi sit florum prænostare partes;
Inverit & formas. Formâ sæpè indice prodes
Herbarum classes; illam nec Provida rerum
Nequicquam studio Genitrix discrevit aprico,
Scilicet hac etiam pellaci ut blandior arte

No-

1 Attexuntur Florum differentia, e quibus sapissimè Plantarum classes
annotant.

Nostra suo sibi lenta malo fastidia victrix
 Flecteret, in varios florum sata pharmaca cultus
 Subjecit fingens, oculis sic gratior ipso
 Dissidio formæ, & verni discrimine textus.

Hos (1) foliis orbos passo fruticare capillo
 Stamineos dedit, hos contrâ pubescere piâis
 Instructos petalis: petalis passim obvia florum
 Agmina; sed (2) Lapathum quos fert, quos (3) Oxalis, & (4) quos
 Fegopyrumque, (5) Blitumque, Machaoniumque (6) Equisetum
 Stamine, vel spissis alibi discrevit Iulis,
 Felinæ in faciem jussos colludere caudæ.

Quid subdam (7) quantâ florum petala ipsa comantū
 Arte laborarit? Petalum solertiùs unum
 Hic tractans, campani illud nunc fudit in æris
 Effigiem, trahis unde tuum (8), Campanula, nomen.
 Nunc infundibuli, primo quò mane liquentem
 Ebibit Auroram, atque avidos destillat in artus
 Jalapium (9), & puro florens se proluit imbri;
 Nunc Hypocrateris, pueri Phrygiæ æmula rores
 Propinas Superum, Veris (10) quo Primula, Regi
 Extudit (11) & petalo tot circumeunte rotatos
 In gyrum egregios, Fortunæ pignora, flores;
 Tot labio sursum flexo, flexorè deorsum

Di-

*Florum igitur alij Apetali vocantur, seu flaminei, vel Capillacei, quòd
 præter flamina nihil habeant, unde nomen trahant, ut in Lapatho.*

2 Ital. Romice, dè Lapazio. 3 In Oxalide. Ital. Acetosa.

4 Fegopyro, quod Sesami, seu Erysimi Cerealis species est. Ital. Specie
 di Giurgiulea.

5 Blito. Ital. Blito. 6 Equiseto, aliter Cauda equina in officinis appella-
 tur, quod ejus folia sunt setis equinis simillima. Ital. Coda di Ca-
 vallo, dè Asperella. Herrust. Coda Cavallina: quibus accensenda sunt
 mucamenta, seu Jul' in arboribus, felina cauda in speciem dependentes.

Alij Petalodes sunt, seu petalis donati.

Hi verò, qui simplices sunt, flosculis scilicet, & semiflosculis carentes
 dividuntur in Monopetalos, unico donatos petale; & Polypetalos, plœ-
 ribus petalis donatos. Monopetalorum, à forma, quam præferunt, alij
 vocantur Campaniformes, qualis est flos Campanula. 8 Ital. Campa-
 nella. Alij Infundibuliformes, qualis est flos Jalapa, seu Jalapij. 9 Her-
 rust. Sciarappa. Alij Hypocrateriformes, qualis est flos Primula
 Veris.

10 Ital. Primo fiore, dè Fior di Primavera.

11 Rursum alij Rotati appellantur, Rota formam exhibentes.

Diductos, Zephyrique tepens in flamen hiantes.
 Vernantem Tibi flore rotam, radiisque micantem
 Borrageo (1), & pomum gremio quod servat Amoris;
 (Usque adeò Fortuna Rotam submittit Amori)-
 Solano geminum subdet (2) Lycopersicon; at se
 Marrubii (3), Thymbræq; (4) & quem fert (5) Scordion altè
 Flos cœlo labiatum effert, labroque dehiscit
 Alterutro, & Zephyri plaudentia murmura captat.
 An galeâ insignes referam, aut vernante galero?
 Anne (6) subornatos aptis calcaribus? urget
 Queis flores animosa suos (7) Linaria, pictæ
 Consolidæ (8) haud impar, pompæque exultat equestri.
 Adde (9) alios torvam in faciem, rictusque ferinos
 Horrentes, larvæque truci placida ora tegentes.
 Qualis (10) Aristolochi stirps flore excurrit, & (11) Arumq;
 Nam linguam exertat procul illa, effingit Aselli
 Hoc aurem, & formâ Sileno illudit inani.
 At Vituli rictum præfert sinuosus agrestem
 Flos (12) Antirrhini, caudâ pubente Leonis
 Ludit hians (13) Leonurus, & altas verberat auras.
 Nec (14) Lamium dispar, Lamiam dehiscente figurans
 Flore cucullatam: Mimæ spectacula Floræ
 Ludicra, dum socias ciet ad Floralia Nymphas
 Et Personatos nova subdit in orgia flores;

Est

- * Us patet in floribus Borrageinis. Ital. Boraggine. Hetrusc. Borrana, & Lycopersici, quod & Pomum amoris, seu Aurum nuncupatur 2 Ital. Pomo d'oro. Alij labiati, ut videre licet in floribus Marrubij 3 Ital. Marrobbio, ò Prassio, Thymbra. 4 Hetrusc. Santoreggia, & Scordij, quod aliter Trissago palustris appellatur.
- 5 Ital. Querciuola palustre: quibus etiam adscribendi, qui & Galeati, & Cucullati, & Galericali dicuntur.
- 6 Alij calcari donati, ut in Linaria flore cernere licet. 7 Ital. Belvedere
- 8 Ital. Consolida reale. Hetrusc. Fiorcappuccio.
- 9 Alij denique Anomali, seu Personati, quod consistam faciem, seu personam, restrumque animalium, rictu, & labijs non malè referant. Hujus generis est flos Aristolochia. 10 Aristologia, qui exertam refert linguam: Flos Ari 11 Ital. Aro, ò Gigaro. Hetrusc. Giaro, ò Gichero, ò piè vitellino, qui aselli aurem exprimit: Flos Antirrhini 12 Ital. Papparina, qui vituli rictum asimulat. Flos Leonuri. 13 Ital. Leonuro, qui Leonis confirmatur in caudam: Flos Lamii 14 Ital. Ortica fatua, ò morta, qui Lamiam explicat Cucullatam.

Est alius, [1] formâ insignem quem tradit Acanthus,
 Flos exors! petalo latè se porrigit uno
 Ille, sed anterior trifidum pars exit in unguem,
 Posterior tereti vernat tornatilis orbe;
 Annulus ut specie possit florente videri.
 Nec frustrâ est species; nam qui nunc esse videtur,
 Re quondam, ut fama est, verus fuit Annulus, ipsam
 Quo Zephyrus stabili junxit sibi fœdere Chlorin.
 Hoc jurata fides: illum sed Diva jugalis
 In fidei testem fido commisit Acantho,
 Et jussit florere: comam; mora nulla, trifidam
 Exulit is, patulo telis vallatus acutis
 Inclusus calatho, fundoque inolevit amico.
 In florem erumpens sic Annulus ipse quotannis
 Chloridis æternos Zephyro testatur amores.

Ast [2] alibi petalis Natura comantibus ultrâ
 Instiit, & numero formam insignivit olentem:
 Haud certâ sine lege; viget nam Tessera flori
 Cuique sua, & proprium præ tendit vertice signum:
 Ex illo mos hic Veris pubem inter apricam
 Invaluit, Brumæ invisæ quo tempore bellum
 Ver primùm indixit, campoque effulsit aperto.
 Nam, vetus ut memorat rumor, signa illud in acrem
 Illaturum hostem, quinas in prælia turmas
 Eduxit; totidemque Duces præfecit, amicas
 Qui sua conscriptas agerent sub signa catervas.
 Prima [3] iniat bellum [4] Crambe, Cruciformibus altas
 Nexa comas petalis, socio quàm Marte secuti
 Instruæti petalis quatuor, totidemque prementes
 Distinctos foliis Calyces, blanda agmina, Flores.
 Quales Euboicis profert landara viretis
 Brassica [5], Leucoiumq; [6], & Thlaspis [7], & [8] Hesperis, & quæ
 Per

- 1 Peculiaris sit mentio de Monopetalo Acanthi flore. Ital. Francosina
 quæ unus in à sui parte in Annulum definit: quod Fabula locum facit.
 2 Polypetali verò flores à Turnafortio dividuntur (quæ divisio hic fabu-
 loso sub cortice describitur) 3 In Cruciformes, quatuor petalis con-
 stantes, Crucis in formam dispositis; quales sunt flores memorati,
 quorum pariter Calyx quatuor obtinet folia eodem ordine disposita; Pi-
 stellum autem semper abie in fructum.
 4 Cauolo Selvaggio. 5 Cauolo Sativo. 6 Viola bianca. 7 Tlaspi, &
 Senape Selvaggia. 8 Specie di Viola.

Per rigas vernant quærenda [1] Sisymbria valles.
 Omnes quadrifidis discreti insignibus, omnes
 In fructus cæsura sinu pistilli gerentes.
 At [2] quibus aut minor est petalorum, aut major in orbem
 Digestus numerus, quo se flos ipse Rosarum
 Comit ovans ritu, præeuntem audacius ipsam
 Spontè Rosam comitantur, & inde insignia ducunt.
 Hæc flos [3] Pæoniz, hæc sequitur vexilla [4] Thalictrum,
 Alsiæque [5], Sedumque [6], Nigellaque [7], [8] Thelephiumque,
 Ventorumque minis obnoxia [9] Pulsatilla.
 Et [10] Te belligerum Ver pulchra in prælia misit,
 Caryophylle [11], Ducem, cui belli insigne superbum
 Florescente Calyx tubulo, crinemque rotante.
 It [12] Lychnis tecum, [13] Staticeque, & flexile germen,
 Cucubalus [14], parili præstans qui fremmate gaudet
 Caryophyllæis se se transcribere signis.
 Vos [15] etiam vestra affines ab imagine turmas
 Senis insignes petalis, totidemve resectis
 In partes agitis, Candentia [16] Lilia, perpes
 Tessera, discreta in ternas queis Capsula thecas,
 Capsula, pistillum factam quam semine gignit.
 Vestris [17] Asphodelus, vestris accedere signis.
 Iris [18] amat, varioque micans [19] Tulipa paratu;

Nar-

- 1 Menta Selvaggia. *Hetrusc.* Sisimbrijo, ò Calamento.
 2 In Rosaceis, ex pluribus; aut paucioribus petalis, quam quatuor in orbem digestis compositos, quo planè modo Rosarum petala disponuntur; ut carnera licet in recensitis. 3 Peonia. 4 Ruta pratensis alijs. *Ital.* Argentina. 5 Aliter morsus Gallina. *Ital.* Centonò, Pizza Gallina, ò Panarina. 6 Semprevivo. 7 Nigellâ. 8 Aliter Fabaria, seu Crassula major, aut Faba inversa. *Ital.* Fava inversa. 9 Specie di Anemola.
 10 In Caryophyllæis, qui in eo differunt à Rosaceis, quod eorum petala ex ipso Calyce, tanquam è Tubulo emergant; uti sunt flores Caryophylli. 11 *Ital.* Garofalo, ò Garofano. *Hetrusc.* etiam Vivuòlo. *Lychnidis.* 12 *Ital.* Licnide, Statice; 13. *Ital.* Specie di Garofano montana. Cucubali. 14 *Ital.* Cucubalo, Specie di pan porcino, ò di Morso di Gallina.
 15 In Liliaceis, ex petalis sex, vel in sex partes sectis constantes, atque ad lilij formam accedentes. Quorum id proprium, ut pistillum, aut Calyx abeant in Capsulam in terna semper loculamenta divisam. Hujus generis sunt flores, qui innuuntur. 16 Giglio. *Hetrusc.* Fiordaliso. 17 Asfodillo, ò Asta Regia. 18 Irîde di Primavera, *Hetrusc.* Ghiaggiuolo. 19 Tulipanq.

Narcissusque(1), Crocusque(2), & suavè rubens(3) Hyacinthus;

Nec renuit(4) flos ipse, suo qui crine coronam

Sustinet Imperii dignam cognomine, nec(5) qui

Ignè satur multo, guttisque interlitus aureis

Elato stirpis se caule binominis effert,

Pubentemque alto submittit vertice sylvam.

Haud(6) procul inde suo(7) Lathyrum florente refulsit

Papilione, trahens cognata legumina flore

Compta pari, molle(8) Hedyfarum, (9) Pisumque, (10) Fabamque;

Astragalumque 11, Orobumque 12, Securidacamque; 13 sonantè.

Atque; (14) Ochrum, atque; (15) Aphacen, atque; Hircigena (16) Tragacant-

Ollis, quod petalum suprà est, latum explicat altè (cham)

Vexillum, pandam inferius dat ritè carinam;

Quod micat hinc illinc, geminas accommodat alas.

His olim turmis gelidam trans Arcton abacta

Tristis hyems, Verique volens Victoria cessit.

Martia sed floris mansit nota, quæ sibi constans

Dividit in certas etiamnum germina classes,

Discernitque suis notas insignibus herbas.

Exleges(17) alii petalis difformibus errant,

Larvati varium flores genus, horrida Veris

Gaudia, Pratorum Lemures: hinc nempè(18) Refeda

I

Cor-

1 Narcisso. 2 Croco, ò Zaffarano. 3 Giacinto, ò Ghiacinto. 4 Corona Imperiale. 5 Flos elegantissimus, Lilio-Narcissus Indicus, Nonfrat. Giglio del Madagascàr.

In Papilionaceis, Papilionem referentes, atque ex petalis distimilibus constantes, quorum superius Vexillum, inferius Carina, duo, qua media sunt, ala nuncupari solent. Tales sunt flores Leguminum, qua recensentur.

7 Aliter Cicerula. Ital. Cicerchia. 8 Fava di Lupo. 9 Pisello. 10 Fava. 11 Astragalo, 12 Ital. Ervo, Hetrusc. Orobo, ò Moco 13 Specie di Fava di Lupo. 14 Aliter Eursia. Ital. Roviglione, ò Pisello minore. 15 Veccia 16 Spina d'hirco.

17 Denique in Anomalos, sè Personatos, qui multiformes sunt. Alij siquidem corniculis horrent, ut flos Refeda, Hetrusc. Rucchetta Salvatica; alij unguibus aquilinis, ut flos Aquilegia. Ital. Aquilina; alij galea munitum simulant caput, ut Aconiti flos. Calceolum itidem exhibet flos planta Cognominis, Elabellum flos Melianthis, Ital. Nigella, Caudam Balsamina, Hetrusc. Balsamino, Galeam Ophris, Ital. Perfoliata Selvaggia, & Nidus avis, Herba sic dicta, quòd ejus radícula irà cèpicètur ut avis referant nidum. Calcar Delphinium; aliter Consolida Regalis. Ital. Fior Regio, ò Spron di Cavaliere. Hetrusc. Fiorcappuccio.

Corniculis, illinc Aquilinis unguibus horret,
 Quæ trahit inde suum vernans Aquilegia nomen.
 At Aconita, triceps sædo quæ Bellua partu
 Edidit, obtectum galeâ caput ore recludunt
 Terrifico, clausamque aruant in funera tabem.
 Sunt & Calceolos, sunt & qui molle flabellum,
 Aut longam assimulent caudam, galeasque, cucullosq;
 Additaque audaci referant calcaria luxu.
 Quò i fessum rapitis læta in spectacula vatem
 Quæ personato per campos luditis ore
 Orchides, unâ olim genitæ de stirpe Sorores
 Orchides, attonitæ nunc spectra virentia Floræ?
 Circeas nosco fraudes, artemque, dolosque.

Forte peragrabant vicini Rura Saliæti.
 Sparsim illæ, & gratis fallebant otia nugis.
 Delicias hæc læta suas roseo ore puellum
 Maternis ludentem ulais complexa fovebat.
 Illa tuo capta ingenio, ricuque sagaci,
 Cercopithece, sequax humani moris, amica
 Captare officia, & lepidos gaudebat amores.
 Illius instabat capiti fera ludicra, sordes
 Unguæ legens avido, & cura incumberebat anili.
 At aliis alto è Ramo pendentis Arachnes
 Mirum opus, & raris intextos orbibus orbem
 Ludus erat spectare, sequi vel rustica sepis
 Per loca depicti squalentia terga lacerti.
 Nec deerat, quam docta thymi retineret olentis
 Prædatrix Apis intentam, gratulve Columbæ
 Captivæ filo, aut modulantis Acanthidis error.
 Ante alias unam studio fallente tenebat
 Psittacus, humani simulator Psittacus oris,
 Gloriaque, & sylvæ viridis Regnator Eor.
 Has tum ille acceptas gestibat gutture voces
 Reddere: Flora veni. Cum nimbo invecata repenti
 Adfuit & Circe, ludentesque æthere ab alto
 Per nebulam speculata, meis en artibus, inquit,
 Quas nuper Genitor docuit me clarus olympo.

Areas

1. Nullibi verò licentiùs Natura luxuriat, quam in Orchidum floribus
 Ital. Specie di Satirioni, nunc Hominem nudum, nunc Cercopithecum,
 nunc Araneum, nunc lacertam, nunc Apem, Columbam, aut Acanthi-
 dem, aut Psittacum, aliaque id genus examussim referantibus. Quod
 Fabula locum facit.

Area : quid cantu, lecto quid cespite possim
 experiar: fas sit primo hoc tentamine succis
 in virides vultus, vernantum & terga ferarum
 induere hanc, viridi ludit quæ gramine, turbam,
 herbarumque novas educere viribus herbas.
 Dixit, & obductâ exoluens se nube, patentem
 intulit in campum, refides ubi læta Sorores
 per sacra non uno laxabant seria ludo.
 Hic claro Sata Sole locum jam nactâ uocendi,
 Vicinum labro, non ulli cognita, fontem
 Marmoreo exceptum lethæis inficit herbis.
 Æstus erat, lusuque sitis concepta premebat
 Nympharum fauces: lymphas, mora nulla, propinquo
 Undantes Cratere petunt, heu! fraudis opertæ
 Ignaræ. Ipsa ultrò extimulat Titanis hiantes.
 Vix undis expulsa sitis, cum protinus omnes
 Vi tacitâ in virides mutari corpore formas
 Paulatim cœpere: manet defixus humi pes,
 Inqueabilem Caulem pedus gracilefcit, & altis
 Luxuriat foliis, foliis flos additur, ægris
 Solamen, raptos ollis qui penset amores.
 Quippe hic vidisses demitti è flore supremis
 Harentem palmis, & nudum membra puellum.
 Pubescentem illic lepto Te ludere ridu,
 Cercopithece, vafræque novum decus addere fronti.
 Ast alibi, aut versa in florem pendebat Arachne,
 Aut Apis, heu! florum prædatrix nuper, opima
 Nunc præda, ingenioque suo male perdita, & ausis
 Ipsa etiam vernat ficto nunc ore. Columba,
 Et dumis assueta, decor nunc floris Acanthis.
 Tuque olim Sylvæ Garamantidis accola, nunc flos
 Haud ultrâ increpitæ cessantem, Psittace, Chlorinæ
 Sic clam Cirræâ soboles nova floribus arte
 Addita, prælusumque aliis hoc pignore monstris.
 Sunt(1) alii, Calycem coiens quos creber in unum

I 2

Flo-

1 Sunt præter flores Polypetalos enumeratos simplicis, alij Polypetalij, quæ
 Compositi dicuntur, triplicisque sunt generis. Flosculosi, Semifloscu-
 losi, & Radiati. Flosculosi ex plurimis flosculis componuntur confertim
 positiss, eodemque Calyce comprehensiss. Flosculij autem sunt petala fistu-
 losa, tenuia, quorum suprema pars laxatur multifariam, sapius tamen
 stella instar dividitur; ut observatur in Carduo, Hetrusc. Cardo, &
 Stoppione, & Erigerone, scilicet Senecione. Ital. Cardoncello, Spellic-
 ciosa, Hetrusc. Crescione.

Floſculus, aut creber quos ſemifloſculus ornat :
Hoc(1) Scolymus,(2) Sonchuſq; , illo ſe Carduus effert
Flore gravem , & verna Erigeron inſigne ſeneſca .

At(3) Doronicum quem fert, oſtentat utriſque
Compoſitum, denſus diſcum nam floſculus implet
In medio ſtantiem; radiatam aſt inde coronam ,
Qui ſubit hinc circum, atq; hinc, ſemifloſculus ambit.
Hoc etiam vernat ritu qui ducit(4) ab aſtro
Flos nomen , parilique refert decora aurea formã ;
Atque (5) Jacobææ germen , (6) Soliſque Corona,
Et circumduſto Radiata (7) Calendula limbo .

Tam (8) vario florum felix diſcrimine Tellus,
Ut proſit, Tibi ridet : opes tu lætus apricas
Interea venerare, fugaciſque omine floris ,
Præſidium vitæ ſolers Tibi quære fugaci .
Ah ! quoties penè illa Phthiſi conſumpta(9) Roſarum
Flore reflorereſcet ; ducta è Convallibus ægro
Lilia(10) ſuccurrent Capiti, (11) Cyanoque ſalubri
Æterus(12) excedet victo male decolor auro .

Ne(13) tamen hic ſiſtas : Fructus in aperta tumentis, An-

1 Semifloſculi ſunt, qui è ſemifloſculis eodem modo congeſtis componuntur . Semifloſculus autem eſt petalum inferna tantum parte ſiſtuloſum , media verò , & ſuprema planum , ac veluti in linguam productum . Quales ſunt flores Scolymi. Ital. Articoça , è Carcioſſo , & Sonchi 2 Noſtrat. Cardillo. Hetruſc. Cicerbita. Radiati denique duas partes habent, quarum, qua medium tenet, Diſcus dicitur , & floſculis conſerta eſt ; qua Circumferentiam , ſeu limbum, Corona nominatur ex ſemifloſculis oacervata. Tales ſunt flores Doronici 3 Arab. Haronigi , è Doronigi, Aſteris 4 Hetruſc. Aſtro . Jacobææ 5 Ital. Cardoncello Maggiore, Corona ſolis, qua Helenii Peruviani ſpecies 6 Ital. Specie d'Enula , è di Fior d'Elena del Perù, Calendula 7. Ital. Fior d'ogni meſe, è Spola del Sole.

8 Longè verè præſtantior florum uſus in rem medicam ex ijs ſiquidem præſentiſſima pharmaca in vita humana præſidium conſciuntur ; ut aliquorum exemplo ſtriſtum comprobatur 9 Roſarum nempe Ital. Roſelli , qua Phthiſi. Hetr. Etticia. 10 Liliærum Convallium. Ital. Gigli delle Convalli. Hetruſc. Mughetti, qua Capiti, 11 Cyani, Ital. Ambretta, Hetruſc. Fioraliſo , qui libero medentur. 12 Hetruſc. Itterizia.

13 E Floribus gradus denique ſit ad ſeminum, & Fructuum obſervationem . Eſt autem Fructus (deſcribente Jungio) Pars planta annua flori ut plurimum coharens, eique ſuccedens ; ex qua terra demandata ſit nova planta inſitium. Nam vel in ipſo fructu ſemina concluduntur vel ſemen ipſum fructus eſt .

Annus qui plantæ pars est, & posthuma Floris
 Gloria, peruadendum, & eundem in semen, & ultra est.
 Scilicet hoc ipso in fructu genitalia stirpis
 Semina deprendes; vel enim Tibi pervius ipse
 Semen erit fructus, patrii vel feminis idem
 Capsula concepto turgescens provida fœtu.
 Haud (1) etenim semper fructu conclusa legenti
 Semina se reddunt: Sunt quæ Calyce edita summo
 Vernantum pridem unde situ petala obsita florum
 Defluxere, patent oculis jam nuda, Thaliætri
 Qualia Flos aperit, nec non & Salvia, quæque
 Verticulo stirpes, umbellæ aut tegmine gaudent.
 Ast (2) alia obductis succrescunt abdita thecis,
 Et varijs discreta modis sua vascula complent.
 Alveolo hæc uno contenta, & simplice, cellas
 Illa autem in plures digestum optantia certis
 Ordinibus. Thecæ conclusas simplice condit
 Fœta suas sibi Lychnis opes, & Primula Veris,
 Quæque sonantem urgent numerosa legumina sylvam.
 Disiunctas se&æ in cellas sua semina thecæ
 Floræ superba suo credunt Delphinia: junctas
 Mercurialis amat, binasque, ut Thlaspis, & ipsum
 Leucoium; alveolis unum sed parcior illa
 Commendat semen, dant ista tumescere crebris.
 At ternos (3) censum in loculos Tithymalus avitum,
 Atque (4) Asarum partitur: avariùs ille, sed isthuc
 Largius alveolos stipans semente capaces,

Nec

-
- 1 Non enim semper fructu, vel conceptaculis conclusa latent semina.
 Aliquando summo è Calyce, unde pridem florum petala defluerunt,
 superiori patent parte; ut in Thaliætro, & Salvia observare licet, ca-
 terisque Verticillatis herbis, & Umbelliferis.
- 2 Alia vero suis conduntur thecis, & conceptaculis, quæ vel simplicia
 sunt unicam intus cavitatem habentia, ut in Leguminibus usuenit,
 Lychnide, & Primula veris, vel in plures cellulas dividuntur, disjun-
 ctas in Delphinio, conjunctas in Mercuriali, & Thlaspide, usi etiam Leu-
 coio; quorum Mercurialis singulis seminibus singulas destinat cellulas;
 Thlaspis vero, & Leucoium pluribus singulas complent.
- 3 Terna sibi vindicat loculamenta Tithymalus, & Asarum & Ital. Asa-
 xo, & Baccara: illa itidem singulis seminibus singulos occupans alveo-
 los, hoc singulos pluribus.

Nec vos lethæo perfusa (1) Papavera somno
 Transferim, haud certo numero quæ didita granis
 Impletis gravidas per conceptacula cellas.

Hæc (2) Tibi præ reliquis, Medicæ non ultimus artis
 Si quis amor, cordi sit pars, hinc plurima vitæ
 Dona laboranti, & præsentia pharmaca duces.
 Hinc nempè adversus ventris sub carcere yentos
 Luctantes multum (3) Mei de semine robur,
 Fœniculiq; (4), Cariq; (5) feres: Tibi ritè (6) Genistæ
 Parebit semen, seu (7) lymphæ intercutis humor,
 Seu (8) croceus toto perfusus corpore pallor
 Sit tergendus, & (9) Arthritis parili arte fuganda,
 Ipsa & in hanc partem studio soletior omnes
 Intendit vires Natura, atque instat agendo,
 Conceptamque fovet, nisique haud format inani.
 Aspice (10) quæ cæcò latitat sub regimine semen,
 Ipsa illa inclusum quæ theca virentibus ambit
 Exuvijs fœtum, genitale est seminis arvum,
 Est uterus, trahit unde suas stirps adita vires.

Haud (11) tamen is simplex plantis viget: ille quibusdã
 Folliculi in morem gracilis, penitusque cavati
 Ducitur, utriculisque suis, fibrisque coactis,
 Tracheisque viget: medium stat semine centrum,
 Fœcundumque docet teneros adolescere fœtus.

Craf-

1 Papavera vero multas cellulas interto numero sibi cudunt, & complent.

2 Horum seminum cura laudatur in primis, utpote quorum usus est in re Medica commendatissimus, ut aliquorum seminum exemplo, & ex ipsius Natura studio in his eudendis planum sit.

3 Officin. Meo & Ital. Finocchio, 5 Officin. Carvio, quod aliter Carum, & Cuminum pratense appellatur: quorum semina ad flatum dissipandi præsentissima. 6 Ital. Ginestra, cujus semina adversus memoratos morbos plurimum valent. 7 Idropisia. 8 Itterizia. 9 Dolor articulare. Hetrusc. Artetica.

10 Conceptaculum, seu Vasculum seminis, ejusdem Uterus à Botanicis censetur.

11 Hic verò Uterus in Plantarum aliquibus, solo membranaceo, gracillique corpore, conavo, & tubuloso, vesicula instar, constat, eoque lignis fibris, tracheis, & utriculis contexto; in cujus centro semina, seu fœtus gignuntur, & adoleſcunt.

Craſſior(1) Herbarum ſiliquante in gente tumefcit ,
 Et veluti quoddam obducit Pericarpion : addunt
 Nativis (2) aliæ ſtirpes majora reductis
 Munimenta uteris , cautè queis ſemina ſervent ;
 Turgenteinque novo veſcum dant corpore fructum ;
 Non ſecus ac ubi fœmineus jam ſanguine ſenſim
 Concrevit contento uteris ; tumet ille , ſuamque
 Craſſitiem triplò excedit de more priorem .
 Provida (3) ſeminibus ſic cavit inermibus alerix
 Omniparens , teneris ſuccum ſic præparat , altè
 Sic obducta fovet , rapidi nè torrida Solis
 Vis ruat , & plantæ genitabile pignus adurat .
 Quin (4) poſitis nova ſubtexens munimina clauſtris
 Oſſea , vel propè congeneri ſubſtantia ductu ,
 Longiùs è Phœbi telis obtecta removit .
 Addidit (5) & , ſeros queis illa juventur in ortus ,
 Membranaſque leves , obvolventesque ſecundas ;
 Et diducta ſuis ſuperaddidit oſcula labris .

At(6) non iſta ſibi ſtabili clauſtra obſita ritu
 Omnia ſubjiciunt tibi ſemina . Sunt quibus ipſa
 Nuda patent ; crebroque obeunt pericarpia fœtu ,
 Subjectis latè è baccis extantia . Certum
 Ipſa Tibi in primis nullo carpenda labore
 Fraga (7) dabunt ſpecimen : fragis foris eminent aptum

Fca-

- 1 In alijs Vegetantium ordinibus , ut in Siliquantibus craſſiori ſemine ,
 quaſi quoddam Pericarpio , conſtare videtur .
- 2 In alijs vero craſſius obducitur pericarpium , quod Fructus dicitur , ve-
 ſcumque eſt .
- 3 Horum præcipuus uſus à Natura intentus videtur eſſe ; ut ſuccum con-
 tento fœtui ſufficiant ; eumque foveant , ac tuentur , ne ſolarè calore
 contabeſcat .
- 4 Hinc in plerisque præter Pericarpium , alio etiam ambiente interius cor-
 pore ſemina obvelantur , quod vel oſſeum eſt , vel cartilagineum .
- 5 Addidit etiam q̄ Natura integumenta quadam ; ſcilicet membranulas
 Secundinis Analogas , quorum ope cuſtodiantur ; umbilicos etiam quoſ-
 dam , ſcilicet hiatus & oſcula ; quibus in germinationem utuntur , ac in-
 vantur .
- 6 Notandum hic Naturam non in omnibus Pericarpium exterius collocaf-
 ſe , & ſeminibus circumpoſuiſſe ; ut ipſum Pericarpij nomen indicat
 & exigere videtur , ſed in aliquibus verſa vice à pericarpio ipſo eme-
 gere voluit uteros ; & ſemina : ut in Fragis 7 Itali Fragoſis , præcipuè
 cœthero licet ; quod Fabula dat anſam .

Fœturæ semen, baccisque rubentibus hæret.
 Supplicii monumentum, olim quo pendere pœnas
 Pomonæ meritam jussit gravis ira puellam.
 Frugiferos plantis nam suffectura nepotes
 Semina dum vesco furtim sibi condita fœtu
 Carperet, & patulis mandaret Diva canistris;
 Haud procul hinc pomis calathum speculata refertum,
 Illecebris malè capta suis, quò fallere Divam
 Posset, humi reptans prædæ successit opimæ
 Parva Hyalæ, pomisque sinus oneravit inemptis.
 Jamque pedem voti compos referebat, abortus
 Cum fragor offenso vicino è Cespite furtum
 Prodidit; Autumni extemplo namque excita Præses
 Post Carectæ ream fraudis rimata latentem est.
 Nec mora; siste, ait increpitans, Temeraria siste;
 Festinatque gradum, trepidæque supervenit: illa
 Erubuit deprensa; sinu simul abdita poma
 Defluxere: pudet: furti convicta tenetur.
 At Dea tum stimulis acuens haud mollibus iras;
 Tantum avidæ quando licuit, dabis improba pœnas;
 Pœna erit hæc, modò quæ fuerat reptare voluptas;
 Venturisque, inquit, tua furta fatebere seclis.
 Sic ait, & tereti, dextrâ quam fortè gerebat,
 Percussit virgâ pavitantem, & plura parantem
 Dicere: Fatisfero acturum mutatur ab actu
 Prædat rix, gracillique, ut erat jam pumila, scapo
 Hæret humi: tenues abeunt in vimina crines,
 Brachiaque, & parvæ objectu se frondis inumbrant.
 Vel sic versa tamen sceleris quoque germine præfert
 Nympha notas; nam lenta solo sibi conscia fraudis
 Reptat adhuc, furtumque oculis testantia passim
 Seminibus super impositis pubibunda refusum
 In fraga emittit, quem prætulit ore, ruborem;
 Mutatoque etiam Fragaria nomine dicta.
 Haud (1) verò contrâ tanto male fida labori,
 Naturæ aut studio, quo semina cudit, avara
 Respondet Tellus: multo cum sænore reddit
 Quæ sibi creduntur, fœtu nec lætior ullo
 Luxuriat magis, aut proventibus horrea rumpit

Næ

1 Porro mira est in Plantis nonnullis seminum faventitas, ut in recensio-
 nis deprehenditur.

Quid tibi (1) Hyosciamus nutrit quæ semina ? quid quæ
 Nicotiana (2) refert, aut alba (3) Papavera, pulchræ
 Tuque (4) Helenæ lacrymis flos pulchrior edite, Tuque
 Suffertam (5), Typha, quæ subigis lanugine spicam,
 Enumerem, quæque (6) Inda Mays, quæque utile venis
 Verbascum (7), & theca condit (8) Digitalis quæsta ?
 Major (9) erit tibi nosse labor quot semina surgens
 Stirpe capillari (10) Phyllitidis una profundat
 Herba sinu : numero liceat comprehendere Sole
 Ante quot æstivo libycas terat area fruges,
 Aut ubi nimbofis ponto Notus Ingruit alis,
 Quam multæ, spumante salo,volvantur arænæ :
 Tot parvâ de stirpe, satu sæcunda beato,
 Semina multiplici fundunt se prodiga partu.
 Omnia feræ visum sic Matri. Erumpit in auras
 Quò sata planta minor, viret hoc sæcundior, & se
 Promovet, & multo distendit pignore thecas.
 At quæ (11) prolifera sese Radice, flagellis
 Aut sensim per humum reptantibus herba propagat,
 Maturum rarè semen sibi perficit, ipsa
 Ut Pelusiaco (12) Calocasia nota Canopo,
 Quæque coloratis venit (13) Canadensis ab Indis
 Battata, & (14) Raphani proles Tibi rustica proderet ;

K

Alma

- 1 *Aliquibus* Oppio. *Hetrusc.* Giufquiamó, ò Jusquiamo 2. *Ital.* Erba del Tabacco. 3 *Hetrusc.* Papavero bianco. 4 *Aliter* Helenium, vel Enula. *Ital.* Enula campana, ò fior d'Elena. 5 *Hetrusc.* Mazzaforza. 6 Grano d'India. 7 Verbasco, ò Tasso barbassio. 8 Digitalis. In uno siquidem Helenii flore memorat Laurembergius numerasse se plusquam 3000. semina. Typha major, auctore Grevio, plusquam 12000. quotannis semina perficit. Ex Nicotiana interdum collectæ grana 36000. ex albo Papavere 32000.
- 9 Numerosissima verò omnium semina educunt Herba Capillares dictæ, peculiari quodam Natura studio, eò copiosiora emittentis semina, quò minora sunt. Vnius Phyllitidis 10. *Ital.* Lingua Cervina, annuus proventus ad decies centena millia seminum sapissimè accedit.
- 11 Secus se res habet in ijs plantis, quæ Radicibus proliferis, seu Reptatricibus, aut flagellis subindè radices Agentibus se propagant, ut in Colocasia, 12. *Ital.* Fava d'Egitto; in Battata Canadensi, 13. *Nostrat.* Vite del Canadà; & Raphano Rusticano. 14. *Ital.* Rafano, ò Radice Selvaggia.

Alma (1) perinde quæsi Natura propaginis aptis
 Jam contenta modis, ejusdem negligat usum
 Per semen, parcatque novo non æqua labori.
 Hunc (2) ipsum quamvis (3) Gerardi indulgeat Herbx
 Læta, tuoque, arvis repens (4) Ranuncule, caulis;
 Altera reptanti nam se Radice, flagellis
 Multiplicat sese alter, opes tamen addit utrique
 Ipsum etiam sua succrescens in munia semen.

Ante tamen vitæ quam tot concessa tuendæ
 Dona legas, pauca hæc sunt observanda legenti
 Insuper. Haud (5) plantæ pro mole, & seminis æqua
 Expectanda Tibi moles: hac lege tenetur
 Natura haud quaquam, quin parvo è Caudice sæpe
 Tam Magnum videas existere semen, ut ipsi,
 Arborea de gente venit quod fertile, prælitet.
 Selige quos (6) Vicix fœtus, tristesque (7) Lupini,
 Quosque (8) Fabæ, quosque ipsa humili dant germine (9) Pisi,
 Nonne illos, quos lenta (10) Salix, quos (11) Populus ingens,
 Betulaque (12), & (13) Ficus, sociataque Vitibus (14) Ulmus
 Submitunt, mole antecunt, longèque renident?
 Dispariles (15) etiam cernes erumpere fœtus
 Congenerum plantarum; Ingens sic (16) Cerrus opacat

Haud

- 1 Hæc siquidem semen rarius perficiunt, & ad maturitatem perducunt; perinde quasi Natura proprijs harum plantarum propagationis modis intentæ, eum, qui per semen est, negligat.
- 2 Hoc ipsum semen generatim verum non est; cum pleraque, quæ aut radicibus reptant, aut flagellis se propagant, semen tamen copiosum, idemque fecundum progignant; ut observatur in Herba Gerardi. 3 Ital. Specie d'Angelica minore Selvaggia: & Ranunculo Repente
- 4 Ital. Ranunculo, d' piè Corvino serpeggiante.
- 5 Observandum insuper Naturam non servare Magnitudinis proportionem inter semina, & plantas; ita ut semper quo major planta est, majus semen progignat. Sunt enim non pauca Herbarum semina, quæ Arborum ipsarum seminibus molis præstant Magnitudine: sic semina Vicia. 6 Ital. Veccia. Lupini. 7 Ital. Lupino. Fabæ. 8 Ital. Fava. Pisi. 9 Ital. Pisello, seminibus Salicis. 10 Ital. Salice, d' Salcio. Populi. 11 Ital. Pioppo. Betula. 12 Ital. Betula. Ficus 13 Ital. Fico: Ulmi 14 Ital. Olmo, multis partibus antecunt.
- 15 Neque hoc in plantis dumtaxat diversorum generum contingit, sed inserendum etiam in ejusdem generis speciebus. Sic sub genere Arborum Glandiferarum Cerrus arbor 16 Ital. Cerru Quercu Nostræ.

Haud (1) Quercum assequitur, tamen hæc præstantior ultrò
 Majorem duplò gaudet Tibi cedere glandem :

An Tibi (2) Cérinthæ rursùm, quæ purpurat arvis
 Annua, subjiciam specimen ? Minor illa perenni est

Cerinte, summis vernat quæ Montibus, hujus
 Illa tamen majus progignit femine semen .

Scilicet (3) herbarum quæ gens viret annua, pignus
 Fert longè majus, quam quæ longæva perennat ,

Cognata sint stirpe licet: vulgaria turgent

Hinc Tibi (4) Pîsa magis, quam quæ dat pignora Majus,
 Sit perpes quamvis, (5) Lathyrum. Sunt maxima semper

Annua proveniunt quæ femina, qualia profert

Molle (6) Cicer, tumidusque (7) Pepo, lentusque (8) Phasulus,

Flosque (9) nitens à Sole (10), Lupique volubile gramen.

Nempe subest virtus his integra, victa neque ævo
 Languet adhuc, sensimve retro sublapsa refertur.

Hæc (11) parcis, si quando animum subit ulla cupido

Vescendi, mensis seponere: Salubrior inde

Esca venit, meliorque sapor; nec molle putamen

Obsistit tractanti, aut fursure fœtus abundat .

Quod (12) si jam sulcis ea sint credenda subactis,

Non

1 Ital. Quercia, magnitudine cedit; glândem tamen duplò majorem educit.
 Cerinte purpurea annua 2 It. Specie di Cinoglossa dimestica à fior
 rosso, Montana perenni minor est, illius tamen semen hujus semine
 majus .

3 Compertum enim est in his plantarum generibus, sub quibus species alia
 annua sunt, alia perennes, annuarum semina seminibus perennium
 majora esse. Sic Pisa vulgaris 4 Ital. Piselli, majora sunt seminibus
 Lathyri majoris perennis 5 Ital. Cicerchia maggiore. Immo univer-
 sim Herbarum annuarum semina longè maxima sunt, ut in enumeratis
 liquet .

6 Hetrusc. Cece 7 Ital. Melone. 8 Hetrusc. Fagiuolo. 9 Ital. Enula
 del Perù, ò Corona del Sole. 10 Ital. Lupino.

11 Hinc colligitur annua præsertim semina in cibum seponenda esse, sive
 frumenta sint, sive legumina; quia ea sunt saporis gratioris, & nutri-
 menti salubrioris, eorumque purgatio facilior, proventus uberior, &
 farina ad fursures proportio major .

12 Quod si semina sationi destinentur, longiorè aetatem ferant; cum enim
 oleo copiosiore scateant, oleumque, utpote corpus viscidum, nec facilè
 evaporans, seminali spiritui continendo idoneum sit, sit hinc, ut semina
 multos annos secunda durent, & sata germinent. Quinquennium com-
 muniùs conceditur; quævis nov desint, qui ultra etiam decenniùm fecun-
 ditatis spatiù protrahant. Vide hæc de re Rajum t. 1. Hist. Plant. p. 25.

Non zvi damnanda mora est. Genitabilis intus
 Quæ latet, affufoque oleo devincta tenetur,
 (Namque oleo uberius semen scatet) utilis annos
 In multos vel longa trahit quinquennia Virtus.
 Hos ultrà fines habilem vim fœtibus ultrò
 Haud spondere ausim; quamvis non desit avaxam
 Qui spem promissis audax majoribus inflet.

Ut (1) fœcunda satù vigeat tamen illa, cavendum
 Ne nimium bibat humorem; nam contrahet inde
 Marcoremque, situmque; gravis neù torreat æstus,
 Acrior aut solito Brumæ vis lædat: ab æstu
 Arescit vigor omnis, eumque nivalis adurit
 Bruma gelu, virtusque omnis vanescit in auras.

Atque (2) hæ præcipuz in cultus, artemque medendî
 Sint fruticum, campisque gravi jam caule virentum
 Herbarum partes: alias, quas fortè revises
 Has præter, cirros, & acutâ cuspide dumos,
 Capreolosque, pilosque, alios Polydædala in usus
 Effinxit Natura, suis bene provida plantis.
 Invalidos, justæque solo Virtutis egentes
 Præfidiis caules his juvit, & æqua superbo
 Aut auxit cultu, aut telis munivit inermes.
 Capreolos (3) Pisis imbellibus addidit, (4) æctos
 In spiram Cirros Hederis, queis glutine sparsis,
 Ceù digitis, volvi circum sua Robora possint,
 Atque eadem prensare manu, atque evadere in altum.
 Ast alios fruticare pilis, horrescere dumis

Ar.

- 1 Multum autem conducit ad fecunditatem prorogandam seminum conservatio. Cavendum proinde ne humorem nimium bibant, atque inde situm, & putredinem contrahant; neve nimium calefiant, & exarescant. Nonnulla etiam frigus vehementius urit, & corrumpit.
- 2 Atque hæ partes hætenus enumerata rei medica apprime utiles sunt. Alia, quæ occurrunt, tanquam auxiliares, & secundaria in alios usus sunt à Natura destinata.
- 3 Capreolos nimirum, sive claviculos quosdam Pisis, Cucurbita, aliisque leguminibus, uti etiam Viti concessit, ut his illa, ut potè infirmiorè caule, tanquam manus vicinas plantas apprehenderent, & vetus circumducto funiculo amplexarentur.
- 4 Hedera vulgari, uti etiam Canadensi Quinquifolia, Nostrat. Vite del Canadâ, cirros quosdam glutinosos, vel quasi manus in digitos divites elargita est, quibus arboribus, aut parietibus perstaciter adhaerescunt.

Armatus alios caules dedit: Aspera pompam
 Sed sic querat, opes sed sic tutetur agrestes,
 Sive supervacuum sic egerat uvida succum.

Sed nos cauliferam jam pubem excussimus omnem
 Dissectam in partes, Tempus secedere paulum
 Sebethi ad ripas, estumque levare sub umbra.

Finis Libri Secundi.

BOTANICORUM.

LIBER III.

Hætenus herbarum partes, plantisque repostos
 Altius, & viridi ductos subtegmine textus.
 Nunc ipsas toto juvet inspectare virentes,
 Aut Caule, aut celso jam caudice: Quem magis optet
 Quæque locum, haud alibi temerè quærenda: Serantur
 Quâ ratione, fibrasque trahant alimenta per altas:
 Sidere quo veniant, quo florem, aut semina trudent,
 Natalesque suo distinguant munere menses.

Intactam tentare viam, quam nulla priorum
 Orbita trivit adhuc, frondosa per avia, Clio,
 Perge, sequar: campis montes superare relictis
 Ascensu sedet, ac tumidum lustrare profundum:
 Quin procul utrumque in Solem contendere, metas
 Herculeas, Thetidisque oras Atlantidis ultrâ;
 Quasque metunt medicâ fœtas virtute perusti
 Memnonidæ, Ammericeque avium caput obsita plumis,
 Spectare externas utroque in litore fruges.
 Nec me præruptæque viæ, longique laboris
 Unquam pœniteat, Duce Te, Teque Auspice, nostrum
 O decus, Ambroside, fausto quem gloria passu
 Usque præit, meritisque ambit redimire coronis.

Quisquis(1) Apollineas studio solertior artes
 Lætus amas, stirpesque, & pubescentia passim
 Gramina, Naturæque sinus scutaris agrestes,
 Non unum tere lentus iter, nec florida tantum
 Pascua, nec tantum vernantes excute campos.

Non

C U

1 De Læcis Plantarum Observationes.

Non (1) omnes fert omnis opes ager, alma neque uno
Germina sunt contenta loco. Sunt quæ sibi certum
Asserere, locisque aliis vernare recusant.

Ne Te cæco igitur deceptum errore viarum
Longus in incertum verset labor, ante necesse est
Edificas quem præcipuè sibi quæque præoptet
Planta locum, quo læta solo, quibus imperet arvis.
Nanque (2) aliæ campis vernant magis, abdita poscunt
Aut nemora, aut sylvas aliæ, vel prata choreis
Nympharum celebrata: Suis hæc caulibus alta
Affectant juga, flumineas vel mollius oras
Pingere amant: campos salis illæ, & litora passim
Optavere: virent æstu jactante, propinquis
Aut falsâ de scopulis undarum aspergine gaudent.
At aliæ externas alio sub sidere terras
Obtinuere: illas aut primo excussus Eoo
Lúcifer, aut sero sæcundat lumine Vesper,
Atque peregrinas afflant in pharmaca vires.

Prata (3) tenent (4) Enulæ, (5) Clytie sata læta, domorum
Rudera, tectorumque ininas (6) Polypodion, hortos
Sonchus (7) amat cultos, habiles (8) Lunaria Montes,
Chrysocomeq; (9); Silerq; (10), & osentia (11) Centaurea,
At segetes inter passim (12) Cyanusque, comeisque

Cal-

1 Non uno, eodemque in loco planta omnes temerè proveniunt; alia aliis affluant.

2 Sunt enim qua campis potissimum gaudent, dicta proinde *Campestris*: Sunt *Sylvestres*, qua *Sylvas* amant, ac *nemora*: Sunt *Pratenses* in *pratibus* præcipuè frequentiores. Alia denique *Montana*, alia *Aquatrica*, vel *Palustres*, alia *Submarina*, vel *Maritima*, alia *Exotica*, ac *Transmarina*.

3 Plurimis Plantarum exemplis præcepto illustratur, earumq; præcipua quadam loca exponuntur.

4 Ital. *Enula Campana*, d' Fior d' Elena. 5 Ital. *Girasole*. *Hetrusc.* etiam *Clizia*, *Elitropia*, over *Tornasole*. 6 *Aliter Filicula Ital.* *Polipodio*. 7 *Nostrar.* *Cardillo*. *Hetrusc.* *Cicerbita*. 8 *Lunaria*. 9 *Aliter Pulegium Montanum*. *Hetrusc.* *Puleggio montano*.

10 *Hetrusc.* *Silermontano*, d' *Silcos*. 11 *Hetrusc.* *Centaurea*. *Herba aliter dicta Febrifuga, seu Fel terra*.

12 Ital. *Fior Campese*, d' *Battiscula*.

Caltha (1) subit, densas inter (2) Serratula sylvas;
 Indigenis nec nuda suis dumeta: salubri
 Carlina (3), Rubiaque (4) virent lætissima; sepes
 Bupleuris (5), Lupulisque (6): vias sibi (7) Carduus optat,
 Pulvereoque rigens gaudet sordescere nimbo.

Contrà (8) aliæ aut undis, aut crassâ uligine lætæ
 Fontesque, vivosque lacus, & flumina stirpes
 Concelebrant, stagnisque ultrò liquentibus hærent.
 Stagna (9) Hippuris habet caudâ præsignis equinâ,
 Stagna (10) Chamæleuce, stagnis (11) Pegasitis adhæret.
 Marrubiumque (12), & odora gravis (13) Pulegia thyrso.
 At nitidos propter rivos, & curva secundùm
 Flumina (14) Saxifragæ proles sese aurea tollit,
 Obstanteq; (15), Siuniq; (16), & acutâ fronde (17) Sagittæ,
 Editaque hirsuto carpenta (18) Sisymbria caule,
 Quid Tibi quæ (19) Nymphæa sibi loca vendicat, aut quæ
 Myriophyllon (20) amat, (21) Phyllitisque ardua linguam
 Cervinam exertans, (22) Lichenq; (23) nigrumque Adiantum,
 Commemorem? vitreis Nymphææ innare fluentis
 Est amor, & totis penitus se mergere lymphis.
 Par nandi studium, fluviosque, lacusque colendi
 Myriophyllon habet. Gaudent humentibus umbris
 Phyllitis, Lichenque, udis quâ perlita lymphis
 Saxa fluunt, putrique situ lustra obsita marcent.
 At loca deciduis latè rorantia guttis
 Accolit, & fontes Adiantum, heu! triste Cytheres
 Confossum sine more suum lugentis Adonia

Ar-

-
- 1 Ital. Fior d'ogni mese. *Hetrusc.* Fior rancio. 2 Querciuola minore. 3 Carlina, ò Cameleone bianco. 4 Rubbia, ò Eritrodano. 5 *Herba Gallis dicta Gratia Dei.* Ital. Orecchia di Lepre. 6 Lupulo. 7 *Hetrusc.* Cardo, ò Stoppione. 8 *Plantarum Palustris, & Aquaticarum aliquot reconfentur.* 9 *Aliter Equisetum.* *Hetrusc.* Coda Cavallina. 10 Ital. Tussilagine, Farfara, ò Unghia di Cavallo. 11 Ital. Cappellaccio. 12 *Hetrusc.* Marrobbio, ò Prassio. 13 Puleggio. 14 *Hetrusc.* Saxifragia à fior d'oro. 15 *Nostr.* Petrosino selvaggio, ò Filipeudula. 16 *Nostrat.* Gorgolestro. 17 Saetta aquatica. *Herba sic dicta à foliorum forma tricuspida.* 18 Menta Selvaggia. *Hetrusc.* Sisymbrio, ò Calameuto. 19 Ninfea, ò Nenufar. 20 Millefoglio. 21 Lingua Cervina. 22 *Aliter Muscus Saxatilis sive Hepatica Fontana Hetrusc.* Fegatella. 23. *Hetrusc.* Capelyvenere nero.

Argumentum ; illam (1), nam vulnus ut hausit acerbum
 Dilecti in primis Juvenis , vi dentis adactum
 Fulminei , largos oculorum è margine serus
 Evoluissè ferunt : trepido simul ungue capillos
 Discerpit . Divam Tellus miserata dolentem est ;
 Nam lacrymis madefacta , suas simul ipsa repente
 Reddidit & lacrymas . Citus ilicet exiit fons
 Inde scatens ; sparsisque unà viruere higranti
 Lucificum crines testati fronde dolorem ;
 Qui lacrymis sucti jampridem , humentia vel nunc
 Affectant loca , quæ riguis sient roscida guttis .
 Hinc etiam Veneris dicti nunc ritè Capilli ,
 Quos Adiantum alii nigrum vertere vocantes .

Ipsa (2) etiam sua fluctivago colit æquore Doris
 Germina 6 ramosis (3) Equiseta rigentia saxis ,
 Et par (4) Abrotanium , curvoque (5) Corallia trunco,
 Androsacasque (6) , Porosque (7) , petraisque addita fungis
 Ambara (8) ; & affines duro sub Cortice stirpes :
 Quos pelago innantes olim de more ; rigentem
 In lapidum faciem vectus super æquora vertit
 Anguicomæ Perseus objectans ora Medusæ .
 Adde tot æquoreas (9) salices , Quercusque , Cupressosque ,
 Undigenasque Rosas , (10) Muscosque , (11) Marisque Flabella ;
 Tot gracili latè plumata (12) Corallina caule ,
 Æquoris Illyrici passim fluitantia fundo ;
 Et varias (13) Algas , & forma dispere (14) Fucos ;
 Alatos , teretesque , & quo Te carmine dicam ,
 Inachis Volucris (15) , fastu qui suppare pennas

L

Men- 7

- 1 Fabulosa Ratio , cur Adiantum , Capillus Veneris dictum , fontes
 præcipuè affectet .
 2 Planta, quas Botanici Submarinas vocant , enumerantur .
 3 Coda cavallina marina . 4 Abrotano marino . 5 Corallo .
 6 Mospeliensibus Umbilico marino . 7 Marini lapidis genus
 Corallio affinis , à crebris poris , seu foraminibus , quibus pertundi-
 tur , dicti . 8 Ambar siquidem perisioribus maritimus fungus pe-
 træus habetur . Ital. Ambra . 9 Salci , Querce , Cipressi , Ro-
 se li mare . 10 Hetrusc. Musco , ò Muschio marino . 11 He-
 trusc. Rosta , ò Ventaglio marino . 12 Officin. Corallina .
 13 Ital. Alga , Hetrusc. Aliga . 14 Fuco marino .
 15 Peculiaris sit mentio Fuci marini , Gallo Pavonis pennas referentis
 in scopulis ad Scoticum , seu Britannicum Oræannu observati , in
 Rais & L. Hist. Plant. p. 75 .

Mentiris, plæque refert spectacula cædæ,
 Arietat in scopulos quæ Tethyos unda Britannos.
 Nec vos transferim, variis quæ prædita formis
 E' stratis pelago spumosa in litora nidis
 Dilectæ Thetidi Halcyones sua munera mittunt
 Halcyonea, truces maris averfata procellas.

Sunt (1) & caulifero stirpes, qui cespice poscunt
 Prospectum pelagi propius, salsoque virefcunt
 Lætius afflatu, & pleno magis ubere vernant.
 Saxa (2) Chamæfilices, tumidum spectantia pontum
 Saxa colunt, rupesque: mari loca proxima, sepēs
 Atriplicis species (3) Halimus, succedit in aquor
 Quæ Tagus, aut Siculo assultant freta pulsa Peloro.
 At bibulis gaudet refluxum sub litus arenis
 Gnaphalium (4), Spinisque (5), Kalli crinalibus horrens,
 Ambrosiæque (6) virens germen, (7) Poliumque, (8) Blitum que,
 Et solum stagnis carpenda (9) Althæa marinis,
 Imperat immenso quæ Magna Britannia ponto.
 Par (10) Echio Angligenæ ingenium (11), Crithmoque rigenti,
 Par (12) Scolymio, cui cognomen Grysanthemus, oris
 Tyrrheni maris assiduo, curvisque Pachyni
 Litoribus, pontumque audit quo Gallia tractu.
 Nec dispâr tibi, spicato quæ florida thyrso
 Assurgis (13) Rubia, & placidis procul annuis auris,
 Per siculi cautes pelagi, per & Anxuris oras
 Æquoreas spectanda. Quid hîc aut (14) Pifa marinis
 Nata locis, aut Trinacriæ freta propter obortos
 Subjiciam (15) Astragalos? Anceps est nempè quibusdam
 Stirpibus ingenium, glebæ, quæque ubere lætæ
 Divitis, & colles, & prata virentia complent,
 Sæpè etiam virides pelagi divertere ad undas
 Consuevere, aliisque habiles jam moribus audent
 Herbosæ pubi sese accensere marinæ,

Et

- 1 His alia, quæ Maritimas appellant, accensentur. 2 Felce Marina. 3 Porcacchiæ marina, *Hetrusc.* Porcellana Marina. 4 *Hetrusc.* Gnafalio. 5 *Officin.* Erba soda: Aliis Salzola, ð Salicornia. 6 *Ital.* Ambrosia. 7 Polio. 8 Blito.
 9 *Hetrusc.* Altea, ð Bismalva, in palustribus maritimis apud Anglos dumtaxat observatâ, teste eodem Rajo. 10 *Ital.* Buglossa Selvaggia. 11 Finocchio marino. 12 Carcioffo. *Hetrusc.* Gobbo ð fior d'oro. 13 *Officin.* Ruggia, ð Rubbia spicata. 14 Pisello marino. 15 Astragalo marino, *Hetrusc.* Fagiùolo Salvatico.

Et mutare vagā formosam Doride Chloria .

Talem se Tibi spectandam fata Præstite Nereō
Soldanella (1) dabit felix Maris accola. , Talem
Brassica (2) , Leucoiumque (3) , undisque è dulcibus insons
Transfuga (4) Plantago , & salsa grata Hospita lymphæ :
Atque aliæ id generis paucæ , quæ litora circum
Nepruno viridem norunt transcribere sylvam .

Ast (5) alios aliæ soles , alia arva , virentes
Orbē alio expascunt peregrino germine fruges .
Aut illæ Ammericis nemorum per inhospita in auras
Spontè sua veniunt , aut per fata culta profuso
Gange , rubescenti primum lustrantur Eoo ,
Et primos in blanda bibunt medicamina rores .
Ammericen' (6) natale solum sibi luteus Aster
Vendicat , Ammericen Solis de nomine dictus ,
Æmulus & Solis (7) hos inclytus , illius orbem
Orbe suo referens , fibris radiatus acutis .

Hic & Mexiaci patriā quem voce (8) Cacaum
Agricolæ dixerē , frutex leuissimus exit ,
In peponum faciem fructu pendente beatus ,
Unde laboratum medicata in pocula nectar ,
Divinum inventum , socio quem germine consors
Luxurians Siliquis (9) Vaginula stipat odoris .

Auroræ (10) at latè lucis nascuntur in altis
Caryophylliferæ (11) , felicia Robora , plantæ ,
Zingiberisque (12) frutex (13) , Chinæque exotica Radix ,
Et (14) Costum, & (15) Cassia, & germen benè olentis (15) Anomī
Junctaque odorato (17) Nux dicta Myristica (18) Junco ,

L 3

At-

-
- 1 Caulo marino ò Soldanella. 2 Caulo. 3 Viola bianca. 4 Officin.
Piantaggine , ò cinque nervi . *Que stirpes à num. 1. recensita
vocantur Amphibiz, utpotè qua natura, sua aliis assueta locis, in ma-
ritimis etiam aliquando proveniunt .*
- 5 *Planta exotica, ac transmarina, qua in utraque India, tam Occi-
dentali, quàm Orientali præcipuè proveniunt.*
- 6 *Ital. Astro del Canadè à fior d'oro.* 7 Enula , ò fior d'Elena
del Perù . 8 *Ital. Cacao.* 9 *Ital. Vainiglia, ab-Hispanico vocabulo.*
- 10 *Indica verò Orientales sunt, qua adnehuntur.* 11 *Hetrusc. Garb-
fano, ò Gherofano aromatico.* 12 *Officin. Zinzivero. Hetrusc.
Gengiovo.* 13 *China.* 14 *Costo.* 15 *Cassia.* 16 *Anomo.*
- 17 *Noce moscata.* 18 *Officin. Squinante, ò Paglia di Cantelq ,*

Atque (1) Aloë, atque (2) Piper cum Sylvicoma (3) Tamarindo,
 Hic (4) etiam clarum fulgentis ab æthere Solis
 Averſata jubar, patulo cognomine Triftis
 Planta viret, micum! cælo quæ næſta diurno
 Non niſi in obſcuram differt ſua gaudia noctem.
 Nam foliis latè, florumque elata comanti
 Sub noctem luxu, reduces ubi lætior ortus
 Extulerit Titan, exemplo arentibus ipſa
 Mæret inops foliis, florefque aut claudit hiantes,
 Aut malè deciduis pompani dimittit odorem.
 Nec tantas animo quæ dudum accenderit iras
 Cauſa latet, Fuit illa, ſuis ut cognita factis,
 Nympha Malabaridas inter pulcherrima nymphas.
 Ah nimium felix, ſi nullum optaſſet amantem;
 Sed formæ fidens Solem auſa laceſſere formâ,
 Illius infelix dubios dum proyocat ignes,
 Igne obii grayiore: ſuis confecit amantem.
 Heu! ſpe caſſus Amor: Votis dejecta ſequentem
 Ut Nymphæ alterius vidit veſtigia Solem,
 Ut periit! Lucis tædet, ſe ſeque ſub ipſa
 Luce, ſuzque pudet cælo ſpectare ſereno
 Contemptorem animæ, formæque: ſtat illius ultrò
 Aſpectu miſeram ſeſe ſubducere ferro.
 Nec mora, crudelis exequitur devicta dolore
 Conſilium: ſtrictè rumpit candentia telo
 Pectora, contemptoſque furens ſic mulctat ambros,
 Labitur exanimis, lucemque, aurafque relinquens
 Conſpectum Solis fugit indignata ſub umbras.
 Illam Indi auriferi fluctus, Gangetides illam
 Fleverunt Comites, flevit rorantibus excors
 Luciferis oblita ſuum jam Memnona Mater.
 Quin operâ ejusdem, flamma poſtquam excitus illam
 Impoſitam Rogus in Cineres de more reſolvit,
 Funereo è buſto, complorataque favillâ,
 Nata minor planta eſt, ramis quæ poſthuma dudum
 Concepta in Solem vel nunc odia aſpera ſerpat;
 Nam viridi luxu exultans, & florida noctu,
 Solis ad aſpectum languet, florumque coercens
 Lætitiam, eluſos quondam teſtatur amores.

Sed.

1 Aloë. 2 Pepe. 3 Tamarindo.

4 Peculiaris ſit mentio Arboris apud Malabaricos, quam Triftem appellant, quæ deſcribitur, & fabula illuſtratur.

Sed licet (1) Arboribus divisæ, & frugibus almis
 Obtigerint patriæ, nec sit nios omnibus idem,
 Arte tamen positos hæud dedignantur in hortos
 Transferri, cultumque pati, curamque magistram.
 Excipe (2) quos imo exortes Neptunia fundo
 Arua tenent frutices, paucosque Atlante remotos
 Extremo procul Orbe ferax quos India mittit;
 Haud ulla Europæ glebis qui pinguibus unquam,
 Seù cæli, seù lenta Soli Natura repugnet,
 Arte seri potuere: aliis hos pangere terris,
 Quàm sibi Natales quas primo habuere sub ortu,
 Desperes: unis, æquo quas aspicit astro
 Cynchius, externis illos progignier oris
 Sorte datum. (3) Laudata suis fert sola viretis
 Cinnama Taprobane (4), Soli Rhabarbara Seres,
 Sola Malabaridum (5) tristi viret arbore Tellus.
 Non ita verò aliis nostrâ tellure ferendis
 Indocile ingenium: (6) nostris quoque sæpè profecti
 Orbe alio insuetas arvis defigere norunt
 Radices, mitique hilares assuescere cælo.
 Nonne vides Pervès ut yecta è ditibus arvis,
 Ausonii Veris jam Civis reddita, jam Scirps,
 Florentem (7) Solymen nostris quoque pingat in agris
 Granadilla? parique satu succrescat (8) Ananas,
 Et ramosa humili quæ caule exultat (9) Iberis?

II-

- 1 Quamvis autem planta pro suo quaque ingenio peculiarem aliquam sibi locum affectent, nec temere alibi sponte sua orsa reperiantur; illarum tamen pleraque culturam admittunt, & in hortis cura adhibita educari non abnuunt.
- 2 Excipiuntur submarina omnes, quæ alibi, præterquam in maris fundo, nec vivunt, nec durant, & Indica aliquot Orientales.
- 3 Siquidem Cinnamomi Arbor, Hetrusc. Cannella, Cennamo, d. Cinnamo, non nisi in Taprobane, vulgò Ceylan, laudatissima provenit.
- 4 Rhabarbarum, Officin. Reobarbaro, Hetrusc. Rābarbaro, non nisi in interiori Sinarum regione.
- 5 Arbor tristi apud Malabaræ dumsaxat reperitur; ut enim testatur Acoffa, in Lusitaniam translata novitquam coaluit.
- 6 Frequentissime verò Indica etiā, & exotica stirpes Europæo cal. soloque assuescere non recusant; ut aliquarum exemplo comprobatur.
- 7 Ital. Granadiglia, d. fior di Passione.
- 8 Ital. Ananas.
- 9 Ital. Iberide, d. Lepidio tampegre. Alii Cardamina.

Ille licet Brasiliùm vastis in saltibus, isthæc
 Virginiz generis cunabula jactet in oris.
 An non (1) ipsa suis transcripsit Gallia campis
 Indica (2) puniceo, flavo (3) Sinensia flore,
 Et quæ pleno (4) Arabes, & quæ dat (5) Ianthina Persees,
 Gelsimina, alloque abductum (6) Zinziber orbe,
 Atque Afarum (7) Canadense, Americanumque (8) Adiantum?
 An non hoc totâ Europâ jam moræ recepto
 Jamaica jam nunc, alioque à Sole calentis
 Virginiz stirpes felix colit Anglia? Quidquid
 Indus alit, Libyæque, superba Hollandia, Crete,
 Et Pelusiaci quicquid fert ora Canopi
 Barbara (9), Cornelii stupuit quondam Adria septis?
 Non (10) his ergò tuis patrio privabitur Hortus
 Rure virens, herbis si quis tibi vernet alendis
 Præoniis Hortus; lætæ huc undique fruges
 Omnigenas, quasque alma suis Aurora rosetis,
 Quasque suis America jugis, aut gurgite nutrit
 Annis Amazonio, facili deducere cultu
 Juverit, & varios Herbarum hinc discere mores,
 Haud unquam tantam meritis mercabere laudem,
 Quanta Botanifero veniet, nec vilis, ab Horto.
 Tercentum mollita Tubas utrumque sub axem
 Fama tuum sublime seret super æthera nomen.
 Hic decet & Magnos Reges labor. Aspice, tota
 Quæ centum latè Populis, centum inclytæ regnis
 Europa excurrit frugum ditissima tractu,
 Herbarum ut passim studio, & pubentibus Hortis
 Floreat, & merito exornet sata Regia cultu.

Hic

-
- 1 Sic à Turnesfortio audantur exulta Belgenferii in Gallia memorata
 stirpes exotica. 2 Gelsomino Indiano à fior rosso. 3 Cinese à fior
 giallo. 4 Arabicq a fior doppio. 5 Persiano à fior violato.
 6 Zinzivero, Hetrusc. Gengioyo. 7 Afaro del Canadà. 8 Hetr. Cap-
 pelvenere Americano,
 9 Ab eodem Turnesfortio, Venetiis in Hortum Cornelii, qui Cypri præ-
 fessuram gessit, translata memorantur varia, & pulchriora ex
 Crete, Alexandria, aliisque regionibus.
 (10) Hac occasione Hortorum Botanicorum cura commendatur: & co-
 letores tota Europa Honoris causa commemorantur.

Hic Heidelbergæ(1) Necari mollissima propter
 Arva, vel Altorfi, placidus quæ serpit amicis
 Mænus aquis, sua Pzoniis sata culta viretis,
 Nequicquam indignante Helice, Germania promittit
 Queis (2) sua confociat clari sub jure Lovani
 Belgica quæ patrio custodit Terra Leone.
 Haud (3) procul hinc vasto assurgens circumfusa ponto
 Anglia, Londinum quæ fert, Regniq; lycæum
 Oxonium, ostentat: Medicas spectabilis æquæ
 Seù colat ingenio, terræ seù munere fruges.
 Et (4) sua regifico jactat vernantia luxu
 Gallia, Naturam cæu blandè affectet in ipsam
 Imperium, sua subjectis dum dividit herbis
 Jura, Parisiacis & lilia præficit arvis.
 Nec minor (5) aut illis laus est, quos inclyta septent
 Urbs elata jugis præ tot florentibus arte
 Dædaleâ, & Regum fortunam æquantibus, Hortos
 Pzonios sibi præcipuè cœlit altior, aut quos
 Fernandi Magni auspiciis (6), censuque beatos
 Explicat apricis felix Hetruria Pisis,
 Phœbæonque fovens Medicâ amplectitur umbrâ.
 Quis Te (7), quis tacitum, latis quem collibus altè
 Vernantem fuganeis clara Urbs Antenoris offert,
 Medoacusque sacrum plaudenti interluit æstu,

Pra-

-
- 1 Horti Botanici in Germania, Heidelbergensis in Palatinatu inferiori & Alcorfinus in Franconia, ubi etiam celebratur ille magno sumptu positus ab Illustriss. Episcopo Aichstadensi Jo; Corrado à Gemmingen.
 - 2 Hortus publicus Lovaniensis in Belgio.
 - 3 Horti in Britannia, Londinensis præcipuè, & Oxoniensis arte publico positus.
 - 4 Horti in Gallia, Regius Parisiensis laudatus in primis & cui accedunt Mospeliensis jussu Henrici IV. constitutus, & Blesensis rarioribus plantis ditatus studio Sereniss. Principis Gastonis Borboni, Aurelianensium Ducis.
 - 5 Horti in Italia, Romanus plurimum illustratus opera peritissimè Jo; Baptista Triumphetii.
 - 6 Pisanus regis sumptibus Magni Hetruria Ducis, cui primùm præfatus præclarissimus Botanophilus Andreas Casaspinus.
 - 7 Patavinus summa Veneti Senatus laude arte publico constitutus ad Audiosos Medicina in Re Herbaria erudiendos.

Prætereas (1) Teque ò qui luxu haud impare vernas
 Maurocenæ ingens Gentis decus, Adria toto
 Quem magnis regnatus avis colit æquore supplex,
 Atque Cleonæ major Leo sospitat aitro?
 Nec Te (2) illaudatum linquam quem Felsina, nec Te
 Boschia^a ex cultum studio quem Principis Hortum
 Lætiore Ennæis præfert Trinacria campis
 Vos quoque, (3) vos largo que clara Batavia sumptu
 Educas, ingenioque potens tutatur, & armis,
 Floretis meritis in plausus Viridaria Fantæ.

Sed neque Apollinei sua quæ miracula ruris
 Mænus alit, Tamefisque; tumens aut Sequana, certenti
 Parthenope (4) formosa, Tu, nec quæ æmulus effert
 Adria, frugiferis aut præuat Aræus arenis
 Rus hoc non aditu (5), foribusque insigne superbis
 Vestibulum; aut phrygiis incedit inæta Columnis
 Atria diravere, notis lucentia miris;
 Dædala nec tonsi vallant Topiaria buxo.
 Sed Medicæ fruges, & amani Copia Veris
 Ornare: tenet simplex, & parca Venustas.
 Hinc exulta Salus campis sese utilis effert.
 Hic Stirpes, Medea; tui, quæ sitaque longe
 Gramina, queis morbis confecta, annisque priorem
 Lætiore in florem redeat renovata senectus.
 Hic Arabum Messes, alieno & quicquid ab Orbe
 Aut Peruæ mittit peregrinum, aut mittit Eous.
 At Frutices absunt tristes, & noxia castru
 Semina, nec sævis livent Aconita Novercis.
 Nec serpit plebeja seges per humum, neque tanto

Yentilicæ

- 1 Cum quo alter ibidem poëta continens maurocena gentis illustre momentum.
- 2 Bononiensis, & Siculus, cura Excellentissimi Principis Catholici insignis in paucis.
- 3 Horti in Hollandia, Lugdunensis, & Amsteladamenfis cum primis commendatissimis.
- 4 Hortus Botanicus Parthenopæus in Capimontano Collegii Neapolitani S. J. Rure situs.
- 5 Hac omnia hyperbolicè, ac per poëticum quendam lusum dicta accipè in gratiam Domini De Amato ejusdem Collegii Pharmacopola, Horti prædicti Instauratoris, quibus nihil detractum volumus Hortorum maxime Regiorum laudibus, quos huc Parthenopæo insinatis propriè parti ànticipare ultrò non dissimulatur.

Textilis in Sylvam tractu se potrahit umbra .
 Adde loci cultum egregium , formamque per artem
 In rata simplicibus festam discrimina quadris ,
 Germinaque obductos circum pubentia muros .
 An cava collectas memorem servantia lymphas
 Stagna lacu vitreo ? Tubulis an jugibus indè
 Deductas , seù quà medio fons æstuat horto ,
 Seù rigat artificio stirpes quà plurima cono
 Pyramis , & sparsos sitientibus erogat imbres ?
 Anne situm memorem cælo vernantis aprico ,
 Piniferum caput attollens quà mollius almæ
 Sirenum patriæ frondente supercilio Mons
 Imminet , & tepidum vergit declivis ad Austrum ?
 Hæc (1) eadem fessis sedes læta otia Musis
 Sufficit , & vires reparat cessantibus ægras :
 Hæc & mixta jocis , doctis & plausibus audit
 Jurgia , prospectuque animos , & lumina pascit .
 Salve (2) Agapetiadæ Tellus amor , & decus ingens
 Parthenopæ . Tibi Pæoniæ rem laudis , & usus
 Ingredior , primam hanc ausus decerpere laurum ,
 Phæbæamque suo do Sylvam assurgere Phæbo .

Hinc (3) Tibi par Horti species , par forma peraturæ
 Si quis honos artis , si Res Herbaria curæ .
 Quod si Te bello assuetum , & pugnacibus armis
 Castra juvent, aciesq; , & fervida Martis imago ,
 Ipse Jugurthino clarus , Cimbrique triumpho
 Herbosi nemoris plantandi, Hortique virentis
 Belligerum Marius specimen dabit : Ille peractis
 Inclytus imperijs , veteris quò lumina belli
 Falleret objectu , senio jam fessus apricam
 Castrorum in speciem jussit describer hortum ,
 Quà caput Euboicis tollit Misenus in oris .
 Strabat Castrensis ritu quadrata latino
 Area , quam circum valido munimine ductæ
 Cingebant alto viridantes aggere fossæ .
 Nec deerat qui loricas simularet agrestes ,

M

Altraque

- 1 Istuc quothædomadis Collegij Neap. Juniores scedere solent animi
 causa .
 2 Suprà laudatus Dominicus de Amato Rei Herbaria scientissimus ex-
 plicatur .
 3 Horti à C. Mario in Misenenfi olim positi, sed, ut loquitur Plinius ,
 peritiam Castrametandi , descriptio .

Atque præferret qui propugnacula (1) Buxus .
 Pro vallo foliis horrens (2) Paliurus acutis
 Surgebat , dumisque rigens Sylvestris (3) Acanthus ,
 Idzusque , (4) Rubus , (5) Rusciq̄ue , (6) Halimique propago .
 In medio sectosque foros , atque herbida castra
 Cernere erat ; vasti factos nec dentibus Hydri
 Jam galeis aliis , aliis hastilibus ultrò
 Florere , & viridi pubescere milite sulcos ,
 Hæc inter miro latè præstantia luxu ,
 Phyllireâ (7) , Myrthoq̄ue (8) , & purpurea (9) Rhododaphne
 Vernabant elata Ducis Tentoria , cultrix
 Pingebat quæ læta satu Zephyritis amæno .
 Ipse reidentum blandè metata recurfans
 Castrorum simulacra , suas revirescere lauros
 Inde jubebat ovans jam Dux umbratilis , & se
 Tum meliùs culti pascebat imagine belli .

Sed (10) quid ego hæc autem ? non his calcaribus isthæc
 Res eget , est Regum quando nunc ista potentum
 Gloria Pæoniis sese oblectare viretis ,
 Regalemque manum regalibus addere septis .
 Nec Te fas talem cunctando spernere cultum
 Noscendi rejreat si rerum arcana Cupido .
 Non parva hinc operis merces existet , & ipsum
 Te non pauca usu Rerum Natura docebit .
 Scilicet (11) hinc disces , cur hic gentilia stirpes
 Munia , maternasque notas , & symbola servent ,
 Degenerent alibi , & mores cum nomine mutant .
 Queis cœli aspectus , Terræque haud æqua resistit
 Temperies , illas felici educere cultu
 Expectes Herbas nequicquam : ex parte necesse est
 Deficiant aliquâ , & votis audacibus obstant .

Sic

1 *Hetrusc.* Busso, ò Bosso, 2 *Ital.* Agrifoglio, ò Aquifoglio. 3 *Bran-*
corfina Salvatica. 4 *Ital.* Rovo Ideo, ò Rovo Angelico. 6. Mirto
Selvaggio. 6 *Specie* di Porcaccia. 7 *Fillirea.* 9 *Mirto*, ò *Mor-*
tella. 9. *Oleandro*, ò *Rhododafne*.

10 *Potissimum* subditur *calcar* in *Rei Herbaria studium*, *exactior Na-*
tura cognitio.

11 *Scilicet* hinc *discimus* primùm, *cur plantarum pleraque aliò trans-*
lata degenerent. *Hujusce* autem *rei* in *causa* est *vel non æquus cali-*
aspiciens, *vel non æquum soli ingenium*.

Sic (1) sira barbaricis Aster qui luteus oris
 Virginix generis debet primordia , nostro
 Sub cœlo Europæ pingues traductus in agros ,
 Florentes detrectat opes exponere , multo
 Jampridem nisi Sole rubens exarserit æstas ,
 Nec nisi folliculis semen tibi reddet avaris .
 Sic (2) Polii stirps alma locis assueta Marinis
 Et Maris , & Solis nimios florere per æstus ,
 Areolis excepta , suo jam degener albo
 Desciscit , frondesque novo sibi margine laxat .

Quid (3) Tibi purpureo subdam vernantia flore
 Alpinis Aconita jugis ? imbuta venenis
 Illa , manu cultis si fortè adscripseris hortis ,
 Haud mora, Cerberâ multùm de tæbe remittent ,
 Atque tuis referent se penè innoxia pratis .
 Scilicet (4) indomitas cogit mansuescere fruges
 Mitius arborum ingenium , cultuque coercet
 Sylvestres animos , moreque emendat avitos .
 Testes externis pridem quæ noxia sylvis,
 Nunc (5) Argentinis auro lita Præcoqua campis
 Proveniunt , mensis gratissima dona secundis .

Hæc (6) eadem aspectu varium miracula cœlum
 Sæpè dabit , plantasq; suo de more refinget .

M 2

QUIA

- 1 Hinc est , cur Aster Virgineus luteus , seu Chrysanthemum Canadense bidens , ut potè Virginia indigena , apud nos seriùs floreat , nec nisi candida tempestate precedente , semenque rarè perficiat .
- 2 Hinc etiam est , cur Polium Marinis assuetum locis , atque æstate florens , cultum valdè degeneret , minus candidum evadat , solsaque reddantur latiora .
- 3 Maxime verò id comprobatur in Napello , seu Aconito Magno , purpureæ flore , quod in Alpinis jugis nutritum vires valdè noxias habet , delatum verò in Hortos mitescit . Quamvis ne hujus quidem vires experiri se velle asserat Rajus .
- 4 Nimirum noxia planta mitiori arborum ingenio sæpè demittantur , ac virus exaunt avitum ; ut Præcoquerum exemplo liquet .
- 5 Oppidum innuitur ad sexdecim passuum milia Neapoli distans , quod Argentum , vel Argentium latine docetur , vulgè Arienzo ; ubi Præcoqua proventunt laudatissima .
- 6 Sæpè portenta hæc in plantis eveniunt ab uno mutato cali aspectu . Sic Aconita , & Cicuta , qua in Montibus Pyrenæis meridiem versus venenata sunt ; si Septentriones versus transplantentur ; humidis in locis nocendi vim omnem amittunt .

Quæ nuper memorata suis Aconita Pyrene
 Cautibus educit, quâ parte obvertitur Austro,
 Dextrâ iterum relegas; stygio sata felle Trifucis
 Deprendes Canis; ast eadem stagnantibus arvis
 Si mandes, gelidam Tellus quâ prospicit Arcton,
 Virus Echidnæi sensim dediscere monstri
 Aspicias, tabemq; omnem vomuisse Pherzam,
 Quippè satum spumâ quondam illætabile germen
 Cerberæa, amittit vires, ni mollior Auster
 Excitet, humentiq; rigens tabum eliquet aurâ.

Haud (1) multùm abludit, Chryse quæ divitis altos
 Per lucos, per & arva, satum spectanda biformi,
 Planta viret, cæliq; haurit de munere vires;
 Namque solo patrium placito si spectet Boum,
 Illicet assurgens aspectu læta salubres
 Explicat & frondes, & niti cortice fructus.
 At contra vireat si Phæbo obversa cadenti,
 Instantemq; rotis, mergentemq; æquore curtus
 Prospiciat, casum velut indignata paterni
 Sideris, affuso sensim folia omnia tabo
 Inficit, & fructus, fœtuq; illudit acerbo.
 Usque adeo sua cum patrio sunt fœdera Phæbo
 Stirpibus, & cæli ingenium, mœresq; sequuntur.

Hæc (2) præter majora dabunt se monstra legenti
 Observanda, tuoq; stupens spectabis in horto
 Pubentes Nymphæ quondam Titanidis artes.
 Sæpè etenim affanem mentitum germine formam
 In species alias vario mutabile fœtu
 Semen aberrabit, (3) foliis & stabit apertis
 Brassica, cognato steterat quæ florida thyrso.
 Sæpè etiam (4) vulgaris erit Tibi Primula, præter
 Lutea vel soboles inodoro ingloria flore,
 Semine quæ Veris fuerat jam Primula major.

Seu

- 1 Hinc facit, quod de Planta quadam Malacensi apud Indos memoras Solin. p. 36. qua folia, & fructus salubres habet, si Orientem spectas Solem; noxios verò, ac virulentos, si Occidentem.
- 2 Illud etiam è Botanica studio discimus Plantas nonnullas interdum in alias species aberrare.
- 3 Sic sæpè observatur è semine Brassica Florida Botrytis Nostræ. Caulis flore enascens Brassica longifolia aperta. Nostræ. Broccolone.
- 4 È semine Primula Veris majoris enascens Primula vulgaris, aut Primula pratensis inodora.

Seu varium id Terræ ingenium, seu seminis agrî
 Vis effœta ferat (1), seu sit concessa potestas
 Eiusdem generis plantis, quæ pœvia sæpè
 Cognatam sese in faciem, cultumque propinquum
 Induat, atque aliâ spem formâ eludat agrestem.
 Non semel hinc alti medio sub sidere Cancrî
 Messor avenaceis stupuit turgescere granis
 Culmum, triciceis qui jam hævebat aristis,
 Hordeaque immixto nigrescere visa (2) Secale.
 Quid? quod sunt (3) bulbo qui se testentur eodem
 Haudquaquam mutatâ arvi genitabilis alvo,
 Unde (4) Crocus primùm extiterat, legisse recufis
 Gladiolum (5) foliis, (6) Hyacinthum suavè rubentem
 Leucioi de stirpe, satuq; in germina rursùm
 Alternante, vicem cultu revocasse priorem.
 Interdum (7) pingui Terræ de munere flores
 Angustum pridem Calycem, & vix simplice cultu
 Contentum, luxu foliorum implere comantî
 Aspicias, partuque sinus laxare tumentes.
 Sic alia ex aliis studio translatus agresti
 In loca, non semel exiguas jam largior auxit
 Caryophyllus (8) opes: Nemorum sic germina cultis
 Confiti pulvillis (9) Anemone, & (10) Colchica crines

Plea

- 1 Hac autem specierum transmutatio in plantis non nisi inter affines, & eiusdem generis contingit. Hinc mirum non est, quod aliquando in Spica Tritici Albi tria, aut quatuor grana Avenacea observat a fine omni ex parte perfecta; & in specie alijs Hordeum simul, & Secale. 2. Nostrat. Germano. Hetrusc. Segala, & Segola.
 3 Addit tamen eruditissimus Sbarrocius de Propag. Plantarum c. 1. 3. 4. plantas nonnullas bulbosas diuturniore mora in eodem loco mirabili sane metamorphosi in alias species degenerasse; Crocum ex. gr. 4. Ital. Croco, & Zaffirano in Gladiolum. 5. Ital. Spadella. Iride di Primavera. Hetrusc. Ghiaggivolo. 6. Leucosium. Ital. Viola bianca, in Hyacinthum, Ital. Giacinto, & vice versa. Quod tamen Rayus ne jurato quidem crederet.
 7 Compertum illud etiam floribus ex crebra hac in alia ex alijs loca translatione evenire, ut sæpè de simplicibus in plenos, ac multiplices evadant; uti de Caryophyllis auctor est Laurembergius, & de Anemonis nemorum, & Colchicis testatur Sbarrocius.
 8 Ital. Garofalo, & Garofano 9 Nostrat. Anemola. 10 Ermodattio. Specie di Tulipano, & di Narcisso Autunnale. Alijs Zaffirano Selvaggio.

Pleniùs explicuere : (1) novæ decus addidit ollis
Fertilitas glebæ , & formæ blandita moranti est .

Multum nempe soli ingenium , & clementia cæli
Arva (2) juvant , nec frustra alto sol splendet ab axe
Sicubi jam felix , & fertilis ubere glebæ
In medium Solem , & tepidum prospectet in Austrum .
Illa Tibi Tellus Terris magis omnibus una
Herbarum dives censu exultabit agresti
Lætiior , & viridem latè diffundet honorem .
Non (3) illi certent gelidum damnata sub axem
Arva , Caledoniis nunquam non cana pruinis .
Largior hic seges , & numero cumulatior omni .
Quin (4) quæ vix Fruticum Riphæis confita campis
Excedunt virgulta modum , producta repenti
Sub cælo arboream in molem felicibus umbris
Assurgunt , ventosque statu , & vaga nubila vincunt .
Quæque humili Herbarum censentur germina laude ,
Vi Brumæ contracta , altos sub mitibus auris
In Frutices abjere ; nec ultra imbellis in altum
Est Althæa (5) suos mirata evadere Ramos ,
Et crebris (6) Scabiosa pilis , & cespite Majus
Usque (7) Sedum vivax , & (8) Malva , & caudice tandem
Ipse sui vix lactis egens (9) Tithymalus adulto .
Mite (10) solum , nites auras optate tenellis

Scri-

- Plurimum verò ad id conduxisse putatur Soli ubertas, & opulenta .*
2. *Multum nimirum educendis feliciter plantis confert uber Soli ingenium, & Cæli clementia. Hinc observatum, quòd propius ad Meridiem accedens, eò plures plantarum species deprehendit .*
3. *Quamvis enim Regiones frigida, & Septentrionales suas quoque peculiare stirpes obtineant, paucissima tamen eas sunt, si cum illis comparantur, quæ in Temperatis, & Calidioribus proveniunt .*
4. *Quin plantarum plures, quæ frigidis in Regionibus Fruticum modum non excedunt, in Calidioribus Arborum Structuram, & Magnitudinem assequuntur; quæque illic nonnullæ Herbae sunt; hic etiam in Frutices abeunt; ut in his, quæ recensentur, compertum .*
5. *Hetrusc. Altea, ò Bisinalva. 6 Ital. Scabiosa, 7 Semprevivolo; Maggiore. 8 Malva. 9 Titimalo, ò Titimaglio.*
10. *Quantumvis verò Bruma obstitit Herbarum viretibus, observatum tamen Montes excelsos, quorum vertices maximam anni partem nivibus operiuntur, uti sunt Alpes, & Nicates Mons in Samnio, vulgò Majella, herbarum copia, & varietate affluentius abundare; easque ibi omnium sui generis ferè maximas esse, & flores pulcherrimos edere .*

Stirpibus, at contra immitem defendite brumam,
 Agricola: plantis jam pubescentibus algens
 Bruma gravis, nocet herbosis pigra bruma viretis.
 Quamquam nubiferas vernant quæ læta per Alpes,
 Quæque Machaoniis Nicaten frugibus umbrant,
 E nivibus, longos canent quibus obsita menses,
 Incrementa (1) ferunt majora: haud ullibi stirpes
 Luxuriant magis, & censu se divite fundunt.
 Herbarum uberior vis hic, & didita plures
 In species, hic majori se germine Caules
 Puberibus tollunt foliis, & flore reudent
 Splendidiore: nives animos, viresque ministrant.
 Seù sibi subjectas alto velut aggere stirpes
 Tutentur Boreæ contra, Brumæque furores;
 Seù, quo ritè scatent, fuso sata pinguis nitro
 Fecundent, glebasque soluto humore maritent.
 Hinc vix afflatu Zephyrorum, & Solibus itæ
 Disperiere, subit partu cum præcoce pubes
 Herbida, & extemplo fruticans juga messis inumbrat.

Jam vero (2) has ipsas quæ sit Tibi forma ferendi,
 Quæve propagandi plantas edicere tempus.
 Non una Arboribus, teneris non una creandis
 Est plantis Natura; (3) aliæ nam spontè virescunt,
 Nullo hominum cogente; (4) suo de semine surgunt
 Ast aliæ, & lætas veniunt in luminis auras.
 Sunt (5) quæ submissis reptanti è Caule flagellis
 Multiplicant sese: regnata per arva procurrant
 Illa, novisque solo jactis Radicibus hærent,
 Sub nodos nova subjectis ad munera fibris:
 Tempore quæ tandem, paulatim arentibus ipsis

Flu-

1 Id autem nivibus ipsis tribuendum; siue quod nix, tanquam operculum quoddam radices foveat, & ab injurijs cæli, & frigoris vehementioris defendat; siue quod Sale nitroso, quo abundare creditur, terram lætius facundet.

2 Jam vero quod ad sationem, & propagationem plantarum attinet, varijs id modis contingit.

3 Alia siquidem sponte nascuntur.

4 Alia è semine, ut planum cuique est.

5 Alia flagellis, cum funiculis emissis; reptantibus, atque ad nodos radices subinde agentibus, & sursum germinantibus: qua germina, cum invalescunt, funiculis arentibus, à Matribus suis spontè separantur, & nova planta fiunt: ut in memoratis cognoscere licet.

Funiculis, primâ disjuncta è Matre residunt
 Altera jam, jurisque sui, censuque constantem
 Longè alio subigunt discreta in germina stirpem.
 Tale Tibi specimen serpens (1) Fragaria, Tale
 Quinque dabit Folium (2), quique ex Atlante remotè
 Devedus nostris floret (3) Ranunculus oris,
 Pullulat (4) ab radice altis numerosa propago,
 Seque sub ingenti Matris nunc subjicit umbrâ
 Virgarum in speciem crescens; innupta propagat
 Quo se se Laurus ritu; nunc edita gemmis
 Diditur, aut bulbis, sive hi Radicis ab imo,
 Seù fibris repetant è turgescensibus ortum:
 Ut piâs Tulipis, & Purpureo Narcisso
 Evenit. (5) Interdum se subnascentibus effert
 Tuberibus parvis aliis, queis sæpè repentem
 Subter humum reptans Radix transversa tumescit.
 Ut Crocus, & Solis dictus Flos nomine prodit.

Hos præter (6) Natura alios quoque protulit usu
 Explorata modos, proprium queis (7) Indica Ficus
 Protendit genus, & certâ notâ (8) Allia stirpe,
 Atque (9) Chelidonii Soboles minor, atque Camoniâ
 Nobile Mzonia (10) Moly, & quæ Caudicis expers
 Turrito in cælum se tollit (11) Opuntia crine.
 Namque (12) hæc depactio terris deducit ab uno
 Sæpè genus folio; bulbo de Traduce (13) Moly,
 Fronde super summâ bulbo excrecente; Minoris
 Fæta (14) Chelidonii parvo de Tubere stirpes

Imo-

1 Ital. Erba, che genera le fragole. 2 Cinquetoglio. 3 Ranunculo,
 lo, d' piè corvino.

4 Alia Sobole adulta, vel ex Radice sub terra reptante, in surculi, seu
 Virga speciem assurgente, qua Stolo, vel Viviradix dicitur; Vel è
 Radicis fundo exeunte, in gemma formam; Vel è fibra crassiore in
 bulbum extuberante, ut in Tulipa, Narcisso, alijsque Bulbosis contingit.

5 Vel demùm è Radicum Tuberibus in q̄s, qua Radicibus sunt Tuberosis.

6 Sunt & alijs quidam peculiare modi, quibus planta nonnulla se pro-
 pagant.

7 Fico d'India. 8 Specie d'Agli. 9 Ital. Celidonia minore. Metrusc.
 Favagello. 10 Aglio Selvaggio. 11 Ital. Opunzia. ab Opunte urbe
 appellata, circa quam frequens nascitur. Alijs Fico d'India minima.

12 Hac siquidem suis humi depactis folijs genus propagat suum.

13 Moly Homericum dictum, bulbo in summo folio excrecente.

14 Chelidonium minus, tuberibus in alis juniorum soldorum ortis.

Imorum foliorum altis nascente sub alis :
 E' spicis summo confertim in Caule creatis
 Allia jam memorata (1) ; u'tis sed nomen ab India
 Quæ ducit (2) Ficus , lento de glutine gummi
 Alciis è ramis longæ sub imagine restis
 Demissio in terram , & Matris reparante ruinas.
 Lacryma sic gravido lentescens roscida lapsu
 Arva subit , risuq; novos revirescit in ortus.
 Hoc etiam sæcunda modo se læta propagant
 Lilia , (Naturæ perhibet si vera vetustus
 Interpres) guttisq; suis rorata seruntur.
 Has lacrymis vires , hunc fertilitatis honorem ,
 Ut fama est , ipse ignoscens indulsit Apollo ;
 Nam postquam jaculis numerosâ prole superbam
 Orbavit Nioben , meritosq; exercuit arcus
 Spretam ultus Matrem , geminatâ à cæde rigentem
 Tantalum in marmor , gelidoq; è marmore fletus
 Voluentem ut vidit , fatum , lacrymabile fatum
 Tum demum miserans idem Pater æquus , & ultor
 Haud imbres passus tristes arefcere : & ultrò,
 Ah ! sui in exitium sæcundæ funera quando
 Prosequitur Matris lacryma hæc , sæcunda superba
 Ipsa sibi saltem , dixit ; sibi suppleat almas
 Germinis ipsa vices , vitamq; è funere ducat .
 Vix ea , cum rigæ visæ concrefcere guttæ
 Illicet , inq; novum redivivæ erumpere caulem :
 Crassior hæc foliis , peregrinò & barbara cultu
 Horrui in Ficum fruticans ; illa hiscete visa
 Albentem in Calycem thyrso viridante reclusum
 E quibus emanans etiamnum lacryma vitam
 Ipsa sibi ferit , & generis dispendia supplet .

An (3) referam quæ monstra ullis haud cognita seclis
 Fert nova barbaricis vernans Hispania terris ?
 Hic qua terra Indo felix cultore cadentes
 Spectat Solis equos , lapsumq; sub æquora sentit ;

N

S

1 *Certa quadam Aitorum genera , bulbulis, seu spicis in summo can-
le confertim enascentibus.*

2 *Ficus demum Indica, gummi è ramis in terram usque demisso, sicut
culi cuiusdam in speciem: quo pacto Lilia etiam, si Plinio fides, la-
cryma interdum seruntur sua. Quod ipsum fabula illustratur.*

3 *Mirabilis se propagandi modus Planta cuiusdam in novo Regno
Granatensi apud Indos ex Nuremberg. de Mirabilibus novi orbis.*

Si qua fides, miram perhibent pubescere plantam;
 Nanque ubi jam longo serum folia ægra sub annum
 Victa situ putruere, vagis hinc plurimus alis
 Papilio micat extemplo, luditq; superstes.
 Post hæres idem plantæ sæcundus, inerti
 Crura tenella Solo, Naturâ hortante volucrem,
 Sponte sua infigit; nec longum tempus, & udæ
 Hæsit Humi referens genitales undique ramos,
 Miraturque satius reduces, & reddita dona.

Sunt (1) quæ depaucto terris se attollere ramo
 Consuevere; suo sive is Tibi nomine Ramus,
 Talea seu potius, tenero vel germine ruptus
 Malleolus, dici tandem seu Surculus optet,
 Hunc (2) vel materno avulsum de corpore longis
 Deponunt sulcis, vel adhuc in matre virentis
 Nunc terræ impressâ mandatur fronte cacumen,
 Nunc circumposito traiectus vase iubetur
 Jam delibratus contentæ assinescere glebæ.

Cætera (3) quid memorem, longo quæ protulit usu
 Ars inventa? quis aut quæ monstra biformia, vel quos
 Subjicit Insitio peregrinâ ex arbore fetus
 Nesciat? In solidum cuneo seu vindice Ramo
 Sternat iter, teneras medio seu cortice gemmas
 Rumpat, & ex alio submittat germine plantas.
 Proderit hos etiam, arboribus si forte creandis
 Ritè vaces, adhibere modos, laurumque Novercan
 Induere in Cerasum, & felicem educere prolem;
 Lætus & ipse tuis auctor mirabere campis
 Haud unquam spectata prius connubia, Fagos
 Flectere adoptivis iam nonsua brachia pomis,
 Sylvestriq; Pyrum se matre attollere, & olli
 Fœturâs alias, alios imponere mores.

Tem-

1. Alij per artem ferendi modum innuuntur; Ramo scilicet, seu Surculo, aut Talea, aut Malleolo.

2. Seruntur autem planta Ramo, seu surculo, vel avulso, decisoq; serraq; impacto; vel dum adhuc Matri hæret, eaq; vel depresso, & humi immerso donec radices egerit, vel traiecto per idoneum vas, in quo terra contineatur.

3. Vulgatissimus est etiam propagandi modus per Insitionem, cuius rationes varia cursim perstringuntur, ut post quo passim occurrunt apud auctores.

Tempore (1) quo porrò sint hæc præstantia, Magistris

Ex aliis disces; pauca hæc excerpta iubebo.

Semine si Tibi sit soboles ducenda, subactę

Sidere quo tandem telluri femina mandes,

Ipsa (2) Parens natura docet; cum scilicet illa

Jam matura, suis in humum vel sponte reclusis

Folliculis recidunt, vel detruduntur hianti

E theca, contracta aperit quam capsula, vel cum,

Innascente super tenui lanugine, sulcis

Ceù reddi exposcant, latis & spargier aruis,

Ventorum arbitrio hùc illuc alata feruntur.

Seù (3) tamen illa seras Veris sub tempora, serum

Sive sub Autumnum, primos postquam ebibit imbres

Terra, Tibi pridem quæ lapsa eduxerit æstas,

Pondere quæq; suo fidunt magis, elige; sætu

Nanque ea læta magis, certoque fidelia partu.

Hæc aruis jacta, & sparsa memor occule terra;

At (4) si contingant peregrinæ femina plantæ,

Quam nimio plaga Sole rubens tibi misit alendam,

Autumni ne crede solo sub frigora; nostras

Nanque hyemes non illa ferent peritura; tepenti

Vere seras, Veri tandem se fidere discent.

Quin (5) picis isthæc satius committere testis,

Ficilibusque cavis, ut quæ planta evenit illinc

Advena, si quando gelidâ bacchetur ab Arcto

N 2

Au-

1. Quæ porrò idonea sint Sationi tempora, vulgaris Virgilij, aliorumq; præceptis relinquitur.

2. Illud unum innuitur; si semine facienda sit satio, Naturam ipsam idoneum tempus indicare, nimirum quando semina plenam iam maturitatem adeptæ, vel dehiscantibus conceptaculis in terram decidunt, vel contrahentibus se valvulis excutiant, vel lanugine innascente alata ventorum arbitrio huc illuc deferuntur.

3. Sive autem Vere, sive Autumno serantur, eligenda sunt recentia, æstatis proximè præterita, & quæ magis gravia; quò n. vetustiora, eò difficilius, & parcius germinant; & quæ fluisant, languidiora, & propagationi inepta.

4. Illud tamen hic animadvertendum, exoticas plantas, & Regionum calidiorum alumnas, Vere dumtaxat serendas esse, ut quæ hyemes nostras non ferunt; sed faciliè corrumpuntur.

5. Præstare etiam semina h. m. rariora in ficilibus serere, ut plantæ inde enata commodius transferri, & per hyemem, si opus sit, in hypocausta subduci possint.

Aura movens, tutas transferri possit in ædes,
Crudelemque Arcton, crudelem eludere brumam?

Hæc (1) eadem pangendus humi sibi tempora poscite
Surgulus, ut certam valeat promittere sylvam.
Vix ablaetatum primæva è Matre recentem
Ipse legas, siccis nam nulla est gratia; vivax
Ni Tibi pangendum commendet Palladis arbor;
Nanque vel è sicco Radix oleagina sæpè
Truditur, & vires desuetæ extundit olivæ.

Hæc (2) ubi jam posito solers transfegeris hortos,
Cura sit & plantis undas inferre tenellis,
Unde alimenta trahant, viresque lacescere cultu.
Imber alit plantas, riguo lactantur ab imbrì
Semina; seminibusque latens genitabilis alis
Rumpit humum geminis assurgens Plantula, & auris
Se credit, gerimenque arvis promittit apricum.
Mox ubi jam firmis Terræ radicibus hæsit,
Largius affusæ vires acquirit ab undâ,
Fibrarum exurgens occulta per oscula succum.
Hinc (3) etiam trunco viget arbor, & annua ducit
Incrementa: novo accedens protuberat auctu
Circulus, & numero exactos discriminat annos.
Nempè (4) rigat fractas unco quæ vomere glebas,
Immixtos liquat unda sales, secumque parentes
Radicum vehit in fibras; unde omnis alendis
Arboribusque, satisque vigor, roburque Juventæ.

Quin

1. Sub eadem tempora & surculi depanguntur. Hi quoque recentes sint oportet. Oleagini samentami, ut auctor est Vergilius, vel ficci progerminant.
2. Quoad verò Plantarum Nutritionem, irrigationis opus est. Ex aqua siquidem plantis, & seminibus succus nutritivus. Hinc secundo è semine erumpit primum plantula, qua seminalis dicitur, duobus plerumque; seminalibus foliis constans, & sua Radicula; qua nutritivum succum per fibrarum oscula exugit, & adolescit.
3. Hinc etiam arborum, & Fruticum trunci, indeq; emergentes rami novis additis ligneis involucribus quotannis augentur, ex quorum ligneorum circulo; & tunicarum numero, Trunci, vel Rami atas innotescit, circulo; numero numerum annorum æquante.
4. Ratio autem cur aqua potissimum planta nutriantur, est quia purum; & simplex elementum non est, sed plures heterogenas particulas, præsertim salinas in se continet.

Quin (1) & sæpè virens herbosâ è Matre revulsus
 Sarculus, ut rerum .nilit experientia solers,
 Contentâ vitro demersus Najade vixit
 Fertilis, & virides nihilo minùs auxit honores,
 Quàm si caule suo regnatis staret in arvis.
 Hæc tibi (2) Prunellæ germen, (3) Menthæq; virentib;
 Rutaq; (4) multifidumq; (5) Sedum documenta reduces,
 Quæq; celebratis gaudent (6) Nasturtia lymphis
 Nec (7) modo floriferis affusa è Najade plantis
 Obvenit emergens alimentum, & floribus indæ
 Sæpè venit color, & petalis quæsitus oberrat.
 Præpingui dudum sæcundam uligine glebam
 Ad solem exicca, positisq; impone cribratam
 Filicibus; vernantem albo tum flore repostum
 Infode Caryophyllum; [albis nam denique Florum
 Fas unis varios facili bibere ore colores:]
 His ita compositis, curandum germen amico
 Arte coloratz, quoquo libet, ubere lymphæ
 Sole riga surgente, riga moriente; domumque
 Dein transfer, ne nox fuscis quem roscida pennis
 Neù Matutinis terris quem spargit Eous,
 Forte bibant rorem, & curæ oblucentur inani:
 Hoc si præstiteris, Phœbe dum menstrua cursum
 Pendè suum peragat, rursusque recurrat in orbem;
 Hos tibi, queis imbuta prius fuit unda, colores
 Proferet, insectumque haustâ se Najade reddet.

Unde

- 1 Hinc est, ut plures herbarum surculi vel in phialas vitreas aqua
 appletas immissi progerminent; ut experientia constat in ijs, qua
 eruditissimus Sharrocus recenset penes Rajum r. t. p. 31.
 2 Officin. Prunella. Aliis Consolidida minore, ò minima. 3. Menta. 4.
 Ruta. 5. Specie di Semprevivo. 6. Nasturtio aquatico.
 7 Nec modò nutrimentum ex aqua plantis sufficitur, sed & floribus ar-
 te quadam, & mangonio color conciliatur. Huius autem hac nor-
 ma traditur à Lauremberg. Horticult. c. 28. Sect. 3. Terra pinguis-
 sima ad Solem exiccata, aut cribrata reple vas aliquod. Ei florum
 candidorum germen implanta (nam hi soli tingi possunt). Ad irri-
 gandum ne alia utaris aqua, quam rubrescens, si flores rubros desi-
 deras; viridi, si virides &c. Huiusmodi aqua quotidie mane, &
 vespere plantam irriga. Noctu transfer in adem, ne nocturnum, quo
 matutinum bibat rorem per tres hebdomadas. Flores excipies, si mi-
 nus ex toto, ex parte saltè eo insectos colere, quem affudisti.

Unde (1) hic mos fuerit vernos traductus in hortos
 Haud liquet: anspiti se fama auctore tuctur.
 Sunt qui, dum nimios jam jam moritura per æstus
 Languescens olim Flora exalbesceret altam
 Fluminis ad ripam, vicino è gurgite Nymphas
 Excitas flavâ, qualis tum lymphâ suebat,
 Affudisse ori memorent asperginè fluxus;
 Atque ita cum vitâ miseræ revocassè colorem;
 Sed color affusæ vestigia rettulit undæ,
 Atque hinc cæpta loco blandæ post artis haberi,
 Quæ fugienti ollis fuerant medicamina vitæ,
 Sunt qui Narcissi repetitum è funere morem
 Contendant; nam se fallacis Amasius undæ
 Præsentem vitreo dum frustrâ in fonte requirit,
 Et falsis se tingit aquis, jam corpore versum
 In florem, ambiguo quem viderat anine, colorem
 Auricomum traxisse, hortis exempla futuris.

Has tu delicias aliis perimite, rigandis
 Utilius plantis vitales invche lymphas,
 Non (2) apud immemores effusi gratia facti
 Effluet: illas opibus superans Tibi grata rependet
 Tempore quæq; suo, gazasq; reponet agrestes.
 Cum (3) primum Veri nigrantibus horrida nimbis
 Cedet hyems, Tibi se blandâ ferrugine tinctæ
 Effundent (4) Violæ, paphyos medicamen in æstus
 Effundet (5) Uitex, (6) Asarumq; atq; (7) utilis alium
 Asparagus, sylvifq; rubens (8) Tithymalus in altis,
 Hoc etiam ostendet se tempore (9) Primula Veris,
 Primula nunc, olim Virgo, quæ Veris honori

Dum

- 1 Huiusce mangonii initium in sabulosa aliquot exempla referuntur.
- 2 Quæ quoque tempore planta nascantur juxta Herbarij Horstiani methodum recensentur. Initium ducitur à Mense Martio, quod ea paucissima, quæ Januario, & Februario mense nascuntur, vel seorsum non sunt, vel incrementum suum Martio demum mense assequuntur.
- 3 Planta potiores Martio mense prevenientes, quarum usus in officinis frequentior.
- 4 Ital. Viola. 5 Ital. Agnocasto. Hetrusc. etiam Vetrice, cujus folia, & semina cæmesta plurimum valent adversus æstus venereos.
- 6 Ital. Asaro, è Baccara. 7 Ital. Asparago, alvo emullicunda, æque urina cienda apprimè utilis. 8 Titimaglio, è Tutumaglio Salvatico. 9. Primo fiore, è Fior di Primavera.

Dum studet ante alias, anniq; heu! lenta laceffit
 Gaudia nequicquam, Brumâ obluſtante; doloris
 Impatiens cultu in medio defecit; at illam
 Officij Chloris non immemor, illicet alnum
 Eſſe dedit germen, traxitq; è germine florem,
 Et ſori primos Veris conceſſit honores.
 Emicat hinc boream contrâ, brumamq; nivalera
 Primò vere nitens, duxitq; è munere nomen:
 Ipſa etiam (1) Jacea, ipſe etiam qui luteus exit
 Narcifſus (2) præcox pictis ſeſe efferet arvis;
 Atq; (3) Chelidonium minus, auricomumq; (4) Triphyllon
 Helleboruſq; (5) niger, (6) Thymelæaq; (7) Leucoiūq;
 Et veſtius (8) Crocus, & petalo præſignis olenti,
 A quo nomen habet, (9) Petasitis, humique rubenti
 Caule (10) Chamæciſtus reptans, atq; (11) aurea cultu
 Saxifraga, & (12) Scillæ Radix operoſa Marinæ.
 Tum quoque Pæonios Tibi ſe profundet in uſus
 Bellis (13) ovans foliis, imis radicibus (14) Arum
 Alſineq; (15), ſuos nec (16) Pulmonaria vultus
 Differet ulterius maculis errantibus aptos.
 His ſeſe & foliis pollens, & cortice iunget
 Arborea de gente (17) Salix, laudataq; (18) gemmâ
 Populus, hærentiq; ſcatet quæ plurima ſucco
 Commendata (19) Larix, & (20) Juniperi hirsutæ:
 At cum jam pexo fulgebit (21) clarior auro
 Corniger aſtrorum Ductor, cælumq; tenebit
 Alter erit campistum luxus, & altera ſurget
 Herbarum ſeges, & tepidas ſe immittet in auras

Hoc

1. Ital. Jacea, ò Scabbioſa volgare, *Heſtr.* Fioraliſo ſalvatico. 2. Narciſſo di primavera. 3. Celidonia minore. *Heſtrufe.* Favagel lo. 4. Trifoglio à fior d'oro. *Alis* Melilorum minus, ſeu Lotus campeſtris *Officin.* Tripoli. 5. Elleboro nero. 6. Timelea. 7. Viola à fior bianco. 8. Zafferano, ò Croco di primavera. 9. Cappellaccio, ò Tuſſillagene maggiore. 10. Cameciſto, ò Iſopo campeſtre. 11. Saffragia à fior d'oro. 12. Scilla marina, ò Cipolla Canina. *Heſtrufe.* Cipolla Squilla. 13. *Nſtrat.* Margaritella, *Heſtrufe.* Margheritina. 14. Ital. Aro *Heſtrufe.* Giaro, ò Gichero, ò pià vitellino. 15. *Aliter* Morſus Gallina, *Offic.* Pizza Gallina, ò Panarina. 16. Pulmonaria. 17. *Heſtrufe.* Salce, ò Salcio, ò Saligaſtro. 18. Pioppo, *ſeu* gemma unguentum populonis ingrediuntur. 19. Ital. Larice. *ſeu* gummi pro Terbenſina accipiuntur. 20. *Gianteſe* 21. *Planta pœoniorum.* Aprilis menſe proveniunt.

Herbilegos tu pande sinus: Tibi prodit ab arnis
 Oxalis (1), & geminis pollet quæ viribus (2) Oxys;
 Nec morbos adversus opem Radicis odoram
 Caryophyllatæ (3) stirps ultra inviderit: exit
 Lata caballino riguis quæ frondet in oris
 Ungue (4) Chamæleuce, & tussit medicatur anhelæ,
 Ah ne (5) Planrago quæ fert, & amica sopori
 Lactuca (6), insensamq; domans (7) Cochlearia bilem;
 Munera prætereas. Hoc, hoc sub sidere caules
 Illa suos fundunt, subiguntq; in pharmaca vires.
 Hoc & amat (8) Violæ melior stirps lutea carpi,
 Hoc & (9) Saxifragæ stirps alba, fatoq; Leonis
 Dente (10) virens germen, lectoq; (11) Aquilegia fœtu;
 Nec grave (12) Satyrion bulbo, nec lenta recusat
 Berberis (13), & latis regnans (14) Ranunculus arvis,
 Depulso (15) Vectore Helles, Maternus ovantis
 Mensis Atlantiadæ cælo successerit alto?
 Suffectis aliis hortos vernare videbis
 Germinibus, medicasq; alias pubescere stirpes?
 Tunc & (16) Borago, tunc & genus omne (17) Rosarum;
 Dictamnusq; (18) albus, flavoq; (19) Calendula flore,
 Et geminum (20) Abrotanum, & vitæ (21) Betonica custos
 Provenit, & linguam (22) Buglossum exertat agrestem,
 Lata columbino (23) vident ut pede prata supinum
 Geranium hinc subeat, Leporis procul inde (24) Lagopus,
 Anseris (25) at pede se tollens hoc nomine germen?

Nec

-
1. *Ital.* Acetosa. 2. Acetofella. 3. *Hetrusc.* Gariofilata, cujus radix
 aromatica plurimum valet adversus morbos. 4. *Ital.* Tussilagginæ
 ò Unghia di Cavallo. *Aliter etiã* Farfara, ò Farfarella. 5. *Officin.*
 Cinquenervi. *Hetrusc.* Piantaggine, ò Petacciuola. 6. Lattuca. 7.
 Cochlearia. 8. Viola à Fior giallo. 9. Saxifragia à fior bianco. 10.
 Dente di Leone. *Aliter Taraxacon, Cichorei species flore luteo.* 11.
 Aquilina. 12. Satyrione. 13. Crespina. 14. Ranunculo, ò piè corvino.
 15. *Planta potiores Maio mense provenientes.* 16. *Hetrusc.* Borrachine, ò
 Borrana. 17. Rosa. 18. Dittamo bianco, ò Frassinella. 19. Fior d'o-
 gni mese. *Hetrusc.* Fior rancio. 20. *Ital.* Abrotano maschio, &
 femina. *Hetrusc.* Abrotino, ò Brnotina. 21. *Ital.* Betonica. 22. *Of-
 ficin.* Buglossa; ò lingua di bue, specie di Borrachine selvag-
 gia. *Hetrusc.* Borrana, ò Lingua buona
 23. *Officin.* Piè Colombino, specie di Geranio. 24. Piè di Lepre.
 25. *Herba dicta Bis-Anserinus. Ital.* Piè d'Oca

Nec mora Te tenet ulla, virens (1) Agrimonia, nec Te,
 Portulaca (2), trucesq; timens (3) Fumaria nimbos.
 Tu quoque, tu Quercum folijs imitata (4) Chamædrys
 Tum prodix, luxuq; nitens (5) Bistorta comanti.
 Adde (6) Chelidonium maus, (7) Roremq; marinum,
 Prunellamq; (8), Enulamq; (9), & amara (10) Absinthia, & aptis
 Nodisq;, Spinisq; scabri grave vimen (11) Acanthi.
 Haud alio in flores se tempore plenius unquam
 Induit, aut herbis ridet vernantibus annus.
 Hoc (12) Rubia, hoc cælo gaudens se credidit aperto
 Myrrhis (13), & apricis (14) Orobanchæ exultat in hortis.
 Hoc & (15) Achillææ decor est, molliq; (16) Aparinx.
 Arrectus viret (17) Asphodelus, stricisq; minatur
 In cælum folijs; Irim fata provocat (18) Iris,
 Rorantesq; effert (19) Anagallis Aquatica crines.

At (20) quævis Fruticum campis se tantâ profundat
 Copia, stellas Taurus dum cornibus ardet;
 Haud tamen his, qui succedit, Iunoniis ibit
 Mensis inops; Tibi & ipse suas bene prodigus herbas
 Sufficiet, dexterq; tuo subserviet horro.
 Testis erit (21) Nymphaea, (22) Thymumq;, (23) Althæa; testis
 Schæcas (24), Hyosciamusq; (25) ferax, vicinaq; (26) Ruta
 Salvia (27), Fœniculumq; (28), & odoriferum (29) Melilotum.
 Omnia quæ largo tum se Tibi confita reddent

O

Fæ-

1. *Officin.* Eupatorio d'Avicenna, ò Agrimonia. 2. *Nestr.* Porchiaca. *Hetrusc.* Porcellana. 3. *Nestr.* Fumoterra. *Hetrusc.* Fummo-
 sterno. 4. Querciuola. 5. Bistorta. 6. Celidonia. 7. *Nestr.* Rosmarino. *Hetrusc.* Ramerino. 8. Prunella, ò Con-
 solida minima. 9. *Hetrusc.* Enala Campana. 10. *Hetrusc.* Assenzio, ò Santonica. 11. *Hetrusc.* Brancorsina. 12. Rubbia
 ò Britrodano. 13. Mirride. 14. Erba Lupa, ò Erba del
 Toro. 15. Specie di Millefoglio. 16. Aparina, ò Rubbia
 selvaggia. 17. *Ital.* Asfodelo. *Hetrusc.* Asfodillo, ò Asta
 Regia. 18. *Officin.* Giglio azurro, ò Iride di Primavera. 19. Anagallide aquatica, specie di Gorgolestro, ò Pastina-
 ca Aquatica. 20. *Planta potiores Junio mense provenientes.*
 21. *Officin.* Ninfea, ò Nenufar. 22. Timo. 23. *Hetrusc.* Al-
 tea, ò Bismalua. 24. *Officin.* Scedade. 25. *Hetrusc.* Giusquiam-
 mo, ò Jusquiamo. *Alis.* Fava porcina. 26. Ruta. 27. Salvia.
 28. Finocchio. 29. Meliloto.

Fœnore, pulvillosq; novâ jam pube tenebunt.
 Quin tempus sub idem niveos argentea crines
 Lilia (1), cœruleos (2) Cyanus, saturo igne rubentes
 Pœoniæ (3) referent: pollens se floribus addet
 Anthemis (4), Hysſopusque (5), & amaris (6) Intuba fibris.
 An Tibi subjiciam subeuntem, & lenè comantem
 Atriplicem (7), Lapathumq; (8), soporiferumq; (9) Papaver?
 Anne satus alios? Te (10) Matricaria, Teq;
 Scordion (11), & puri comes (12) Alchimilla (13) Ligustris?
 Interea (14) medio Cancri de fidere cæli
 Alta petens, Nemees ibit Sol obvius astro.
 Tu ne cede operi, sed contra audentior insta:
 Haud effœta novos tellus exercita partus
 Fundet adhuc: Matura suos (15) Fragaria fœtus
 Mittet, odoratas erecta (16) Lavendula spicas,
 Laurus (17) ovans baccas, calidum (18) Nasturtia semen.
 Frondebunt (19) Malvæ; sapidum frondebit (20) Anisum,
 Marrubiumq; (21), Botrysque (22), racemiferumq; (23) Equisetum,
 Menthaq; (24), Serpyllumq; (25), & olentis germen (26) Anethi.
 Ipse suas etiam Tibi subdet (27) Amaracus umbras,
 Alceaq; (28), & fervens (29) Tanacetum, & (30) Parthenis ægris
 Gra-

-
1. *Ital.* Giglio; *Hetrusc.* Fioridaliso. 2. Fiorcampese, ò Battiscu-
 cula, *Hetrusc.* Fioraliso. 3. Peonia. 4. Camomilla. 5. *He-
 trusc.* Isapo, ò Isopo. 6. *Hetrusc.* Indivia, ò Endivia. *Nostr.*
 Scarola. 7. *Ital.* Atriplice. *Hetrusc.* Atrepice, ò Trebice.
 8. *Nostrat.* Lampazzo. *Hetrusc.* Lapazio, ò Romice. 9. *Nostr.*
 Papagno, *Hetrusc.* Papavero. 10. *Hetrusc.* Artemisia, ò Ma-
 tricale. 11. *Officin.* Scordio, *Alis.* Querciuola palustre. 12. Al-
 chimilla, ò Stellaria, ò piè di Leone. 13. Ligustro. *Alis.*
 Guistrico, ò Olivetta. *Patavinis* Conastello: 14. *Planta po-
 tiores mense Julio provenientes.* 15. Erba delle fragole. 16. Spigo
 Nardo Italiano; ò Lavandula. 17. Lauro, ò Alloro:
 18. Agretto, ò Nasturcio. 19. Malva 20. Aniso. 21. Mar-
 robbio, ò Praffio. 22. Specie di Ambrosia, ò di Atrepice.
 23. Coda Cavallina. 24. Menta. 25. Serpillo, ò Serpollo.
 26. Aneto. 27. *Ital.* Majorana. *Hetrusc.* etiam Persa, ò San-
 fuco. 28. *Alis.* Malva salvatica. *Alis.* Canape selvaggia.
 29. Tanaceto, ò fior d' Africa. 30. *Herba, quasi virginalis, quod
 morbis mulierum uterinis medeatur.* *Ital.* Matricaria, ò Ar-
 temissa minore.

Grata puerperijs , duro (1) Cassytha lieni.

Nec (2) cessabit inops , seù cum Canis æstifer arva

Findet hiulca siti , seù cum sua brachia contra

Cedentem Erigonen propellet Scorpius , ipsi

Pampineo gravis Autumno , brumamq; reducet .

Nenipè virens Nemex contrà frondentis aluminum

Stabit honos , contràq; Canem , chelasq; sequentes .

Scilicet (3) Euphrasiz cernes hinc surgere germen ,

Gratum oculis germen , pictumq; videre iuvabit ,

Quod iuvat , ut videas ; illinc tu gescere (4) Rapi

Utile Variolis semen , cordiq; salubre

Dulce (5) Meliphyllon , (6) Raphaniq; ignobile gramen ,

Verbascum (7) incanà sparget lanugine barbam ,

Et viridem flavo decorabit flore senectam .

Unà etiam exponet faciles (8) Ulmaria crines ,

Solanumq; (9) , Ammiq; (10) , (11) Molucaq; (12) , Peucedanumq; .

Cnicus (13) , & huic suppar (14) Asclepias , utraque czule

Hirsuto assurgens stirps alma ; ast altera morbis ,

Altera Gorgoneis Radice infensa venenis :

Illa breves acuens foliorum è margine spinas ,

Ista tuum siliquis imitata , Ciconia , rostrum .

Nec minor arboreo generi , torrente sub æstu ,

Luxus erit : gravidæ majorem gloria (15) Citro ,

Juglandi (16) major ; quin & tunc (17) Punica Masus

Ritè coronato submittit cortice fractus

Lætior : arboreo tumet ambitiosa triumpho

Quercus , Apollinez non arbor inutilis arcæ .

Quid referam , Tibi fertilior quæ munera mittet

Autumnus ? non illum uno suffusa Lyxo .

O 2

Com-

-
1. *Hetrusc.* Cuscota , è Cuscuta . 2. *Planta potiores Augusto mense , & Autumno insequenti provenientes.* 3. *Ital.* Eufrasia . *Herba oculis saluberrima ; unde Germanis dicta Oculorum solasium .* 4. *Rapo .* 5. *Atter Melissa . Hetrusc.* Appiastro , è Citraggine . 6. *Hetrusc.* Rafano , è Radicchio . 7. *Verbascum , è Tasso barbascum .* 8. *Ulmaria .* 9. *Hetrusc.* Solatro . 10. *Officinis corruptè Ameos .* 11. *Specie di Melissa , è Cetro-nella .* 12. *Peucedano , è Finocchio Porcino .* 13. *Zaffarano Saracinesco .* *Alis Cardo Santo .* 14. *Officis.* Vincitossico . 15. *Hetrusc.* Cedro , è Cederno . 16. *Noces .* 17. *Nagr .* Granato ; *Hetrusc.* Melagrano .

Commendant (1) Vineta, (2) Pyrusve, aut pignore [3] Malus
 Ipsa suo curvata : suas quoque parturit herbas
 Pœonias, medicisq; penum proventibus auget.
 Nimirum hoc patriis carpendum tempore surgit
 Myriophyllon (4) aquis, spicis seù purpureis altis
 Pennatum, ramosa ferat seù cornua Caule.
 Hoc, & stellato præstat qui [5] Carduus ore,
 Narcissusq; [6] Crocusq; anceps, atq; [7] Atticus Aster
 Czruleus, tortosq; fugans [8] Calamintha chelydros.

Sic estas tibi grata suas dabit ordine stirpes,
 Autumnusq; suas; ullo nec tempore segnis
 Impensas unquam Tellus frustrabitur artes.
 Quippe laborantis sentit Cultoris amicam
 Illa manum, atq; avido respondet grata Colono.
 Sæpè etiam officiis cætat, similisq; moranti
 Non expectato meditatur grandia partu.

Haud veris majora cano; Regalibus olim
 Ipse (9) mihi titulis magnus, majorq; relictis
 CAROLUS Aufriades testis. Jam fascibus ille
 Sponte resignatis, Fortunæ nobilis exul
 Ipse suæ, ingentes, genipum queis rexerat orbem,
 Jam suus, in parvum curas traduxerat hortum.
 Hic Veris pubem auricomam, pædamq; juventam
 Sectis poneadam areolis, sparsimq; serendam
 Curabat, bello qui formidatus, & armis
 Florentes nuper deduxerat ære catervas;
 Quæq; olim imperio clarus suprema volentes
 Per populos latè dederat, nunc mollibus herbis
 Jura dabat; nec rastrum illâ tractare pigebat,
 Tractarat quæ sceptræ manu. Gratata Colonom
 Ipsa sibi tantum, Tellus majora, superbo
 Caule; triumphali reddebat germina dextræ.

Fors.

-
1. Vigneto : 2. Pero. 3. Melo. 4. Millefoglio aquatico,
 Impennacchiato, ò Corniculato. 5. Cardo stellato. 6. Nar-
 cisso, e Croco d'Autunno. 7. Astro Attico à fiore az-
 zurro. 8. Nepitella. 9. Digressio in Liliam, quod satum
 manu CAROLI V. Casaris, abdicate imperio, ea ipsa nocte,
 qua ipse factu concessit, insampestivè effloruit, portentique lo-
 co habitum fuit; ut refert Fam. l. 1. de Bella Belg. paulò post
 initium.

Fors etiam florum petalis inscribere Regum
 Non ignara notas, tanti tùm nomina Regis
 Inscribebat ovans, foliumq; auctore notabat.
 Non ullus certè Tanto Cultore creatus
 Flos aderat, qui non posset traxisse videri
 Nomen ab imperio, & meritam ostentare coronam.
 Forte alios inter formàq; , situq; , decoros
 Ille sui specimen candoris liliam, & ingens
 Hortorum decus excultis mandaverat arvis.
 Nec durum imperio germen fuit: extulit alto
 Caule stylos geminos, Regali haud simplice partu
 Blanditum Agricolæ, fato sed dispare crevit.
 Nanque illorum alter, Tauro lucente, reclusum,
 Ut solet, explicuit florem; sed durior alter,
 Arte laceffitius quamvis vernaret eadem,
 Haud tamen indulisit sese, totoq; recusans
 Vere, simul totâ durans ætate, tumorem
 Jamdudam inceptum; partus & signa propinquæ
 Sustinuit, serumq; volens extraxit in annum:
 Cum tandem quâ nocte suo se Corpore Magnus
 Ausriades exolvit, hians simul ipse repente
 Folliculo, longæq; moræ fastidia rumpens
 Intempestivum promisit germine florem.
 Scilicet hoc voluit tellus non inmemor ortu
 Testatum obsequium. Tùm quippe reffloruit ingens
 CAROLUS, æthereis alter Flos additus hortis.
 Felix sorte suâ, cui vitæ exempla peractæ
 Innocuo jam sine, nitens lactente probavit
 Flos candore, nives referans sine labe comantes,
 Ne quis, ne posthac mihi Te, Convolvole, prodat
 Dulce rudimentum Naturæ argentea quondam
 Lilia adumbrantis, cum se ad majora pararet.
 Ipsa rudimentum Naturæ veriùs, ipsa
 Lilia fas dici, Ausriacam insignire parantis
 Virtutem, & meritas tollentis ad æthera palmas.
 Sic quod Apollineis non evitabile fatum
 Haud potis est plantis Tellus avertere, saltem
 Exornat, gratasq; vices memor usque rependit.
 Nos ità Munificæ tanta indulgentia Matris
 Haud moveat, studiùsq; ultrò aspernemur iniquis?
 Heu! cæcas hominum mentes, & nescia flecti
 Peccora! quin potius cruda hinc in vulnere ferrum

IIO BOTANICORUM

Extrahimus, ferroq; habiles in spicula pennas
Addimus, & cæco imbuimus sine more veneno.
Scilicet in miseros quò Mors procul ocysus iret,
Fecimus aligeram, atq; eadem quasi Tristibus esset
Non satis una nocens, mortes geminamus acerbas.
Hinc rixæ, hinc fraudes, hinc plurima sævit Enyo,
Tot scelerum facies; nec jam vernantibus hortis
Ullus honos: squalet Phœbei gratia ruris,
Proq; satu florum stridis seges ensibus horret.
Hic Rhenus fervet, dubiis hic Vistula lymphis,
Hic novus ætrias bello quatit Annibal Alpes.
Adversæ excurrunt acies: Mars omnia turbat.
Ut cum cæca diem rapuerunt nubila, rauco
Miscetur tonitru cælum, atq; è nubibus atris
Fertur hyems effusa, modum nec fulmina servant.

Finis Libri Tertij.

BOTANICORUM.

LIBER IV.

Sed jam Prænos quâ sit noscendus in usus
 Infitus herbarum fibris vigor, aut sibi qualem
 Morborum faciem vigili petat arte domandam
 Explorare jubet res ipsa. Hoc restat agendum,
 Cui cura agrestes generatim evoluerè mores,

Atque potestates, sævâque orbare securi
 Atropon, & reduces fufis involvere Soles.
 Extremam hanc, Botane, Vati sine carpere laurum,
 Ignarumque viæ deduc, ubi dædala frugum
 Omniparens infosso altè telluris in antro
 Herbasque, & flores, animas procudit olentes,
 Multigenos, vitæque volens inspirat amores;
 Et circumfusam rebus da vincere noctem.

Tuque ades, inceptumque iter in declivâ mecum
 Persequere, ò decus, ò nostræ lux inclytâ Musæ,
 Ambroside, affusasque diem molire per umbras.
 Non ego tam cæcos ausim penetrare recessus,
 Non mihi si totus cælo se impendat ab alto
 Cynthus, aut Chiron, Amithaoniusque Melampus
 Huc adsunt: primos fas sit tentare malignâ
 Luce aditus, magnis & commendariet ausis.

Seu (1) quis lentâ diù questus jejunia victum
 Poscit hians, seu quis morborum in damna medelam,
 Haud alias, quàm spontè ferax quas terra ministras,

Quæ-

1 Plantarum usus expenditur, qui quidem latissimè patet, & in
 omni vita parte occurrat.

Quærat opes : Sic alma penu se ditæ jactat
 Naturâ , atque hominũm totos se laxat in usus .
 Munditiês (1) hinc gratæ epulis, simplicesq; voluptatæ
 Hinc sincera magis, longèque salubrior, hausta
 Quàm hæc non unâ pecudum de cæde lactesit
 Ambitiosa famem ; & luxu sibi fumat optimo :
 Non (2) alio certè victu feliciter ævum
 Mortales duxisse ferunt præsci ante Noëmi .
 Secula , primæva sub tempestate, prius quam
 Abruptis Thetis irrueret super ardua frans
 Culmina , & effuso cælum descenderet imbri .
 Ipsa suos largè Tellus inarata ferebat .
 Sponte dapes, stomacho nec dedignante pigebat
 Chaoniam viridi glandem fregisse sub umbrâ .
 Annorum (3) tamen usque ferax , & nescia morbis
 Cedere tunc ætâs senio indefessa vigebat ,
 Seculaq; invidiæ nebant Tithonia Parcæ .
 Nunc Elementorum spoliis , & Phæide totâ
 Vix contenta fames ævum contraxit , & uno
 Sæpè gustæ ingens fati damnatur æterbis :
 Nec pudet indignâ nitidum tumulare saginâ
 Florem ævi , & nimio fata ipsa accersere luxu .
 Heu frustra in ventros genis impensa superbis
 Naturæ studia , & pecudum deserta palato !

Nec (4) verò illa tui plantarum munere ventri
 Provida consulant, reliquæ quoq; commoda vitæ
 Hinc alit , hinc erant , subditq; , fovetq; vicissim .
 Hinc ad vestitum molli canentia lanâ
 Æthyopum memora , & follis quæ tenuja Seres
 Vellera deperunt , subicit ; linoque subacto

Dat

-
1. Primò quæcumque ad victum necessaria sunt , à locupletissimo suo penu abundè suppeditant . Quanto ex iis mensa innocenter , mundior , salubrior , quàm ex animalium cæde , ac laniena ?
 2. Certè non legitur homini ante diluvium carnes ad esum concessas .
 3. Tamen olærum , atque herbarum victu longè felicitus , ac diutius ævum agitabatur , quàm hunc brevium , & contrarius nimio abdominis indulgentia .
 4. Haud verò victum dumtaxat nobis planta sufficiunt , sed & vestitum , & remedia , atq; adificia , & navigia , & suppellectilem , & secum , & oblectamenta sensuum ; antiaq; usq; ad delicias .

Dat faciles lento deduci pectine telas.

An quæ submitit laqueata in tecta, domosque

Conmemorata Tabulata? focus an larga reponit

Quæ crudam victura hyemem ligna eruta sylvis?

Hinc etiam casus sæpè inspectura marinos

Montibus ex altis liquidas descendit in undas

Uncta abies, & utrique refert commercia mundo.

Denique vix quidquam est vitæ civilis in usus,

Deliciasque, fato quod non descendat abundè

Plantarum è censu. Hinc splendet tam multa supellex,

Tam lauta: hinc oculos variorum errore colorum,

Aspectuque beant nitidi, blanda agmina, flores.

Quantùm animos, sensusque levat, quæ mollior inde

Aura movet, naresque afflat gratissima! quantùm

Objectus recreat passim viror! obvia latè

Constita seù sylvæ pandat se scena coruscis,

Argentumque nemus; seù lenta umbracula necat

Sole sub ardenti, & frigus subtexit opacum.

Quid (1) referam quàm multa suâ compendia Palmæ

Gangaridæ repetant? Una est hæc arbor, at amplam

Una penum facit, una implet Navalia, magnum

Una nemus, multæque virens una Arboris instar:

Quippe hinc & dulci, mutato & spumæ Baccho

Pocula depromunt, hinc pressi candida lactis

Munera, Palladiumque oleum, Brasiliùmque pruinam

Sacchaream, & duro vescos sub cortice fructus.

Nec tantùm hæc: fila hinc etiam subtilia ducunt,

Fila, & Acus, nec non phrygiis certantia villis

Lintea, & intextas facili subtegmine vestes.

Cymbiaque, & vario quæ docta torèumate fingit

Vasa Myron, stercasque, umbræque; obtepta parandæ

Tegmina, deductamque Medullæ è parte papyrus.

Quod verò mirere magis, Navalibus omnem

Materiem profert hæc una, atque omnia supplet

Instrumenta, Ratis queis ricè instructa profundum

Latè obeat, totis & fulgeat armamentis.

Nanque alto è trunco, ramisque extantibus ultrò

P

Affa-

1. *Eminet in primis larga isthac Natura magnificentia in Palma Indica Coccifera, cujus multiplex usus, & mirabilis caprimus describitur; ut ex plurimum Authorum fide commendatur apud Rajum t. 2. Instit. Plant. p. 2359.*

Assamenta parant, clavosque, & robore Malum
 Erecto ingentem; sylvestra è fronte revulsi.
 Convertunt in vela comam; villosa rudentes,
 Liciaque in laterum futuras apta, ministrant
 Obducto tomenta tegunt quæ Carcere fructus,
 Obvoluuntque novo patrium munimine Coccum.
 Et ne quid desit, quo sic extracta marinum
 Carpat iter ratis, & curvâ secet æquora puppi,
 Ipso onerant Cocco, sibi quem jam protulit ipsa,
 Pridem Arbor: sic illa Maris vada cærulea tranat.
 Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
 Ipsa sibi merx, ipsa Ratis: mirantur euntem
 Nereides, mollique insternunt æquora cursu.
 Sunt [1] nonnullæ alias quæ commendentur in artes
 E' Plantis, Ventus qui flet, Caurus-ne, Notus-ne?
 An Boreas, Zephyrusve, aut contra lætus Eois
 Eurus equis? patrio discunt è germine Seres;
 Nautica præfagâ verner cœu Pyxis in herba,
 Inque leves sese abdat acus Magnetica frondes.
 Ut [2] solidò liquidum commutet Hydrargyron auro,
 Quâ Phœbæ attollit sacrum Lunaria Caulem,
 Utitur expressâ Radice Ars Chymica; læto
 Flore, ut in argentum vertat. Tu Cautior artes
 Has ne quære, suis ut agente in viscera sensim
 Naturam migrare velis è sinibus igni;
 Ni fumosa tuis debes ludibria fatis.
 Callidus his studiis fraudum Cyllenius auctor
 Non semel imposuit, nova dum miracula spondet,
 Ignaram obtendens in furta latentia Lunam.
 Quam Laërtiadæ potius monstravit Ulyssi,
 Utere laudatâ Moly virtute; resolvit
 Hæc ille, hæc fatis quondam jactatus iniquis,
 Cruda veneficia, & sævas Titanidis artes.
 Hæc, aliisque sinu Tellus quæ sponte profundet,

Tu

1. In aliis etiam usus nonnulla aut observantur, aut carpantur planta: Ut de Sinensi quadam herba memorat Martin. in Atlante Sinic., & Kirker in sua China Illustrata usui esse ad indicandam suis feliis Vontorum varietatem.
2. Sic etiam Lunaria flore utuntur Chymista, ut Hydrargyrum, seu, quod vocant, Argentum vivum in solidum argentum vertant; ejus Radicis succo, ut ipsum in aurum promoveant.

Tu quoque morborum vires , & semina franges ,
 Si quis aget tortor facti rigor . [1] Hic venit æquis
 Certior ex herbis , & commendatior usus :
 Mollior hic , trepidisque accedens blandius ægris .
 Et tantis almæ auxiliis , opibusque Parentis
 Indubitamus adhuc?Stribiumque , & Sulphura , & acre
 Sectamur Minium , & dubiis malè fidimus ausis?
 At non optatæ hæc nobis via trita salutis ,
 Aut monstrata Deum auxilia , & data copia vitæ .
 Herbarum nobis , herbarum munera , & almas
 Ante alias miseratus opes indulfit Apollo .
 Quid causæ fuerit , trahit hac ab origine rumor .
 Jam [2] Febrium terris post lucida furta Promethei
 Ingruerat violenta cohors : non una profundo
 Eluctata Erebo cæas vulgaverat iras
 Tetra lues . Sacro crudescens sævius igni
 Ibat [3] Erysipelas , ibat flammata [4] Synanche ,
 Pleuriticisq; [5] istu fodicans , morsuq; [6] Tenasinus ,
 Et [7] Phthisis , & [8] Phagedæna vorax , & torva [9] Nephritis ,
 [Terribiles visu pestes] [10] Strumæque , [11] Nomæque ,
 Et [12] Lienterix erudus labor , & lita tabo
 Phymata [13] , mortiferaque tumens ærugine [14] Cancer ,
 Inquiesque [15] Ischiadis dolor , & non ultima labe ,

1. Nullus verò plantarum usus aut commendatior , aut frequentior ,
 quam medicus ad morbos depellendos , ut quotidianis liquet experi-
 mentis . 2. Unde usus hic in vulgus primùm emanavit , è Promethei
 furto , atque inde divulgatus infinitis propemodum morborum
 generibus fabulosè repetitur ; juxta illud Horat. l. 1. od. 3. Post
 ignem athenæa domo subductum , macies , & nova febrium Terris
 incubuit cohors . 3. Hetruscè. Risipola . 4. Squinanzia , ò Schi-
 nanzia . 5. Nostr. Puntura , ò mal di punta . Hetruscè. Scar-
 mana , ò Scalmana . 6. Resti intostini mordicatio , qua ta-
 men nihil , præter eruenta pauca , & mucosa , egeritur . 7. Nostrat.
 Etticia . 8. Ulcus , quod propinqua , & adjacencia exodit . Ulce-
 ratione maligna . 9. Renum morbus , cum scilicet calculo , aut
 ulcere renes infestantur . Nostrat. Dolor di fianchi , ò di pie-
 tra . 10. Scrofole . 11. Ulcera , qua depascuntur , vorantque
 serpendo , corpus . 12. Alvi fluxus , quo cibi penè adhuc integri
 dejiciuntur . 13. Inflammatoria glandularum tubercula , mox
 erumpentia , & ad suppurationem tendentia . 14. Hetruscè. Canche-
 ro , ò Carcinoma . 15. Hetruscè. Sciatica .

Asthma [1] intestino torquens præcordia nodo.
 Tum quoque, tum primum sædis abscessibus horrens.
 Conceptam illuviem, deformiaque obtulit ora
 Syphilis [2], ignitusque [3] Anthrax, turpesq; [4] Mariscæ.
 Nec se continuit stygiis excitus ab antris,
 Aut [5] Elephas facer, aut [6] Polypus, aut ulcere [7] Lichen
 Ipse suo informis, sensimque erraticus [8] Herpes.

Obstupuit Natura, tot una exterrita monstria,
 Tot jactata, ambasque levans ad sidera palmas:
 Heu! quianam tantæ funestant æthera Diræ?
 Quidve, inquit, Jovis ira paras? si perdere terras,
 Mortalemque ab stirpe sedet convellere gentem,
 Fulmina quid cohibes? quin me sine more ruenti
 Involvis nimbo, & vacuas dispergis in auras?
 Æthereo extingui penitus præstaret ab igne,
 Quàm longos inter gemitus sic ducere vitam,
 Si vita est, quam lenta trahunt tot funera. Vitæ
 An speciem torpentem ullam præferre putanda est,
 Quàm tot dilacerant infesto turbine morbi?
 Quæ vacat exitio pars? unâ parte quod unum
 Contentum exitium? turmatim in damna recurrunt
 Conjuratæ acies morborum, & prælia miscent.
 Nec modus, aut requies. [9] Versatilis ira Dianæ
 Nunc agit heu! miseram: nunc [10] lymphâ intercute Najas.
 Distendit, crassîque sitim mage provocat undâ.
 Ah quoties [11] pallente Croco color inficit ora
 Non suus, inque novo regnat latè Icterus auro!
 Visceribus [12] quoties lapidosam inolescere fæcem
 Membra gemunt, tacitaque satas à Gorgone cautes!
 Cætera quid memorem? liceat nemus ante caducis
 Discere quàm multis insternat frondibus Auster;
 Aut, ubi Nepruno Tempestas incidit atrox,
 Nosse quot irati voluantur ad æthera fluctus.

Et

-
1. Asthma. 2. Morbo Gallico. 3. Antrace, Carbonchio. 4. Creste. 5. *Hetrusc.* Elephantino, specie di Lebbra. 6. *Tumor in naribus succrescens.* 7. *Morbi genus faciem præcipuè infestans.* Specie di Serpiggine, ò d'Impetiggine. 8. *Hetrusc.* Formica. 9. *Morbus Herculeus, seu Comitialis.* *Hetrusc.* Epilessia, ò Mal caduco. 10. *Aster Hydrops.* *Hetrusc.* Ictropisia. 11. *Icterus, Morbus Regius, seu Aurigo.* *Hetrusc.* Ictericizia. 12. *Lithiasis, Dolor di calcoli.*

Et vitæ hoc unquam munus rear? aut mihi lætum
 Luce frui? ah tumulo potius nie redde, Parentem
 [Nam quam pulsem aliam votis moritura?] Parentem
 Si quis amor tangit, generis nec Maxima nostri
 Diceris Ops Mater nequicquam, aut Numine terras
 Vano imples; tumulo potius me redde: dolori
 Sic tandem cessisse juret. Nec plura locutam
 Nescio quis subito cohibet stupor: ægra reponit
 Membra solo, mæstumque facit dolor ipse soporem.
 At non Maternas [Matrem quid falleret?] aures
 Infelix Nātæ latuit dolor: Excita lætu
 Extemplo in somnis visa est ante ora jacentis
 Prolis adesse Parens, animosque his addere verbis.

Nata, quid indigno corrumpis lumina fletu,
 Crudelesque Deos, crudelia sidera morbis
 Victa vocas? non id temerè quodcumq; malorum est,
 Aut Divûm invidiâ, aut cæli sine lege furontis
 Obvenit vitio. Meritas has pendere pœnas
 Ira Deûm jubet, atque animis infensus Apollo,
 Ob raptos è cælo ignes, furtumque Promethei.
 Illo ex igne febres, illo exarsere nocentes
 Quæ duro pestes incendunt funere terras.
 Quare age, tanta Tux si Te, Miseranda, salutis,
 Cura tenet, votis ipse exorandus Apollo est.
 Hinc, unde infestis venit immedicabile telis
 Vulnus, & auxilium veniet, certumque juvamen.
 Ergo ubi Phœbxam referet mox lampada terris
 Orta dies, lauro crepitante, & thuris acerrâ
 Thymbræum Numen venerare, & fraude receptus
 Hic Tibi, dic, Ignis crepitat, Tibi fumat, Apollo,
 Et Magnæ Arabiæ, & Daphnes Tibi sacrat honores,
 Hic, hic, crede mihi, memori sub corde recurfans
 Fleat amor Daphnos infensi Numinis iras:
 Annuet, auxilioque volens, opibusque juvabit.
 Rumpe moras; haud te fallax illudit imago:
 Illa ego sum, genus unde refers, Ops Maxima, votis
 Implorata tuis, nulli non æqua labori.
 Sic ait, ostendit miserisque sinus, vultusq; revelans
 Maternos densis altè se immiscuit umbris.
 Extemplo excussus Miseræ sopor: ardet, & ælimum
 Sic Numen victo supplex venerata dolore est.
 O sequor, ò quocumque vocas, fidissima nostri

Spes Genitrix, nostros nunquam frustrata vocatus:
 Accipio venerandum omen. Tum Gangis ab undis
 Phœbus ubi reducem nitidâ se luce retexit,
 Mandata exequitur; laurumque, & thurea sacrat
 Dona focus: atque hanc, inquit, super igne crepantem,
 Phœbe, Tibi insignem laurum, nubemque sâbzi
 Thuris odoratam voveo. Jamque acta volabant
 Nubila, cum superas vox exaudita per auras:
 Ne trepida ulterius, duris exercita morbis
 Infelix Natura; Tux dant æqua saluti
 Fata viam. Meritz frangas quo tristia mortis
 Semina, Maternos posthac felicibus orsis
 Perscrutare finus: illinc pubentia vitæ
 Pharmaca fas legere, & furiale m eludere Clotho;
 Ipse tuis jam nunc fatis haud asper Apollo
 Ignoscens, illos fœcundat, & apta laceffit
 Germina, pacatoque iterum te Numine firmat;
 Sic ait, atque ingens ingenti pignore signans
 Promissum, mediis secuit sub nubibus arcum.
 Extemplo firmati animi; simul ægra supinas
 Omniparens palmas tendens ad fidera, clarum
 Ter frugum Auctorem venerata, ter oscula Magnæ
 Libavit Matri, & meritos persolvit honores.
 Mox factura fidem, caules avido ungue comantes
 Herbarum carpens, miseræ solamina vitæ
 Applicuit. Mora nulla, redux in tabida sensim
 Serpere membra salus, & vi fulcire labantem.
 Ex illo tanta est herbis Reverentia, tantus
 Auctus honos, ut jam nullus sit crebrior usus,
 Quàm qui tam bene Prœonias succedit in artes.
 Ipsa animos Tellus, & mitior afflat Apollo.

Ergo (1) Te si quis furtivo in prælia fati
 Casus agat morbo, hinc dubiz tibi præcipe vitæ
 Certus opem: (2) Non ulla potis Te Carpere morbî
 Sævitia, adversæ cui non medicamine stitpis
 Sit cautum: superant etiam sua monstra medelæ!

Cet-

-
- (1) *Herbarum igitur usus ad morborum remedia plurimi facien-*
das.
 (2) *Commendatur autem hic eò magis, quòd nullum fere sit mor-*
borum genus, cui adverso barbarum medicamine consultum abun-
di non sit. Quinimò superans morbos ipsa remedia.

Cerne (1) quot innatis horrentem cautibus unam
 Lithiasin contra validis glomerata maniplis
 Germina se tollant: illam sibi poscit (2) Anonis
 Frangendam, poscit (3) Jobi sibi lacryma rore
 Læta suo, (4) Ruscusq; rigens, (5) Crithmumque, (6) Siumq;
 Canaque per riguas quærenda (7) Sifymbria valles.
 Ipsa etiam (8) Malvæ, ipsa etiam stirps utraque (9) Lappæ
 Et (10) Siliquâ pedis instar avis quæ gaudet, in illam
 Immitti cupit, & viridi decernere Marte.
 Adde cavi vires (11) Cotyledonis, adde (12) Cyperi,
 Artemidisque (13), Opuliiq; (14), expallentisq; (15) Genistæ
 Et quas (16) Fungus iners, & quas fert (17) Ziziphus, & quas
 Verbascum (18), Porrumq; (19), & barbigerû (20) Tragopogon,
 Anne (21) Coronopodis subdam genus acre? virentis
 Anne (22) Lithospermi, duro quod semine cautem
 Lucentem assimulans, paribus sese instruit armis?
 Vos quoque, vos saxis, & opacis adfita muris
 Hinc vires contra lapidosam (23) Asplenia faciem
 Hauritis, morsuque latus carpente levatis.
 Quid? quod (24) Erica etiam gestit concurrere? Quid? quod
 Portulaca (25) etiam, (26) Rhainusq;, & molle (27) Thaliærum,
 Aspa-

-
- (1) *Liquet id in Lithiasi, contra quam unam innumera præsto sunt ex herbarum virtute remedia. Talia sunt: Prosopopaja Botanica Virgii Falugi, & Enchiridio Medico Jodoci Marchij Montensis, aliisque. 2. Vulgò Arresta bue. Officinis Anonide. 3. Lagrima di Giobbe. 4. Rusco. Herusc. Pagnitopo. 5. Finocchio marino. 6. Gorgolestro. 7. Sifimbrio, ò Monta selvaggia. 8. Malva: aqua ex ipsis destillata. 9. Herusc. Lappola maggiore, e minore. 10. Piè d'Uccello, à stitqua avis pedum reserente. 11. Umbilico di Venere. 12. Ciperò. 13. Artemisia, ò Matricale. 14. Aceris, vel Corni specios. Ital. Opulo. 15. Ginestra, aqua è floribus destillata. 16. Fongo, præsertim lyncarius ad umbram exiccatus, & in putrum redactus. Ital. Fongo di pietra. 17. Giuggiola. 18. Verbascò, ò Tasso barbassio. 19. Porro. 20. Barba di Capra, à proluxa lanugine, qua è suramo arumpit, sic nuncupata. 21. Vulgò Erba Stella. 22. Miglio del Sole. Lithospermum dictum à lapidea seminis duritie. 23. Scolopendria. Officin. Ceterach. 24. Erica. 25. Porcellana. 26. Offic. Spina Cervina. Herusc. Spino Merlo. 27. Talitro.*

Asparagusq; (1), Rubusq; (2), Nigellaq; (3), Partheniumq; (4)
 Atq; (5) Carú, atq; (6) Rumex, atq; (7) Anthemis, atq; (8) Adiantú.
 Insurgit radice (9) Crocus, (10) Gramenque, subactó
 Cortice (11) Laurus, aquâ decoctó è semine potâ
 Abrotanum (12), Cerasus (13) gummi, pendente Corymbi
 Baccâ (14) Hedera adrepens, immortalisque (15) Cupressus;
 Perfica (16) contento Nucleo se Malus obarmat:
 Solani (17) species acinis subit altera rubris.

At non ulla magis palmas tibi spondet opimas,
 Quàm quæ perfractó toties ex hoste recepit
 Saxifragæ (18) nomen. Pratis vires illa, nigranti
 Nixa foris Radice, albet quæ discolor intus,
 Vivacemque trahit circum rugosa senectam.
 Gustu etiam dulci est, mixtus quem temperat ardor
 Acer, odorato similis, ceû grata palato
 Quo laudata suas nutrit Panchaia fruges.
 Plures hinc cubitum suprâ sese undique caules

At-

1. Asparagó. 2. Rovo. 3. Nigella. 4. Artemisia, ò Matricaria mi-
 noro. 5. Carvio. 6. Lapazio, ò Romice. 7. Canomilla;
 qua pta tanta efficacitatis est ad calculos pellendos, ut, teste
 Plinio, si calculus exemptus ex humano corpore ejus folijs invol-
 vatur, brevi dissolvatur. 8. Hetrusc. Capelvenere. 9. Croco, ò
 Zaffrano. Hetrusc. etiam Gruogo. 10. Gramigna. Hetrusc.
 etiam Guaimo. 11. Luro, ò Alloro. 12. Ital. Abrotano.
 Hetrusc. Abrotino, ò Bruotina. 13. Hetrusc. Cirioglio. 14. Ital.
 Edera, ò Ellera, baccis ternis bis in diem sumptis, 15. Ital.
 Cipresso, baccis in pulverem subactis. 16. Ital. Nocciolo di Pe-
 sco. 17. Officin. Alkakengi; seu Solanum Vesicarium, cujus acini
 rubei Vesicis inclusi, vel in pulverem redacti, vel distillati, &
 apoti mira pollent facultate in frangendis renum lapillis, ut au-
 thor est Harch. in suo Enchirid. p. 234. Hetrusc. Solatro Alicar-
 cabo. 18. Peculiaris sit Saxifraga mentio, qua describitur per
 partes ex Rajo tem. 1. Hist. Plant. pag. 453. Quamvis non igno-
 remus, & alias esse Saxifraga species, qua nennihil habitu differ-
 rant ab ea, qua hic describitur, ut videre licet apud eundem
 Rajum loc. cit. & Jodoc. Harchium in suo Enchirid. p. 235. Sit etiam
 Saxifraga Aurea, qua sub Chrysesplenij nomine à Turnafortio
 describitur; & Saxifraga Rubra Officinarum, qua rectius Filip-
 pendula, seu Oenanthe à Botanicis nuncupatur. Quæ tamen
 omnes sua non destituuntur virtute ad renum calculos expellen-
 dos.

Attollunt, teretes caules, fatique medullâ,
 Virgatique striis, imâ qui parte rubentes,
 Continuo in ramos abeunt, sylvamque comantem,
 Glabra virent folia ex atro, dissectaque longo
 Margine cûspidulis circum radiantur acutis.
 At summos caules, ramosque subalbidus aptam
 Sparfus in umbellam laxo flos tegminę claudit
 Rarior, & plantę fastigia læta coronat.
 succedit flori semen breve, leuè striatum,
 Fronte rubens primùm, mox rufo insigne colore.
 Hanc (1) viridem quondam in speciem migrasse Puellam
 Atlantis Magni Nepteni fert Rumor, Ut altum
 In montem portentificę vi Phorcidis illa
 Versum vidit Avum, devovit Persea diris,
 Gorgona devovit; rupesque exosa rigentes
 Effuso ubertim voluisset frangere fletu.
 Fata negant, Ergo, potuit quod flebilis unum,
 Conspectu è misero se longe avertit, & æqua
 Prata per; & campos amissum inclamat Atlantem,
 Atlantem poscit, laceymisque indulget amaris.
 Dum queritur, tellure pedes cœpere teneri,
 Radicemque agere, & tenerum promittere caulem;
 Nam confanguineos luctus miseratus, in herbam
 Illam Atlantides mutato cedere vultu
 Jussit, & insensam duris vernare sapillis.
 Hinc (2) procul invisit vel nunc è montibus exul
 Prata amat, hærentemq; humano in viscere caulem,
 Si qua subest, succo, decocto aut ubere, parvi
 Seminis aut pinsi tenui scobe, frangit; & ultrò
 Tritam abigit, fati vindex insignis aviti,
 Hanc meritam ob laudem, & palmę decora ardua, nomen
 Quæ Sefeli pridem fuerat Pratense vocata,
 Saxifragę obtinuit, proprioq; notata triumpho est.
 Quale olim Libycâ victori è clade superbam

Q

Africa

1. Memorata planta Virtus fabula adumbratur, & cur in pratis, & pascuis humidioribus sit frequentior.
2. Spectatissima ejusdem dos in asperendis calculis, & expellendis, vel succo, vel decocto planta unâ cum radice, vel aqua destillata, vel semine in pulvorem contruso. Unde Saxifragæ nomen obtinuit. [Hetrusc. Salsifraga, Salsifragia] qua tamen alio etiam nomine Sefeli Pratense à Rejo huncupatur.

Africa Scipiadae nomen dedit, & sua magnis
Accessit titulis resonans Victoria fastu.

Haud (1) verò numero tantum benè provida Tellus
Morborum illuviem contra, virusque nocentum
Proderit; ipso etiam instanti discrimine rerum
Solicitam experire; vides ut (2) Fraxinus, atris
Arbor hydris adversa, malisque inimica colubris
Ante suos flores vernas exponat ad auras,
Quam lethale genus patriis erumpat ab antris;
Nec ponat folia alma, suis ni turba recondat
Squamæ se latebris, & apertos liberet agros?
Quin (3) tempus sub idem, cum puri ad lumina Solis
E' caveis pictos vernus tepor evocat angues,
Caule virens tenero, mora nulla, Dracunculus exit,
Instantisque mali, quod formæ, & nomine prodit,
At virtute cavet, fraudum securus Agrestes
Præmonet, incautis idem medicamen, & index:
Conditur & rursus, cum se fera noxia condit.

Quod (4) si Thesalico quandoque imbuta veneno
Ignaram nōcua incestet stirps germine Matrem,
Haud illam hæc patitur vernare impune, phææamq;
Evulgare luem, & virus lætare malignum.
Protinus appositâ succerit stirpe, superbos
Castigatque animos, & caulem caule coërcet.
Plurimus & Rhætos montes Napellus, & Alpes

Infi-

1. Nec tantum provida, verum etiam sollicita est in disponendis opportuno tempore herbarum remediis Natura.
2. Illustratur id Fraxini exemplo, Hetrusco. Frassino, qua serpentes insensissima maturatè foret, antequam illi suis erumpant à latebris, nec folia ponit, nisi in eas iterum se receperint.
3. Id etiam ostendit Herba illa, cui Dracunculo nomen apud Plin. t. 3. l. 29. c. 1. Ital. Dragoncello, qua caule versicoloribus viperarum maculis variegato ad primas serpentium vernationes è terra emergit, rursusque cum hisdem in terram se condit. Vel hoc per se satis officioso Natura munere, ut loquitur Plin., si tantum præmoneret, tempusque formidinis præmonstraret.
4. His accedit, quòd sæpe ubi noxium assurgit germen, alio Alexipharmaco Natura præsto sit. Sic ex Ruell. t. 2. General. Hist. Plant. p. 1747. in Rhætia, ac Sabaudia Alpibus præpe Napellum Anthora assurgit, qua adversus Napelli venenum remedio est præsentissimo; siliquis licet, & semen habent Napello similia.

Inficit Allobrogas ? vernat quæ proxima præsto est,
 Et siliquas simili mentita, & semina partu,
 Anthora, præsidiumque suis Radicibus offert.
 Sic (1) etiam quæ fluctivago jacet Insula pontæ
 Fernandæa, arbor, Lauro par, noxia surgit;
 Nam si fortè oculis vulsas apponere frondes
 Tentet iniqua manus, tenebris suffusa repente
 Caligare acies, & opacam obducere nubem
 Incipit, invisamque umbris accersere noctem.
 Hanc tamen, hanc Arbor juxtâ viret altera, cujus
 Expresso è foliis redit interceptus amicæ
 Lucis amor succo, solemque, diemque reducit.
 Hanc (2) olim in sedeni fertur delatus Apollo
 Ventorum arbitrio, & primus subilisse periculum;
 Nam falsæ assimili deceptus imagine Daphnes,
 Dum ruit optati amplexus in stipitis, & se,
 Splendentesque oculos mentitis frondibus abdit,
 Degeneri sensit nutare micantia nidu
 Lumina, & insolitâ frontem livere sub umbrâ.
 Restitit, elusosque manu averfatus amores,
 Hærenti propius vellens è caudice frondes
 Conniventein aciem succo sublevit, & omnem
 Dispulit extemplo nubem, lucamque retexit.
 Ex illo plantæ foliis impressa remansit
 Infuso præclara die vis illa, perennat
 Quæ virosæ oculis vel nunc contraria Lauro,
 Adversamque umbram vicinâ corrigit umbrâ.
 Ergo (3) Jage, præconiisque herbarum viribus audax,
 Si qua laborantis vitæ custodia cordi est,
 Uttere, nec rapidæ dubites obsistere Clotho.
 Ut (4) tamen herbo sæ sua constet gratia pubi.

Q 2

Opta-

1. Sic etiam in Insula Fernandæa juxta Arborem virulentam am-
 Lauro similem, cujus folia oculis admota nubilum quoddam in-
 ducunt, ac præpè excacant, altera assurgit Arbor, cujus ex pres-
 so è foliis succo interceptus oculorum usus restituitur; ut testatur.
 La Bresse l. 2. de Plant. c. 6.
2. Idipsum fabula exornatur.
3. Liquez ex his quàm longè aliis anteponendus sit in rem medi-
 cam herbarum usus.
4. Ut tamen exentus voto respondeas. Tenenda primùm germana,
 ac genuina quasita planta species.

Optatisque diù veniant inde apta medelis
 Munera ; principio ne te forte obvia plantæ ,
 Aut forma , aut formæ simulatâ insignia fallant ,
 Admoneo : ingeniis persæpè sagacibus anceps
 Imposuit Natura , suos dum dædala fingit
 Indiscreta fatus , & se quoque fallit in illis.
 Nam [1] neque seminibus geniculis ubique locorum
 Vis eadem , semper nec fors est frugibus una.
 Hic læta antiqui generis , decora inclyta servant ,
 Degenerant alibi succos oblita priores .
 Sæpè [2] alios habitus , alienæ & symbola formæ
 Assimulant , falluntque fidem , luduntque legentes.
 Nonne [3] vides foliis ut se Plantaginis ornat
 Mentitus quandoque habitum Ranunculus ? ut se
 Induit in frondes Aconiti inamabile sæpe
 Geranium , vernantque Asari Nasturtia cultu ?
 Ut teneas igitur quæsitam in pharmaca stirpem
 Ne [4] primo aspectu capiare , & frontibus unis,
 Aut [5] unis florum credas insignibus : ipsi
 Per simili quandoque nitent molimine flores,
 Ipsi etiam fructus , & semina . Cernis , ut æquo
 Se florum textu sinuosa Cucurbita comat,
 Ac fulcro advolet qui se Convolvulus ? illinc
 Semina dent geminâ propè circumductâ figurâ
 Salvia , Marrubiumque , Marisque Machaonius Ros,
 Felicique virens Betonica juncta Melissa ?

To-

-
1. Aliquando siquidem locorum ingenio à nativa virescente planta degenerant.
 2. In interdum prima fallunt aspectu ; nihil enim in herbis frequentius , quam ut alia aliarum habitus induant , ac folia imitentur .
 3. Quid enim usu eritius , quam Ranunculus Plantaginis folio , Geranium Aconiti ; Nasturtium Asari ?
 4. Cavendum igitur ne sola foliorum species capiaris in herbis descendens .
 5. Multo minus vitæ floribus , aut unis fidendam seminibus . Cucurbita siquidem , & Convolvuli flores sunt planè similes , planta autem longè inter se disidentes . Salvia pariter , & Marrubium , & Rosmarinus , Betonica etiam , & Melissa , cæteraque planta , qua Verticillata appellantur , unicum genus constituerent , si sola seminum ratio habenda esset .

Totus [1] plantæ habitus foliisque, & floribus au&us,
 Fœtu etiam, Radice etiam spectandus avitâ;
 Sic tibi constabit propolis quæ Tessera signis
 Discernit medicos sua per discrimina Caules,
 Seque notis Tibi sic prodent gentilibus Herbæ.
 Hinc [2] benè Limonium differre à Bellide discas,
 Pellidis assurgat foliis licet, & simul unâ
 Leucoidi de genœe fatas florescere stirpes;
 Altera se quamvis, nomen quem prænotat, albæ
 Purpureo, aut croceo comat sese altera flore.

Hæc [3] ubi jam comperta, suis & planta tenetur
 Indiciis, tùm fas demum tentare, potestas
 Quæ parti sit cuique, ferat quam quæque medelam.
 Ante [4] tamen vis hæc certâ ratione tenenda,
 Ne temerè ambiguas vitæ discrimine vires
 Experiare, aliòque anceps cadat alea fati:
 Nosse juvet, quæ plura xvi suffragia virtus
 Rettulerit, longæ quæ jam præluxerit usu.

Sunt [5] qui conspicuis, reddunt quæ germina, signis
 Argumenta trahant his morbum ex arte domandum,
 His clausas plantæ signari in pharmaca vires.
 Quid strumis collum fœdè pascensibus apertor
 Præsidium [6] ferat, inquiris? Cognominis herba

Mon.

1. Totus igitur planta habitus suis omnibus instructus partibus diligenter observandus, ut à potioribus, tanquam gentili quadam à tessera, quædam planta species citrà fraudem teneatur.
2. Sic discas plantas aliqua caterò qui parte affines disjungere, alias verò parte aliqua, folio nimirum, aut flore dissidentes ad idem genus referre.
3. Comperta genuina planta specie, tùm demum tentanda virtus.
4. Non temerè tamen aliena vita periculo id præstandum, sed usurpanda eâ, quæ probata jam pridè fuerit, ac longo usu explorata.
5. Refertur hic eorum iudicium, qui plantæ cuiusque facultatem è notis quibusdam, signaturisque plantæ ipsi, aut alicui ejus parti inditiis cognoscere asseverant: Quibus nampe Plantæ cum parte aliqua corporis, aut morbo, ejusve symptomate similitudo, aut convenientia in figura, colore, textura, aliove attributo adumbratur.
6. Sic Scrofulariam, Ital. Scrofularia, facitè dignosci medendis scrofulis natam; quia radices habet, quibus adherent radícula, quasi pitula; quæ scrofulas in cella nascentes imitari videntur.

Monstrabit Radice notas, circum obstita parvis
 Glandibus, & strumas pilulis imitata rotundis.
 Forte [1] venenato petiit te Scorpius istu?
 Ne multum, ne quære; minor Tibi certa salutis
 Signa refert Clytie, curvo quæ flore figurat
 Illius intentam meditata in vulnera caudam.
 Sic alias aliis plantas prætere signis
 Quæ lateat virtus, cui sint sua dona medelæ.
 At (2) licet id præstent quandoque hæc symbola, certum
 Corporis & partem signent virtute levandam,
 Ne tamen his tu fide: carent his sæpius æquæ
 Quæ pollent medicæ stirpes virtute, neque almo
 Quam gremio fovere, notis affinibus edunt.
 Quot plantas inter titulo consentur ovanti
 Cardiacæ, Hepaticæque, rudi quin ulla figurâ
 Hepatis, aut pisci referant vestigia cordis?
 Adde [3] tot affictis rerum pubescere formis
 Egægios caules, illas quin ordine raptim
 Respiciant ullo, aut apto quidquam indice signent.
 Renibus an quidquam, referunt quos semine, lentos
 Phaseolos prodesse putes? an gliscere Cordis
 Aut Medicæ stirpem Cochleatæ, aut molle Corindum,
 Quod foliis vulgò illa suis, hoc semine Cordis
 Præferat effigiem, & claro sibi stemmate plaudet?

Fal-

1. Sic *Heliotropium minus*, *Hetrusc.* Clizia, ò *Elitropia minor*, ad *Scorpionis morsus valere*; quia in summo *Herba flos nascitur, Scorpionis in morem recurvus*.
2. *Fallacissimum virò redarguitur h. m. iudicium*. Tum quia, utut aliquando signa isthæc plantæ virtutes respondeant; longè tamen major earum numerus est, quæ certè alicui *Humani Corporis parti, aut morbo salutares, h. m. carent figuraturis, ut in Cardiacis, Hepaticis, ac Cephalicis multis proum est ostendere.*
3. Tum quia plantarum plurimæ pares rerum imagines exprimunt, ad quas tamen nullum prorsus respectum habent. Sic *Phaseoli Hetrusc.* Fagiuolo, *Semina Rabum, Medica Cochleata vulgarissima, Ital.* Medica Cocleata, & *Corindi, sem Pis Cordati, Hetrusc.* Spezie di Solatro, *Semina Cordis effigiem præferunt, ad quæ tamen referri nullatenus aut debent, aut possunt.*

Falleris, [1] his medicas quisquis malè cautus in artes
 Duceris iudiciis: non hæc obnoxia dextræ
 Proniæ monumenta virent: sunt ludicra Veris
 Gaudia, Naturæque joci ludantis in herbis.
 Sic apibus ludunt florentibus Orchides; Hirci
 Sic barbam simulat Tragopogon; Cornua, torquent
 Quæ Fœnugracum siliquæ; Genitalia quædam
 Vascula, Pastoris, formâ planè indice, Bursæ
 Dant nomen, Vituli caput explicat Antirrhinum,
 Quin tamen hæc ulli dubiæ sint Proniæ arti
 Indicio, aut ullum præsent medicaminis omen.
 Quid? [2] quod eas referunt interdum symbola partes,
 Quæ stirpes altè prætentum insigne gerentes
 Non modo non iusta profunt virtute, sed obsunt.
 An [3] non pendentis peregrino è caudice fructus
 Cordis in effigiem trudent Anacardia? Cordi
 Quis tamen hos putet auxilio turgescere præfens
 Virus alunt potius, quo mens correpta furentem
 Penthea, vel scenis agitatam reddat Orestem.
 Quàm [4] benè pulmoni similes formamq; colubremq;
 Et molle ingenium videas concrefcere fungos
 Arboreos persæpè; tamen præfagia formæ
 Irrita thesællico potius tumuere veneno.
 Tu-ne [5] propinato Tithymali ex ubere lacte,
 Quo nil ad sensum riget acrius, ubera siccæ
 Juveris Altricis, cessantiaque arte laceffas ð

Ah

1. Ludentis hæc: potius Naturæ rudimenta habenda sunt; non secus, ac apes expressæ in Orchidum floribus, Hircina barba in Tragopogone, Ital. Barba di Capra: Cornua in Fœnugraci, Hetrusc. Fienagreco, Siliquis: Bursa Pastoris in Plantæ Cognominis vasculo seminali, Vitulinum Caput in Vulgari Antirrhino, & similia, qua nullo indicio sunt ad rem medicam.
2. Ad hæc: plantarum quædam eas interdum Corporis partes representant, quibus, non modo salutes non sunt, sed quam maxime adversantur.
3. Sic Anacardi, Hetrusc. Anacardo, fructus Corvæ representat; est tamen perniciosus, ac virulentus.
4. Fungi aliquot arborei pulmones figura, colore, ac sponziosa mobilitate ad unguem referunt; qui tamen maligni sunt, ac venenati.
5. Tithymalorum succus acerrimus lacti similis est; nemo tamen illum Nutricibus propinet ad lac augendum.

Ah [1] frustra iudiciis his creditur : altiùs omnis
Herbarum virtus repetenda , & avita potestas.

Primus [2] Apollineos fruticum qui nosceret usus
Davidides Superùm dono fuit . Ille virentum
Herbarum nimio quondam correptus amore
Lustrare ingenia , & vastâ comprehendere mente
Veris odoratam pubem , moresque , genusque .
His Sophiâ aggressus divinum flectere Numen .
O Dea , concentu unanimitate quæ sidera , & æquis
Naturam regis imperiis , & Numine torques ;
Si Tibi Taurorum millenâ cæde secures
Non nequicquam aris tepuere , & mille Sabæis
Frugibus incensus Gabaon ; nec inutilis ultrò
Terrasque , tractusque maris , collesque supinos
Herbarum luxu Natura exornat inani ,
Illarum ingenia , & certas da noscere formas .
Atque potestates , medicis atque insita fibris
Munera , Pzoniasque ægris expromere vires .
Sic tua non tenebris tandem damnata peribunt
Promerita , ampla , tuisque magis celebrabere donis .
Talibus orantem dictis , arasque tenentem
Audiit æternæ soboles pulcherrima mentis ;
Atque olli extemplo , disceptâ nube , capacem
Quæ dudum cæcâ umbrabat caligine mentem ,
Immicuit , seseque oculis confessâ nitenti
Ore : Rogas , inquit , quæ Prudentissimæ Regum ,
Ne dubita , referes : simul hæc , simul Avia secum
Exultantem animis Juvenem rapit . [3] Est procul , ingens
Quæ Libani latus in viridem discedit hiatum ,
Naturæ domus , Elysium ; genus omnibus unde est
Arboribusque , satisque , corymbiferisque viretis .
Hic [4] informandis herbisque , & stirpibus alma

Omni-

1. Aliquid igitur herbarum Virtus repetenda: cui pendit inquir-
rendæ fabula iter præsternitur.
2. Primus , qui Herbarum potestates omnes perspectas haberet: Sa-
pientissimus Hierosolymorum Rex Solomon fuit , ut ex sacris li-
teris constat , qui scientiam hanc omnem divinitus hausit .
3. Fingitur ita a Divina Sapientia in Naturæ Officinam deductus ,
quæ poeticè describitur.
4. Plurimæ hic plantarum Classes , & species , arrepta ansa , innum-
eræ , quarum apud Botanophilos peculiaris mentio est.

Omniparens instabat: eam circum undique Nymphæ
 Nereides mixtim, Dryadesque, Iselesque Νάρξæ,
 Naiadesque αἰαeres, & Oreades, ordine pensum
 Quæque suum partitæ, operi curamque, manusque
 Addebant, viduisque arvis sua texta parabant.
 Prætenes [1] Beroë, natæ quæ parvula, fungos
 Fingebat facili ductu, formæque salubris
 Indicium; eandem animam inspirabat odoram,
 Olli etiam muscos, fucosque educere, & algas
 Ludus erat; gravior ramosa lithophyta nitus.
 Partē [2] aliâ Drimoque, Thaliaque, Phyllodoceque
 Gramineam latè sobolem, sylvamque Cypërorum
 Erectam, ingentem, studio fallente laborem,
 Curabant, & nunc crebra internodia, flexus
 Nunc varios, cardasque seras, villosque, jubasque,
 Telaque, Paniculæque graves, squamasque bicornes
 Addebant, grato miscentes seria ludo,
 Ast alias aliæ foliis pubentibus herbas,
 Suffruticesque satù ducebant dispere, & arte
 Dadalæ instantes operi sua pensa trahabant:
 Præonim fervebat opus [3] pars addere flores
 Certat agens, crebræ vident seû stamine, pictis
 Seû petalis: [4] pars poma etiam, bacçasque, corymbosque
 Aprat, & aut siliquas, aut vascula ducta fovendis
 Seminibus, sua quæ propriis insignia plantis.
 Arborci [5] gravior generis, fruticumque potentium
 Cura aliis erat: has valido deducere nisu
 Stipitis aspiceres immania membra, torosque.

R

R1-

-
1. Vci sunt plantæ flore destitutæ, quales habentur Fungi, & Musci, Submarineque omnes, uti Coralia, Fuci, aliæque id genus.
 2. Gramina, & Cyperi, quorum cultus, & forma gravissima varietate difformis, & multiplex; ut videre licet apud Rajum in sua Methodo.
 3. Herba florifera, seu stamineo flore, seu petalis instructa.
 4. Pomifera item, Baccifera, Corymbifera, Siliquosa etiam, & Vasculifera.
 5. Arborum quoque, & Fruticum plurima genera delibantur: uti nimirum Arboræ Conifera, & Iulifera, Baccifera, Prunifera, & Pomifera, Siliquosa etiam, & Eructu sicco non Siliquosa.

Ramorum ingentes, æquataque robora Cælo.
 Et nunc differtos rugoso cortice textus
 Addere, nunc vario foliorum errore comantum
 Luxuriam, conive decus, vel inertis Iuli.
 Has baccis, prunis aptas gentilibus illas
 Edere, vel pomis plantas; Siliquasque sonantes
 His donare, illis siccos sine tegmine fructus.
 Pendent [1] parietibus vastis longo ordine circum
 Collatæ rebus facies, exempla que; succi
 Vitales, auræque labris ingentibus innant,
 Arque elementorum partes, mixta unde recurrunt
 Semina, fœtificique habiles ad germina rores.
 Ipsa sedens thalamo in medio rerum Arbitra stirpi
 Vires cuique suas virides infundit in artus,
 Assignatque notas, & avitæ insignia formæ.
 Tunc Violæ, reditum maturans Veris, honestum
 Aptabat vultum Genitrix, formamque novabat.
 Tres animæ afflatus liquidæ, tres nubis odoræ
 Addiderat, gelidi tres Roris, & altis auræ.
 Jamque suum petalis pallorem urgebat; ab alto
 Cum Dea Cælipotens Thaumantide vecta curuli
 Assuit, & Juvenem frondentibus intulit antris.
 Obstupuit subito aspectu Natura, simulque
 Pendè sinu excussi calathi, & revoluta Ministris
 Dædala texta; oculos fulgor novus urget inertes.
 Tum Sophiæ his animos addens: Ne absistite cœptis,
 Nymphæ, inquit, mea cura; haud hæc abrumpere cursu
 Venimus huc alarri, aut vestros turbare recessus.
 Pergite: vestra adsum Præses gratissima; mecum
 Qui graditur Juvenis, Regum flos inclytus hic est,
 Davidides mihi desponsus; me Vindictæ, vestra
 Fas olli iustrare adyta, & spectare labores.
 Inceptam revocate operam. Sic mandat; at illæ
 Protinus incubuere omnes, repetitaque doctæ
 Pensa manu: felici omnis domus haurat odore,
 Instat Davidides, vernantiaque orsa Sororum
 Persequitur visu, mentemque ad singula voluit.

In

1. Plurima item alia ad Poetica Topographiæ decus, ac venustatem adduntur; ut Naturæ Opificis Officina verisimilium describatur.

In [1] quatuor discreta videt latè omnia classes
 Germina: in Arboreum quædam succrescere nomen;
 Quædam ire in frutices; alio hæc sub Rommate dici
 Suffrutices, illæ innumeris dare stirpibus herbas.
 Queis (2) Cautis minimè affurgit lignosus, & idem
 Annuus, Herbarum ex imâ sobolescere plebe
 Discit: (3) at is dura gracilis queis sorte perennat
 Ligneus, hæud tamen & gemmis par mole creandis,
 Suffruticum mediâ de gente virefcere; qualis
 Rosmaris, & crebris viget alta Lavendula Spicis,
 Insultatque notis, subjectisque imperat arvis.
 Quod (4) si Gemmiparas non uno stipite plantas
 Crassior attollat, multusque evadat in auras;
 Splendidiùs Fruticum censu se tollere equestri,
 Patricio (5) demum clarere ex ordine classis
 Arboreæ, truncus vastû queis mole perennis
 Affurgit simplex, annoisque brachia jactat.

Tum genera his contenta vagis sub classibus haurit
 Præterè, & numerum, cultumq; artemq; recenset:
 Quæq; (6) notæ sint cuique, suæ quæ Testera gentis

R 3

Di-

1. Celeberrimâ potissimum Plantarum divise in quatuor summa
 Genera, in Arboreas scilicet, Frutices, Suffrutices, & Herbas
 capta occasione strictim enucleatur.
2. Quarumcumque Caules annui sunt, Herbae appellantur, siue
 Radices perennens, siue secus; uti etiam qua Caule non lignoso
 sunt, licet perenni, ut Brassica species nonnulla, & aliquando
 Nicotiana.
3. Quæ verò Caule perenni sunt, lignosæque, minima tamen al-
 titudinis, & crassitudinis, nec gemmiparæ, Suffrutices nuncu-
 pantur, ut Rosmarinus, Lavendula, &c.
4. At quæ gemmipara stirps est inter lignosas altitudine, & cras-
 situdine mediocri, cui pro superficie stipites perennis; Natura mul-
 tiplex, Frutex habetur, ut Myrtus, Corylus, &c.
5. Arbor denique Planta lignosa est, crassitudine, & altitudine
 inter omnes maxima, cui caudex pro superficie est, perennis, &
 natura simplex, qui in multos ramulos majores, ac deinde in
 plures minores dividitur.
6. Quæ sint h. mi. notæ, & quibus generum subalternotum diversitas
 petenda sit, alii alia docent methodo. Celebriores sunt Tur-
 nesfortiana Methodus, & Rayana, quibus ut sunt hæbentur honor-
 auctri in præfati adhibendum consuevit.

Dispicit, & memori mandat se prodere menti.
 Quin (1) generi quæ cuique rato discrimine substent
 Discretæ species, lustrat: quot stemmate ducat
 Dissimiles Anemona suo: quot Carduus, hirtis
 Sentibus hic munitans, illic mucronibus horrens
 Squameus, hamatis, radiis aut asper, acutis.
 Obtusis rursus telis hic mollior, illic
 Lanceolis pugna iterum, saturoque virere
 Hic vernans, illic maculis variatus, & albo,

Ante (2) aliâs, medicas penitus disquirere vires
 Cura subit: quæ demissa Radicibus, & quæ
 Corticibus, lignisque, alius aut frondibus insunt
 Sedulus evoluit; flores quoque, & addita flori
 Semina, fructiferosque satus, lacrymasque liquentes,
 Quæ duro fruticum rumpuntur cortice sensim,
 Scrutatur relegens, vitæque iuvamina discit.
 Nec rerum Natura Parens quidquam abnuat; omnes
 Quin referat fibras lustranti, & singula pandit.

Ipsa aciem Sophie texta ad subtilia firmat.
 Non illum; Libanus nutrit quam vertice, Cedrâ
 Vis laquit; non quam muris, ignobile germen,
 Hyssopus servat, tenuique obvoluit amictu.
 Mœbarum Naturam animo complectitur omnem.

Compos ubi voti sensit sibi Numine pectus
 Davidides compleri, animis micat, & sua dona
 Gratatur Sophie; gliscit sub Cordæ voluptas.
 Sic alte arcanâ fœtus jam Pallade mentem
 Abiicit Naturæ, Divâ Duce, tecta relinquit,
 Evaditque foras, superâsque excedit in auras.
 At Dea, ne quæ aliud secretum insistere limen
 Auderet, viridem rursus interclusit hiatum;

Ob

1. Quam variæ sapè species sub uno, eodemque subalterno Herbe
 genere contineantur, Anemones, & Cardui exemplis cursim per-
 stringitur.

2. Jam verò non modo enumerata omnia Salomoni patrefacta his
 non omnino ex vano fingimus, verum & medicas singularum plan-
 tarum vires, tum quæ insunt Radicibus, tum quæ Corticibus,
 aut Lignis, aut Frondibus, aut Floribus, aut Seminibus, & Fructi-
 bus, Succis etiam, ac Lacrymis, quæ à plantis exudant: testan-
 tibus sacris Aetio 3. Reg. 4. Disputasse illum super lignis & Cedro,
 quæ est in Libano, usque ad Hyssopus, quæ egreditur de Parissâ.

Obstruxitque fores, frondentesque obdidit umbras:
 Nec tum visendi incessit malefana libido
 Quemquam alium, nec opus cuiquam fuit: (1) ipse reposita
 Davidides monimenta domus vulgavit, & omnes
 Tradidit herbarum, seclis venientibus artes.

Sed (2) non illa diu vixit fortuna, tot ausis
 Tot studiis exculpta Viri documenta ruinis
 Seclorum periere: jacent tumulata vetusti
 Temporis excidio, & tristi demersa favilla.
 Non avi tamen invidia sua munera passa est
 Corrumpi Sophie Alma: Revolvi in nubila Lethæ.
 Sensit ut illa, poli summâ demisit ab arce.
 Quæ lucis pars alma suæ stellantia cæli
 Atria lustrabat, Rationem, Urbesque docere
 Jussit amans, terris & præluere malignis.
 Illius imperio Rerum Experientia solet
 Juncta comes, non certa satis quæ proderet usus
 Argumenta, fidem dubiis & jungeret herbis.
 His ductibus via facta, iterum quâ abstrusa pareret
 Insita vis herbis, medicæque accederet arti.

Exegere: (3) sacre ductu Rationis, agrestis
 Plurima se explicuit virtus: plantæ Illa latentem
 Temperiem, vario passim monstrante sapore,
 Non sentiel edocuit, viresque exprompsit inustas:
 Argentesque Acidi tulit, Austerique saporis
 Indicio; Calidas Acris, Salsique, vel ora
 Quisquis Amaritiæ torquet; morbisque levandis
 Herbarum ingenium curâ sic prodidit aptum;
 Naturamque acie rursus rimata Magistrâ est.

Hinc

1. Tanto Auctore emanasse primum in vulgus publicis monumentis
 consignatas Herbarum Virtutes, ac potestates haud ab re conjicimus.
2. Vatum Temporum injuriis illi monumentis abolitis, Divina
 Providentia factum, ut Ratione, & Experientia Duce successu
 temporis, inextinctæ pridem Herbarum Virtutes rursus in lucem
 emergerent.
3. Et quidem Rationis ductu factum, ut ex saporum dissatentis
 plurima Herbarum potestates innoscerent. Hinc enim illarum
 Temperies, comperta, ut nimirum frigida habitâ sit acidi, aut
 austeri; Calida vero acris, salsique, aut amaræ Saporis indicio.

Hinc (1) etiam varios didicit seponere in usus
 Germinis ejusdem partes, variante palati
 Judicio, & carpi studia in contraria jussit.

Interdum (2) insectis è vilibus argumentum
 Duxisse haud puduit: si qua est pascentibus illis
 Aut fastidiri visæ, aut intacta relinqui,
 Furtivi aut vitii, aut taciti suspecta veneni
 Credita stirps; labis sed contra immunis adesa.
 Hoc [3] primum signo Gens Europa per altos
 Americæ saltus errans ignata locorum,
 Quos vescos taperet fructus ex arbore novit.
 Nempè avium quos picta cohors libasset, edules
 Edidit, natosque fami sine fraude præmenda.

At [4] avido efficitur si qua est morsuque, sameq;
 Visa peti stirps certa, vigens virtute reposita,
 Illa licet nostro non esset pervia sensu,
 Commendata; levés nimirum Insecta saporis
 Scrutantur nobis subtilius: acrior illis
 Gustus inest, tenues fugiunt nec Tenuja sensus.

Hoc [5] ductu si quando aliis hærescere plantis

Hor-

1. Unde etiam heterogenea partium ejusdem sapè planta Virtus.
 ac temperies evoluta; atque alia deducta est cathartica, adstringens alia, variante saporis indicio.

2. Ex Insectis etiam non semel deductum est argumentum ad noxias, vel salutare plantas dignoscendas; qua enim observata ab Insectorum, aut Animalium nullo attingi, venenata habita.

3. Hoc indicio usus memorant Europæos, cum America sylvas locorum imprudentes oberrarent, ut eas fructus edules ducerant, aut saltem impuni gustari posse, quos nimirum ab avibus decerpere, aut admosos viderent.

4. Hinc, si quod Insecti genus peculiarem aliquam plantam afflatur, verisimile est peculiari aliqua vi, ac potestate illam pollere; quamvis ea ferè in nostris sensus non incurral. Insecta enim subtilius, quam nos, saporis distinguunt.

5. Conjecturam etiam hinc facere licet, Viribus eas plantas convenire, quas eadem Insecta arrodans; ac proinde si alias à Pipiritide, Nasturtio, Iberido plantas inhiet Scarabæi genus parvum, & nigrum; Hircensis Pulax aliquibus dictus, inferre licebit eas acres esse, & validas; cuiusmodi enumerata sunt, quas id animalis observatum appetere.

Hortensem Culicem deprendes, seu Scarabzi
 Et nigrum genus, & parvum, depascier acres;
 Et Calidos suetum caules, Te Fervida Iberis,
 Vosque elata solo parili Nasturtia cultu,
 Temperie assimili pollere licebit & illas
 Conjectare, parique acres succendier aestu:
 Inde [1] Jacobææ suppar Virtute putatum
 Erigeron, æquè germen quod carpit utrumque
 Et nigris Eruca notis insignis, & auro.

Insectis [2] quanquam non certa ex omnibus æquè
 Argumenta; sicut nam sunt quæ Pamphaga nullo
 Non sese oblectant, nullique addicta vagantur.
 Sed [3] levia hæc; majora tulit documenta, novasque
 Ex aliis, his quæ præstant, Animantibus artes.
 Inde [4] sagax Ratio Dittamni hærentia contra
 Spicula Virtutem didicit, sylvestribus illam
 Per Dittæa Capris passim monstrantibus arva,
 Inde [5] Chelidoniz foliis, succoque malignam
 Nictantemque sub umbrâ aciem purgare Magistræ
 Hausit hians oculis ab Hirundine: (6) Salyia lentis
 Fausa puerperii usu comperta Leznæ,
 Cervarum Sefelis. [7] Notas Tibi, lubrica Serpens,

FR.

1. Hoc ductus indicio eruditissimus Rajus Jacobæam, & Senecionem viribus affines patat; quod plantam indiscriminatim utramque depascatur Eruca quadam maculis nigris, & aureis transversis interdistincta.
2. Non est autem observatio hæc certa, & Universalis in cujusvis generis Insectis, sunt enim pleraque, aut Pamphaga, aut Polyphaga, quæ nullam ferè escæ genus aversantur.
3. Pœtiora deducta ex perfectioribus Animantibus argumenta, quibus accepta referenda est plurimarum Virtutum cognitio.
4. Sic Sylvestrium Caprarum indicio Dittamni, Ital. Dittamo Cretico, patuit Virtus, cujus pastu hærentia excutunt tela.
5. Chelidonium, Ital. Celidonia, visui saluberrimam Hirundines monstravere, vexatis pullorum oculis illa medentes. Plin. l. 8. c. 27.
6. Salyiam, Ital. Salvia, ad partus facilitatem conducere Leana, Sefelim, Ital. Sefeli, Cervæ.
7. Fanculi, seu Marashri, Ital. Finocchio, vires Serpens, illius jucco membranam hiberno situ corpori obductam exuens, vitidiusque vernans; hujus vero herba sese affricans, oculosque hiberna latebra obscuratos inungens, ac resovens.

Fzniculi, Marathrique otulis, fenioque salubres
 Debet opes; [1] Ruta tibi vim, Mustela, lacosis
 Hac armata feros dum seva in bella colubros.
 Ipsa [2] etiam Helxines Turtur, Lauriq; Palumbes,
 Perdicesque, Grues Junci docuere palustris
 Pzonias laudes, his dum fastidia purgant
 Annua, & effetas revocant ad munia vires.
 Quid plura? Aspleni vim contra aggesta Lienis
 Damna vel ex ipso condiscere juvit Asello.

Fors(3) quoque multa retrò lapsis incognita seclis
 Extulit in lucem, atq; bene provida casu.

Quis Laricis, frondentem alio quam gignit in orbe,
 Ammericæ, Virtutem Umbræ novisset opacam,
 Ni casu patuisset? eam vis obvia casus

Prodidit, inque diem nativâ eduxit ab umbrâ.

Fortè (4) sub hanc nimio fessus successerat æstu
 Tyrirus, errantes linquens per præta Capellas.

Dum recubat, Zephyruniq; & Frigus: caprat opacum

Devius, in dulcè voluuntur lumina somnum.

Stertit humi fessus: residet sopor alligat artus.

Ipsa adblanditur placida gravis umbra susurro.

Ut primum excussus sopor est, spectacula demens

Dæ nova; nam mentis furtivo errore per umbram

Correptus, Sortisque suæ planè immemor, Alter

Visus adesse sibi; vacuâ nam visus in aula

Jam sibi Regnator, jam non sibi Tyrirus, alta

Dicere jura: tumens jamque his, jamq; imperat illis.

Pz-

1. Ruta, Ital. Ruta, Mustela, cujus pastu se contra serpentes obarmat, ac vires restoret.

2. Helxines Nostr. Erba di Muro, Ital. Erba Parietaria, & V-triola, Turtur, Lauri Palumbes, Perdicesque, Grues-Junci palustris, Ital. Giunco palustre, vires edocuerunt, quibus annum fastidium purgant. Asinus Aspleni, Ital. Scolopendria, qui splene laborans hac herba dicitur se curare. Vide plura apud Plin. loc. laud. & l. 25. c. 8. & Abrahamum Coulejum in suis Poeticis Commentarijs.

3. Multa etiam casus vel imprudentibus obtulit. Sic patuit Umbra Laricis cujusdam Americana præstigiarrix Virtus, suo afflatu potens vel hominem à statu mentis disturbare.

4. Ex Pastoris cujusdam successu, qui primus sub illa somnum cepit, res denarratur.

Penula mentitur chlamydem, Regalia curvum
 Scepra pedum, fastuque amens sibi plaudit inani;
 Mox Mercaturæ studet improvisus, in arma
 Mox ruit, & trepidum vocat in certamina Martem;
 Auguris idem aliàs partes agit; atque subindè
 Vel vigil emotâ fingit nova somnia mente.
 Thessalicâ donec vi vanescente, per umbram
 Affatâ, infelix sibi redditur, & sibi Pastor,
 Qualis erat, redit: heù! miserum ludique, brevisq;
 Stultitiæ pudet; & serò sectarier umbras
 Ediscit, quisquis suprà se splendida quærit.
 Ridet inexplerè sibi sacrà ex Arbore ludum
 Prospectans Morpheus, quasque Umbræ insuderat olim
 Cedere mendaces gaudet feliciter artes.

At (1) Tibi Pæonias seu Fors, seu doctior Herbas
 Extulerit Ratio, ante alias stirps illa legatur,
 Quam longo annorum consensu exacta probarunt
 Argumenta: docet Ratione Sagacior Usus,
 Quasque haud illa suo prætertat lumine, promit
 Sapè exploratas hic falli nescius artes.
 Certa Usus profert. (2) Ah ne Te cæca Cupido
 Occupet, ignotas unquam contingere plantas;
 Ni pœnas fortasse velis dare turpiter haustus
 Ipse tui: tales Antonî Exercitus olim
 Heù luit, insuetos ausus decerpere caules,
 Dum Parthos in bella sequens nemora avia lustrat.
 Vix sævâ stimulante fame rabido ore voratum
 Tùm primùm objectum peregrinum germen, obortus
 Cum subitus furor Attonitis, memor omnis abacta
 Vis animi, & cæcam mutat vesania mentem.

S

Pro

-
1. Vult verò prædicta se habeant, illarum herbarum potior ad Medicinam habenda ratio, quarum Virtus longa experientia probata est. Experientia quippe certior Fallaci Ratione.
 2. Cave igitur nondum explorata plantæ te credas, ni dare tua Temeritatis pœnas velis; quales olim dedit Antonii exercitus, qui per Parthorum nemora iter habens, ignoti germinis esu ea insania correptus, ut obliterated penè omnium memoria se totum frangendis, atque invertendis perperam glebis impenderit, ac demum ingenti hili vomitu vitam miserimè finierit, ex Appian. l. de Bello Parth. pag. 246.

Pro Castris , acieque , trucidis pro pulvere Martis
Præstat humum fodere , & putres invertere glebas .
Donec vi multâ rejectavere supremam
Attrâ unâ cum bile animam , fufique herbas
Interitu misero finem impofuere labori:
Constat inexpertas tanti contingere plantas.

At (1) nunc in casum vitam dare, certa; nondum
Hand opus est tentare : fatis jam cognita frugum,
Herbarumque oculis occurrunt pharmaca : penè
Omnia jam tentata . Quis aut Ophthalmica passim
Germina , proveniant aut quæ Narcotica , nescit?
Cui non dicta oculis insignis (2) Acacia, cordi
Buglossum (3), Jecori felix (4) Agrimonia succo?
Malva (5) venenatos Crabronum ut vernet in iclus?
Ut canis in rabidi morsus succurrat (6) Alysson?
Asthma (7) Crocus domet , & vindex (8) Petasitis , & album
Marrubium , Arthritin frænet frondosa (9) Chamædryd?
Non Tibi plantarum quæ sit manifesta potestas,
Quæve occulta , acri quærendum indagine : constat
Utraque jam Veteris ductu Rationis , & Usus ,
Jam vestigatis tu Viribus utere , & almis
Inventis fruere , atque ævo gratare priori.

Quod (10) superest , medicas præstet quo tempore fruges
Interea legere , aut Artis quæ quamque parari
Par ope fit , queat ut rapidis occurrere morbis ,
Discere non vanus fuerit labor . Hanc quoque partem
Extremo Vatem sub litore vela legentem
Phæbe doce , & puppi da lætam aptare Coronam :

In

-
1. *Nulla autem in præfenti necessitas ignotas herbarum vires experiri: cum passim cujuscunque penè virtus Ratione, atque Experientia duce teneatur; ut jam minimè laborandum sit in novis inveniendis remediis, sed inventis potius, a quæ usu exploratis fruendum.*
2. *Ital. Acacia, 3. Buglossa, à Borrana. 4. Ital. Eupatorio d'Avicenna, à Agrimonia. 5. Malva. 6. Alisso. 7. Hertrusc. Zaffrano, à Gruogo. 8. Cappellaccio. 9. Ital. Querciuola.*
10. *Inquirendum superest, quo tempore planta colligenda sint, tum quanam arte parandaque profint.*

In (1) primis omnem medicas carpentibus herbas,
 Quæ cæli invigilat signis, Astrisque notandis,
 Amoveo Curam. Nautis hanc linque, Tuoque
 Agricolæ: Superi stellata volumina mundi
 Is legat, astrorumque obitus observet, & ortus.
 Quid nimbosæ Hyades, torvâ quid fronte minentur
 Plejades, aut plauastro moveat tardante, Boötes.
 Præonias fallax hæc cura legentibus herbas,
 Successuque carens sæpè observata, neque unquam
 Certa satis: (2) quin nec quâ Lunæ ætate legantur
 Multum operi conferre putem; sunt plurima quanquam
 Germina non Lunæ dubiis obnoxia signis;
 Seù crescente etenim, seù decrescente manipuli
 Sidere demissi, nullo discrimine visi
 Par senium, par ferre ævum, par tendere robur.

Tum (3) generatim herbas propria de Matre legendas
 Præcipio, nativa illis cum gratia formæ,
 Et vigor est, succo cum jam stirps uvida miti,
 Concoctoque tumet; nec adhuc durefcere fibris
 In lignum cæpit, viridi perfuncta Juventâ.
 Sole (4) etiam legito cum Matutinus adulto
 Exhaustus radiis ros omnis, & omnis in auras
 Humor iit, primus quo defudavit Eous.

Quod (5) si Præonios unæ poscantur in usus
 Radices, plenè maturas velle, prius quam

1. Quoad colligendæ tempus, Cælestium, & Astronomicarum Observationum de partibus Zodiaci, Planetarum aspectibus, configurationibus, influentijs, &c. rationem nullam habendam cum Doctissimo Rajo censemus; ut præter qua incerta, ac fallaces, successuque sæpè carentes deprehensa sint.
2. At neque multum reserve putamus, qua Luna ætate colligantur; aquè n. durabiles esse crescente, & decrescente sidere collectas observatum.
3. Generatim igitur eas colligendas præcipimus, cum in statu, ac vigore sunt, cum succo jam miti, & probe concocto turgida; ante quàm fibris indurescentibus in lignum desciscere incipiant.
4. Quoad tempus verò, die sereno potius, cum solaribus radijs matutinus Ros iis inhaerens penitus exhaustus est.
5. Radices evellenda, cum plenam maturitatem adeptæ sunt, antè verò quàm Caulem emittere incipiant; tunc enim succus illis Radicem destituit, fibraque lignosa evadunt.

Incipiant altè pubentem emittere caulem:
 Quippe nocet teneris caulibus Radicibus; omnis
 Illicet has succus superos immissus in artus
 Destituit, cogitque in lignum arescere fibras.

At (1) florum teneat melior si cura, comantes.
 Collige, formosi pleno dum munere Veris
 Luxuriant, tepidisque auris patulo orbe dehiscunt.
 Excipe quos Rosa puniceos dat vivida flores,
 Jasminumque albos, calathi qui carcere septi,
 Impubesque petunt operosa in pharmaca mitti.

Par (2) sit & in frondes studium, si frondibus usus
 Est opus in medicos: illas destringe, colorem
 Nata suum celfo cum læta cacumine campis
 Imperat, & proprio stirps aucta sapore superbit:
 Et jam fœta suum latè diffundit odorem,
 Jam flores rumpit: Tum frons magis apta medelis;
 Nam solido magè tum succo turgescit, & æquas
 Passa moras tum planè animos ostentat; avicos.
 Fluxior in tenerâ liquor est, & aquosior: omnis
 Effluit in tenuem tum stirps evanida rorem,
 Frustraturque suo vacuum medicamen honore:
 Tu [3] teneras, & Matris adhuc à lacte recentes
 Carpe gulæ: tum lecta placet Lactuca, palato
 Tum sapit Asparagus, sensumque invitat edacem.

At [4] quæ Præonias herbæ quæruntur in artes

Ser-

1. Flores, ut rectè Schroderus, legendi, cum pulchritudine sua luxuriant, nec adhuc marcescunt. Excipe paucos, qui calyce inclusi in usus medicos colligi petunt; ut Rosarum flores, Jasmini, & simildum.
2. Folia verò carpenda, cum herbæ odore, colore, sapore, cacumineque superbiunt, jam jam flores datura; tunc enim succus planta proprius, quem specificum vocant, maturior, ac solidior. Contra in teneris aquosior est, & tota ferè plâta in humorem evaporat.
3. Non negaverim tamen ad gulæ lenocinium apriores herbas esse, dum tenera adhuc, & recens nata; rùm palato magis commendantur Asparagi, Lactuca, Portulaca, aliæque id genus ad usum Culina comparata.
4. Herbæ ut plurimum ad usus medicos cum floribus asservantur. Colligenda itaque hæ erunt, cum floribus triumphant; ut Calamintha, Centaurium, Chamadry, Serpyllum, Thymum, Amaraeus, seu Majorana, Polium, Fumaria, & similes.

Servari plerumque factu cum pubere florum
 Consuevere : illas mihi tum Tu demete , pisco
 Cum rident luxu , & vario se flore coronant.
 Tum præstans Galamintha mihi , tum læta Chamædryd,
 Serpyllumque , Thymumque , & olentia Centaurea
 Obveniant , vitides tum ponat Amaracus umbras,
 Et Polium ditem ferat , & Fumaria sylvam.

Haud [1] aliter matura legas Tibi semina , curæ esse
 Semina si legere , & medico submittere juri.
 Optima , cæperunt primas quæ ducere rugas,
 Nec tamen exciderint . (2) Fructus quoque mitior artæ
 Præoniæ utilior ; quanquam servandus in ævum ,
 Nec tam maturus , carpi nec possit acerbus:
 Flexilis in vitium , & votis illudere prompta
 Utraque conditio est : medio tutissima Virtus.

Jam [3] verò hæc si læta novo sint ordine rursus
 Exiccanda , gravem Solis non durior æstum
 Tam citò damnarim . Siccandis frugibus Umbra
 Non semper favet æqua ; situm plerumque manipli
 Invigilet ni cura , trahunt , sensimque sub illâ
 Correpti (miserum !) lenta rubigine marcent.
 Solis ama radios , Solis siccantur ad æstum
 Ocyus Herbarum fascies ; quòque ocyus illi,
 Hoc melius siccantur , opesque tuentur avitas.
 Tunc (4) umbram Soli anteferas , cum pristina formæ
 Signa juvat stirpi , & priscum servare colorem:
 Umbra favet formæ , servat magis umbra colorem ;

Exic-

-
1. Semina item , ut monet idem Schroderus , colligenda , cum bene matura fuerint , siccarique cæperint , nec tamen exciderint .
 2. Fructus etiam , cum bene maturuerunt ; quanquam asservandos præstet decerpere , cum noque omninò acerbi sunt , neque ad justam maturitatem pervenerint .
 3. Quod nunc ad plantarum exiccationem attinet , non ita convenit inter Botanicos . Plerique in umbra siccandas contendunt . Nos potius cum Rajo iis assentimur , qui in fasciculos alligatas citò , & in Sole siccati jubent ; quò enim citius siccantur , eò melius . Nam qua in umbra exiccantur , ni diligens cura adhibeatur , facillè frum , & rubiginem contrahunt , ac tandem corrumpuntur .
 4. Quod si velis , ut flores , & folia colores nativos diutius retineant , in umbra siccare præstat .

Exiccata (1) memor tenui vallata papyro,
 Pyxidibusque cavis, & amicis intege septis,
 Ne quæ aër introt: conclusas dissipat aër
 Herbarum vires, secumque agitabilis aufert:
 Tùm sicco depone loco, qui frigidus æstus
 Arceat: ipse etiam plantis nocet æstus: ab illo
 Spiritus herbarum tenues exhaustus in auras
 Evolat, & vires languescere cõgit inertes:

Unum (2) illud mirum: nimio quæ semina pallent
 Victa humore, situmq; bibunt, passimq; putrescunt,
 Si terræ mandes gremio servanda, rigentem
 Quanquam Hyemem patiuntur, & imbribus usque madescunt.
 Tuta tamen sine fraude latent, & Vere propinquo
 Ad nova servatas submittunt germina vires
 Promptius, & reduci lætantur vivida partu.

At (3) non Pæonio plantis de more parandis.
 Una via est; aliis aliæ sua subdere gaudent
 Dona modis. Hæc cruda juvat, petit illa calentem
 Arte focum, nec decocto nisi vindice prodest.
 Succus ab his premitur, pulvis tenuatur ab illis.
 Sacchareis aliæ salibus, Cannæque pruinâ
 Nectareâ misceri optant, blandumque saporem
 Induere, & refugo se commendare palato.

Hoc

-
1. *Asservanda autem hæc omnia, postquam probe exiccata fuerint, in sacculis chartaceis, qui & ipsi pyxidibus ligneis includantur. Conducit namque ad diuturnam asservationem, ut aër sedulo arceatur, utpote qui perpetuo motu activas sibi exposita planta particulas faciliè evocet, ac dissipet. In loco item sicco potius, & frigido, quam calido reponenda; Calor enim volatiles spiritus, & odoriferos, in quibus planta vis præcipuè hospitatur, agitando facile dividit, ac resolvit.*
 2. *Vnum illud in seminibus mirum. Quæ plurimum ab humore detrimenti capiunt, terra tamen gremio excepta, quantumvis per hyemem perpetuò serè madens, secunda tamen, & illæsa latitant; nevoque Vere promptius, & alacrius germinant; quàm quæ diligentissimè custodita fuerint.*
 3. *Quod attinet denique ad modum parandî in usum Medicinæ plantas, multiplex est. Aliæ enim crudæ profunt, aliæ decoctas; ab his succus exprimitur, illa in pulverem rediguntur, aliæ saccharo condiri amant, atque asservari, aliæ in unguenta atteri, alia ad ignem destillari.*

Hoc mihi five Tuos flores , Borago , Rosarum .
 Sive diu incoctum propinet nectare succum
 Doctæ manus , Cordi , aut Capiti latura levamen.
 Sunt qui unguenta terant plantas in mollia; sunt qui
 Inde trahant medicos lento luctamine rores.

Vas (1) solidum , longo in ventrem quod fusile collo
 Creverit , imponunt prunis ardentibus ; illuc
 Demessos flores , plantasque , aut semina largè
 Insinuant , lentoque jubent torrerier æstu.
 Fumeus effertur tacito furtim igne solutus
 In sublimè vapor , vacuumque per aëra gliscit.
 Mox ubi præcluso lateri frigentis aheni
 Hæsit , & algorem semotâ in parte recepit,
 Paulatim rorem decurrere creber in udum
 Incipit , & riguis aliò sè impellere rivis.
 Hac ope , qui latet in plantis , educitur ardens
 Spiritus , hâc oleum , Sal hâc , virtusque repostis
 Abstrusa in venis in Solem educta patefcit.
 Hâc (2) nuper laudasi adeo detecta Cacai

Vis

1. *Stillatiy Vasis descriptio ad Chymicam plantarum Analyfim , qua Spiritus , Sal , Oleum in usus Medicos è plantis elicitur.*
2. *Describitur exempli causa Chymica Analyfis è nucleis Cacai habitæ; qua his verbis denarratur à Rajo to. 2. Hist. Plant. p. 1673. Nucleorum Cacai non decorticaterum uncia effo in pulverem comminuta , & Retortæ indita , substantia adeò fixa , & difficulter resolubilis se esse prodiderunt , ut medica ignis vi nihil redderent præter album quendam liquorem aqua instar clarum , & pellucidum , idque pauca quantitate , quem pro phlegmate habuerunt . Auclæ igne ad eum usque gradum , qui Spiritui Vi- trioli eliciendo sufficit , 17. horarum spatio elevatus est Spiritus Vaporum speciei lactei canderis , qui præter aliorum spirituum morem in phlegmate subsidit ad fundum Vasis recipientis , Tandem adhibite igne vehementissimo Reverberij , in vegetabilium destillationibus minus usitato , ascendit oleum intensè rubicundum , & velut sanguineum , verùm pellucidum valde ; quod refrigeratum crassescit instar Olei , vel butyri Cera . Spiritus non admodum fervidus erat , sed penetrantissimus , nec gustui , nec olfactui ingratus ; quemadmodum esse solent è sanguine , aut Carnibus eliciti . Oleum pariter mirificè pungit , ac penetrat , Sale volatili , cujus magnam quantitatem continet , nondum separato ; estque valde Aromaticum , & Cardiacum . Spiritus brevè æscit , quo se acetum copiosum continere prodit . Hac Rajus.*

Vis apprimè tenax; modicosque extractus ad ignes
 Exiguus, primo flammæ tentamine, tardum
 Phlegma; liquor; mox aucta Ignis virtute, vaporum
 Albetum in speciem certo post tempore visus
 Spiritus æfferri, & riguo concrefcere lacte.

Deum acri stimulante rogo, qui maximus ardet,
 Vimque vel indomitis potis est inferre metallis,
 Puniceo tandem visum se attollere rore

Inde oleum, pulchrumque oculis simulare cruorem;

Usque ad eò vapor in faciem se sanguinis effert,

Immensumq; rñbet: qui ni pellucidus esset,

Sanguis erat: frigen pinguis crassescit olivi

Instar, at insinuat sese, mordetq; foditq;

Immixtis salibus, gratoq; insignis odore

Et nares beat, & cordi medicatur anhelò.

Excitus ipse etiam sensus pervadit inertes

Spiritus: arcano multum non fervidus igni

Ille, nec ad gustum, vel odorâ inglorius aurâ;

Fert tamen ætatem haud quaquam; mutatus acescit

Nanque brevi, sætumque gravi se prodit aceto.

Plaude (1) tuis clara inventis, Ars chymicâ, cui sæ
 In sua Pzonias elementa resolvere stirpes;

Fortunata, tuâque audax feliciter arte,

Naturæ cui claustra licet perrumpere, & omnes

Ignis sinus furtim populari, atque inde liquentem

Ipsam animam totis guttatim exugere fibris.

Hinc Tibi laus major, certa his, Mortalibus ægris,

E foculis auro melior fortuna renidet:

Vanus in optatam non hic aut vertere Lunam

Mercurium Tibi nempe labor, vel Cypria primo

Æra fatu in fulvum tractim procudere Solem;

In vacuos ut sparsa volent Patrimonia fumos,

Hæc alii, queis vota animus spe lætat inani,

Sollicitent cæca ausa: tuo mihi munere vires

Ægras, & vitam placeat fulcire labantem.

Pharmaca amem, succosque impensius. O ubi, nigrum

Quos Cerasum, albentesque, liquant quos Cinnama, rores

Pzo-

1. Digressio in laudem Artis Chymicæ, qua parte Rem Herbariam spectat, ejusque Analysim; utpote qua hic operam non ludè suam, sed multum proficit.

Pzonii! O qui me vestro solamine pressum
 Allevet, & medico languentem sospitet haustu!
 Felix, (1) Herbarum potuit qui noscere vires,
 Atque vices omnes, & inexaturabile lethum
 Subjecit pedibus, faucesque elisit hiantes.
 Illum non Ophyre baccis, non India gemmis
 Flexit, & auratas voluens Pactolus arenas;
 Aut quæ frondosæ mittunt electra Sorores:
 Non quæ dat Ganges ditissima dona; neque ille
 Aut his indoluit vacuo, aut invidit habenti.
 Quas Tellus fruges, quas ipsa legentibus ultra
 Rura tulere sinu, carpsit; nec iniquera Regum,
 Contusamque Erythren; aurumque liquabile novit.
 Effodiunt alii Scibii dubia æra; ruuntque
 In fatum: vina inficiunt, & viscera torquent;
 Hic vivo studet argento, minioque rubenti,
 Ut morbo aut pretium faciant, aut pharmaca fucum.
 Concretas hyemes alius, glaciemque per Alpes
 Aërias quærit, duratæque incubat undæ.
 Hic stupet externis testis; hunc sulphur hiantem
 Phlegmæis (scater hoc etenim Phlegma obstita) campis
 Corripuit; gaudent humana cadavera nimbis
 Obruta pulvereis Medicinæ adhibere, novumque
 In vitæ auxilium tetras compellere mortes.
 Ipse unâ fretus Botanes ope cuncta malorum
 Semina, vel cavet anticipans, vel subdita frangit.
 Quisquis agat morbus, præsto sunt germina mille.
 Mille medendi artes; seu sit purgantibus alvum,
 Seu (2) sit opus fluxam. lenè adstringentibus, adsunt
 Mille anni florentis opes, & mille manipuli
 Pubentum herbarum: sese hinc (3) Scammonia profert,
 Sena; (4), Jalapiumq; (5) potens, & (6) Cnicus, & (7) ipsa

T

Bar-

-
1. Altera in Scientia de Re Herbaria Commendationem digressio; cujus unius ope mortalis vitæ commodis abundè consuli potest; quin aut pretiosiora, aut periculosiora è Fossilibus remedia conquærantur.
 2. Plura arrepta ansa è plantis remedia, vel purgantia, vel astringentia veluti per transfennam proferuntur.
 3. Officin. Scamonea. 4. Hetrusc. Sena. 5. Hetrusc. Sciarappa. 6. Ital. Zaffarano Saracinesco. 7. Hetrusc. Rabbarbo.

Barbarica de gente tulit quæ nomina Radix,
 Et polypi crispas imitata (1) Filicula cirros;
 Atq; (2) Hedera, atq; (3) Aloë, atq; esu (4) Colocynthis amaro;
 Cassiaq; [5], atq; [6] Ebuli cortex, semenque, liquorque.
 Lentâ illinc Radice (7) Acorum succurrit, & (8) omne
 Geranium, foliis [9] Glastum, crebrumque [10] Equisetum,
 Et foliis præstans, & Cortice [11] Quercus, avito
 Semine (12) Limonium, fructu (13) Oxyacantha rubenti,
 Et (14) Cornus Mas, atque (15) Ribes, & (16) Nespilus, & quæ
 Par virtute, præit superans (17) Viburna (18) Cupressus.
 Quidquid alit Paunchæ suos Annona per hortos
 Ipsi alit; ipsi omnis pubes pulcherrima Veris,
 Omnis honos, omnis latè seges halat odorum;
 Si non unquam Aulas, & Regum limina visit;
 At (19) dictas olim Regum de nomine plantas,
 Seù quæ Mausoli Regali è Conjuge, seù quæ
 Lyfimacho de Rege tulit cognomina, lustrat.
 Te quoque Regnator quondam quam Gentius, & Te
 Telephus Æacidæ telis confossus amicam
 Quam dedit, aut legit, aut oculo miratur hiantî;
 Atque potestates recolit, moreque, genusque.
 Hæc, reor, Æacidæ quondam dixit alumno

Phyl-

-
1. Polipodio. 2. Ital. Hedera, ò Ellera, cuius bacca inter purgantia medicamenta recensentur. 3. Aloë. 4. Hetrusc. Colloquintida, pianta simile al Cocomero salvatico. 5. Cassia. 6. Hetrusc. Ebbio, ò Ebulo: 7. Officin. Acoro, ò Calamo Aromatico. 8. Officin. & Herbarijs Becco di Grù. Aliter Acus Pastoris, vel Muscata. 9. Alio nomine Isatis. Ital. Guado. 10. Hetrusc. Coda Cavallina. 11. Quercia. 12. Limonio. 13. Spin-bianco, ò Crescina, vel ut alijs placet, Amperlo, ò Pand'Orso. 14. Hetrusc. Corniola, ò Cornia, frutto del Corniolo Maschio. 15. Officin. Ribes. Ital. Uva Spina, ò Uva d'Orso. 16. Hetrusc. Nespola, frutto del Nespolo. 17. Ital. Viburno, ò Lantana. 18. Cipresso.
19. Aliquet etiam innuuntur Herba, Regum inventa, atque ab iisdem nuncupata; ut Herba Artemisia à Mausoli Conjuge Caria Regina, appellata; Lyfimachia à Lyfimacho Rege, Gentiana à Gentio Illyricorum Rege, Telephium à Telepho Rege pariter, qui hujus herbe ope vulneribus ab Achille inflatis medicinam fecit.

Phyllirides Chiron, viridi cum Doctōr in antro
Pzonias illum Senior formaret ad artes:

Hæc Reges didicere; sibi nec clarior unquam,
Quam studiis Europa potens nunc plaudit in istis.

Hæc super herbarum ingenio, cultuque canebam,
Pzonisq̄ue opibus, magnus dum CAROLUS altum
Ad Scaldim procul hinc Aquilis victricibus, illic
Fulminat ad Sicorim, palmisque exultat opimis:
Jamque suis major fatis, & clarus avito
Imperio CÆSAR, simul & Rex, addere utrumque
AUSTRIACUM rursus frænis communibus orbem
Incipit, & clauso terras componere Jano.

F I N I S.

Laus Deo, ac Deiparæ Virgini sine
labe Conceptæ.

ELENCHUS,

E T

EXPLANATIO

*Vocum Difficiliorum ad Rem Herbariam
Pertinentium.*

ACINUS pro Uva ipsa, seù fructu toto accipitur, qui ex succo, & parte, quæ veluti Caro est, & Vinaceis, & ex ambiente cute, seù folliculo constat. Ital. *Acino d'Uva*. Latius extenditur ad significandos fructus minutiores Arborum, Fruticumve spissius, & coactius crescentes; ut in Hedera, Solano Halicacabo, &c. qua ratione à Baccis distinguuntur, quæ separatim crescunt, ut in Olea, Lauro, &c. Medici Recentiores pro Vinaceo, seù Gigarto accipiunt. Ital. *Arillo*. Hinc Uvas exacinas dicunt, quæ h. m. Vinaceis carent.

ALA. Caulis est angulus, quem cum Caudæ foliam, aut cum Ramo pediculus folii constituit: Hetrusc. *Contavo dell'appiccatura del Ramo al Fusto, della Foglia al Ramucello*. Non raro etiam accipitur pro ipso Ramulo, ut cum Caudem dicimus in plures alas divisum; quia Rami veluti totidem alæ Cauli adnascuntur. Alæ etiam appellantur in Floribus Papilionaceis, quales Herbarum sunt Leguminosarum, quæ media sunt floris petala inter Vexillum, & Carinam posita.

AMENTACEUS Flos is dicitur, qui staminibus tantum, aut apicibus, aut foliolis quibusdam compositus, Vermis alicujus, aut Felinæ Caudæ in effigiem, instar amenti, seù lori è ramis dependet. E Gallico Idiomate Italice reddi potest *Gattino*. Hinc ex stirpes, quæ h. m. flores edunt, Gentis Amentaceæ nomine comprehenduntur.

ANA-

ANASTOMOSIS à Medicis appellatur apertio venarum, quando scilicet venarum orificia amplius æquo aperiuntur. Transfertur in re Herbaria ad significandam Vasorum apertionem, quibus Caulis componitur, quâ succus his vasis contentus cum aliis partibus communicatur.

APETALUS sine petalis, ut Flos apetalus, id est sine foliis florum.

APHYLLUS sine foliis. Unde caules Aphylli, qui foliis non vestiuntur.

APICES sunt summitates, seu Cacunula in florum medio staminibus incumbentia. Antheræ officinis appellantur.

BACCÆ dicuntur, qui sparsim arboribus, fruticibusque adnascuntur fructus parvo-rotundi, atque itâ ab Acinis distinguuntur, qui sunt racematim dependentes baccæ. Hetrusc. *Bacca*, *Coccola*, *Orbacca*. Strictiùs utuntur hac voce Botanici pro Fructu minore pericarpio, seu pulpâ, carneve molli, & humida, semina includente, & membrana tenuiore tecto.

BRONCHUS est asperæ Arteriæ portio media fistulosa ex annulis-antè constructa: Superior pars Larynx, inferior Vesicularis dicitur. Inservit voci, & respirationi. Ital. *Canna della Gola*. Bronchia sunt ipsius Arteriæ, seu Fistulæ Respiratoris Ramificationes.

BULBUS Radix est subrotunda, vel pluribus tunicis in orbem se amplexantibus, vel pluribus squamis imbricatim ferè dispositis coagmentata, fibras plurimas ex imâ sede, seu basi emittens. Ital. *Cipolletta*. Hetrusc. *Bulbo*. Interdum latius accipitur pro Radice quavis uno Tubere constante etiam solidâ substantiâ, & continuâ, nec divisa in squamas, & tunicarum involucre. Sic Croci, & Colchicæ Radices Bulbosæ censentur.

CALAMUS hoc nomine strictiùs appellatur Caulis in Frumentaceis. Ital. *Fusto*, & *Gambo delle Biade*.

CALYX Folliculus, seu involucrem floris prius quàm dehiscat, præcipuè Rosæ. Interdum flos ipse Rosæ connivens, & nondum expansus. At nunc frequentissimè accipitur pro folliculo, quo Flos primum, deinde semen herbarum, & fructus arborum cooperitur. Ital. *Bottone*, *Guscio*, Hetrusc. etiam *Boccia*, *Folliculo*.

CAMPANIFORMIS Flos: Ital. *Fiore à foggia di Campana*.

CAPILLAMENTA sunt filamenta illa tenuia è florum medio surgentia, apicibus plerunque donata.

CAPILLACEUS Flos idem, ac Stamineus; Amentaceus & Apetalus.

CAPREOLUS est pars quædam auxiliaris, filamenti, aut funiculi æmulus, cincinni in modum contortus, quæ planta quævis vicinis stirpibus, aliisque stipitibus se implicans in altum enititur - Ut in Vite, & Leguminibus observatur, Hetrusc. *Viticcio*.

CAPSULA usurpatur pro Theca seminum. Ital. *Casseta*. Hinc fructus Unicapsularis, Bicapularis, &c.

CARINA, quod in angulum plerumque acutum excavatur, carinæ navis in modum; unde petalum inferius Floris Pappionacei Carina, & folia Asphodeli Carinata dicuntur.

CAUDEX magis propriè de Arboribus dicitur. Hetrusc. *Tronco, Ceppo, Cappaja, Gambale*.

CIRRUS, capillamenta ex Ruellio, quæ contorta crispentur. Unde Radices cirratæ dicuntur, quæ veluti crispis quibusdam crinibus comuntur.

CLAVICULUS, seu Clavicula idem significat, quod Capreolus.

COMA ex Ruellio quidquid hilari venustate crinium modo summa Ramorum, vel Coliculorum exornat, ut frondes, cum foliatum est cacumen.

CORYMBUS propriè convenit Hederæ fructui; cujus acini in capitulum quoddam colliguntur. Racemis, inquit Plinius de fructu Hederæ loquens, in orbem circumactis, qui vocantur Corymbi. Utuntur etiam hac voce Botanici ad describendam extremitatem Caulis, ita subdivisam, & floribus, aut fructibus onustam, ut spherica figura inde oriatur, ut in Sambuco Aquatica, Ceba, Porro & &c.

CRENÆ sunt quædam, inquit Ruellius, in extremis oris incisuræ, à quibus Crenata Herbarum folia declarantur, sicuti quæ per ambitum ferræ in morem denticulata sunt, Serrata dicuntur. Incisuræ Crenatæ obtusiores sunt Serratis.

CROCI, præter proprium Herbæ Nomen, sæpè idem sunt quod Apices. Est enim sæpe Crocus idem, quod apex Crocens floris stamini incumbens.

CRVICIFORMIS Flos. Ital. *Fiore, le cui frondi son disposte in forma di Croce*.

CULMVS idem, quod Calamus in Frumentaceis.

DACTYLVS Palmæ Arboris fructus, à digiti similitudine sic dictus. Hetrusc. *Dattero*.

DENTATVM, seu Denticulatum folium, quod dentium, vel

vel ferræ in modum incisum est. Incisuræ Denticulatæ scuti-
tiores sunt Crenatis.

DIGITATVM folium cum Jungio dicimus, in quo plures la-
cinæ, seu plura simplicia folia, quasi ad unum petioli
punctum, seu terminum aptata sunt, ut in Pentaphyllo,
Lupino, Cannabe, Vitice, & aliis:

DISCVS est media pars Floris compositi ex compressis, &
confertis flosculis ita ut unam quasi apparentem superfi-
ciem constituent, ut in Galtha, Flore Solis, &c. à simili-
tudine Disci, cujus figura plana erat, ac rotunda.

EPIDERMIS Tenuis cuticula exterior ex Animantibus ad
Herbas translata ad significandum tenue illud tegumen-
tum, quò folia vestiuntur.

FIBRÆ sunt veluti stamina rebus nonnullis intertexta, ut
Radicibus, Ligno, Foliis, &c. Sic Fibras ligneas voca-
mus filamenta in longum extensa, quibus maxima ex par-
te Lignum componitur. Item fibræ dicuntur minutissimæ,
& extremæ Radiculæ. Hetrusc. *Fibre, Barbucoe.*

FIMBRIA. Hetrusc. *Frangia*. Foliorum partes fimbriatæ di-
cuntur, quæ in tenues, & oblongas partes secantur. Pe-
tala florum Nymphoidis fimbriata sunt. Flos Granadillæ
corollæ fimbriatâ donatur. Ital. *Tagliato all'intorno à guisa
di frangia.*

FLAGELLA. In Vitibus dicuntur teneriores palmites ex an-
niculis sarmentis enati. Ital. *Tralci, Capi di Viti.*

FOLLICVLVS est theca membranacea, seu foliacea, quæ fru-
ctum, vel semen continet involutum, ut Alkakengi. He-
trusc. *Folliculo.*

GALEATVS Flos, qui Galeæ speciem refert.

GALERICVLATVS Flos, qui Galericali speciem refert.

GEMMA, seu Oculus, Tuberculum in Arborum furculis, un-
de germinant. Hinc Inoculatio Infectionis species. Ital. *Or-
chio, Gemma.*

GENICVLVM est nodus quidam in Caule, seu Calamo. Ital.
Nodo.

HALCYONEA, seu Halcyonia Recentioribus corpora qua-
dam sunt fungiformia in mari nascentia, Halcyonum, ut
aliqui existimant, ex nidis.

HYPOCRATERIFORMIS Flos, qui Hypocrateris speciem
refert, ut flos Primulæ Veris, & Androsaces. Ital. *Fiore
à foggia di Sottocoppa.*

INFVNDIBVLIFORMIS Flos, qui Infundibuli formam præ-
ferret, ut flos Echii, Jalapæ, Auriculæ Ursi, & Centaurii
Mi-

Minoris: Ital. *Fiore à foggia d' Imbuto*.

INTERNODIVM, ut ait Ruellius, dici consuevit, quod inter artus, vel genicula medium intercedit.

JVBA in Phytologia est arundinacea coma laxè effusa, qualis in Milio est.

IVLVS, seu Amentum, vel Nucamentum. Congeries flostorum, ut plurimum sterilium, vermis cuiusdam effigie, dependens ab Arboribus instar lori. Ital: *Gattuccio*, *Gattino*. Hinc dictæ Iuliferæ Arbores, ut Juglandes, Coryli, &c.

LABIATVS Flos, idest difformis, monopetalos in duo plerumque labia scissus, quorum superius Galea vocatur, quam refert, Inferius Barbam vocat Rivinus.

LACRYMA est humor è plantis, tum sponte effluens (sive is concresecat in Oleum, Resinam, aut Gummi, sive non) tum facta incisione emanans. Spigelius in eo lacrymam distinguit à succo, quodd liquor, qui ex contusâ herbâ exprimitur, aut elicitur, succus vocetur; qui verò vel spontè, vel ex incisione emanat, Lacryma.

LACINIA est portio folii inter duas fissuras (fissura est profundior scissura) inclusa. Hinc folia laciniata. Ital, *Tagliate à guisa di frangia*.

LANUGO in Phytologia est mollis foliorum, aut fructuum lana, ut in Malis Cydoniis; vel, ut Schroderus definit, filamenta tenella cuticulæ extimæ instar pilorum, aut lanæ adnascentia. Ital. *Lanugine*.

LIBER interior tunica Arboris ipsi ligno adhærens.

LITHOPHYTA dicuntur ex Rajo Plantæ submarinæ, lapideæ substantiæ.

LOBVS ex Rajo folii lacinia est, aut folium partiale grandius. Hinc Lobatum Folium appellat, quod ex ejusmodi lobis compositum est.

LOCVLAMENTVM idem, quod Cellula. Fructus in multa loculamenta divisus, hoc est in plures cellulas, seu partes septis intermediis discretas. Ital. *Celleta*.

MALLEOLVS, definiente Columella, novellus est palmæ innatus prioris anni Flagello. Ital. *Sarmento di vite* Hetrusc. *Magliuolo*.

MONOPETALI Flores, qui uno petalo, seu folio constant.

NERVUS in Phytologia, prælongum est, & continuum filamentum folia perreptans, ut in Plantagine, quæ inde Quinquenervia, vel Septinervia dicitur. Ital. *Nervo*.

NYCAMENTVM idem, quod Iulus. Ital. *Fior di Nocce*, *Gattino*.

OCVLVS: Vide Gemmā :

PANICVLA est lanosa coma , unde semen dependet , ut in Arundine , Milio , Gramine : &c. seū ; ut Jungius definit , Spica laxè diffusa præsertim præpendentibus petiollis , ut in Milio : Idem valet , quod Juba , & opponitur Spicæ.

PAPILIONACEI Flores , Papilionis speciem referentes , uti sunt Leguminum flores. Ital. *Fiore à foggia di Farfalla* .

PAPPUS est lanugo illa , quæ seminibus Carduorum , Senecioni , Hieracio , aliisque infidet , & in auras evanescere solet .

PARENCHYMATA penes Medicos sunt viscera , per quæ sanguis ad ulteriorem perfectionem , & fermentationem incipit trajicitur , perfunditur , & transcolatur. Transferuntur à Botanicis ad utriculos significandos , in quibus plantarum succus concoquitur , & ad ulteriorem perfectionem , & fermentationem promovetur .

PEDICULUS , seū Pediolus est , à quo folium , aut flos , aut fructus dependet . Ital. *Pedicino*. Hetrusc. *Picciuolo* .

PERIANTHIUM est , quod florem tegit , & dicitur etiam Calyx. Ital. *Beccia*, *Bottona* .

PERICARPIUM nonnullis restringitur ad significandam pulpam mollem , seū humidam semina ambientem , ut in Pyris , Pomis , &c. Alii latius extendunt ad significandam thecam , aut involucrium seminis quodcumque , sive Membranosum id sit , ut in Vesicis Ulmi , Staphylodendri , &c. sive durum , ut in Pomis . Ital. *Ogni sorte di Guscio di semenza* .

PERSONATI flores , idest animalium ricus referentes . Vide pag. 62. 65. & 66.

PETIOLUS idem est , quod Pediculus , seū Pediolus.

PETALA nobis Fabium Columnam secutis dicuntur Floris folia , seū lamina illæ tenellæ colore insignes , & fugaces. Hoc igitur nomine ad Homonymiam vitandam pro Floris folio utimur . Hinc Petalodes Flores nobis dicuntur , qui Petalis instructi sunt , Monopetali , qui unico dumtaxat constant folio , Polypetali , qui pluribus ,

PISTILLUM , seū Stylus pars oblonga , staminibus crassior , in eorum medio è floris umbilico emergens , & rudimento fructus , aut seminis cohærens . Hetrusc. *Pestello* .

POLLEN , vel Pollis , flos tritici . Ital. *Fior di farina* . Accipitur metaphoricè pro eo minuto pulvere , qui è floribus exillere solet , ac ventis dispergi .

RESTIBILIS gemma , quæ quotannis restitui solet , & quodam

dammodo renovari . Ital. *Gemma* , *che torna à fare ogn'anno* .

SAGITTA præter peculiarem plantam significat etiam superiorem partem Surculi , aut Flagelli .

SCAPUS est Caulis rectus in Columnæ modum. Hetrusc. *Fusto* , *Gambo* .

SILIQUA . Folliculus seminum oblongus:speciatim accipitur pro folliculo, seu theca Leguminosarum stirpium. Hetrusc. *Esacello* , *Carruba* , *Gagliuolo* .

SPICA ex Jungio dicitur omne id , quod ex floribus , vel seminibus spissè compositum est , ita ut Conus erectus , vel oblongus , sive admodum acutus evadat , ut præter frumenta apparet in Plantagine, Bistorta, &c. Hetrusc. *Spiga* .

STAMINA idem sunt , quod Capillamenta , quæ ità describit Spigelius *Isag. lib. 2, cap. 6* . Sunt autem stamina in Floris medio , quod Umbilicus appellatur , partes oblongæ , tenues , veluti Capillamenta , interdum paulò Crassiores , paululum prominentes , in summitate apicibus frequenter præditæ , quæ stylum , partem similiter oblongam , sed paulò Crassiorē , atque è centro Umbilici exurgentem ambiunt .

STAMINEVS Flos , seu Apetalus . Qui tantum staminibus constat , & petalis caret .

STIPES , idem quod Truncus , aut Caudex . Hetrusc. *Stipite* , *Ceppo* , *Cappaja* .

STYLUS idem , quod Pistillum . Aliquando pro ipso Caule , seu Scapo accipitur . Ital. *Stelo* , *Gambo* .

SVRCVLVS est , quod in Ramis simplex assurgit , tenerum & exile . Est etiam ramulus novellus , qui inspicatur ad serendum . Hetrusc. *Germoglio* , *Marza* , *Sorcolo* , *Ramucello* .

TALEA Nonnullis est Surculus præcisus ab utraque parte , ut terræ inferatur . Ital. *Ramo da piantare* . Hetrusc. *Globo* , *Piantone* , *Talea* .

THYRSVS , idem quod Caulis , seu Scapus . Hetrusc. *Torso* .

TOMENTVM est lana forcipibus desecta , quæ Calcitræ infarciuntur . Hinc transfertur ad quodcumque farcimen significandum , & ad eas plantas , quæ molli , & lanosâ comâ in Capiculis eminente præditæ sunt , ut Carduus tomentosus , Gramen tomentosum .

TRACHEÆ Plantarum , seu spirales fistulæ sunt Organa quædam Tubulata à Clarissimo Malpighio detecta , quæ aëri excipiendò à Natura instituta videntur . Respondere videntur Tracheis animantium , quas Italicè dicimus *Aspra Ar-*

trachea .

TRVN-

TRUNCVS idem, quod **Caudex**, scè **Stipes**.

TUBER est Fungus Subterraneus à **Tumore**. Ital. *Tartufo*.
Hinc dicitur de Plantarum radicibus prætumidis, & rotundis. Unde radices **Tuberosæ**.

VALVULI sunt propriè, ex **Columella**, **Concavitates** in folliculis **Leguminum**, in quas ipsa grana separatim recipiuntur. Id genus **Valvulos** scè, ut alii loquuntur, **Valvulas** aliqui comminiscuntur in **Herbis Mimosis**, quemadmodum **Valvas** appellant **lamellas** illas planas, aut imbricatas, quæ septo intermedio **Siliquarum** utrinque adherescunt, & dehiscere solent, tanquam **fores bifidæ**; ut in **Brassica**, **Leucoïo**, cæterisque observare licet.

VERTICILLATÆ Plantæ dicuntur, quorum **fosculi Caudalem** articulatim **Verticilli** in speciem ambiunt, **foliis interspersis**, ut in **Pulegio**, & **Marrubio** cernitur. Est autem **Verticillum** instrumentum muliebre, quod **Fuso** vertendi gratia solet adhiberi. Nos **Verticulum** ex metri necessitate extulimus.

VIMEN, omne virgultum lentum, ac flexile ad ligandum, aptum, sic dictum à **Vinciendo**.

UMBELLIFERÆ Plantæ, quæ flores edunt suis innixos pediculis, qui ex eodem orti fastigio circinatione quadam **Umbellæ** in speciem, quæ **Sol** arceri solet, disponuntur; ut in **Feniculo**, **Anetho**, **Apio**, aliisque cernere licet.

VTRICVLI, aliquando pro **Capsulis**, scè **Loculantentis** accipiuntur. In hoc opere frequentissimè pro **sacculis**, scè **Vasculis**, in quibus **succus Nutritius** plantarum deponitur.

F I N I S.

C O R.

APL 21556B3

CORRIGENDA.

Pag. 6. vers. 7. Pubibundæ. Leg. Pudibundæ.

Pag. 29. in Notis loco prioris numeri 5. Leg. 3.

Pag. 48. in Notis ante ea verba *Isal.* Cipolla desideratur n. 14.

Pag. 90. in Notis post n. 4. loco n. 6. ponendus num. 5.

Pag. 110. vers. 3. Ocyfus. Leg. Ocyûs

*Reliqua, quæ exciderunt, prudens
corriget Lector.*

